

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

Volume 15 No.1

January - June , 2019

ISSN 1905 - 162X

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณาธิการที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิชา วิริยมานูญษ์

กองบรรณาธิการกิตติมศักดิ์

ศาสตราจารย์ ดร.สุภางศ์ จันทวานิช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์วิฑูณ ตั้งเจริญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ศาสตราจารย์ ดร.สุภางศ์ จันทวานิช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ฝ่ายคำตา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมสงวน บัณฑิตาโก	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย ยืนยง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินันท์ พุกกะประมูล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ นิยมเนตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชฎานิศ ลือวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.เพียงเพ็ญ ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.อดุล นาคะโร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Dr.Jeffrey Dale Hobbs	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย เครือหงส์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นภพ ทศนัยนา	มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิธิภูทวี

รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด สร้อยน้ำ

รองศาสตราจารย์กรกฎ ทองชะไคค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ บัตรเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตติยาพร จารุมณีรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวรรณ ช่างคิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เวรดี กระโหมวงค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมสงวน ปัสสาโก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ส่วง กันศรีเวียง

ดร.เชิงฉิมภัทร เดชคุชธานนท์

ดร.ประพรศรี นริทรักษ์

ดร.สุวรรณา หล่อโลหการ

ดร.สมโภชน์ เกตุแก้ว

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กองกำกับการ 4

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชิรวัฒน์ นิจเนตร

รองศาสตราจารย์ ดร.สวิตร พงศ์วัชร

รองศาสตราจารย์เครือวัลย์ ชัชกุล

รองศาสตราจารย์ประกาศรี อึ้งกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เฝียบประเสริฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิรัญ ประสารการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุศักดิ์ ห่องแสงี่ยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลการศึกษา วิจัยทางด้านการศึกษา สังคม ตลอดจนด้านการบริหารธุรกิจ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแก่คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจ

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์จะต้องได้รับการกลั่นกรอง (Peer review) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่
กองบรรณาธิการเรียนเชิญ

สำนักงาน กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
สำนักงานบัณฑิตศึกษา อาคาร 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000
หมายเลขโทรศัพท์ 076 – 523094 – 7 ต่อ 1400 โทรสาร 076 – 211778

บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ออกเผยแพร่ในช่วงที่มีการจัดตั้งกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) มีการรวบรวมสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) กับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กลายเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สป.อว.) กระทรวงใหม่นี้มีบุคลากรในสังกัดเกิน 1 แสนคน และมีสถาบันวิจัย 20 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐ 75 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน 75 แห่ง อยู่ในสังกัด โครงสร้าง คณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) จะเปลี่ยนแปลงไป มีบุคลากรจากภาคีต่างๆ มาร่วมเป็นคณะกรรมการมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงใหม่จึงต้องปรับบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ และคงมีผลกระทบต่อการจัดทำวารสารไม่มากนักน้อย ซึ่งจะต้องติดตาม และปรับตัวให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ต่อไป

บทความในวารสารฉบับนี้ยังคงเข้มข้นด้วยเนื้อหาสาระ จากหลากหลายสาขาวิชา ทั้งด้านการศึกษา ท้องเที่ยว กฎหมาย ตลอดจนงานการบริหารจัดการองค์ความรู้ของชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วยบทความวิจัย 16 บทความ

ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อ
เสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยใน
การพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษา ภูเก็ตเมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ตัวแบบเชิง
คณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของ
โรคตาแดง ผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้า
อยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความ
อดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจและการทรงตัวของ
ผู้สูงอายุ ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหาร
ฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต การบังคับคดีผู้ประกัน
ในคดีอาญาของประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใน
การทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพในการ
ทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกภาคที่ 4
กองทัพบกไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อเสนอเพื่อการจัดทำ
ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน
แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย

ราชภัฏภูเก็ต รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรอง
คุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8
กระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้สู่การวิจัย แนวทางการสร้าง
นาฏกรรมจากโบราณคดี และมานิกลุ่มคนชายขอบ :
การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ และบทวิจารณ์หนังสือ 1
บทความ ได้แก่ The Meaning of Science (วิทยาศาสตร์ :
ปรัชญา ปรัชญา และความจริง) บทความทุกเรื่องล้วนน่าสนใจ
และมีคุณค่าทางวิชาการที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิด
ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

วารสารฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากหลาย
ฝ่าย ได้แก่ คณะที่ปรึกษากองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้ความอนุเคราะห์
พิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้บทความมีความถูกต้อง
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณมา
 ณ โอกาสนี้ หากผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
พัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับ
ด้วยความยินดี และขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

Volume 15 No.1 January – June, 2019

สารบัญ

โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	1
ปรีศณี อัจจิมาพร, ชีรวัดมน์ นิเจนตร และวันชัย ธรรมสังการ	
ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของ	
ของโรคตาแดง.....	20
อนุวัตร จีรวัดมนพานิซ	
ผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงดัน	
น้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ	
และการทรงตัวของผู้สูงอายุ.....	44
ณัฐวุฒิ สิทธิชัย, กัมปนาท ประดิษฐ์เสรี และประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ	
กระบวนการทัศน์การแสวงหาความรู้สู่การวิจัย.....	63
เกษงา ผาทอง และวรวิญญ์ ไรจนพล	
ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต.....	79
จิราพร ประสารการ, วิญญู วีรยางกูร และวรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ	
การพัฒนาแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถ	
ในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร	
อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา.....	103
ธีระชัย รัตนรังษี	
ภูเก็ตเมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา.....	128
ปาริชาติ จิรวัดมนพานิซ	
ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพ	
ในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.....	157
เมณีนรัตน์ ศรีคุ้ม และธวัชชัย ทุมทอง	

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

Volume 15 No.1 January – June, 2019

สารบัญ (ต่อ)

การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของประเทศไทย.....	175
ไพโรจน์ ทิมจันทร์, ธนวัฒน์ ทิมลจินดา และฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค	
การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต.....	195
นพดล จันระวัง และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร	
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	231
ชมพูนุท ศรีพงษ์, สันติ อารักษ์คุณากร, ปิยะดา มณีนิล, สัสดี กำแพงดี และวัลย์ลดา พรหมเวียง	
ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน.....	258
วาสนา ศรีนวลไย, สมหมาย แจ่มกระจ่าง และจันทร์ขลิ มีาพุด	
แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.....	299
วรพร อรรถศรีวร และสุพัฒน์ชัย โพธิ์แก้ว	
แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดี.....	321
วิกรม กรุงแก้ว และอนุกุล ไรจนสุขสมบูรณ์	
รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8.....	349
นัทธมน พันธุ์แก้ว, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ปุริดา วิปัสชา และวัชรพงษ์ อินทวงศ์	
มานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์.....	371
ยุทธพงษ์ ดันประดู่	
บทวิจารณ์หนังสือ	
วิทยาศาสตร์: ปรัชญา ปรีชา และความจริง.....	391
สุทธิดา จำรัส	

**โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**
**The structural equation model of life skills of
Prathomsuksa 6 students in private schools in Suratthani**

ปรีศนี อัจจิมาพร¹ รศ.ดร.ชิรวัดน์ นิเจนตร²

ดร.วันชัย ธรรมสัจการ³

Prasane Ajjimaporn¹ Chirawat Nitchanet²

Wanchai Dhammasaccakarn³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3) ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างรูปแบบ และระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560.

² รศ.ดร.,สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

³ รศ.ดร.,ภาควิชาสารพัดศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 620 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยต่างๆ กับทักษะชีวิตของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางการเรียน 2) สัมพันธภาพในครอบครัว 3) ภาวะผู้นำครู 4) การรู้เท่าทันสื่อ 5) สุขภาพจิต และ 6) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยภาพรวมทุกปัจจัยมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่าการปฏิบัติในระดับมากทุกปัจจัย ส่วนองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปฏิบัติในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ สำหรับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ปรับจนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว มีค่าสถิติดังนี้ $\chi^2 = 1004.83$, $df = 394$, $P\text{-value} = 0.00000$, $GFI = 0.91$, $AGFI = 0.90$, $RMR = 0.08$, $RMSEA = 0.050$ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปรเชิงสาเหตุที่สำคัญคือ สุขภาพจิต ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลรวม ต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สูงสุดคือ สุขภาพจิต รองลงมาคือ การรู้เท่าทันสื่อ และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ตามลำดับ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 30

คำสำคัญ : ทักษะชีวิต นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน

Abstract

The main purposes of this current study were 1) to examine consistency of causal relationship patterns in the structural equation model of students' life skills, 2) to develop causal relationship patterns of this structural equation model of students' life skills and 3) to investigate direct, indirect and total influence of causal factors in the model to students' life skills. Two main research processes included 1) to construct causal relationship patterns from literature reviews and 2) to examine the consistency of these pattern. Then, questionnaires were distributed to 620 students in grade 6 of a private school in Suratthani, a province in South of Thailand. Descriptive statistics were used to analyse the data and displayed in percentage, mean and standard deviation. Data were also analysed for causal relationship model.

This study found that every causal factors towards life skills of students were practiced in high level totally and each of every factor. The components of students' life skills were at high level in overall and each component of students' life skill was also found at high level.

Concerning the causal relationship model of students' life skills, after modified to suit empirical data, it was shown that Chi-square (χ^2) = 1004.83, the degree of freedom (df)= 394 , P-value = 0.00000 , the Goodness of Fit Index (GFI) = 0.91 , the Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.90 , the Root Mean Square Residual (RMR) = 0.08 , the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.050.

To sum up, life skills of students studying in grade 6 at a private school in Suratthani are affected by mental health status. Additionally, mental health status of students has the highest influence on overall life skills of

students. Therefore, causal factors in the model can account for the variation of the life skills of this particular group of students, in 30%.

Keywords : Life Skills , Prathomsuksa 6 Students , Private Schools

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและเรียนรู้จึงมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ ขายเสียง สามารถก้าวทันโลก มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะความรู้ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ Office of the Education Council (2009) ดังนั้นสถาบันครอบครัว และโรงเรียน จะต้องช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน เพื่อที่จะไปเผชิญกับปัญหารอบตัว และภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างครอบครัวในอนาคต พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในทุกภูมิภาคในสังคมปัจจุบัน เพราะทักษะชีวิตเป็นผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนทักษะชีวิตจากที่บ้าน โรงเรียนและชุมชนน้อยลง ดังนั้นปัญหาการทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน ปัญหาการฆ่าตัวตาย จากความเครียด ปัญหาการตกงาน จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน

จึงมีความจำเป็นที่นักเรียนหรือเยาวชนไทยต้องรับการสร้างหรือพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อให้มีทักษะที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข Panphengphu (2014) สำหรับประเทศไทยแล้ว ระบบการศึกษาในอนาคตอันใกล้นี้ จะมีการมุ่งเน้น การประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบท เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความเป็นพลวัต ภายใต้สังคมแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) สังคม แห่งการเรียนรู้ (Life long Learning Society) และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ (Supportive Learning Environment) เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหา ความรู้ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต Office of the Education Council. (2017)

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าทักษะชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนของ ชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัว เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่เหมาะสม ถูกต้อง สามารถจัดการกับความ ต้องการ ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนสามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและถูกทาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมการโครงสร้าง ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ตัวแปรที่ศึกษา

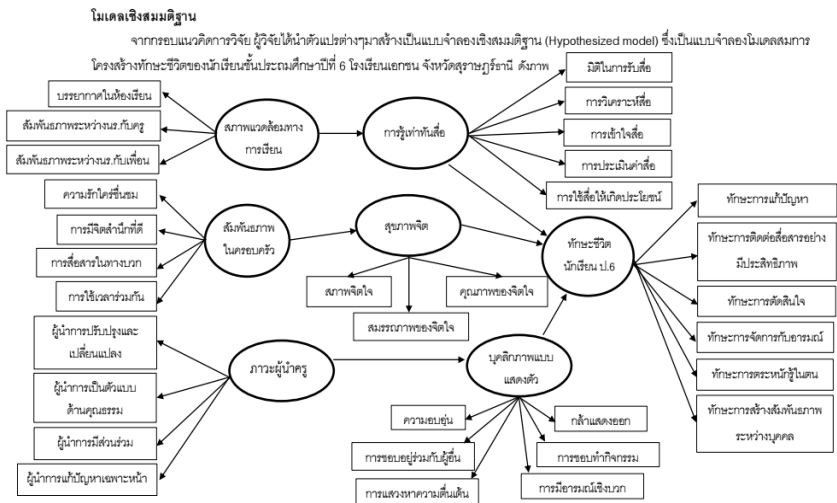
2.1 ตัวแปรสาเหตุหรือตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 3 ตัว และตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวคือ

2.1.1 ตัวแปรแฝงภายนอก 3 ตัว ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางการเรียน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ บรรยากาศในห้องเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน 2) สัมพันธภาพในครอบครัว วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ความรักใคร่ชื่นชม การสื่อสารในทางบวก การใช้เวลาร่วมกัน การมีจิตสำนึกที่ดี 3) ภาวะผู้นำครู วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ผู้นำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเป็นตัวอย่างด้านคุณธรรม ผู้นำการมีส่วนร่วม ผู้นำการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.1.2 ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัว ได้แก่ 1) รู้เท่าทันสื่อ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ มิติในการรับสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การเข้าใจสื่อ การประเมินค่าสื่อ การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ 2) สุขภาพจิต วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ สภาพจิตใจ สมรรถภาพจิตใจ คุณภาพของจิตใจ 3) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัว คือ ความอบอุ่น การชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแสวงหาความตื่นเต้น กล้าแสดงออก การชอบทำกิจกรรม การมีอารมณ์เชิงบวก

2.2 ตัวแปรผลหรือตัวแปรตามซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ ทักษะชีวิต
วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัว คือ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการติดต่อสื่อสารอย่าง มี
ประสิทธิภาพ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการกับอารมณ์ ทักษะการตระหนัก
รู้ในตน และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 โมเดลเชิงสมมติฐานของการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (Ethics Tree)

จำนวนตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ 20 เท่า ต่อ 1 ตัวแปรสังเกต สำหรับการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง 620 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูลหลักคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนตอนที่ 2 เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิต ตอนที่ 3 เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านภาวะผู้นำครู ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ด้านสุขภาพจิต และด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการทางสถิติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2.วิเคราะห์ความสัมพันธ์โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ลักษณะการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความโด่งและความเบ้ และการตรวจสอบความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการหาค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) และทดสอบด้วยสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และวิเคราะห์ค่าอิทธิพล

ทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

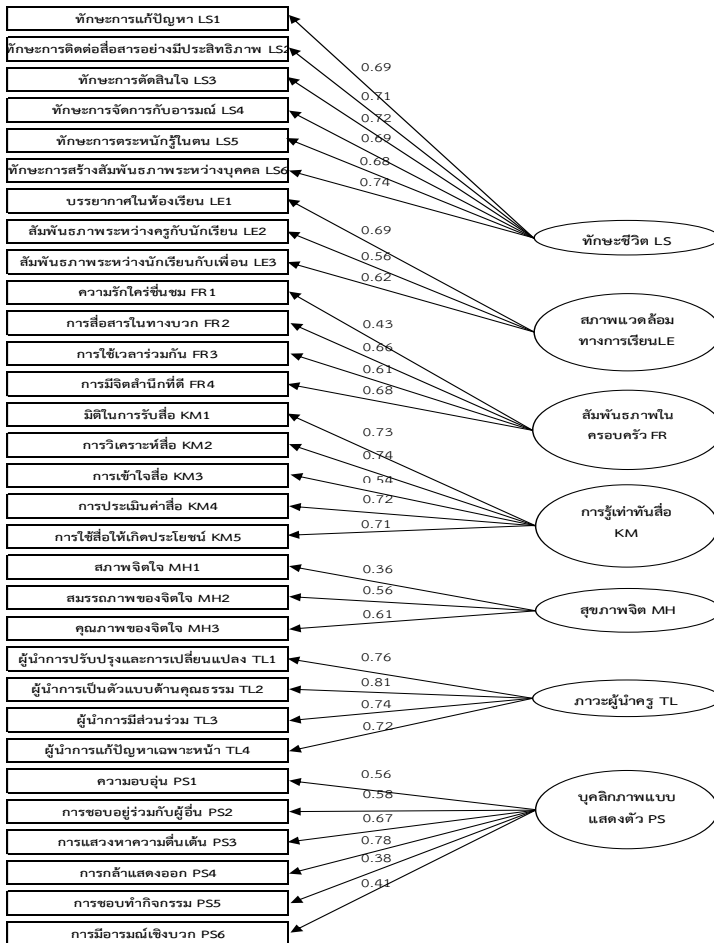
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ค่าความโด่ง ค่าความเบ้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson ค่าสถิติ
Barlett's test of Sphericity ค่า KMO และวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของ
โมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการวิจัย

1.การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 620
พบว่านักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 57.60
สถานภาพผู้ปกครอง ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 77.60 อาชีพผู้ปกครอง
ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 28.10 รองลงมา อาชีพธุรกิจส่วนตัว
คิดเป็นร้อยละ 18.70 18.20 18.10 ตามลำดับ

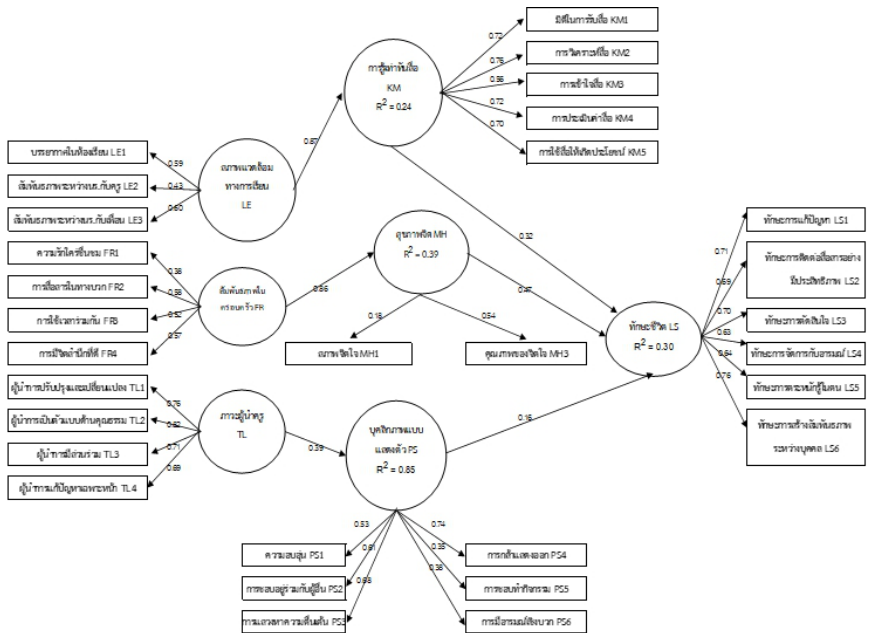
2.ผลการตรวจสอบความกลมกลืนการวัดตัวแปรแฝงโมเดลสมการโครงสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงมิติทักษะชีวิตโมเดลการวัดมีความกลมกลืนโมเดลกับข้อมูล
เชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 6 ตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก
คะแนนมาตรฐานนั้น มีค่าระหว่าง .68-.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
รวมถึงมีค่าสถิติ (t-value) มีค่าระหว่าง 15.47-16.61 โดยตัวแปร ด้านทักษะการสร้าง
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากคะแนนมาตรฐานมากที่สุด
มีค่าเท่ากับ .74

Chi-Square=1116.36 , df=413 , P-value=0.00000 , RMSEA=0.052

3.ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานทุกข้อ ได้แก่ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ โมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ ค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 1004.83 , df = 394 , P-value = 0.00000 , GFI = 0.91 , AGFI = 0.90 , RMR = 0.08 , RMSEA = 0.050 โดยปัจจัยสุขภาพจิต มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต

มากที่สุด $P=0.47$ ปัจจัยการรู้เท่าทันสื่อ มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต $P=0.32$ และปัจจัยบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต $P=0.16$ สำหรับปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว มีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิตมากที่สุด $P=0.55$ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต $P=0.28$ และปัจจัยด้านภาวะผู้นำครูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต $P=0.06$

4.ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) รวมถึงอิทธิพลรวม (Total Effect: TE) ตัวแปรแฝงด้วยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

X	LE			FR			TL			PS			MH			KM			R ²
Y	D	I	T	D	I	T	D	I	T	D	I	T	D	I	T	D	I	T	
	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	
L		.	.		.	.		.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	
S	--	2	2	--	5	5	--	0	0	1	-	1	4	-	4	3	-	3	
		8	8		5	5		6	6	6	-	6	7	-	7	2	-	2	0
P							.		.									.	
S	--	--	--	--	--	--	3	--	3	--	-	--	--	-	--	--	-	--	8
							9		9		-	--	--	-	--	--	-	--	5
M				.		.												.	
H	--	--	--	8	--	8	--	--	--	--	-	--	--	-	--	--	-	--	3
				6		6					-	--	--	-	--	--	-	--	9
K	.		.															.	
M	8	--	8	--	--	--	--	--	--	--	-	--	--	-	--	--	-	--	2
	7		7								-	--	--	-	--	--	-	--	4

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) รวมถึงอิทธิพลรวม (Total Effect: TE) พบว่า ตัวแปรภายนอกเชิงสาเหตุกับตัวแปรภายใน MH มีอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) ต่อ มิติตักษะชีวิตมากที่สุด มีค่าเท่ากับ .47 ส่วน มิตินิการรู้เท่าทันสื่อ และ มิตินุคลิกภาพแสดงตัว มีค่าเท่ากับ .32 และ .16 ตามลำดับ ซึ่ง มิตินุสภาพจิต มีอิทธิพลรวม (Total Effect: TE) ต่อ มิติตักษะชีวิตมีค่าเท่ากับ .47 ส่วน มิตินิการรู้เท่าทันสื่อ และ มิตินุคลิกภาพแสดงตัว มีค่าเท่ากับ .32 และ .16 ตามลำดับ ทั้งนี้ มิติตักษะชีวิตได้รับอิทธิพลทางอ้อม

(Indirect Effect: IE) จาก มิติสัมพันธภาพในครอบครัว มากที่สุด มิติบุคลิกภาพแสดงตัว มีค่าเท่ากับ .55 รองลงมา มิติสภาพแวดล้อมทางการเรียน และ มิติภาวะผู้นำครู โดยมีค่าเท่ากับ .28 และ .06 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาพบว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบที่ผ่านหลักเกณฑ์พิจารณาทุกค่าดัชนี ได้แก่ ค่าสถิติทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบคือ ค่าไค-สแควร์ ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ใช้สมมติฐานว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าเข้าใกล้ศูนย์หรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและจากผลการวิเคราะห์พบว่าค่าไค-สแควร์ เท่ากับ และไม่มีนัยสำคัญ จึงนับว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (เนงลักษณ์ วิรัชชัย.2542) โดยมีค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องกับความแปรปรวนร่วมของประชากรเท่ากับ 0.05 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่าที่ดีควรมีค่าน้อยกว่า 0.80 นอกจากนี้ผลการตรวจสอบระดับความสอดคล้องกลมกลืนสัมพัทธ์ในรูปแบบของความคลาดเคลื่อนก็เป็นไปตามที่กำหนด แสดงความโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ซึ่งค่าที่ได้มากกว่า 0.90 จึงนับว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกันดี และมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งค่าที่ได้มากกว่า 0.90 และค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนในรูปแบบความคลาดเคลื่อน (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.08 แสดงให้เห็นว่าโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผลจากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทุกเส้นทางที่ส่งไปยังทักษะชีวิตของปัจจัยเชิงสาเหตุในโมเดลทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเรียน สัมพันธภาพในครอบครัว การรู้เท่าทันสื่อ สุขภาพจิต ภาวะผู้นำครู และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยในโมเดลทั้ง 6 ปัจจัยเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะชีวิตได้ร้อยละ 30 ทั้งนี้ตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ได้ร้อยละ 85 ตัวแปรสุขภาพจิต ได้ร้อยละ 85 ตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 24 และสำหรับอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม รวมถึงอิทธิพลรวม ต่อบุคลิกภาพแบบแสดงตัว สุขภาพจิต และการรู้เท่าทันสื่อ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 31 ตัวแปร พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ 465 คู่ มีค่าเป็นบวกทุกคู่อยู่ระหว่าง .027 ถึง .622 แสดงถึงความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เป็นองค์ประกอบตัวแปรแฝงเดียวกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งตัวแปรด้านผู้นำการปรับปรุงและการเปลี่ยนแปลง และด้านผู้นำการเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม แสดงถึงความสัมพันธ์มากที่สุด มีค่าเท่ากับ .622 และตัวแปรด้านผู้นำการแก้ปัญหาเฉพาะ และด้านการชอบทำกิจกรรม แสดงความสัมพันธ์น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ .027

3. ผลจากการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับอิทธิพลทางตรงมาจาก 3 ปัจจัย เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านสุขภาพจิต มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.47 ปัจจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.32 และปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.16 ตามลำดับ

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับอิทธิพลทางตรงมาจากปัจจัยด้านสุขภาพจิตมากที่สุด แสดงว่า การมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนปัจจัยทางด้านการรู้เท่าทันสื่อ ย่อมมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของบุคคลในสภาวะปัจจุบันที่อิทธิพลของสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ มีผลต่ออารมณ์ การรับรู้ การเลียนแบบพฤติกรรมที่จะใช้ดำรงชีวิต และสำหรับปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีแนวโน้มที่จะสนใจสิ่งภายนอกรอบตัว มีลักษณะเป็นคนที่แสวงหาและชอบกระทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ชอบการสังสรรค์ ชอบการเข้าสังคมอยู่กับคนหมู่มาก มีการยอมรับและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้ มีอุปนิสัยที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้คนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีทักษะชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Tewarit (2010) พบว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีสภาพความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจปราศจากอาการที่ผิดปกติ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ทำให้มีความสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไร้ความวิตกกังวล ไม่มีความเครียด และไม่มีความขัดแย้งภายใน สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ตามสถานการณ์อย่างเหมาะสม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และมีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นที่ยอมรับในสังคม และเป็นบุคคลที่สังคมปรารถนา นอกจากนี้ Erawan (2012) พบว่า การมีสุขภาพจิตที่ดีทำให้มองโลกในแง่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีความพร้อมในการเรียน สามารถหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มนี้มีทักษะชีวิตสูง และ Gaoprokon

(2008) พบว่า สุขภาพจิตเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต เนื่องจากเมื่อบุคคลมีจิตใจที่ดีและแจ่มใสก็จะสามารถเผชิญปัญหาและทนต่อสภาพการณ์ต่างๆ ได้โดยไม่ท้อแท้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yimsuk (2014) แสดงให้เห็นว่าทักษะชีวิตนักเรียนในกรุงเทพฯ ควรได้รับการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพ ซึ่งมีบุคลิกภาพที่จะเป็นที่เปิดเผยตนเอง การเห็นภาพตามผู้อื่น ความสำนึกรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านอารมณ์ การเปิดรับประสบการณ์ และควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ในด้านจิตลักษณะเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตนเอง และเน้นการพัฒนาการรับรู้ความสามารถส่วนบุคคล ศีลธรรมจรรยา ความสม่ำเสมอแห่งตน การตั้งปณิธานหรือความคาดหวังของนักเรียน

อิทธิพลทางอ้อม

ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับอิทธิพลทางอ้อมมาจาก 3 ปัจจัย เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.55 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.28 และปัจจัยด้านภาวะผู้นำครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.06 ตามลำดับ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับอิทธิพลทางอ้อมมาจากปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวมากที่สุด แสดงว่า สัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิต ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญและใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด โดยเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี จะมีการปรับตัวที่ดี แต่ถ้าเด็กที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีก็จะปรับตัวได้ไม่ดีไปด้วย เนื่องจากสภาพครอบครัวที่อบอุ่น บุคคลในครอบครัวมีสัมพันธที่ดีต่อกันทำให้เด็กมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และ Tewartit (2010) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนกับวัยรุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กับพฤติกรรมของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับวัยรุ่น การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และรายได้ต่อเดือนของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อิทธิพลรวม

อิทธิพลรวมของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิจารณาได้จากผลรวมระหว่างอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรสาเหตุเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว สุขภาพจิต การรู้เท่าทันสื่อ สภาพแวดล้อมทางการเรียน บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และภาวะผู้นำครู ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.55 , 0.47 , 0.32 , 0.28 , 0.16 และ 0.06 ตามลำดับ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต แสดงว่าสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างทักษะชีวิตที่ดี ทำให้ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกับ Gaoprokon (2008) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิต สำหรับ tewarit (2010) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์แล้วมีสุขภาพเป็นรายด้านดีกว่าก่อนได้รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์ โดยเฉพาะด้านความรู้สึกผิดปกติทางร่างกาย การย่ำคิด ย้ำทำ ความโกรธ ความก้าวร้าว ทำลายและอาการ โรคจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่าทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว มากที่สุด ดังนั้นผู้ปกครองควรเอาใจใส่ ให้กำลังใจ มีความห่วงใยใกล้ชิด ไม่ควรเข้มงวดหรือบังคับจนเด็กไม่กล้าที่จะทำอะไรหรือแสดงความคิดเห็น การ

สนับสนุนทางสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ครู ควรมีความห่วงใยใส่ใจนักเรียน ให้คำปรึกษา มีการประเมิน วัดผล ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรนำวิธีการวิจัยแบบ R&D มาใช้ในการศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียน เพื่อให้เกิดความลึกซึ้งและเกิดความชัดเจนของทฤษฎีมากยิ่งขึ้น

2.ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะชีวิต ได้ร้อยละ 30 แสดงว่ายังมีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยที่สนใจจึงควรศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตเพื่อนำตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้อีกมาศึกษาเพิ่มเติม ว่าจะสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น

3.ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดอื่นๆ

Reference

- Yimsuk C. (2014). The development achievement test in Thai language subject according to the basic education core curriculum B.E.2551 for grade 5 students. Journal of Veridian E-Journal Silpakorn University.
- Wiratchai N. (1999). LISREL models: statistical analysis for research. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Erawan P. (2012). **A Discriminant analysis of factors influencing Life Skills of the Students in the Class Interval 3 in Udon Thani Province.**Thesis Field of Study Faculty of Education Mahasarakam university.
- Panphengphu W. (2014.) **Element analysis to develop the life skills of junior high school students.**Thesis Ph.D. In Curriculum and Instruction College University Valaya Nationals PathumThani. Office of Basic Education.
- Ministry of Education UNICEF Thailand Wright Foundation mackerel landings. (2017), **Life Skills teacher code of 21st century teaching and learning in order to develop the life skills of the 21st century.**
- Office of the Education Council. (2009). **The proposal to reform education in the second decade.** (2009-2018 BC). Bangkok: Sweet pepper Graphics Limited.
- Office of the Education Council. (2017). **National Education Plan (2017-2036 BC).** Bangkok:Sweet GraphicsLimited.Kliawthon S. (2014). **Some Factors Affecting to Life Skills of Mathayomsuksa V student in the Secondary Education Service Office Area II.** Master thesis, M.Ed. (Education Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Tewarit S. (2010). **The Causal Factors influencing Life skills of Mathayomsuksa 5 Students in Kalasin Province.** Thesis Master of Education Academic research studies Mahasarakam university.
- Gaoprokon O. (2008). **The Causal Factors influencing Life skills of students in the 3rd floor office area of Si Sa Ket District 3.** Ph.D. thesis, University.

**ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกัน
การแพร่ระบาดของโรคตาแดง
A Mathematical model for the Campaign Prevent
on the Transmission of Patients with Conjunctivitis**

อนุวัตร จิรวัดนนพานิช¹

Anuwat Jirawattanapanit

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์เสถียรภาพของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง วิเคราะห์ตัวแบบโดยใช้วิธีมาตรฐาน คือหาจุดสมดุล ศึกษาเสถียรภาพของจุดสมดุล หาคำตอบเชิงวิเคราะห์ ศึกษาอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง (ϵ) ในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์และหาคำตอบเชิงตัวเลข

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์พบว่า ณ จุดสมดุลที่ไม่มีโรคเมื่ออัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง $\epsilon = 0.4$ มีค่าระดับการติดเชื้อ (R_0) เท่ากับ 0.948488452 และ ณ จุดสมดุลที่มีโรคเมื่ออัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง $\epsilon = 0$ มีค่าระดับการติดเชื้อ (R_0) เท่ากับ 1.224493327 และอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ถ้าประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง และปฏิบัติตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มากขึ้นจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคลดลงจนไม่มีการแพร่ระบาดของโรค

¹อาจารย์โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คำสำคัญ : ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์, โรคตาแดง, การควบคุมการแพร่ระบาดของโรค, การรณรงค์ให้ความรู้

Abstract

The objective of this research is to develop and evaluate stability of mathematical modeling for the Campaign Prevent on the Transmission of Patients with Conjunctivitis. The model is analyzed using standard methods, the Equilibrium Point, stability of the Equilibrium Points and analytic solutions. The rate of campaign to prevent the spread of conjunctivitis (ϵ) in mathematical modeling and numerical solutions is studied.

The analysis model found that the stability of Equilibrium Points when the rate of campaign to prevent the spread of conjunctivitis $\epsilon = 0.4$, have basic reproductive number $R_0 = 0.948488452$, and the rate of campaign to prevent the spread of conjunctivitis $\epsilon = 0$, the disease endemic equilibrium $R_0 = 1.224493327$. The rate of campaign to prevent the spread of conjunctivitis is the factor affecting to the mathematical modeling. If the risk of infection's population has campaign to prevent the spread of conjunctivitis and follow hypothesis increase then the spread of conjunctivitis decreased until no epidemic.

Keywords : Mathematical model, Conjunctivitis, Control the spread of disease, Education Campaign

บทนำ

คณิตศาสตร์ได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหลากหลาย โดยเฉพาะทางการแพทย์สามารถประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์เพื่อจำลองการเกิดโรคและการรักษาโรคต่างๆ รวมทั้งเป็นเครื่องมือช่วยทำความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพหลายๆด้าน อาทิ สภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดโรคต่างๆ การป้องกันโรค การทดสอบปริมาณยา เป็นต้น ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุให้เกิดโรคที่ติดต่อได้ง่ายมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วส่งผลต่อสุขภาพทำให้มนุษย์เสียชีวิตได้ง่ายดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาช่วยให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น [11]

โรคตาแดงเป็นอาการที่เยื่อตาขาวเปลี่ยนเป็นสีแดง ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเส้นเลือดใต้เยื่อตา (Conjunctiva) เนื่องจากการอักเสบ โรคตาแดงอาจจะเป็นแบบเฉียบพลัน หรือแบบเรื้อรัง โรคตาแดงสามารถพบได้ตลอดปี และจะระบาดได้เป็นช่วงๆ โดยเฉพาะช่วงหน้าฝน ด้วยเหตุที่ฝนตกก่อให้เกิดความชื้นทำให้เชื้อไวรัสและเชื้อแบคทีเรียบางตัวเจริญเติบโตและก่อโรคขึ้นส่วนใหญ่โรคตาแดงเกิดจากการติดเชื้อไวรัสซึ่งทำให้เยื่อตาอักเสบและติดต่อได้ง่าย พบได้ในทุกเพศ ทุกวัย แต่จะพบมากในเด็กเนื่องจากมีภูมิคุ้มกันน้อยร่วมกับการดูแลตนเอง หรือการป้องกันการติดเชื้อไม่ดีพอจึงทำให้เป็นโรคตาแดงได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่

สาเหตุของโรคตาแดง เกิดจากการติดเชื้อไวรัสที่มีชื่อว่า **อะดีโนไวรัส (Adenovirus)** และส่วนน้อยเกิดจากเชื้อ **พิดีโครนาไวรัส (Picornavirus)** เป็นต้น ซึ่งเชื้อไวรัสข้างต้นทำให้อาการของโรคคล้ายคลึงกัน ดังนั้นในคนหนึ่งคนจึงเป็นโรคตาแดงชนิดนี้แล้วอาจเป็นได้อีกเมื่อโรคตาแดงระบาด การระบาดของโรคตาแดงส่วนใหญ่มักระบาดโดยการสัมผัสโดยตรงหรือสัมผัสถูกอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ แก้วน้ำ ภาชนะต่างๆ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว สบู่ ชันน้ำ เป็นต้น ที่เปื้อนเชื้อจากมือของผู้ป่วยจากการขยี้ตาหรือการใช้คอนแทกซ์เลนส์ น้ำยาล้างตา เป็นต้น บางชนิดอาจปนเปื้อนอยู่ในสระว่ายน้ำ เมื่อคนมาเล่นน้ำจะติดเชื้อได้ ซึ่งเชื้อโรคจะมีระยะฟักตัว 1-2 วัน

ระยะเวลาในการติดต่อไปยังผู้อื่นประมาณ 14 วัน **อาการ**ของโรคตาแดงจะมีอาการได้ตั้งแต่เล็กน้อยถึงมาก โดยมีอาการตาแดง หนังตาบวมเล็กน้อย ระคายเคืองตา น้ำตาไหล มีขี้ตาเล็กน้อย เจ็บคอ บางรายอาจมีไข้ มีต่อมน้ำเหลืองหน้าใบหูโตและกดเจ็บอ่อนเพลียร่วมด้วย บางรายอาจมีเลือดออกที่ตาขาว มักจะเริ่มเป็นที่ตาข้างหนึ่งก่อน แล้วจึงติดต่อมาอีกข้างหนึ่ง หรือมีการระบาดของโรคนี้ **อาการแทรกซ้อน** ส่วนมากมักจะหายได้เองภายใน 1-2 สัปดาห์ มีเพียงส่วนน้อยมากที่อาจทำให้กระจกตาอักเสบ ทำให้ตามัว ซึ่งอาจเป็นอยู่นานเป็นเดือนๆ แต่ในที่สุดจะหายได้เอง [3]

การรักษา เนื่องจากมีหลายสาเหตุที่ทำให้มีอาการตาแดง จึงควรไปพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยว่าเกิดจากสาเหตุใด จะได้ให้การรักษาอย่างเหมาะสมต่อไป ผู้ที่เป็นโรคนี้ ควรหยุดเรียน หรือหยุดงานจนกว่าจะหายโดยพักผ่อนให้มากๆ โดยเฉพาะการใส่สายตา ไม่ควรทำงานหนัก ควรนอนให้เพียงพอ ไม่จำเป็นต้องปิดตาไว้ตลอดเวลา ยกเว้นถ้ากระจกตาอักเสบ เคืองตามาก จึงปิดตาเป็นครั้งคราว ระหว่างที่มีระบาด ควรหาทางป้องกันโดยแนะนำให้คนทั่วไประมัดระวังการสัมผัสกับผู้ป่วย ควรล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่ ห้ามใช้มือขยี้ตา อย่าคลุกคลีหรือนอนร่วมกับคนที่ เป็นโรคนี้ และห้ามใช้ของใช้ร่วมกับผู้ป่วย ผู้ป่วยไม่ควรลงเล่นน้ำในสระ เพราะจะทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อไวรัสลงไปในน้ำได้ ดังนั้นการป้องกันจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดจึงควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสขี้ตา น้ำตาของผู้ป่วย ไม่ใช่ผ้าเช็ดหน้าหรือหมอนใบเดียวกันกับผู้ป่วยซึ่งอาจมีคราบน้ำตาหรือขี้ตาเปื้อนอยู่ ไม่ใช่ภาชนะหรือของใช้ร่วมกับเพื่อนที่ป่วยเป็นตาแดง การพูดคุยกันไม่ได้ทำให้เกิดการติดต่อ แต่ถ้าคนที่ เป็นตาแดงและมีอาการหวัดร่วมด้วย ไอหรือจามใส่หน้าเรา อาจทำให้เราติดเชื้อซึ่งอาจมีอาการตาแดงร่วมด้วยได้ โรคตาแดงจากการติดเชื้อสามารถติดต่อกันได้ในระยะตั้งแต่เริ่มมีอาการจนกว่าจะหายเป็นปกติ โดยเฉลี่ยประมาณ 1-2 สัปดาห์ [3]

จากการศึกษาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์การแพร่ระบาดของโรคตาแดงทำให้ทราบถึงการแพร่ระบาดและผลลัพธ์ที่ได้จากตัวแบบช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัจจัยที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้รวมทั้งมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการติดต่อของโรค จุดเด่นของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์คือสามารถปรับเปลี่ยน

ลักษณะเฉพาะของโรคระบาดได้ สามารถเพิ่มตัวแปร ค่าพารามิเตอร์ต่างๆสำหรับการ
ศึกษาวิจัย ซึ่งในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแบบจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ
เครื่องมือ ช่วยให้เข้าใจวิวัฒนาการของการระบาดและผลของมาตรการควบคุมโรค
ดังนั้นผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างสูงในการลดความเสี่ยงของ
การติดเชื้อโรคตาแดง ป้องกันและลดการแพร่เชื้อสำหรับการควบคุมโรคตาแดง
ต่อไป [6]

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุให้เกิด
โรคที่ติดต่อได้ง่าย มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วส่งผลต่อสุขภาพทำให้มนุษย์ป่วยและ
เสียชีวิตได้ง่ายดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มา
ประยุกต์ใช้แก้ปัญหาช่วยให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็น
เครื่องมือช่วยทำความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพหลายๆด้าน อาทิ สภาพแวดล้อมที่ทำให้
เกิดโรคต่างๆ การป้องกันโรค เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยถ่ายทอดสู่
แพทย์ บุคลากรทางการแพทย์และหน่วยงานด้านสาธารณสุขในระดับตำบล อำเภอ
จังหวัดและภูมิภาค ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคระบาด ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่
มัธยมศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงติดเชื้อโรค
ตาแดง รวมทั้งประชาชนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคติดต่อ

จากการศึกษาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์แสดงให้เห็นถึงบทบาทและประโยชน์
ของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่มีส่วนช่วยในการแก้วิกฤตการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจากโรคภัย
ต่างๆ โดยจะจำลองประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ตัวเชื้อโรค ตัวพาหะนำโรค และผู้ติด
เชื้อ โดยแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปสมการทางคณิตศาสตร์ เพื่ออธิบายลักษณะของการ
ระบาดและการดำเนินของโรคโดยที่ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องไปศึกษากับมนุษย์โดยตรงซึ่ง
อาจเกิดอันตรายต่อชีวิตของผู้วิจัยและผู้ป่วยได้อีกทั้งยังช่วยลดงบประมาณสำหรับการ
เสริมมาตรการการรักษาและการป้องกันโรคตามความต้องการที่แท้จริงได้อย่างรวดเร็ว
และเหมาะสมมากที่สุดด้วย [1]

จากเหตุข้างต้นผู้วิจัยได้ตระหนักและเห็นประโยชน์ที่ได้รับจึงทำการวิจัยเรื่อง
 ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง ซึ่ง
 ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงให้เป็นปัจจัย
 สำคัญสำหรับการศึกษาในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ เพื่อสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์
 สำหรับป้องกันและควบคุมโรคตาแดงที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง
2. เพื่อวิเคราะห์เสถียรภาพตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาและพัฒนาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.การพัฒนาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ กลุ่มประชากรที่ติดเชื้อ กลุ่มประชากรที่มีภูมิคุ้มกัน ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรดังนี้ $S(t)$ คือ จำนวนประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ณ t เวลาใดๆ, $I(t)$ คือจำนวนประชากรที่ติดเชื้อ ณ t เวลาใดๆ, $R(t)$ คือจำนวนประชากรที่หายป่วยจากโรค ณ t เวลาใดๆ โดย $S(t) > 0$, $I(t) > 0$ และ $R(t) > 0$ เนื่องจากจำนวนประชากรรวมมีค่าคงที่ไม่ขึ้นกับเวลาคือ $N(t) = S(t) + I(t) + R(t)$ ซึ่งเป็นค่าคงที่

2.การตรวจสอบตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์การรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของตัวแบบ ฉะนั้นจำเป็นต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

กับศาสตร์นี้โดยตรง ในงานวิจัยนี้จำเป็นต้องส่งตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ได้แก่ 1) นักระบาดวิทยา และ 2) นักคณิตศาสตร์

3.การวิเคราะห์ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เป็นการวิเคราะห์ตามแบบมาตรฐาน (Standards Method) โดยศึกษาจุดสมดุลและศึกษาเสถียรภาพของจุดสมดุลเพื่อหาเงื่อนไขของพารามิเตอร์ที่เหมาะสมของจุดสมดุลนั้น โดยใช้วิธี Next Generation Method และหาคำตอบเชิงตัวเลขโดยวิธี Numerical Analysis [9] ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ตามแบบมาตรฐาน (Standards Method) เป็นวิธีการศึกษาหาค่าจุดสมดุลและค่าเสถียรภาพของระบบ ได้ดังนี้

3.1.1 การหาขอบเขตของค่าคงที่ (Invariant Region) เป็นการหาขอบเขตของค่าคงที่และช่วงคำตอบที่เป็นจำนวนจริงบวก โดยการใช้เทคนิคการอินทิเกรตช่วยแสดงช่วงคำตอบของ $S(t)$, $I(t)$ และ $R(t)$ จะมีขอบเขตของค่าคงที่ (Invariant Region) อยู่ในช่วงจำนวนจริงบวก

3.1.2 การหาจุดสมดุล (Equilibrium Point) เป็นการหาจุดสมดุลโดยจัดสมการอนุพันธ์แบบไม่เชิงเส้นของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ให้เท่ากับ

ศูนย์ $\frac{dS}{dt} = 0$, $\frac{dI}{dt} = 0$, $\frac{dR}{dt} = 0$ จะได้ค่าจุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค (Disease Free Equilibrium Point: E_0) ในกรณีที่ไม่มีการติดเชื้อโรค โดยกำหนดให้

$E_0(S, I, R) = E_0(N, 0, 0)$ และจะได้ค่าจุดสมดุลเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค (Endemic Equilibrium Point: E_1) ในกรณีที่มีการระบาดของเชื้อโรค โดยกำหนดให้ $I \neq 0$, จะได้ $E_1(S, I, R) = E_1(S^*, I^*, R^*)$

3.1.3 การหาค่าระดับการติดเชื้อ (Basic Reproductive Number : R_0) เป็นการหาค่ารัศมีที่โดดเด่นของการแพร่ระบาดของโรค (Spectral Radius) โดยใช้วิธีการ Next Generation Method ซึ่งได้จากสมการ (1), (2) และ (3)

จะได้เมตริกซ์ ในรูป $\frac{\partial X}{\partial t} = F(X) - V(X)$ เพื่อหาค่า Spectral Radius (R_0)

จากเมตริกซ์ $p(FV^{-1})$ ซึ่ง $F(X)$ และ $V(X)$ ได้จากอนุพันธ์ย่อย (Partial derivative) ดังนี้

$$X = \begin{bmatrix} S \\ I \\ R \end{bmatrix}, F = \begin{bmatrix} \frac{\partial F_i(E_0)}{\partial X_i} \end{bmatrix} \text{ และ } V = \begin{bmatrix} \frac{\partial V_i(E_0)}{\partial X_i} \end{bmatrix}$$

โดยพิจารณาค่า Spectral Radius (R_0) ดังนี้ 1) $R_0 > 1$ แสดงว่า โรคมีการระบาดเพิ่มขึ้น (Epidemic) 2) $R_0 = 1$ แสดงว่า โรคเริ่มเสถียร (Endemic) และ 3) $R_0 < 1$ แสดงว่า โรคไม่มีการระบาด [12]

3.2 การวิเคราะห์เสถียรภาพ (stability Analysis) เป็นการหาค่าลักษณะเฉพาะ (Eigen value) เพื่ออธิบายคำตอบของสมการเกี่ยวกับค่าความสมดุล สำหรับตรวจสอบว่าเป็น Local asymptotically stable ดังนี้

1) Local Asymptotically Stable ณ จุด E_0 ของจุดสมดุลที่ไม่มีโรค โดยการตรวจสอบค่าลักษณะเฉพาะของจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ สภาวะที่ไม่มีโรค (E_0) ซึ่งจะได้สมการลักษณะเฉพาะจาก $\det(J_0 - \lambda I) = 0$, J_0 คือจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ จุด E_0 โดยมีข้อกำหนดว่า λ ทุกค่าจะต้องมีส่วนจริงมีค่าเป็นลบซึ่งจะสอดคล้องตามเงื่อนไขของ Routh-Hurwitz ซึ่งจะส่งผลให้ค่า $R_0 < 1$ [8]

2) Local Asymptotically Stable ณ จุด E_1 ของจุดสมดุลที่มีโรค โดยการตรวจสอบค่าลักษณะเฉพาะของจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ สภาวะที่มีการแพร่ระบาดของโรค (E_1) ซึ่งจะได้สมการลักษณะเฉพาะจาก $\det(J_1 - \lambda I) = 0$, J_1 คือจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ จุด E_1 โดยมีข้อกำหนดว่า λ ทุกค่าจะต้องมีส่วนจริงมีค่าเป็นลบซึ่งจะสอดคล้องตามเงื่อนไขของ Routh-Hurwitz ซึ่งจะส่งผลให้ค่า $R_0 > 1$ [8]

3.3 การวิเคราะห์เชิงตัวเลข (Numerical Analysis)

3.3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลหาค่าพารามิเตอร์ของอัตราการรณรงค์ ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงซึ่งให้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 คนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจข้อมูล

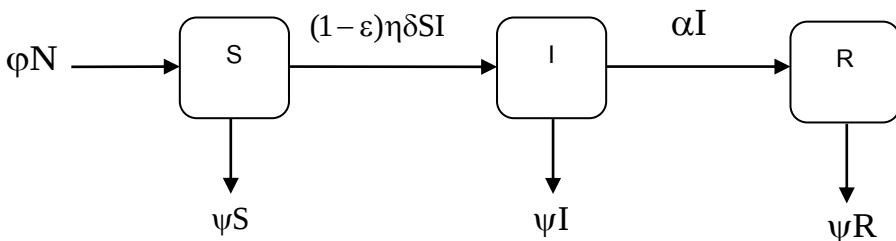
3.3.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 คนดำเนินเก็บข้อมูลหาค่าพารามิเตอร์ของปริมาณน้ำฝน อัตราการสัมผัสเชื้อ อัตราการมีภูมิคุ้มกัน อัตราการเกิดใหม่ของประชากรมนุษย์ อัตราการตายโดยธรรมชาติ และจำนวนประชากรโดยการให้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 คนเก็บข้อมูล

3.3.3 การวิเคราะห์เชิงตัวเลข เป็นการพิจารณาค่าพารามิเตอร์ที่เหมาะสมที่ทำให้จุดสมดุลที่ไม่มีโรค (Disease Free Equilibrium Point: E_0) และจุดสมดุลที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค (Endemic Equilibrium Point: E_1) ที่ทำให้ระบบสมการเชิงอนุพันธ์แบบไม่เชิงเส้นเป็น Local Asymptotically Stable เพื่อนำค่าพารามิเตอร์ไปคำนวณหาคำตอบเชิงตัวเลขโดยจำลองแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ [5]

ผลการศึกษา

1. ผลการพัฒนาตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

จากตัวแปรข้างต้นผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์การรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์การรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

จากภาพที่ 1 สามารถเปลี่ยนตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เป็นระบบสมการเชิงอนุพันธ์แบบไม่เชิงเส้น (Ordinary differential equation: ODE) ดังนี้

$$\frac{dS}{dt} = \phi N - (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \psi S \quad (1)$$

$$\frac{dI}{dt} = (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \alpha I - \psi I \quad (2)$$

$$\frac{dR}{dt} = \alpha I - \psi R \quad (3)$$

โดยมีเงื่อนไขประชากรมนุษย์มีจำนวนคงที่ $N = S + I + R$ เมื่อกำหนดสัญลักษณ์พารามิเตอร์ ได้แก่ ϕ คือ อัตราการเกิดใหม่ของประชากรมนุษย์, η คือ อัตราการสัมผัสเชื้อ, ψ คือ อัตราการตายโดยธรรมชาติ, δ คือ ปริมาณน้ำฝน, α คือ อัตราการมีภูมิคุ้มกัน, ε คือ อัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง, N คือ จำนวนประชากรของมนุษย์ทั้งหมด เนื่องจากค่าอนุพันธ์ของค่าคงที่ จะมีค่าเป็นศูนย์ และค่าจำนวนของประชากรแต่ละกลุ่มจะมีค่าไม่เกิน N [2] โดยดำเนินการดังนี้

1.1. การวิเคราะห์ตามแบบมาตรฐาน (Standards Method)

จาก Rate of change = Rate inflow – Rate outflow

จะได้

$$F(X) = \phi N - (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \psi S + (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \alpha I - \psi I + \alpha I - \psi R$$

ดังนั้น

$$\frac{dN}{dt} = \phi N - \psi S - \psi I - \psi R$$

$$\text{เมื่อ } S = N, I = 0, R = 0$$

$$\frac{dN}{dt} = (\phi - \psi)N$$

นั่นคือ N คงที่เมื่อ

1.1.1. การหาขอบเขตของค่าคงที่ (Invariant Region) เป็นการหาช่วงคำตอบของตัวแปร $N(t)$, $S(t)$, $I(t)$ และ $R(t)$ ดังนี้

$$\text{จาก} \quad \frac{dN}{dt} = \varphi N - \psi S - \psi I - \psi R$$

$$\text{ดังนั้น} \quad \frac{dN}{dt} \leq N(\varphi - \psi)$$

$$\frac{dN}{N(\varphi - \psi)} \leq dt$$

$$\frac{1}{(\varphi - \psi)} \int \frac{dN}{N} \leq \int dt$$

$$\ln N \leq (\varphi - \psi)t + c$$

$$N \leq e^{(\varphi - \psi)t + c}$$

$$\text{จะได้} \quad N(t) \leq N_0 e^{(\varphi - \psi)t}$$

$$\text{เมื่อ} \quad t \rightarrow \infty, N \rightarrow (\varphi - \psi) \quad \text{ดังนั้น} \quad 0 \leq N \leq (\varphi - \psi)$$

ดังนั้น เซตคำตอบของระบบมีขอบเขตเป็น

$$\Omega = \{(S, I, R) \in \mathbb{R}^+ : N < \varphi - \psi\}$$

$$\text{จากสมการที่ (1), (2) และ (3) จะได้} \quad S(t) \geq S_0 e^{-(1-\varepsilon)\eta\delta I + \psi t} > 0,$$

$$I(t) \geq I_0 e^{-(\alpha + \psi)t} > 0 \quad \text{และ} \quad R(t) \geq R_0 e^{-\psi t} > 0 \quad \text{ดังนั้น} \quad N(t), S(t), I(t)$$

และ $R(t)$ มีขอบเขตของค่าคงที่ (Invariant Region) อยู่ในช่วงจำนวนจริงบวก

1.1.2. การหาจุดสมดุล (Equilibrium Point) โดยจัดสมการอนุพันธ์แบบ

$$\text{ไม่เชิงเส้นของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ให้เท่ากับศูนย์} \quad \frac{dS}{dt} = 0, \quad \frac{dI}{dt} = 0, \quad \frac{dR}{dt} = 0$$

[4] ได้ดังนี้

$$0 = \phi N - (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \psi S \quad (4)$$

$$0 = (1 - \varepsilon)\eta\delta SI - \alpha I - \psi I \quad (5)$$

$$0 = \alpha I - \psi R \quad (6)$$

จะได้
$$S^* = \frac{\phi N}{(1 - \varepsilon)\eta\delta I + \psi} \quad (7)$$

$$I^* = \frac{\phi N}{(\alpha + \psi)} - \frac{\psi}{(1 - \varepsilon)\eta\delta} \quad (8)$$

$$R^* = \frac{\alpha\phi N}{\psi\alpha + \psi^2} - \frac{\alpha}{(1 - \varepsilon)\eta\delta} \quad (9)$$

1.1.2.1. การหาจุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค (Disease Free

Equilibrium Point: E_0)

จากสมการ (1), (2) และ (3) จะได้จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค (Disease Free Equilibrium Point: E_0) ในกรณีที่ไม่มีการติดเชื้อโรค โดยกำหนดให้ $I = 0$, $S = N$ และ $R = 0$ ดังนั้น ณ จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค จะได้ $E_0(S, I, R) = E_0(N, 0, 0)$

1.1.2.2. การหาจุดสมดุลเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค

(Endemic Equilibrium Point: E_1)

จากสมการ (1), (2) และ (3) จะได้ค่าจุดสมดุลเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค (Endemic Equilibrium Point: E_1) ในกรณีที่มีการระบาดของเชื้อโรค โดยกำหนดให้ $I \neq 0$ และ $I > 0$

$$E_1(S^*, I^*, R^*) = \left(\frac{\phi N}{(1 - \varepsilon)\eta\delta I + \psi}, \frac{\phi N}{(\alpha + \psi)} - \frac{\psi}{(1 - \varepsilon)\eta\delta}, \frac{\alpha\phi N}{\psi\alpha + \psi^2} - \frac{\alpha}{(1 - \varepsilon)\eta\delta} \right)$$

1.1.3. การหาค่าระดับการติดเชื้อ (Basic Reproductive Number : R_0)

การหาค่ารัศมีที่โดดเด่นของการแพร่ระบาดของโรค (Spectral Radius) โดยใช้วิธีการ Next Generation Method ซึ่งได้จากสมการ (1), (2) และ (3) จะได้เมตริกซ์ในรูป $\frac{\partial X}{\partial t} = F(X) - V(X)$ เพื่อหาค่า Spectral Radius (R_0) จากเมตริกซ์ $P(FV^{-1})$ ซึ่ง $F(X)$ และ $V(X)$ ได้จากอนุพันธ์ย่อย (Partial derivative) ดังนี้

$$X = \begin{bmatrix} S \\ I \\ R \end{bmatrix}, F(X) = \begin{bmatrix} 0 \\ (1-\varepsilon)\eta\delta SI \\ 0 \end{bmatrix}, V(X) = \begin{bmatrix} -\phi N + (1-\varepsilon)\eta\delta SI + \psi S \\ \alpha I + \psi I \\ -\alpha I + \psi R \end{bmatrix}$$

$$\text{กำหนดให้ } F = \left[\frac{\partial F_i(E_0)}{\partial X_i} \right] \text{ และ } V = \left[\frac{\partial V_i(E_0)}{\partial X_i} \right]$$

$$\text{จะได้ } F(E) = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ (1-\varepsilon)\eta\delta I & (1-\varepsilon)\eta\delta S & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$$\text{และ } V(E) = \begin{bmatrix} (1-\varepsilon)\eta\delta I + \psi & (1-\varepsilon)\eta\delta S & 0 \\ 0 & \alpha + \psi & 0 \\ 0 & -\alpha & \psi \end{bmatrix}$$

ดังนั้น ณ จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค $E_0(S, I, R) = E_0(N, 0, 0)$

$$\text{จะได้ } F(E_0) = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & (1-\varepsilon)\eta\delta N & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \text{ และ}$$

$$V(E_0) = \begin{bmatrix} \psi & (1-\varepsilon)\eta\delta N & 0 \\ 0 & \alpha + \psi & 0 \\ 0 & -\alpha & \psi \end{bmatrix}$$

การหาค่ารัศมีที่โดดเด่นของการแพร่ระบาดของโรค Spectral Radius (R_0) จากเมตริกซ์ $\rho(FV^{-1})$ (van den Driessche and Watmough, 2002) จากบทนิยาม Spectral Radius (R_0) จากเมตริกซ์ FV^{-1}

$$\text{คือ } \rho(FV^{-1}) = \max \left\{ 0, \frac{(1-\varepsilon)\eta\delta N}{(\alpha + \psi)} \right\} \text{ ดังนั้น}$$

$$\rho[FV^{-1}(E_0)] = \frac{(1-\varepsilon)\eta\delta N}{(\alpha + \psi)}$$

$$\text{จะได้ค่าระดับการติดเชื้อ คือ } R_0 = \frac{(1-\varepsilon)\eta\delta N}{(\alpha + \psi)}$$

2.ผลการวิเคราะห์เสถียรภาพของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการ รณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

การวิเคราะห์เสถียรภาพเป็นการหาค่าลักษณะเฉพาะ (Eigen Value) เพื่ออธิบายคำตอบของสมการเกี่ยวกับค่าความสมดุลจากเมตริกซ์

$$J = \begin{bmatrix} -(1-\varepsilon)\eta\delta I - \psi & -(1-\varepsilon)\eta\delta S & 0 \\ (1-\varepsilon)\eta\delta I & (1-\varepsilon)\eta\delta S - \alpha - \psi & 0 \\ 0 & \alpha & -\psi \end{bmatrix},$$

$$J_0 = \begin{bmatrix} -\psi & -(1-\varepsilon)\eta\delta N & 0 \\ 0 & (1-\varepsilon)\eta\delta N - \alpha - \psi & 0 \\ 0 & \alpha & -\psi \end{bmatrix} \text{ และ}$$

$$J_1 = \begin{bmatrix} -(1-\varepsilon)\eta\delta I^* - \psi & -(1-\varepsilon)\eta\delta S^* & 0 \\ (1-\varepsilon)\eta\delta I^* & (1-\varepsilon)\eta\delta S^* - \alpha - \psi & 0 \\ 0 & \alpha & -\psi \end{bmatrix}$$

สำหรับการตรวจสอบว่าเป็น Local Asymptotically Stable มี 2 กรณี ได้แก่

1) Local Asymptotically Stable ณ จุด E_0 ของจุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค โดยการตรวจสอบค่าลักษณะเฉพาะของจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ สภาวะที่ไม่มีโรค (E_0) ซึ่งจะได้สมการลักษณะเฉพาะจาก $\det(J_0 - \lambda I) = 0$, J_0 คือจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ จุด E_0 โดยมีข้อกำหนดว่า λ ทุกค่าส่วนจริงต้องเป็นลบซึ่งจะสอดคล้องตามเงื่อนไขของ Routh-Hurwitz จึงส่งผลให้ค่า $R_0 < 1$ ดังนี้

$$\det(J_0 - \lambda I) = (\psi + \lambda)(\psi + \lambda)[(1-\varepsilon)\eta\delta N - \alpha - \psi - \lambda]$$

จะได้ $0 = \psi + \lambda, 0 = \psi + \lambda, 0 = [(1-\varepsilon)\eta\delta N - \alpha - \psi - \lambda]$

ดังนั้น $\lambda_1 = -\psi$, $\lambda_2 = -\psi$, $\lambda_3 = (1-\varepsilon)\eta\delta N - \alpha - \psi$ โดย

$$(1-\varepsilon)\eta\delta N - \alpha - \psi < 0$$

เมื่อพิจารณาเสถียรภาพของระบบ ณ จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค จะพบว่าค่าลักษณะเฉพาะ $\lambda_1 = -0.0000189$, $\lambda_2 = -0.0000189$ และ $\lambda_3 = -0.0190673$ ซึ่งทุกค่ามีส่วนจริงเป็นค่าลบและสอดคล้องกับเงื่อนไขของ Routh-Huewitz ส่งผลให้คำตอบจะลู่เข้าสู่จุด $E_0 = (100, 0, 0)$ ดังนั้น จุดสมดุลไม่มีโรค E_0 จะเป็น Local Asymptotically

2) Local Asymptotically Stable ณ จุด E_1 ของจุดสมดุลที่มีเชื้อโรค โดยการตรวจสอบค่าลักษณะเฉพาะของจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ สภาวะที่มีการแพร่ระบาดของโรค (E_1) ซึ่งจะได้สมการลักษณะเฉพาะจาก $\det(J_1 - \lambda I) = 0$, J_1 คือจาโคเบียนเมตริกซ์ ณ จุด E_1 โดยมีข้อกำหนดว่า λ ทุกค่าส่วนจริงต้องเป็นลบซึ่งจะสอดคล้องตามเงื่อนไขของ Routh-Hurwitz ซึ่งจะส่งผลให้ค่า $R_0 > 1$ ดังนี้

$$\text{จาก } S^* = \frac{\phi N}{(1-\varepsilon)\eta\delta I^* + \psi} , I^* = \frac{\phi N}{(\alpha + \psi)} - \frac{\psi}{(1-\varepsilon)\eta\delta} \text{ และ}$$

$$R^* = \frac{\alpha\phi N}{\psi\alpha + \psi^2} - \frac{\alpha}{(1-\varepsilon)\eta\delta}$$

$$\text{ดังนั้น } \lambda_1 = -\psi , \lambda_2 = \frac{-a + \sqrt{a^2 - 4ab}}{2} , \lambda_3 = \frac{-a - \sqrt{a^2 - 4ab}}{2}$$

$$\text{โดยที่ } a = (-(1-\varepsilon)\eta\delta I^* + \psi) + (-(1-\varepsilon)\eta\delta S^* + \alpha + \psi) \text{ และ } a > 0$$

$$b = [(-(1-\varepsilon)\eta\delta I^* + \psi)(-(1-\varepsilon)\eta\delta S^* + \alpha + \psi)] + (1-\varepsilon)^2\eta^2\delta^2 I^* S^*$$

และ $b > 0$

เมื่อพิจารณาเสถียรภาพของระบบ ณ จุดสมดุลที่มีเชื้อโรค จะพบว่าค่าลักษณะเฉพาะ $\lambda_1 = -0.0000189$, $\lambda_2 = -1.88872$ และ $\lambda_3 = -1.802295676$ ซึ่งทุกค่ามีส่วนจริงเป็นค่าลบและสอดคล้องกับเงื่อนไขของ Routh-Huewitz ส่งผลให้คำตอบจะลู่เข้าสู่จุด

$$E_1 = \left(\frac{\phi N}{(1-\varepsilon)\eta\delta I + \psi}, \frac{\phi N}{(\alpha + \psi)} - \frac{\psi}{(1-\varepsilon)\eta\delta}, \frac{\alpha\phi N}{\psi\alpha + \psi^2} - \frac{\alpha}{(1-\varepsilon)\eta\delta} \right)$$

ดังนั้น จุดสมดุลมีโรค E_1 จะเป็น Local Asymptotically

3.ผลการวิเคราะห์เชิงตัวเลขตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงตัวเลขโดยการนำค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคตาแดง โดยพิจารณาหาค่าพารามิเตอร์ที่เหมาะสมที่ทำให้จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค (Disease Free Equilibrium Point: E_0) และจุดสมดุลที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค (Endemic Equilibrium Point: E_1) ที่ทำให้ระบบสมการเชิงอนุพันธ์แบบไม่เชิงเส้นเป็น Local Asymptotically Stableซึ่งมีค่าตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคตาแดง [3]

ข้อความ	สัญลักษณ์	ค่าพารามิเตอร์	หน่วย
จำนวนประชากรของมนุษย์ทั้งหมด	N	100	คน
อัตราการเกิดใหม่ของประชากรมนุษย์	ϕ	3.068×10^{-5}	ต่อวัน
อัตราการตายโดยธรรมชาติ	ψ	1.89×10^{-5}	ต่อวัน
อัตราการสัมผัสเชื้อ	η	7.1429×10^{-5}	ต่อวัน
อัตราการมีภูมิคุ้มกัน	α	4.762×10^{-2}	ต่อวัน
ปริมาณน้ำฝน	δ	1×10^{-2}	ต่อวัน
อัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง	ε	0 - 1	

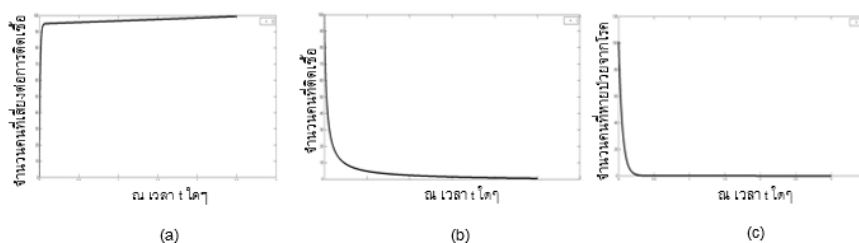
ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงแล้วหาค่าระดับการติดเชื้อ (Basic Reproductive Number: R_0) พบความสัมพันธ์ระหว่างค่าพารามิเตอร์ของอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงกับค่าระดับการติดเชื้อได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าพารามิเตอร์ของอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงกับค่าระดับการติดเชื้อ

อัตราการรณรงค์ ป้องกัน ($\mathcal{E}$)	0.0	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0
ค่าระดับ	1.22449	1.16165	1.09522	1.02448	0.94648	0.86584	0.77443	0.67066	0.54761	0.38721	
การติดเชื้อ (R_0)	3327	6368	0126	4619	6452	7535	7576	2616	0063	8769	0

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าระดับการติดเชื้อ (R_0) มีค่า $R_0 < 1$ เมื่ออัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง $\mathcal{E} > 0.4$ วิเคราะห์ได้ว่า ณ จุดสมดุลจะไม่มีโรคจึงไม่เกิดการแพร่ระบาดของโรคและค่า $R_0 > 1$ ในทางตรงข้ามเมื่ออัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง $\mathcal{E} < 0.3$ วิเคราะห์ได้ว่า ณ จุดสมดุลมีโรคจึงเกิดการแพร่ระบาดของโรค

เมื่อพิจารณาเสถียรภาพของระบบ ณ จุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อโรค จะพบว่าค่าลักษณะเฉพาะ $\lambda_1 = -0.0000189$, $\lambda_2 = -0.0000189$ และ $\lambda_3 = -0.0190673$ ซึ่งค่าลักษณะเฉพาะทุกค่ามีส่วนจริงเป็นค่าลบทุกค่าจึงทำให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของ Routh-Huewitz ส่งผลให้คำตอบจะลู่เข้าสู่จุด $E_0 = (100, 0, 0)$ ดังนั้น จุดสมดุลไม่มีโรค E_0 จะเป็น Local Asymptotically [5] ดังภาพที่ 2 ดังนี้

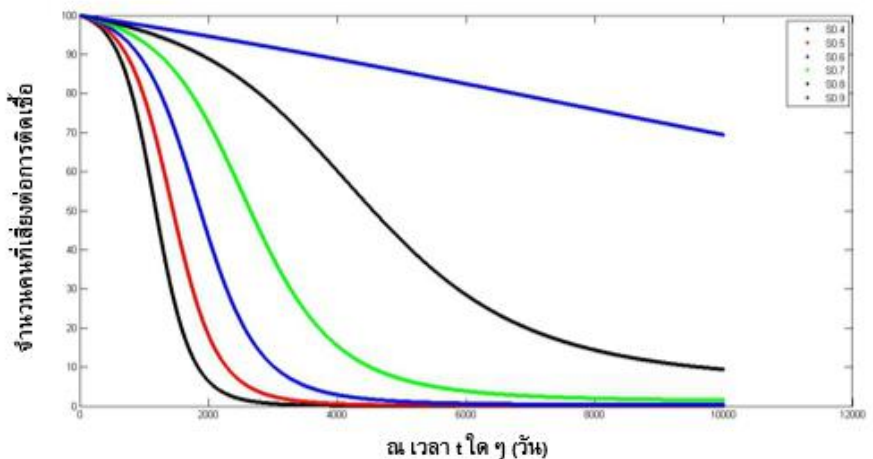
ภาพที่ 2 อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร (a) ประชากรกลุ่มเสี่ยง ณ เวลา t ไหว, (b) ประชากรกลุ่มติดเชื้อ

ณ เวลา t ใดๆ และ(c) ประชากรกลุ่มที่หายป่วยจากโรค ณ เวลา t ใดๆ ณ เสถียรภาพของจุดสมดุลที่ไม่มีเชื้อ

เมื่อพิจารณาเสถียรภาพของระบบ ณ จุดสมดุลที่มีเชื้อโรค จะพบว่าค่าลักษณะเฉพาะจากสมการ $\lambda^2 + a\lambda + b = 0$ โดยที่ $a=0.071736517$,

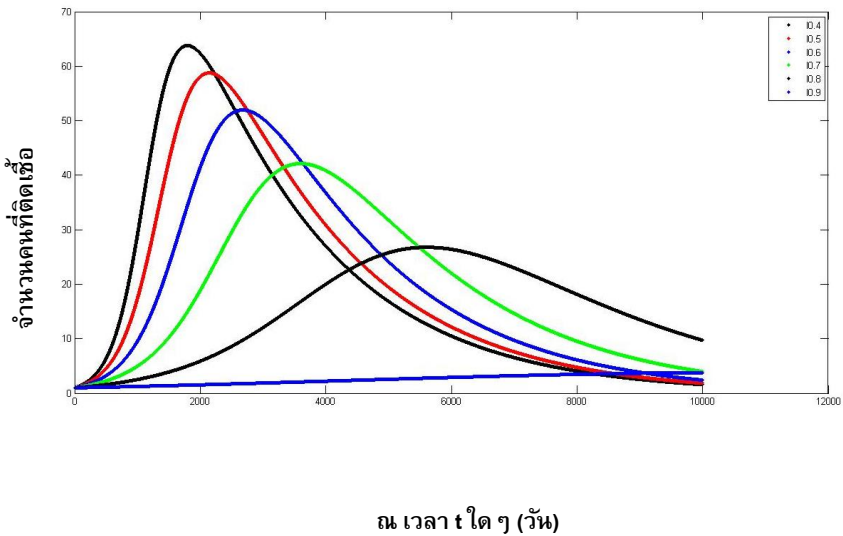
$$b=-0.00000870034 \text{ จะได้ ว่า } \lambda = \frac{-a \pm \sqrt{a^2 - 4ab}}{2} \text{ จะพบว่าค่า}$$

ลักษณะเฉพาะ $\lambda_1 = -0.0000189$, $\lambda_2 = -0.0000086993$ และ $\lambda_3 = -0.0717452163$ ซึ่งค่าลักษณะเฉพาะทุกค่ามีส่วนจริงเป็นค่าลบและสอดคล้องกับเงื่อนไขของ Routh-Huewitz ส่งผลให้คำตอบจะลู่เข้าสู่จุด $E_1(S^*, I^*, R^*)$ ดังนั้น จุดสมดุลที่มีเชื้อโรค $E_1(S^*, I^*, R^*)$ จะเป็น Local Asymptotically [5] ตามลำดับดังภาพที่ 3, 4 และ 5 ดังนี้

ภาพที่ 3 อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มเสี่ยง ณ เวลา t ใดๆ เมื่อค่า $\varepsilon = 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8$ และ 0.9 ตามลำดับ ณ เสถียรภาพของจุดสมดุลที่มีเชื้อโรค

จากภาพที่ 3 เมื่อเพิ่มอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง (ε) ลงในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงให้มากขึ้นจะพบว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มเสี่ยง (S) ณ เวลา t ใดๆ จะค่อยๆ ลดลงและเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ซึ่งถ้าประชากรมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงเป็นจำนวนมากขึ้นจะส่งผลให้จำนวนของประชากรกลุ่มเสี่ยงลดลงอย่างช้าๆ ซึ่งหมายถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มเสี่ยงเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มติดเชื้อมีใช้เวลานานขึ้นจนการแพร่ระบาดของโรคตาแดงลดลง

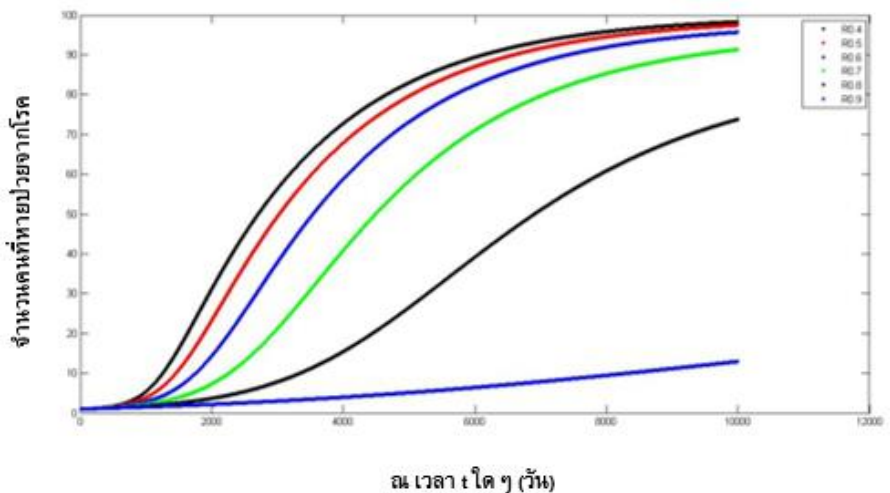
ภาพที่ 4 อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มติดเชื้อ ณ เวลา t ใดๆ เมื่อค่า $\varepsilon = 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8$ และ 0.9 ตามลำดับ ณ เสถียรภาพของจุดสมดุลที่มีเชื้อโรค

จากภาพที่ 4 เมื่อเพิ่มอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง (ε) ลงในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงให้มากขึ้นจะพบว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มติดเชื้อ (I) ณ เวลา t ใดๆ จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด และยังพบว่าจุดสูงสุดของประชากรกลุ่มติดเชื้อ

เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนซึ่งถ้าประชากรมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงเป็นจำนวนมากขึ้นจะส่งผลให้จุดสูงสุดของประชากรกลุ่มติดเชื้อลดลงและการแพร่ระบาดของโรคจะลดลงด้วยเช่นกัน [10] ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าพารามิเตอร์ของอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงกับจำนวนประชากรที่ติดเชื้อ ณ จุดสูงสุดของกราฟ

อัตราการรณรงค์ป้องกัน (ϵ)	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9
จำนวนคนติดเชื้อ (I)	63.78	58.76	51.96	42.14	26.78	3.78
ณ จุดสูงสุดของกราฟ(คน)						

ภาพที่ 5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรกลุ่มที่หายป่วยจากโรค ณ เวลา t ใดๆ เมื่อค่า $\epsilon = 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8$ และ 0.9 ตามลำดับ ณ เสถียรภาพของจุดสมดุลที่มีเชื้อโรค

จากภาพที่ 5 เมื่อเพิ่มอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง (E) ลงในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันโรคตาแดง จะส่งผลให้จำนวนประชากรกลุ่มติดเชื้อเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มที่หายป่วยจากโรครวดเร็วขึ้น เนื่องจากจำนวนคนติดเชื้อน้อยลงจึงส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดลดลง

จากการศึกษาพบว่าอัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับกระบวนการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคตาแดง โดยพบว่าถ้าประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคตาแดงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงน้อยจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคเพิ่มขึ้นและถ้าประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคตาแดงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงเป็นจำนวนมากขึ้นจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคลดลงจนกระทั่งไม่มีการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

สรุปและอภิปรายผล

ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นระบบสมการเชิงอนุพันธ์แบบไม่เชิงเส้น ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ประชากรที่ติดเชื้อ และประชากรที่หายป่วยจากโรคซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค่าพารามิเตอร์อัตราการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดง (E) เป็นปัจจัยสำคัญในตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์วิธีมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงตัวเลขสำหรับตรวจสอบการแพร่ระบาดของโรคตาแดง

ผู้วิจัยได้พิจารณาจุดสมดุลที่ไม่มีโรคและจุดสมดุลที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโดยการวิเคราะห์จุดสมดุลและเสถียรภาพของจุดสมดุลด้วยวิธีการวิเคราะห์วิธีมาตรฐาน พบว่าขอบเขตของค่าคงที่ (Invariant Region) มีขอบเขตของ $N(t)$, $S(t)$, $I(t)$ และ $R(t)$ อยู่ในช่วงจำนวนจริงบวก จึงส่งผลให้ค่าเสถียรภาพของระบบ Local Asymptotical Stable ที่ได้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของ Routh-Hurwitz เพื่อให้สามารถหาค่าระดับการติดเชื้อ (R_0) ซึ่งมีความจำเป็นภายใต้เงื่อนไขเพื่อให้ Local Asymptotically stability of Equilibrium State ที่มีความเสถียร

ในส่วนของจุดสมดุลที่ไม่มีโรคและจุดสมดุลที่มีการแพร่ระบาดของโรค [8] จากการศึกษาพบค่าระดับการติดเชื้อ คือ $R_0 = \frac{(1-\varepsilon)\eta\delta N}{(\alpha + \psi)}$ และสามารถพิจารณาว่าระดับการติดเชื้อ (R_0) โดยพิจารณาได้ว่าค่า $R_0 < 1$ วิเคราะห์ได้ว่า ณ จุดสมดุลจะไม่มีโรคจึงไม่เกิดการแพร่ระบาดของโรคและค่า $R_0 > 1$ วิเคราะห์ได้ว่า ณ จุดสมดุลมีการติดเชื้อจึงเกิดการแพร่ระบาดของโรค [6]

จากการวิเคราะห์เชิงตัวเลขพบว่าจุดสมดุลทั้งสองเป็น Local Asymptotical Stable ณ จุดสมดุลที่ไม่มีโรค เมื่อ $\varepsilon = 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8$ และ 0.9 พบว่าค่าระดับการติดเชื้อ $R_0 = 0.948488452, 0.865847535, 0.774437578, 0.670682616, 0.547610063$ และ 0.387218789 ตามลำดับ และ ณ จุดสมดุลที่มีการแพร่ระบาดของโรค เมื่อ $\varepsilon = 0.1, 0.2$ และ 0.3 พบว่าค่าระดับการติดเชื้อ $R_0 = 1.161656368, 1.095220126$ และ 1.024484619 ตามลำดับ

จากการวิจัยพบว่าอัตราการณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคตาแดง โดยพบว่าถ้าประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคตาแดงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงน้อยจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคเพิ่มขึ้นและถ้าประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคตาแดงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงเป็นจำนวนมากขึ้นจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคลดลงจนกระทั่งไม่มีการแพร่ระบาดของโรคตาแดงและจำนวนประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคตาแดงเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด จะส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคลดลงจนกระทั่งไม่มีการแพร่ระบาดของเชื้อ

ดังนั้นสามารถนำผลจากการวิจัยตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตาแดงนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการป้องกันโรคเพื่อลดจำนวนผู้ป่วยและใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการให้กับหน่วยงานที่เฝ้าระวังของสำนักงานระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งนำเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานด้านสาธารณสุขดำเนินการหามาตรการควบคุมและป้องกันโรคตาแดงโดยการรณรงค์ให้ความรู้ให้กับประชาชนทั่วไปที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ และตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ได้

จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรคชนิดอื่นที่มีลักษณะการแพร่กระจายจากการสัมผัสและแพร่ระบาดคล้ายกับโรคตาแดงได้รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบอื่นๆที่มีผลต่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคตาแดงโดยการเพิ่มค่าพารามิเตอร์อื่นๆได้แก่ การกักกันผู้ติดเชื้อ อุณหภูมิ สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Anderson, R.M., and May, R.M.. 1991. **Infectious diseases of humans: dynamics and control**. Oxford: Oxford University Press.
- Biophysics Group. 2009. **Mathematics Model of Transmission**. Faculty of science, Mahidol University.
- Bureau of Epidemiology.2016.**Conjunctivitis** Available from URL: <http://rmnvw.boe.moph.go.th/facConjunctivitis>, 13 August 2016. (In Thai)
- Diekmann, O., Heesterbeek, J.A.P., Roberts, M.G.. 2010. **The construction of next-generation matrices for compartmental epidemic models**. J. R. Soc. Interface 7, 873–885.
- Fred Brauer, Pauline den Driessche and Jianhong Wu (Eds.). 2008. **Mathematical Epidemiology**. Vancouver, B.C. V6T 1Z2, Canada: Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Jantrapon Sukawat and Surapol Naowarat. 2014. **Effect of Rainfall on the transmission Model of Conjunctivitis**. Advanced in Environmental Biology, 8(14): 99-104. (In Thai)

- Kribs-Zaleta, C.M. and Valesco-Hernández, J.X.. 2000. **A simple vaccination model with multiple endemic states**. Mathematical Biosciences, 164 (2): 183–201.
- Kermack, W. O. and McKendrick, A. G.. 1927. **A Contribution to the Mathematical Theory of Epidemics**. Proc. Roy. Soc. Lond. A 115: 700-721.
- Naowarat, S., Tawarat, W., & Tang, I.M.. 2011. **Control of the Transmission of Chikungunya Fever Epidemic Through the use of Adulticid**. Science Publication, 6: 558-565. (In Thai)
- Sukunya Sresurijan. 2016. **Formulate a mathematical model**. Available from [URL:http://elearning.nsruc.ac.th/web_elearning/math_model/introduction.html](http://elearning.nsruc.ac.th/web_elearning/math_model/introduction.html), 13 August 2016. (In Thai)
- Teerawat Nakaboot. 2 003. **mathematical model**. Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat University. (In Thai)
- Van den Driessche, P., Watmough, J.. 2002. **Reproduction number and sub-threshold endemic equilibria for compartmental models of disease transmission**. Math. Biosci. 180(1-2), 29–48.

ผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้
แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต
ระบบหายใจและการทรงตัวของผู้สูงอายุ

**The Effect of Participation in a Combination of Walking in
Place and Chair-Based Bodyweight Resistance Exercise on
Older Adults' Cardiorespiratory endurance and Balance**

ณัฐวุฒิ สิตธิชัย¹ กัมปนาท ประดิษฐ์เสรี²
ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์³

Nuttawut Sittichai¹ Kampanast Paditsaeree²

Prapat Laxanaphisuth³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุเพศหญิง จำนวน 60 คน มีอายุตั้งแต่ 60-69 ปี ได้รับการสุ่มแบ่งเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ จำนวน 3 ครั้ง/สัปดาห์ เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ใช้สถิติ Independent t-test สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม และสถิติ Pair t-test สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่ม

ผลการทดลอง 12 สัปดาห์พบว่า

1.กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยระยะทางการเดินของการทดสอบ Six minute walk test เพิ่มขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

^{1 2} อาจารย์สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³ อดีต รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test ลดลง และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่าการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำทำอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้สามารถช่วยพัฒนาระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุได้

คำสำคัญ : แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ , เดินย่ำทำอยู่กับที่

Abstract

This research study investigated the effect of participation in a combination of walking in place and chair-based bodyweight resistance exercises on older adults' cardiorespiratory endurance and balance. The samples consisted of 60 females aged 60 to 69 and were randomly divided into two groups: 30 subjects for a treatment group and a control group. The treatment group participated in the exercises, 3 days a week for 12 weeks. The independent t-test was used to test the difference between the means of the two groups and the pair t-test was used to test the difference of the means within the groups.

The results of 12-week experiment found that:

1.The mean of walking distance for the six-minute walk test, used for evaluate cardiorespiratory endurance, increased in the treatment group, and the difference between the means of two groups was statistically significant at the .05 level.

2.The mean of time spent in the timed up and go test, used for evaluate balance,decreased in the treatment group, and the difference between the means of two groups were statistically significant at the .05 level.

These results indicated that participation in a combination of walking in place and chair-based bodyweight resistance exercises can improve older adults' cardiorespiratory endurance and balance.

Keywords: Chair-Based Bodyweight, Resistance, Walking in Place

บทนำ

อายุคาดเฉลี่ย (Life expectancy) ของประชากรไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสังเกตได้จากในปี ค.ศ.1990 ประชากรไทยมีอายุคาดเฉลี่ย 67 ปี ค.ศ.2000 มีอายุคาดเฉลี่ย 68.3 ปี ค.ศ.2010 มีอายุคาดเฉลี่ย 73.9 ปี และในปี ค.ศ.2015 มีอายุคาดเฉลี่ย 74.9 ปี โดยประชากรในช่วงอายุ 60 ถึง 69 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับประชากรในช่วงอายุอื่น (Worldlifeexpectancy, 2017) แม้ว่าการเพิ่มขึ้นของอายุคาดเฉลี่ยประชากรไทยเป็นเป้าหมายสำคัญด้านสาธารณสุขของรัฐบาลไทย (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) แต่สิ่งที่ท้าทายกว่านั้นคือการรักษาประชากรที่มีอายุคาดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ (Independent living) และประกอบกิจวัตรประจำวัน (Routine activity) ได้อย่างปกติ(World Health Organization [WHO], 2012)

อายุที่เพิ่มขึ้น (Aging) สัมพันธ์กับความเสื่อมถอยอย่างต่อเนื่องของสมรรถภาพทางกาย (Physical fitness) เช่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Muscle strength) ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ (Cardiorespiratory endurance) เป็นต้น (Bongard et al., 2007) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ

ตั้งแต่ 60 ขึ้นไป และมีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายต่ำ (Low physical activity) จะมีอัตราการเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกายเร็วกว่าปกติ (Tuna et al., 2009) การเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกายเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาสุขภาพมากมาย ในผู้สูงอายุ (WHO, 2015)

ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ (Cardiorespiratory endurance) และการทรงตัว (Balance) เป็นองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ และเป็นปกติของผู้สูงอายุ (Davis et al., 2000) การที่ผู้สูงอายุมีระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจที่ดีย่อมสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้อย่างกระฉับกระเฉง เหนื่อยช้าและหายเหนื่อยเร็ว (Sakuragi and Abhayaratna, 2010) และช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ (Cardiovascular disease) เช่น โรคหลอดเลือดในสมอง (Stroke) ภาวะหัวใจล้มเหลว (Heart failure) เป็นต้น (WHO, 2007 and Hawkins and Wiswell, 2003) ขณะที่การทรงตัวที่ดีช่วยป้องกันการความเสี่ยงของการหกล้ม (Risk of falling) ในผู้สูงอายุ (Marques, et al 2017) หนึ่งการหกล้ม (Falling) เป็นหนึ่งในปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในประชากรสูงอายุสังเกตได้จากผลการสำรวจการหกล้มของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่พบว่าประชากร อายุ 60 ปี หรือมากกว่า เคยหกล้มร้อยละ 27.4 โดยช่วงอายุ 65 – 70 ปี มีความถี่ในการหกล้มมากกว่า 1 ครั้งต่อปี มากที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) การหกล้มเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะเจ็บป่วย (Morbidity) ความพิการ (Disability) และการเสียชีวิต (Mortality) ในกลุ่มประชากรสูงอายุ (European Network for Safety among Elderly [EUNESE], 2006) ดังที่ Stevens and Sogolow (2005) ได้รายงานไว้ว่า ผู้สูงอายุที่หกล้ม และต้องนอนพักฟื้นเป็นเวลานานมีโอกาสสูงที่จะเสียชีวิตจากโรคร่วม (Comorbidity) เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือด เป็นต้น

การออกกำลังกาย (Exercise) ได้รับการยอมรับโดยสากลว่าสามารถช่วยรักษา/ปรับปรุงสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ (Ofei-Dodoo et al., 2016) การออกกำลังกายแบบเดินช้าทำอยู่กับที่ (Walking in place) เป็นรูปแบบหนึ่งของการออก

กำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic exercise) ที่มุ่งพัฒนาความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ (Cardiorespiratory endurance) โดยผู้สูงอายุสามารถทำได้ง่าย ไม่เสี่ยงต่อการบาดเจ็บ สามารถทำได้ในบริเวณที่มีพื้นที่จำกัด และไม่ต้องใช้อุปกรณ์จำนวนมาก (Yoshiji et al., 2014) ขณะที่การออกกำลังกายโดยใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ (Chair-Based Bodyweight Resistance exercises) เป็นรูปแบบหนึ่งของการออกกำลังกายแบบแอนแอโรบิก (Anaerobic exercise) ที่มุ่งพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Muscle strength) โดยเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น เป็นโรคข้ออักเสบ (Arthritis) ขาดความสามารถในการรักษามดุลของร่างกายขณะเคลื่อนไหว/อยู่กับที่ มีภาวะกลัวการหกล้ม (Fear of falling) เป็นต้น (Robinson et al., 2014)

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พบว่า ยังไม่มีการวิจัยใดๆ ที่มุ่งศึกษาผลของการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ ด้วยปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ประโยชน์ของการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ และการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ รวมทั้งยังไม่มีการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุ หากรูปแบบการออกกำลังกายที่ศึกษารุ่นนี้ได้ผลดี ผู้วิจัยและคณะจะนำไปเผยแพร่ต่อสมาคมและ/หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ หน่วยงานกายภาพบำบัดของโรงพยาบาล เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจของผู้สูงอายุ

2. เพื่อศึกษาผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อการทรงตัวของผู้สูงอายุ

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุมีรายละเอียดของวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ที่ไม่ได้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ของชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำตำบลป่าคลอก

ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้ตารางเทียบระหว่างค่าอำนาจของการทดสอบ (Power of the test) เท่ากับ 0.80 และค่าขนาดของผลกระทบ (Effect size) เท่ากับ 0.80 ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 26 คน (Cohen, 1969) และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการสูญเสียผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 60 คน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากเข้ากลุ่มที่เป็นกลุ่มทดลอง (Treatment group) ซึ่งออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ 30 คน และกลุ่มควบคุม (Control group) 30 คน

เกณฑ์การคัดเข้า

1. อาสาสมัครเพศหญิง ซึ่งมีอายุระหว่าง 60-69 ปี ไม่ได้มีการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาเป็นประจำ คือออกกำลังกายน้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์

2. มีสุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคหรืออาการที่ทำให้ไม่พร้อมที่จะออกกำลังกาย โดยประเมินแบบสอบถามประวัติสุขภาพเพื่อการออกกำลังกาย (Physical Activity Readiness Questionnaire; PAR-Q) ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องตอบว่า “ไม่เคย” ทุกข้อจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

3.ความดันโลหิตในขณะพักต่ำกว่า 140/90 มิลลิเมตรปรอท

4.มีความสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัย และยินดีทำการเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก

1.เกิดเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยต่อไปได้ เช่น เกิดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ มีอาการเจ็บป่วย เป็นต้น

2.ขาดการเข้าร่วมการฝึกออกกำลังกายมากกว่า 4 ครั้งจากทั้งสิ้น 36 ครั้ง

กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนตามลำดับ ได้แก่ 1)ขั้นสร้างกิจกรรมออกกำลังกาย และ 2)ขั้นศึกษาผลของการออกกำลังกาย ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกิจกรรมออกกำลังกาย

ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ จากนั้นนำกิจกรรมออกกำลังกายที่ออกแบบขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยวิธีประเมินความสอดคล้องระหว่างรายการกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดค่าดัชนี .5 ขึ้นไป แสดงว่า ท่าออกกำลังกาย และเวลาที่ใช้ในการออกกำลังกายมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมออกกำลังกายได้ โดยกิจกรรมออกกำลังกายทั้ง 12 สัปดาห์ที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงท่าออกกำลังกาย และเวลาที่ใช้ในการออกกำลังกาย 12 สัปดาห์

ท่าออกกำลังกาย	สัปดาห์ที่ 1-4	สัปดาห์ที่ 5-8	สัปดาห์ที่ 9-12
ท่าที่ 1 ถีบจักรยานลม (นาทิจ)	1	1	1
เดินย่ำเท้าอยู่กับที่ (นาทิจ)	3	3.30	4
ท่าที่ 2 สควอชร่วมกับเก้าอี้ (นาทิจ)	1	1	1
เดินย่ำเท้าอยู่กับที่ (นาทิจ)	3	3.30	4
ท่าที่ 3 ยืนงอเข่าร่วมกับเก้าอี้ (นาทิจ)	1	1	1
เดินย่ำเท้าอยู่กับที่ (นาทิจ)	3	3.30	4
ท่าที่ 4 เขย่งปลายเท้าร่วมกับเก้าอี้ (นาทิจ)	1	1	1
เดินย่ำเท้าอยู่กับที่ (นาทิจ)	3	3.30	4
จังหวะการเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ด้วยเครื่องกำหนดจังหวะ (Metronome) (ครึ่งต่อนาที)	96	101	106
จำนวนรอบที่ทำตั้งแต่ท่าที่ 1 - 4 (รอบ)	2	2	2
รวมเวลาทั้งหมด (นาทิจ)	32	36	40

ท่าที่ 1 ถีบจักรยานลม (Sit jogging) เป็นการออกกำลังกายโดยให้กลุ่มตัวอย่างพึงหลังพนักเก้าอี้ มือยึดพนักเก้าอี้ไว้ หลังจากนั้นให้ยกขาในท่างอเข่าขึ้นลงสลับซ้ายและขวา

ท่าที่ 2 สควอชร่วมกับเก้าอี้ (Squat with chair) เป็นการออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า ต้นขาด้านหลัง และกล้ามเนื้อบริเวณสะโพก รวมไปถึงบริหารกล้ามเนื้อบริเวณรอบๆ ลำตัว โดยให้กลุ่มตัวอย่างยืนเท้าแยกจากกันกว้างประมาณไหล่หน้าเก้าอี้ ยกแขนไปข้างหน้า แล้วย่อตัวลงเหมือนจะนั่งทำอย่างช้าๆ นับ 1-4 อย่างช้าๆ แต่ยังไม่ถึงกับนั่ง หยุดพัก นับ 1-2 ซ้ำ หลังจากนั้นยืนขึ้นมาอย่างช้าๆ ซาตรง หลังตรง

ท่าที่ 3 ยืนงอเข่าร่วมกับเก้าอี้ (Knee flexion with chair) เป็นการออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อต้นขาด้านหลัง โดยให้กลุ่มตัวอย่างยืนตรงชิดกับด้านหลังของพนักเก้าอี้ มือจับพนักเก้าอี้เพื่อช่วยพยุง แล้วจึงค่อยๆ งอเข่าซ้ายให้มากที่สุด แล้วค่อยๆ ลดเท้าลง ทำสลับกับด้านขวาจนครบ 1 นาที

ท่าที่ 4 เขย่งปลายเท้าร่วมกับเก้าอี้ (Calf raises with chair) เป็นการออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อน่องโดยให้กลุ่มตัวอย่างยืนตรงชิดกับด้านหลังของพนักพิงเก้าอี้ มือจับพนักเก้าอี้เพื่อช่วยพยุง แล้วจึงยืนเขย่งปลายเท้าขึ้น หยุดค้าง แล้วกลับที่เดิม ทำจนครบ 1 นาที

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลของการออกกำลังกาย

กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมการออกกำลังกายเป็นเวลา 12 สัปดาห์ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ช่วงเวลาประมาณ 17.00 – 18.00น. วันละ 32 นาที 36 นาที และ 40 นาที ในสัปดาห์ที่ สัปดาห์ที่ 1-4 สัปดาห์ที่ 5-8 และสัปดาห์ที่ 9-12 ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่รวมช่วงอบอุ่นร่างกาย (Warm up) 10 นาที และช่วงผ่อนคลายร่างกาย (Cool down) 10 นาที โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบตัวแปรทางสรีรวิทยา ตัวแปรความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และความสามารถในการทรงตัวของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มด้วยเครื่องมือ และแบบทดสอบ ดังนี้

1.การหาค่าทางสรีรวิทยาทั่วไป ผู้วิจัยหาค่าน้ำหนักตัว (Body mass, kg) และมวลไขมัน (Body fat, %) ด้วยเครื่องวัดองค์ประกอบร่างกาย (Body composition analyzer) ยี่ห้อ Tanita รุ่น UM-051 ประเทศญี่ปุ่น หาค่าส่วนสูง (Height, cm) ด้วยเครื่องวัดส่วนสูงยี่ห้อ Zepper รุ่น ZT-160N และหาค่าอัตราการเต้นของหัวใจขณะพักและความดันโลหิตขณะพักด้วยเครื่องวัด ยี่ห้อ Omron รุ่น HEM-7121 ประเทศเวียดนาม

2.การทดสอบความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบ Six minute walk test (Rikli and Jones, 2001)

3.การทดสอบการทรงตัว ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบ Timed up and go test (Centers for Disease Control and Prevention [CDCP], 2016)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบน (Standard deviation) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ Independent t-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Pair t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสรีรวิทยาทั่วไปที่ประกอบด้วยอายุ ส่วนสูง น้ำหนัก เปอร์เซ็นต์ไขมัน อัตราการเต้นของหัวใจขณะพัก และความดันโลหิต ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Mean $\pm$ S.D.) ของค่าพื้นฐานทางสรีรวิทยาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
จำนวน (คน)	30	30
อายุ (ปี)	65.10 $\pm$ 2.90	64.93 $\pm$ 2.75
ส่วนสูง (ซม.)	157 $\pm$ 4.42	157 $\pm$ 5.44
น้ำหนัก (กก.)	64.12 $\pm$ 10.53	63.44 $\pm$ 7.95
ไขมัน (%)	32.37 $\pm$ 6.60	31.48 $\pm$ 6.33
อัตราการเต้นของหัวใจขณะพัก (ครั้งต่อนาที)	75.40 $\pm$ 6.55	74.03 $\pm$ 8.60
ความดันโลหิตขณะบีบตัว (มิลลิเมตรปรอท)	126.17 $\pm$ 7.73	123.03 $\pm$ 10.16
ความดันโลหิตขณะคลายตัว (มิลลิเมตรปรอท)	70.73 $\pm$ 7.09	73.37 $\pm$ 7.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง 12 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของระยะที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่กลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	T	p-value
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)		
กลุ่มทดลอง	482.96 (37.22)	598.53 (68.45)	-9.98	.00*
กลุ่มควบคุม	494.63 (45.79)	494.80 (45.98)	-9.99	.33

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่มก่อน และหลังการทดลอง 12 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	T	p-value
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)		
กลุ่มทดลอง	8.55 (.68)	7.85 (.53)	8.27	.00*
กลุ่มควบคุม	8.35 (.63)	8.34 (.66)	1.37	.18

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองก่อนการทดลองพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test และ Timed up and go test ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test และเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

รายการทดสอบ	ก่อนการทดลอง		T	p-value
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)		
ระยะทางที่ได้จากการ				
ทดสอบ Six minute				
walk test (เมตร)	494.63 (45.79)	482.96 (37.22)	1.08	.28
เวลาที่ใช้ในการ				
ทดสอบ Timed up				
and go test (วินาที)	8.55 (.68)	8.35 (.63)	-1.19	.24

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง 12 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test น้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test และเวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

รายการทดสอบ	หลังการทดลอง		T	p-value
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
	$\bar{x}$ (S.D.)	$\bar{x}$ (S.D.)		
ระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test (เมตร)				
เวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test (วินาที)	598.53 (68.45)	494.80 (45.98)	-6.89	.00*
เวลาที่ใช้ในการทดสอบ Timed up and go test (วินาที)				
	7.85 (.53)	8.34 (.64)	3.23	.00*

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องผลของการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ที่มีต่อความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยระยะทางที่ได้จากการทดสอบ Six minute walk test ภายหลังการทดลอง 12 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยระยะทางเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ช่วยเพิ่มความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Takeshima et al. (2004) and Pugaard (2003) ที่รายงานผลการวิจัยว่า การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic exercise) ควบคู่กับการออกกำลังกายด้วยแรงต้าน (Resistance exercise) ในลักษณะสลับกันแบบวงจร (Circuit) ช่วยเพิ่มความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต

ระบบหายใจของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าค่าเฉลี่ยความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 3 วัน/สัปดาห์ (วันเว้นวัน) 2) ผู้สูงอายุใช้เวลาในการออกกำลังกายแต่ละครั้ง 30 นาที 3) มีการปรับเปลี่ยนความหนักของการเดินอยู่กับที่ด้วยการเพิ่มความเร็วจังหวะของเครื่องกำหนดจังหวะ (Metronome) และเพิ่มความหนักของการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวด้วยการเพิ่มจำนวนครั้งในการปฏิบัติแต่ละเซต และ 4) รูปแบบของการออกกำลังกายเป็นแบบแอโรบิกลักษณะวงจรปฏิบัติต่อเนื่อง 30 นาที สอดคล้องกับ American College of Sports Medicine[ACSM] (2009) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นนั้นต้องใช้รูปแบบการออกกำลังกายแบบแอโรบิก 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ใช้เวลาครั้งละ 20-60 นาที และมีอัตราการเต้นของชีพจรประมาณ 60 – 75 % ของชีพจรสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเวลาที่ได้จากการทดสอบ Timed up and go test ภายหลังการทดลอง 12 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเวลาลดลงแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ช่วยเพิ่มความสามารถในการทรงตัวของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวิธ วีรวรรณ (2555) ที่พบว่าการออกกำลังกายแบบผสมผสานโดยใช้เก้าอี้ 12 สัปดาห์ ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเดินไป-กลับ 3 เมตรได้เร็วขึ้นซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากกิจกรรมออกกำลังกายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีการออกกำลังกายในท่าถีบจักรยานลม (Sit jogging) ซึ่งช่วยพัฒนากล้ามเนื้อแกนกลาง และกล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า รวมไปถึงการออกกำลังกายในท่าที่ 2 สควอชร่วมกับเก้าอี้ (Squat with chair) ที่ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต้นขา และสะโพก ท่าที่ 3 ยืนงอเข่าร่วมกับเก้าอี้ (Knee flexion with chair) ช่วยพัฒนาความแข็งแรงต้นขาด้านหลัง และท่าที่ 4 เขย่งปลายเท้าร่วมกับเก้าอี้ (Calf raises with chair) ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อน่อง การมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงเป็นปัจจัยสำคัญ

ประการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทรงตัวได้ดีขึ้น (Kligyte et al., 2003) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีกล้ามเนื้อแกนกลาง (Core muscle) ที่แข็งแรงจะช่วยให้ลำตัวมีความมั่นคงขณะที่แขนขามีการเคลื่อนไหว (สนธิยา สีสะมาต, 2551)

ข้อเสนอแนะ

1.การเข้าร่วมการออกกำลังกายแบบเดินย่ำเท้าอยู่กับที่ควบคู่กับการใช้แรงต้านน้ำหนักตัวฐานเก้าอี้ 3 ครั้ง/สัปดาห์ ต่อเนื่องเป็นเวลา 12 สัปดาห์ สามารถพัฒนาความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตระบบหายใจ และการทรงตัวของผู้สูงอายุได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นกรมพลศึกษา กระทรวงสาธารณสุข หรือชมรมผู้สูงอายุ สามารถนำรูปแบบการออกกำลังกายดังกล่าวมาใช้รักษา/ฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เป็นการออกกำลังกายทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข.(2559).10 ยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ

พ.ศ. 2559 (Online).

http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/mophplan_2559_final_0.pdf, February 1, 2017.

ธีรวิทย์ วีรวรรณ. (2555). ผลของการออกกำลังกายแบบผสมผสานต่อการทรงตัวใน

ผู้สูงอายุ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 42(2) : 44-53.

ยงยุทธ วัชรกุล. (2547). โครงการ : การออกกำลังกายอย่างง่ายรายชั่วโมง โดยตีพิมพ์
จักรยานลม. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 29(4) : 1053-1056.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย**
(Online).<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/elderlyworkFullReport57-1.pdf>, กุมภาพันธ์ 4, 2560.
- สนธยา สีละมอด.(2551). **หลักการฝึกกีฬาสำหรับผู้ฝึกสอนกีฬา**. พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ACSM. (2009). **Exercise and Physical Activity for Older Adults** (Online).
<https://www.researchgate.net/publication/2628233>, February 11,
2017.
- Bongard, V., McDermott, Y. A., Dallal, G. E., and Schaefer, E. J. (2007).
Effects of age and gender on physical performance (Online) .
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2267663/>, February 3,
2017.
- CDCP. (2016). **The Timed Up and Go (TUG) Test** (Online).
https://www.ons.org/sites/default/files/TUG_Test-a.pdf, February 22,
2016.
- Davis, R., Phillips R., Roscoe J., and Roscoe, D. (2000). **Physical Education
and the Study of Sport**. London: Harcourt Publishers Ltd.
- EUNESE. (2006). **European Network for Safety among Elderly** (Online).
http://ec.europa.eu/health/ph_projects/2003/action3/docs/2003_3_13_inter_en.pdf, February 2, 2017.
- Hawkins, A. S., and Wiswell, A. R. (2003). **Rate and mechanism of maximal
oxygen consumption decline with aging: implications for exercise
training** (Online) . <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12974656>,
February 1, 2017.
- Kligyte, I., Landy-Ekman, L., and Medeiros, J. M. (2003). Relationship between
lower extremity muscle strength and dynamic balance in people post-
stroke. **MEDICINA**. 39(2) : 122-127.

- Marques, E. A., Figueiredo, P., Harris, B. T., Wanderley A. F.,Carvalho, J. (2017). **Are resistance and aerobic exercise training equally effective at improving knee muscle strength and balance in older women?** (Online). <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167494316301819>, February 4, 2017.
- Robinson, K. R., Leighton, P., Logan, P., Gordon, L. A., Anthony, K., Harwood, R. H., Gladman, J.,and Masud, T. (2014). **Developing the principles of chair based exercise for older people: a modified Delphi study** (Online). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4039312/>, February 6, 2017.
- Reimers, C. D., Knapp, G., and Reimers A. K. (2012). **Does Physical Activity Increase Life Expectancy? A Review of the Literature** (Online). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3395188/>, February 1, 2017.
- Stevens, J. A., and Sogolow, E. D. (2005). **Gender differences for non-fatal unintentional fall related injuries among older adults** (online) . <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15805442>, February 1, 2017.
- Sakuragi, S., and Abhayaratna, W. P. (2010). **Arterial stiffness: methods of measurement, physiologic determinants and prediction of cardiovascular outcomes** (Online). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19473713>, February 3, 2017.
- Ofei-Dodoo, S., Rogers, L. N., Morgan, A. L., Amini, B. S., Takeshima, N., and Rogers, M. E. (2016). **The Impact of an Active Lifestyle on the Functional Fitness Level of Older Women** (Online). <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0733464816641390>, February 1, 2017.

- Puggaard, L. (2003). **Effects of training on functional performance in 65-, 75- and 85-year-old women: experiences deriving from community based studies in Odense, Denmark** (Online).
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12535320>, February 1, 2017.
- Tuna, H. D., Edeer, A. O., Malkoc, M., and Aksakoglu, G. (2009). **Effect of age and physical activity level on functional fitness in older adults** (Online). <http://link.springer.com/article/10.1007/S11156-009-0051-Z>, February 3, 2017.
- Takeshima, N., Rogers, M. E., Islam, M. M., Yamauchi, T., Watanabe, E., Okada, A. (2004). **Effect of concurrent aerobic and resistance circuit exercise training on fitness in older adults** (Online) .
<http://link.springer.com/article/10.1007/S00421-004-1193-3>, February 10, 2017.
- Worldlifeexpectancy. (2017). **Health Profile: Thailand** (Online).
<http://www.worldlifeexpectancy.com/country-health-profile/thailand>, January 31, 2017.
- WHO. (2012) . **Connecting and caring: innovations for healthy ageing** (Online) . <http://www.who.int/bulletin/volumes/09/-312-020312/en/> February 1, 2017.
- _____. (2015). **Ageing and health** (Online).
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs404/en/>, February 3, 2017. **Cardiovascular disease** (Online).
- _____. (2007) . **Prevention of cardiovascular disease : guidelines for assessment and management of total cardiovascular risk** (Online).
http://www.who.int/cardiovascular_diseases/guidelines/Full%20text.pdf, February 1, 2017.

Yoshiji, K., Nobuo, T., Nicole, L. R., and Michael, E. R., (2014). **Effect of marching in place and chair rise exercises on function in frail older adults** (Online). <http://soar.wichita.edu/handle/10057/10887>, February 6, 2017.

กระบวนทัศน์การแสวงหาความรู้สู่การวิจัย Knowledge Theory and Research Paradigm

เกษงา ผาทอง*, วรวลัญช์ โรจนพล**

Ketsada Phathong*, Wornwaluncha Rojanapol**

บทคัดย่อ

กระบวนทัศน์การแสวงหาความรู้สู่การวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นจะต้องมีการคิดเชิงเหตุผล อันเป็นฐานรากของการคิดเชิงปรัชญา การวิเคราะห์นำมาสู่การสังเคราะห์ ตกลงเป็นข้อสรุป ด้วยวิธีนัยหรืออุปนัยหรือผสมผสานกัน จากนั้นนำไปสู่การเลือกวิธีวิทยาหรือระเบียบวิธีการวิจัย อันเป็นการแสวงหาความรู้ความจริง ซึ่งมีทั้งกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมอันเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการที่นักวิจัยสามารถจัดการกับสิ่งที่ต้องการศึกษาและกระบวนกรวิจัยได้ทุกขั้นตอน ส่วนปรัชญาพื้นฐานการวิจัยกระบวนทัศน์ทางเลือกหรือปรากฏการณ์นิยมอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการที่ทำให้นักวิจัยและผู้ที่ถูกศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามทุกกระบวนทัศน์ของการศึกษาต่างมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง วิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้ความจริงอีกทางเลือกหนึ่งที่นิยมใช้กันคือกรวิจัยแบบผสมผสานกันทั้งสองแบบ ทั้งนี้การเลือกใช้แนวทางการแสวงหาความรู้แบบใด ต้องมีวัตถุประสงค์อันเป็นเป้าหมายนำไปสู่การตอบคำถามและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

* นักศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์; การแสวงหาความรู้; การวิจัย

Abstract

Paradigm of seeking knowledge for research. Researchers need to have rational thinking. It is the foundation of philosophical thinking. Analysis leads to synthesis, crystallization is the conclusion. By deductive or inductive or mixed methods. Then lead to the choice of methodology or research methodology, the pursuit of truth knowledge. There is a quantitative paradigm that quantifies the way in which researchers are able to handle all the research and research processes. Fundamental research philosophy, research paradigm, choice or phenomenon, qualitative research it is important that the researcher and the person who is educated have a good relationship. However, every paradigm of education has both its strengths and weaknesses. Another way to gain knowledge is to use a combination of both. What kind of knowledge acquisition approach The objectives of the research are to answer the questions and answer the research objectives.

Keyword : Paradigm; Seeking knowledge; Research

บทนำ

สรรพสิ่งในเอกภพเกิดขึ้นและขับเคลื่อนในจักรวาล เป็นเรื่องที่ว่าด้วยสัจแห่งความจริงทางธรรมชาติ สรรพสิ่งทั้งหลาย เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป พุทธนิยามของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อนในการแสวงหาข้อค้นพบความจริงเพื่อที่จะนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือ

สัตว์ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ มนุษย์จำเป็นจะต้องมีกระบวนการหรือเทคนิคที่จะนำมาใช้แสวงหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าในการหาข้อสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการหรือเทคนิคในการแสวงหาความรู้ความจริงของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน โดยพื้นฐานปรัชญาทางสังคมศาสตร์ก่อนจะเข้ามาสู่การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีที่มีเครื่องมือวัดค่าและประเมินผลที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ คือ ภาววิทยา (Ontology) เป็นการค้นคว้าความจริงทางธรรมชาติคืออะไร และสรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นดำรงอยู่อย่างไร ญาณวิทยา (Epistemology) หรือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ และวิธีวิทยา (Methodology) เป็นกระบวนการสืบค้นความรู้และความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่านักปรัชญาจึงมีทัศนะต่างกันในเรื่องเหล่านี้มีมากมาย (Martin, Michael, 1994) เพราะชาดระบบที่ชัดเจน โดยส่วนมากแล้วมนุษย์จะเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ หมอผี เชื่อผู้นำ เชื่อหมอผี หรือการลองผิดลองถูก เป็นต้น จนกระทั่งได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่มนุษย์ได้มีการพัฒนากระบวนการหรือเทคนิคที่ค่อนข้างจะเป็นระบบที่ชัดเจนโดยได้นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน แต่ทว่ากระบวนการค้นพบมีความหลากหลายและซับซ้อนตามพฤติกรรมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอัตรา* (ตัวกู ของกู) ยังคงมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง การแสวงหาข้อค้นพบจึงมีความหลากหลายแขนงสาขาวิชา ที่เรามาศึกษาเรียนรู้กันอยู่ในปัจจุบัน

ทักษะการแสวงหาความรู้

สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป พฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อน ในการแสวงหาข้อค้นพบเพื่อนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือสัตว์ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ มนุษย์จำเป็นจะต้องมีการคิดเชิงเหตุผลการ (Rational Thinking) อันเป็นฐานรากของการคิดเชิงปรัชญา Analysis to Synthesis การวิเคราะห์นำมาสู่การ

สังเคราะห์ ตกผลึกเป็นสรรพศาสตร์ “วิธีการ” ที่จะนำมาใช้แสวงหาข้อมูลที่น่ามาพิจารณาวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าเพื่อหาข้อสรุปหรือองค์ความรู้ร่วมกัน โดยที่ “วิธีการ” ในการแสวงหาความรู้ความจริงของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานโดยเริ่มต้นจากวิธีการที่ไม่มีระบบชัดเจน อาทิ เชื้อไสยศาสตร์, เชื้อผู้มีอำนาจหรือหมอผี หรือการลองผิดลองถูก เป็นต้น จนกระทั่งได้ก้าวเข้าสู่ในปัจจุบันที่มนุษย์ได้พัฒนา “วิธีการ” ที่ค่อนข้างจะเป็นระบบที่ชัดเจนโดยได้นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน โดยที่เรียก “วิธีการ” นี้ว่า “การวิจัย (Research)”

การวิจัยเป็น วิธีการค้นหาคำตอบความรู้ใหม่ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) หรือกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยอาศัยการสังเกตและการนิรนัยเป็นหลัก (Deduction) เป็นหลัก หรืออีกความหมายหนึ่ง การวิจัยมีความหมายค่อนข้างละเอียดกว่า (Kenaphoom, 2013 : 22) กล่าวคือ เป็นวิธีการหรือกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริง หรือคำตอบจากปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นองค์ความรู้ที่เชื่อถือได้ ที่จะต้องประกอบด้วยพยานหลักฐานหรือข้อมูลยืนยันที่ได้มาอย่างมีระเบียบแบบแผน สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data)

ระเบียบวิธีการวิจัยถูกกำหนดขึ้นโดยสมมติฐานของปรัชญา และกระบวนการทัศนการวิจัยที่นักวิจัยเลือกนำมาใช้ในการศึกษา THOMAS KHUN ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์วิชาปรัชญาทางวิทยาศาสตร์ ผู้ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับ “กระบวนการทัศน์” ในหนังสือ “THE STRUCTURE OF SCIENTIFIC REVOLUTION” ซึ่งจัดพิมพ์ในปี ค.ศ.1962 ข้อคิดและความหมายของกระบวนการทัศน์คือ แนวทางที่นักวิชาการใช้คิดใช้วางยุทธวิธีและวิธีการปฏิบัติในกระบวนการแสวงหาความจริง นี่เป็นเรื่องปกติวิสัยของทุกศาสตร์ เมื่อนำแนวคิดทางกระบวนการทัศน์มาอธิบายข้อโต้แย้งของกระแสความคิดว่า “แบบใดเป็นวิทยาศาสตร์” ระหว่างกลุ่ม ARISTOTELIAN ซึ่งใช้แนวทางตรรกะและการหยั่งรู้ในการแสวงหาความจริง หรือกลุ่ม GALILEIAN ซึ่งใช้แนวทางเชิงสาเหตุและกลไกของเชิงสาเหตุกับผลในการแสวงหาความรู้ ทำให้คำว่า “กระบวนการทัศน์”

ถูกนำไปใช้เป็นประเด็นโต้แย้งที่น่าสนใจในทางปรัชญาของการแสวงหาความจริงต่อๆ มา ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้เปิดประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับ “การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์” (PARADIGM SHIFTING) ในมุมมองของศาสตร์สาขาต่างๆ (Khun, Thomas, 1970 cited in Chuto, 2005 : 2)

โดยกระบวนทัศน์การวิจัยซึ่งเป็นชุดของความเชื่อพื้นฐาน (Basic Beliefs) หรือสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจที่มีต่อหลักการขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะแสดงเป็นภาพกว้าง ๆ หรือเป็นชุดของข้อตกลงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์เป็นเรื่องของการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทางสังคมซึ่ง พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ได้กล่าวว่า ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ภาววิทยา (Ontology) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value)

ภาววิทยา (Ontology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความมีอยู่จริง หรือสภาวะการดำรงอยู่จริงของสรรพสิ่ง และธรรมชาติของสิ่งที่เป็นจริง คำถามทางภาววิทยาที่สำคัญคือ ธรรมชาติของความจริงหรือสิ่งที่มีอยู่คืออะไร เงื่อนไขของการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสิ่งนั้นคืออะไร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร กล่าวอย่างสั้นๆ ภาววิทยาของปรากฏการณ์ทางสังคมคือ ความเป็นจริงทางสังคมที่เราศึกษาอยู่นั่นเอง ตัวอย่างเช่น หากเราศึกษาโครงสร้างทางสังคม คำถามคือ โครงสร้างทางสังคมดำรงอยู่จริงหรือไม่ หากดำรงอยู่จริงมีองค์ประกอบอะไรบ้าง โครงสร้างทางสังคมมีกี่ประเภทแต่ละประเภทมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เงื่อนไขการเกิดโครงสร้างทางสังคมในภาพรวมและในแต่ละประเภทคืออะไร องค์ประกอบที่มีโครงสร้างสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร หรือหากเราศึกษาพฤติกรรมกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มวัยรุ่น คำถามคือ วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันจริงหรือไม่ หากมีจริงแบบแผนของการมีเพศสัมพันธ์คืออะไรบ้าง มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีนัยทางสังคมอย่างไรและนำไปสู่อะไร

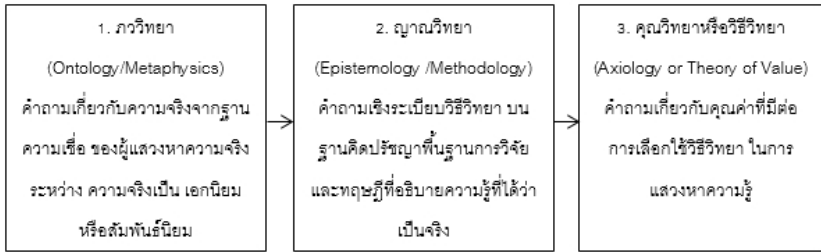
กล่าวโดยสรุป ภาววิทยาหรืออภิปรัชญา เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าคำตอบว่า ความเป็นจริงหรือธรรมชาติของโลกคืออะไร

ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่ศึกษากับตัวผู้ศึกษา และยังเป็นการศึกษาความรู้ (knowledge) และ “ความเชื่อที่ได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้อง” (justified belief) ในการศึกษาความรู้ คำถามในทางญาณวิทยาได้แก่ อะไรคือเงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอของความรู้ อะไรคือแหล่งของความรู้ อะไรคือโครงสร้างและข้อจำกัดของความรู้ ในการศึกษา “ความเชื่อที่ได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้อง” คำถามที่สำคัญคือ มนุษย์เข้าใจในทัศนของการใช้เหตุผลเพื่อสร้างฐานความชอบธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตหรืออยู่นอกจิตของมนุษย์ กล่าวอย่างกว้างๆ ญาณวิทยาเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเด็นการสร้างและการกระจายของความรู้ในสาขาวิชาที่ศึกษา

กล่าวโดยสรุป ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าหาคำตอบว่า มนุษย์รู้ความเป็นจริงของโลกและชีวิตนั้นได้อย่างไร

คุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตรรกะของการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ โดยเฉพาะการตรวจสอบศักยภาพและข้อจำกัดของเทคนิคหรือกระบวนการศึกษาหรือระเบียบวิธีที่นักวิชาการในแต่ละสาขาใช้แสวงหาความรู้ (Guba & Lincoln, 1994 : 108-109) เช่น วิธีการตั้งคำถามการวิจัย วิธีการหาหลักฐาน และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิทยาในศาสตร์มี 4 ประเภทหลักคือการทดลองแบบ (experiment and manipulation) การทดลองแบบควบคุมที่ได้รับการดัดแปลง (modified experiment and manipulation) ภาษาวិธีและการสนทนา (dialectic and dialogue) และอรรถปริวรรตและภาษาวิธี (hermeneutic and dialectic)

กล่าวโดยสรุปคุณวิทยาหรือวิธีวิทยา เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าหาคำตอบว่า มนุษย์พึงปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความจริงของโลกและชีวิต (Anawuchsiriwong, 2005) ดังภาพการสร้างองค์ความรู้ ความจริง ทางปรัชญาอันได้แก่ ต้องใช้วิธีวิทยาอย่างไรความรู้ที่ใช้อธิบายความจริงใช้วิธีศึกษาแบบวัตถุนิยมหรืออัตวิสัย ดังภาพที่ 1 การหลอมรวมปรัชญา ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้

ภาพที่ 1 การหลอมรวมปรัชญาที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ ที่มา Prakobkiat Imsiri, (2010)

จากภาพที่ 1 กล่าวได้ว่า ความรู้ประกอบด้วย 3 สิ่งที่เชื่อมโยงกันอยู่ คือ (1) ภาววิทยา (Ontology) หรือการกำหนดความรู้ ซึ่งเป็นการมุ่งหาคำตอบที่ว่าอะไรคือความจริง ความจริงมีอะไรบ้าง และเราสามารถค้นหาหรือทราบความจริงเหล่านั้น (Juangtragoon, 2008 : 93) เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของความจริงว่าธรรมชาติของโลกคืออะไร ความจริงคืออะไร หลักฐานแสดงความจริงคืออะไร อันเป็น “การศึกษาความจริงสากลของภาวะ (Being) ในฐานะความจริงสูงสุดของสรรพสิ่ง” (Phradhammakosajarn, 2007 : 16) (2) ญาณวิทยา (Epistemology) คือ การมุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างความจริงกับผู้แสวงหาความจริงว่าเป็นอย่างไร ถ้าหากความจริงนั้นมีเพียงสิ่งเดียวผู้แสวงหาจะสามารถทำอะไรในการจับสิ่งนั้น หากความจริงมีมากมายหลากหลาย ผู้แสวงหาจะมีแนวทางอย่างไรในการทำความเข้าใจ และอธิบายสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นคำถามเกี่ยวกับต้นกำเนิดและธรรมชาติของความรู้และการสร้างความรู้ หรือ “ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) ที่ศึกษาว่าเรารู้ความจริงได้อย่างไรดังนั้น ญาณวิทยาจึงสัมพันธ์กับปรัชญา ญาณวิทยาตอบปัญหาว่าด้วยบ่อเกิด ความรู้ และ มาตราการ สำหรับ ตัดสิน ความ ถูก ผิด ของ ความรู้” (Phradhammakosajarn, 2007: 16) และ (3) คุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value) เป็นการบอกให้รู้ว่าคุณแสวงหาจะสามารถค้นหาสิ่งที่เป็นความจริงหรือความเชื่อได้อย่างไร เครื่องมืออะไร ที่จะถูกนำมาใช้เพื่อค้นหาความจริง (Guba, 1990; Lincoln & Guba, 1994) ซึ่งข้อแนะนำข้างต้นมีความสัมพันธ์กับข้อตกลงทาง

ธรรมชาติของความจริง (Prilleltensky, 2006) เป็นการกำหนดกระบวนการหรือเทคนิคที่ชอบที่จะใช้ในการวิจัยโดยพิจารณาในประเด็นที่ว่าความเชื่อมโยงแบบเหตุและผลของข้อมูลเป็นไปได้นาน้อยเพียงใด (Juangtragoon, 2008 : 94)

กระบวนการทัศน์ในการแสวงหาความรู้

กระบวนการทัศน์การวิจัยโดยทั่วไปถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ ประเภทแรก คือ กลุ่มที่ยึดมั่นในลัทธินิยมความจริง (Realist) โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และกลุ่มที่ยึดมั่นในลัทธินิยมที่เป็นอุดมคติ (Idealist) โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Paradigm) (Onwuegbuzie, 2002) ซึ่งทั้งสองกระบวนการทัศน์นี้มีลักษณะแนวคิดในทางตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง ซึ่ง พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2012: 85-87) ได้แบ่งกระบวนการทัศน์การวิจัยออกเป็น 3 แบบด้วยกัน คือ (1) กระบวนการทัศน์ธรรมชาตินิยม (Naturalism Paradigm) (2) กระบวนการทัศน์การตีความ (Interpretivism Paradigm) (3) กระบวนการทัศน์ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Paradigm) ซึ่งความเชื่อแต่ละประเภทสามารถสรุปเนื้อหาได้เป็นดังนี้

1) กระบวนการทัศน์ธรรมชาตินิยม (Naturalism Paradigm) ซึ่งจุดยืนทางภววิทยาแบบสัจนิยมบริสุทธิ์ มีจุดยืนทางญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยม การแสวงหาความรู้ของกระบวนการทัศน์นี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบาย (Explanation) และทำนาย (Prediction) ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมุ่งใช้ความรู้เพื่อควบคุมปรากฏการณ์ทางสังคมและธรรมชาติที่ได้รับการศึกษาให้เป็นไปตามที่มนุษย์ต้องการ ตัวอย่างเช่น ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ เมื่อทราบว่ามีการปัจจัยใดบ้างแล้ว ก็ดำเนินการป้องกันเพื่อควบคุม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุหรือบรรเทาความรุนแรงต่อการเกิดอุบัติเหตุ กระบวนการทัศน์นี้ใช้แนวทางในการอธิบายสังคม 3 แนวทาง แนวทางแรกคือการอธิบายถึงสาเหตุ (Causal Explanation) ซึ่งแยกสิ่งที่เป็นปัจจัยเหตุกับปัจจัยผลออกจากกัน และเหตุจะต้องเกิดก่อนผล เช่น วิธีการอบรมของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของบุตร แนวทางที่สองคือการอธิบายเชิงเหตุผล (Reason Explanation) ซึ่งอธิบายว่าการกระทำของมนุษย์เกิดจากการตัดสินใจที่มีเหตุผล เช่น

ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอย่างมีเหตุผลโดยวิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกที่ดีที่สุดซึ่งจะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดและแนวทางที่สามคือการอธิบายเชิงหน้าที่และโครงสร้างนิยมเชิงสาเหตุ (Function and Structural Explanation as Causal Explanation) การอธิบายเชิงหน้าที่ซึ่งว่าสิ่งใดก็ตามที่ดำรงอยู่เพราะมีหน้าที่ทำให้เกิดผลบางประการ เช่น ระเบิดบประชาธิปไตยดำรงอยู่เพราะมีหน้าที่ให้การถ่ายทอดในสังคมเป็นไปอย่างสันติ สำหรับการอธิบายเชิงโครงสร้างซึ่งว่าโครงสร้างสังคมเป็นสาเหตุของที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เช่น สังคมไทยในอดีตมีโครงสร้างครอบครัวแบบขยายทำให้คนไทยมีพฤติกรรมสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสสูงกว่า หรือ สังคมไทยมีโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ทำให้ผู้น้อยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ เป็นต้น

การวิจัยที่ใช้กระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยมเป็นรากฐาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลอง

2) กระบวนทัศน์การตีความ (Interpretivism Paradigm) มีภาววิทยาแบบสัมพัทธนิยม และมีญาณวิทยาแบบทัศน์นิยมกับสัมพัทธนิยม และมีวิธีวิทยาเป็นแบบอรรถปริวรรต (Hermeneutics) และวิภาษวิธี การแสวงหาของกระบวนทัศน์นี้มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจ (Understanding) ปรากฏการณ์ทางสังคมเพราะถ้าหากมนุษย์สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้ก็จะมีความอดกลั้นซึ่งกันและกันมากขึ้น และสามารถทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ แนวทางในการทำความเข้าใจสังคม คือ อรรถปริวรรต โดยทำความเข้าใจองค์ประกอบย่อยของสิ่งที่ศึกษาในแง่องค์รวม และการทำความเข้าใจองค์รวมในแง่องค์ประกอบย่อย การตีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบย่อยกับองค์รวมจะมีลักษณะเป็นพลวัตและมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ อรรถปริวรรตมองปรากฏการณ์ทางสังคมในฐานะที่เป็นบริบทเพื่อถอดรหัสผ่านทางการสร้างใหม่เชิงจินตนาการของความหมายขององค์ประกอบที่หลากหลายของปรากฏการณ์ทางสังคมกล่าวอย่างง่าย ๆ คือเป็นการนำองค์ประกอบของปรากฏการณ์ทางสังคมมาสร้างขึ้นมาใหม่โดยใช้จินตนาการของผู้ศึกษาซึ่งทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา เจกเช่นการรื้อบ้านเก่าแล้วนำองค์ประกอบของบ้านเก่ามาประกอบขึ้นใหม่เราก็จะได้บ้านใหม่ขึ้นมา

(Von Wright, 1971 : 5-6) นอกจากแนวทางอรรถปริวรรตแล้ว กระบวนทัศน์การตีความยังใช้แนวคิดโครงสร้างเชิงภาษาในการทำความเข้าใจองค์ประกอบและโครงสร้างของสังคม โดยมีฐานคิดว่า โครงสร้างสังคมมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับระบบไวยากรณ์ของภาษาต่าง หากเราเข้าใจระบบไวยากรณ์ของโครงสร้างสังคมใด เราก็จะเข้าใจสังคมนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

การวิจัยที่ใช้กระบวนทัศน์การตีความ คือการวิจัยเชิงคุณภาพในแนวชีวประวัติ (Biography) แนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Study) แนวทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) แนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) และแนวกรณีศึกษา (Case Study)

3) กระบวนทัศน์ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Paradigm) เป็นกระบวนทัศน์ที่มีความหลากหลายในภววิทยาและญาณวิทยา กระบวนทัศน์วิพากษ์มีภววิทยาแบบสังคมนิยมเชิงวิพากษ์ สังคมนิยมเชิงประวัติศาสตร์ และสัมพัทธนิยม ส่วนญาณวิทยาเป็นแบบทัศน์พิสัยนิยมผสมกับสัมพัทธนิยม มีวิธีวิทยาที่เน้นวิภาษวิธีและการสนทนา แม้การแสวงหาความรู้ภายใต้กระบวนทัศน์วิพากษ์จะมีความหลากหลายทางภววิทยาแต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ การวิพากษ์สภาพที่ดำรงอยู่เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งกระบวนทัศน์วิพากษ์วิจารณ์เป้าหมายของการศึกษาแนวธรรมชาตินิยมและแนวตีความได้อย่างแหลมคม คือแนวธรรมชาตินิยมมีเป้าหมายของการแสวงหาความรู้เพื่อการควบคุมมนุษย์และสังคม อันจะทำให้มนุษย์ส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ดำรงอยู่ ถูกครอบงำและขาดความเป็นอิสระ ขณะที่แนววิพากษ์มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้เพื่อการปลดปล่อย (Emancipation) มนุษย์ให้เป็นอิสระจากการถูกครอบงำและมุ่งเน้นการขยายพื้นที่แห่งการยอมรับทางสังคมของกลุ่มผู้เสียเปรียบแนววิพากษ์วิจารณ์แนวตีความว่าการทำความเข้าใจสังคมอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่จะต้องมุ่งการถอดรื้อ (Deconstruction) และการสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ซึ่งจะทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการแก้ปัญหาที่เรื้อรัง

แนวทางในการแสวงหาความรู้ของกระบวนทัศน์วิพากษ์คือมีสามแนวทางหลักคือ แนวทางแรกการใช้ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ในการวิเคราะห์สังคมและระบบทุนนิยม การใช้เหตุผลเชิงการสื่อสารและประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเพื่อเสนอทางออกให้กับสังคมในยุคใหม่ ตัวอย่างนักวิชาการที่ใช้แนวทางนี้คือนักวิชาการในสำนักแฟรงก์เฟิร์ต เช่น เยอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) เป็นต้น แนวทางที่สอง การใช้แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) ในการวิเคราะห์ถอดรื้อโครงสร้างหรือความเป็นจริงของสิ่งที่ดำรงอยู่ โดยใช้การวิจัยในแนวทางที่เรียกว่า วงศาวិทยา (Archaeology) ที่สืบสาวเรื่องราวลงสู่รายละเอียด ถอดรื้อจัดประเภทตีความ อธิบาย และสร้างความรู้ใหม่จากรายละเอียดเหล่านี้ นักวิชาการในกลุ่มนี้ เช่น มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) และ ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) เป็นต้น และแนวคิดหลังนวสมัย (Postmodernism) ซึ่งเน้นการวิพากษ์ความรู้ที่ถูกสร้างระบบเหตุผล เพราะระบบเหตุผลทำให้เกิดสภาวะกดทับ กีดกัน และปิดกั้นสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือระบบเหตุผล นักวิชาการกลุ่มนี้ เช่น ฌ็อง-ฟร็องซัว ลียอตาร์ด (Jean-Francois Lyotard) และฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) เป็นต้น โดยแนวคิดพื้นฐานของกระบวนทัศน์ทั้ง 3 แนวคิด สามารถเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดพื้นฐานของกระบวนทัศน์

กระบวนการขั้นตอนต่างๆ	แนวคิดอุปฐานนิยม	แนวคิดตีความนิยม	แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์
ภววิทยา	มีความจริงแท้ที่สามารถเข้าใจได้	เป็นความจริงเชิงสัมพัทธ์ ความจริงถูกสร้างขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง และมีลักษณะท้องถิ่น	เป็นความจริงเชิงประวัติศาสตร์เป็นความจริงแบบเสมือนจริงที่ถูกก่อรูป โดยค่านิยมทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ชชาติพันธุ์ เพศ สภาวะ และตกลึกผ่านกาลเวลา
ญาณวิทยา	เป็นอิสระต่อกัน เป็นวัตถุวิสัย มุ่งเพื่อหาความจริง	มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นอัตวิสัย ข้อค้นพบถูกสร้างขึ้น	มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นอัตวิสัย ข้อค้นพบมีอิทธิพลของค่านิยม
วิธีวิทยา	ใช้วิธีการทดลอง มีการควบคุม มีการทวนสอบสมมติฐาน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ	ใช้วิธีตีความภาษาวิธี	ใช้การสนทนาโต้ตอบ ใช้ภาษาวิธี

ที่มา: (Denzin & Lincoln, 1998)

ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้มีการกล่าวถึงการแสวงหาความรู้ความจริงจากโลกภายใน หรือเรียกว่า วิธีนิรนัย (Deduction) และการแสวงหาความรู้จากโลกภายนอก หรือเรียกว่า วิธีอุปนัย (Induction) โดยการแสวงหาความรู้จากโลกภายใน มีวิธีการแสวงหาความรู้จากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นนำมาคิดใคร่ครวญ มีการเชื่อมโยงกับโลกภายใน นั่นคือการใช้เหตุผลกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ ที่เป็นจริง นำเหตุผลต่าง ๆ จากปรากฏการณ์มาประมวลไว้ แล้วสร้างข้อสรุป ประมวลออกมาเป็นหลักการใหญ่ เมื่อนำวิธีการนิรนัยมาประยุกต์ใช้ ทำได้โดยการนำหลักการใหญ่หรือทฤษฎีเป็นตัวตั้ง จากนั้นไปศึกษาในส่วนย่อย แล้วจึงมายืนยันตรรกะที่เป็นตัวตั้งว่าเป็นจริงตามหลักการใหญ่นั้นหรือไม่ เพื่อนำสู่จุดมุ่งหมายของการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นจริงคือ การเป็นสิ่งสมบูรณ์ สิ่งสากล และคงที่

การวิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบนิรนัย หรือการแสวงหาความรู้จากโลกภายในนั้นใช้การเชื่อมโยงจิตและวัตถุผ่านอายตนะ 5 อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การลิ้มรส การได้กลิ่น การสัมผัส อธิบายได้บนหลักความสัมพันธ์ด้วยเหตุและผลมีหลักฐานเชิงประจักษ์ เกิดได้จากการสังเกตและ การมีประสบการณ์ต่อปรากฏการณ์ใด

ปรากฏการณ์หนึ่ง ความรู้ที่แท้จริงคือ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานปรัชญาปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่ว่า ความรู้ที่แท้จริงคือ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ เชื่อว่าการไปสู่ความจริงแท้จริง (ภววิทยา) ความจริงนั้นต้องพิสูจน์ได้ในลักษณะวัตถุนิยม คือ เชื่อเฉพาะสิ่งที่มนุษย์มองเห็น เชื่อถือข้อมูลเชิงประจักษ์ การอธิบายได้ด้วยเหตุและผล การรับรู้ความจริงเชิงประจักษ์และความเป็นเหตุเป็นผลโดยใช้ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ด้วยวิธีการเข้าสู่ความรู้ความจริงบนฐานวิธีวิทยาด้วยการวิจัยเชิงปริมาณตามความเชื่อแบบวัตถุนิยมหรือปรัชญาพื้นฐานปฏิฐานนิยม ซึ่งศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ ล้วนใช้กระบวนการทัศน์ปรัชญาวิทยาศาสตร์สังคม ถือได้ว่าเป็นวิธีคิดที่กลายเป็นรากเหง้าของกระบวนการคิดต่าง ๆ ในกระแสหลักของสังคมสมัยใหม่ โดยถือว่าสิ่งที่ดำรงอยู่จริงมีเฉพาะสิ่งที่ตรวจวัดได้อย่างเป็นภววิสัย เท่านั้น ปรัชญาวิจัยปฏิฐานนิยม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบนิรนัย โดยสรุปปรากฏการณ์จากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อย “สิ่งหนึ่งจริงเพราะสอดคล้องกับสิ่งหนึ่งที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่าจริงในทุกบริบท” เช่น มนุษย์ทุกคนต้องตาย นายดำ เป็นมนุษย์ นายดำ จึงต้องตาย หรือ หากหลักใหญ่สรุปเป็นทฤษฎีไว้ว่า “สูบบุหรี่จะเป็นมะเร็งปอด นายแดงสูบบุหรี่จึงทำนายว่านายแดงจะเป็นมะเร็งปอด” สิ่งหนึ่งเป็นจริงเพราะสอดคล้องกับสิ่งหนึ่งที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นจริง

แม้ว่าวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการนิรนัยจะถือกำเนิดขึ้นมาก่อน แต่ในเวลาทีไล่เลี่ยกันนักปรัชญาได้มีการพัฒนาแนวทางการแสวงหาความรู้ความจริงอีกแนวทางคือ วิธีการอุปนัยเป็นวิธี การวิเคราะห์ สร้างข้อสรุป โดยมีหลักปฏิบัติคือการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปจากส่วนย่อยๆ ไปสู่ส่วนใหญ่ ค้นหาความรู้ความจริงด้วยการศึกษาเฉพาะกรณีจากหลายๆ กรณีศึกษาเก็บข้อมูลจากกลุ่มย่อยๆ ไปจนได้คำตอบที่อ้อมตัวจึงนำข้อมูลย่อยๆ นั้นมาสร้างข้อสรุปเป็นหลักใหญ่ มิได้ใช้ทฤษฎีหรือตรรกะใหญ่เป็นตัวตั้ง วิธีการอุปนัยนี้อยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์ปรัชญาพื้นฐานการวิจัยปรากฏการณ์นิยม ที่มุ่งอธิบายจิตใจและพฤติกรรมมนุษย์มากกว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับวิธีที่มนุษย์ให้ความหมายกับสถานการณ์หรือสิ่งต่างๆ ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสังคมและมนุษย์ในสังคม ไม่ใช่การศึกษาเกี่ยวกับโลกกายภาพและชีวภาพ การศึกษาสอบสวน มองภาพรวมทุกมิติ (Holistic Perspective) ด้วยตัวผู้วิจัย

เองเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว แสดงการเปรียบเทียบวิธีการวิเคราะห์ให้เหตุผล สร้างข้อสรุป (Imsiri, 2013 : 200-202)

บทสรุป

กระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้สู่การวิจัย โดยพื้นฐานปรัชญาทางสังคมศาสตร์ก่อนจะเข้ามาสู่การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีที่มีเครื่องมือวัดค่าและประเมินผลที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ คือ ภาววิทยา (Ontology) เป็นการค้นหาคำว่าความจริงทางธรรมชาติคืออะไร และสรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นดำรงอยู่อย่างไร ญาณวิทยา (Epistemology) หรือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ และวิธีวิทยา (Methodology) เป็นกระบวนการสืบค้นความรู้และความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อนในการแสวงหาข้อค้นพบความจริงเพื่อที่จะนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือสัตว์ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ

ทั้งนี้ การวิจัยจึงมีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งทั้งสองมีลักษณะแนวคิดตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้การเลือกใช้แนวทางการศึกษาใด ต้องมีเป้าหมายเพื่อตอบคำถามและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบถ้วน ถูกต้อง รอบด้าน นำสู่การสร้างและได้มาซึ่งองค์ความรู้ ที่ความรู้ทับซ้อนกับความจริงอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Anawuchsiriwong, T. (2005). **Basic Philosophy in Communication Studies**. Unit 1. In *The Philosophy of Communication Philosophy and Communication Theory*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chuto, N. (2005). **Qualitative research Social Sciences**. In training materials. Research and Development Institute: Suan Dusit Rajabhat University.
- Denzin, N. K., & Yvonna S. Lincoln. (Eds.). (1998). **The Landscape of Qualitative Research : Theories and Issues**. Thousand Oaks, CA: Sage
- Guba, E. G. (1990). **The Paragigm Dialog**. (E.G. Guba, Ed.) Newbury Park. California : SAGE.
- Imsiri, P. (2010). **Journalism Research**. Pathum Thani: Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the royal patronage.
- Imsiri, P. (2013). Basic philosophy Creating knowledge through research in communication. **Valaya Alongkorn Review**. Vol.3, no. 1, p.8.
- Juangtragoon, J. (2008). **Qualitative Research: Knowledge Building Tools for National Development (1) Daradigms, Strategies and Research Methods**. Bangkok : Business Law Center International Company Limited.
- Kenaphoom, S. (2013). **Creating Conceptual Frameworks for Research and Creating Strategies from Research bases in Public Administration**. Teaching Mahasarakham Rajabhat University.
- Khun, Thomas. (1970). **"The Structure of Scientific Revolution"**. Chicago : University of Chicago.

- Lincoln, Y. S. and Guba, E. G. (1994). **Competing Paradigm in Qualitative Research**. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Prilleltensky, I. (2006). **Community Psychology: In Pursuit of Well-being and Liberation**, Department of Human and Organizational Development, **Vanderbilt University**. Retrieved September 10, 2009 from <http://people.vanderbilt.edu/~isaac.prilleltensky/teaching.html>
- Phradhammakosajarn. (2007). **Greek Philosophy: Origins of Western Wisdom**. (6th Edition). Bangkok : Siam Printing.
- Pichay Ratanadilok Na Phuket. (2012). Philosophy Social Science and Paradigm in Pursuit of Knowledge. **Journal of Bangkokthonburi University**. Vol.1, no. 1, 85-87.
- Matin, M, (Eds.). (1994). **Readings in the Philosophy of Social Science**. Massachusetts: MIT Press.
- Sotthiphan, S. (2002). **Basic Principles of Scientific Research: Scientific Discovery of Science**. Bangkok : Department of Biology Prince of Songkla University.
- Srisaard, B. (1992). **Preliminary Research**. (2nd Edition). Bangkok : Suweeriyasarn.
- Suwan, M. (2001). **Research Methods in Social Science and Humanities**. Bangkok : Odeon Store Printing.
- Von Wright, G. H. (1971). **Explanation and Understanding**. New York: Cornell University Press.

**ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาล
เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต**
**Key Success Factors in Operating a Halal Food Business for
Tourism in Phuket Province**

จิราพร ประสารการ¹, วิญญู วีรยางกูร², วรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ³

Jiraporn Prasarnkarn¹, Vinyu Weerayangkur²,

Worapong Phoomborplub³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยการสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณผล การวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้น และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ปัจจัยหลักด้านร้านอาหาร ฮาลาล ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ การมีเอกลักษณ์ คุณภาพด้านการบริการ การเข้าถึงสถานที่ตั้ง การเป็นมืออาชีพด้านอาหารฮาลาลเพื่อรสชาติและคุณภาพอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกภายในร้าน และความรับผิดชอบต่อสังคม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะวิทยาการจัดการ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail : hiranpra@hotmail.com

² กรรมการที่ปรึกษา คณะวิทยาการจัดการ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail : pivinyu@gmail.com

³ กรรมการที่ปรึกษา คณะวิทยาการจัดการ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail : dr.worapong@hotmail.com

2) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจด้านอาหาร ฮาลาลแก่ผู้ประกอบการ การผลักดันร้านอาหารให้ได้รับมาตรฐานการบริการอาหาร ฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวมุสลิม การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฮาลาลและอาหารฮาลาล การสร้างการรับรู้สัญลักษณ์ ฮาลาลไทย การเชื่อมโยงอาหารฮาลาลกับการท่องเที่ยวชุมชน และการสร้างเครือข่าย ธุรกิจฮาลาล

คำสำคัญ : อาหารฮาลาล การท่องเที่ยวฮาลาล ธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

Abstract

The purposes of this research were to study the current state of halal food for tourism in Phuket and to identify the key success factors of halal food business operation for tourism in Phuket province. The research was used mixed methods by interviews and questionnaires. The data were analyzed by content analysis, factor analysis, correlation analysis and multiple regression. The results were as follows: 1) The halal food business for tourism in Phuket was likely to expand due to the growth of global Muslim tourists. Muslim tourists had positive attitudes towards halal food consumption in Phuket. Tourists used the internet to find Phuket Halal food information, paid less than 1,000 baht per meal, and solved problems by having seafood when halal food restaurants could not be found. 2) The key success factors of halal food business operation for tourism in Phuket consisted of two main parts: First, main factors from halal food restaurants included reliability, identity, service quality, location accessibility, professional in halal food, distinctive taste and quality of food, restaurant facilities, and social

responsibility. Second, supporting factors included training halal food management to be entrepreneurs, helping halal food restaurants to get halal certified, creating a friendly atmosphere for Muslim tourists, halal tourism and halal food public relations, building up Thai halal symbol recognition, integrating halal food with community tourism, and creating a halal business network.

Keywords: Halal Food, Halal Tourism, Halal Food Business for Tourism, Phuket Province

บทนำ

ศูนย์วิจัยพีว (Pew Research Center, 2015) ได้ศึกษาว่าปี ค.ศ. 2010 – 2050 ประชากรมุสลิมจะเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ตลาดอาหารฮาลาล มีศักยภาพสูง โดยมีมูลค่าประมาณ 6,000,000 ถึง 8,000,000 ล้านบาท ในขณะที่ตลาดท่องเที่ยวมุสลิมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลก ในปี ค.ศ. 2014 มูลค่าการใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวของมุสลิมโลกคิดเป็น 1.45 แสนล้านดอลลาร์ จากนักท่องเที่ยวมุสลิม จำนวน 108 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวทั่วโลกทั้งหมด และคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2020 จะมีนักท่องเที่ยวมุสลิมทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็น 150 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11 ของตลาดการท่องเที่ยว และมีมูลค่าการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็น 2 แสนล้านดอลลาร์ (Mastercard - Crescentrating, 2015)

ประเทศไทยเป็น 1 ใน 100 จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวของชาวมุสลิม และได้รับคะแนนจากดัชนีการท่องเที่ยวมุสลิมโลก ปี ค.ศ. 2015 ในภาพรวม ร้อยละ 59.2 (Mastercard-Crescentrating, 2015) และในปี ค.ศ. 2017 ร้อยละ 61.8 (Mastercard-Crescentrating, 2017) เป็นอันดับสองรองจากประเทศสิงคโปร์สำหรับกลุ่มประเทศที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนกลยุทธ์ให้ประเทศไทยเป็น “จุดหมายปลายทางที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวมุสลิม (Muslim Friendly Destination)” เพราะประเทศไทยมีหลายสิ่งที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวมุสลิมชอบมาก ฉะนั้น

ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว จึงต้องหันมาพัฒนามาตรฐานสินค้าต่างๆในการรองรับตลาดมุสลิม โดยเฉพาะการผลิตอาหารฮาลาล (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

จังหวัดภูเก็ตให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวฮาลาลมากขึ้น โดยมียุทธศาสตร์สำคัญคือ “ภูเก็ตอันดามันฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว (Phuket Andaman Halal for Tourism)” มีการเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวแบบฮาลาลโดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการบูรณาการฮาลาลร่วมกับการท่องเที่ยว(เอกราช มูเก็ม, 2557)อาหารฮาลาลเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมุสลิม(ศราวุฒิชารี, 2556) แต่ขณะที่ผลการสำรวจของเครสเซน เบทติ้ง และ มาสเตอร์ การ์ด ได้ประเมินผลคะแนนที่ประเทศไทยได้รับจากนักท่องเที่ยวมุสลิมเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในอาหารฮาลาลเพียงร้อยละ 45 เท่านั้น(Mastercard-Crescentrating, 2015) และพบว่านักท่องเที่ยวมุสลิมที่เดินทางมาประเทศไทยกังวลเรื่องอาหารการกิน ซึ่งมีโรงแรมและร้านอาหารในเมืองไทยที่รองรับตลาดฮาลาลโดยตรงน้อยมาก (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2558) อีกทั้งข้อมูลจากกรมการท่องเที่ยว ระบุว่า มีจำนวนร้านอาหารฮาลาลที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว เพียง 69 แห่งเท่านั้นใน 19 จังหวัด และจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญมีเพียง 9 แห่งเท่านั้น (กรมการท่องเที่ยว, 2557) พร้อมกันนี้ ยูเนสโกได้ประกาศให้จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (City of Gastronomy) อาหารฮาลาลจึงควรบูรณาการและสร้างมูลค่าเพิ่มเข้าไปในส่วนนี้ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวที่กำหนดโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลแห่งประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554) เพื่อพัฒนาธุรกิจอาหารฮาลาลซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวฮาลาล และตอบสนองแนวทางในการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาล เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยวฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตโดย สำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิมที่จะกลายเป็นตลาดสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีการดำเนินการ ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านอาหารฮาลาลที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวจำนวน 4 คน และที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวจำนวน 22 คน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 4 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยสัมภาษณ์จนข้อมูลอิ่มตัว ในจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งผู้วิจัยกำหนดคำถามมาจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เก็บข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2561 ใช้ระยะเวลาสัมภาษณ์คนละ 1-2 ชั่วโมงในวันเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสะดวก สถานที่สัมภาษณ์เป็นสถานประกอบการของผู้ให้ข้อมูล จดบันทึกและบันทึกเสียงสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาแยกประเด็นจัดกลุ่มคำตอบสรุปเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามแล้ว

จึงสังเคราะห์ข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อสรุปเป็นผลการวิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเนื้อหา (Description)

(2) การสำรวจการรับรู้สถานการณ์ด้านอาหารฮาลาลของไทย และภูเก็ต ทศนคติและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหาร ฮาลาลและความพึงพอใจต่อการบริโภคอาหารฮาลาล เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวไทยและชาวต่างประเทศในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G.Cochran (1997) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 คนและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 200 คน ใช้วิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenient Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนแรก การหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ในแต่ละข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.67 – 1 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นแต่ละตอน เท่ากับ 0.84 – 0.95 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามภาษาไทย ไปแปลเพิ่มอีก 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษามาเลย์ และภาษาอาหรับ จำนวน 400 ชุด กับนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เคยใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ต ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวไทย จำนวน 200 คน และนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวต่างประเทศจำนวน 200 คน

2) การศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอาหารฮาลาล ของนักท่องเที่ยวมุสลิมในจังหวัดภูเก็ต และนำปัจจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในการใช้บริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมุสลิมในจังหวัดภูเก็ต โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) มายก่างเป็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยนำร่างที่ได้ไปจัดทำสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประกอบการด้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว วิพากษ์ปัจจัยนั้น และนำข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงเป็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จุดเริ่มต้นของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเริ่มต้นจากการเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นคนไทย แต่เมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ร้านอาหารมีโอกาสในการบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยว โอกาสของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต คือการที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมุสลิมโลกมากขึ้น และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ มีกำลังในการใช้จ่ายสูง

จุดเด่นของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตประกอบด้วย การเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยมีศักยภาพในด้านการผลิตอาหารส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต คุณภาพการบริการที่ใช้ความเป็นไทย และ การเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดภูเก็ตส่วนจุดอ่อน คือ ความเข้าใจของผู้ประกอบการที่มักเข้าใจว่า การที่ตนเองเป็นมุสลิมอาหารที่ทำย่อมเป็นฮาลาลอยู่แล้ว เหตุใดจึงต้องขอการรับรองความเป็นฮาลาลการปลอมเครื่องหมายฮาลาลโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และ การไม่มีอาหารนานาชาติบริการในร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ต หรือมีจำนวนน้อยมาก

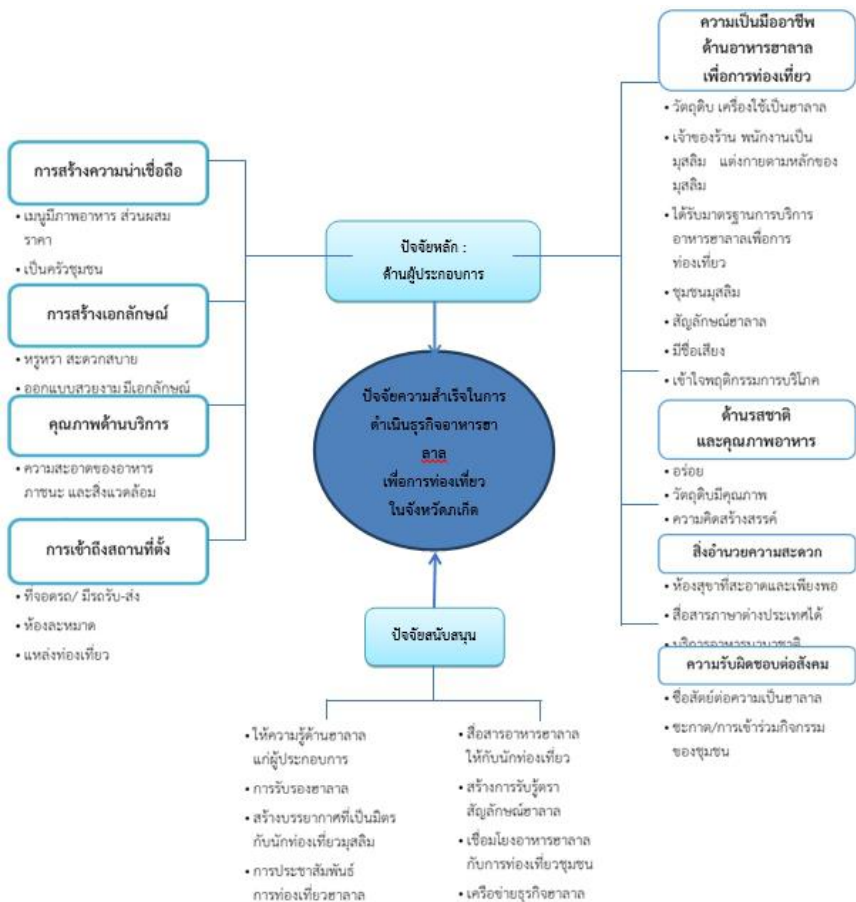
นักท่องเที่ยวมุสลิมให้ความเชื่อถือต่อสัญลักษณ์ฮาลาลที่เป็นสีเขียวบนหมวกเปิกปูนมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.11 รับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.30 โดยรับรู้ในประเด็นที่ว่า จังหวัดภูเก็ตมียุทธศาสตร์“ภูเก็ตอันดามันฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว” ค่าเฉลี่ย 3.54 ระดับมาก มีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.64 โดยมีทัศนคติว่า จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.07 ระดับมาก

นักท่องเที่ยวมุสลิมส่วนใหญ่มีความต้องการบริโภคร้านอาหารที่เป็นฮาลาลเท่า นั้น เลือกใช้แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตจากสื่ออินเทอร์เน็ต นิยมรับประทานร้านอาหารระดับกลาง ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมรับประทานในโรงแรม มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรับประทานอาหารต่อมื้อ ต่ำกว่า 1,000 บาท นักท่องเที่ยวต่างประเทศ 3,000 – 5,000 บาท แก้ปัญหาเมื่อไม่พบร้านอาหารฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยวโดยวิธีการรับประทานร้านอาหารที่เป็นอาหารทะเลแทนมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 โดยพึงพอใจด้านวัตถุดิบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.90 ระดับมาก รองลงมา ด้านบุคลากรและการบริการ ค่าเฉลี่ย 3.79 ระดับมาก

2) ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตผลการวิจัย พบว่า ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยหลักของการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ผู้ประกอบการต้องดำเนินการ ประกอบด้วยการสร้างความสำเร็จต่อการสร้างเอกลักษณ์การมีคุณภาพด้านบริการการสร้างความสำเร็จเปรียบด้านการเข้าถึงสถานที่ตั้งของร้านอาหารการเป็นมืออาชีพด้านการจัดการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวการสร้างความปลอดภัยด้านรสชาติและคุณภาพอาหาร การนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวกในร้านอาหารความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว

ส่วนปัจจัยสนับสนุนของการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่องค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลักดันจังหวัดภูเก็ตให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวมุสลิม การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ของคนมุสลิมในท้องถิ่นต่อการทำธุรกิจร้านอาหารฮาลาล เพื่อก่อให้เกิดมาตรฐานระดับเดียวกัน การสนับสนุนจากภาครัฐในการผลักดันให้ร้านอาหารฮาลาลที่มีศักยภาพ และมีมาตรฐานตรงตามหลักการบริหารอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมให้เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต การประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับเอกชนในการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวฮาลาลในจังหวัดภูเก็ต และเชื่อมโยงไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งอันดามัน โดยมีเรื่องอาหารฮาลาลเข้าไปด้วย การนำกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตบรรจุไว้ในแผนประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐ การสร้างการรับรู้ด้านตราสัญลักษณ์ของอาหารฮาลาลรูปแบบต่าง ๆ การเชื่อมโยงอาหารฮาลาลให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งการท่องเที่ยวชุมชนมุสลิมในจังหวัดภูเก็ตและ การสร้างศูนย์หน่วยงาน/สมาคม ที่ให้ความรู้ด้านการประกอบธุรกิจฮาลาล

ภาพที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอาหารศาลาเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

อภิปรายผล

1) สภาพปัจจุบันของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวมุสลิมในจังหวัดภูเก็ตมีเพิ่มมากขึ้น และหลากหลายมากขึ้น ทั้งจากกลุ่มนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลาง แอฟริกา และอาเซียน ประกอบกับประเทศไทยได้เจาะตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหม่ประกอบด้วย สาธารณรัฐคาซัคสถาน สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน ประเทศเหล่านี้ก็เป็นกลุ่มมุสลิมที่มีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยจากศูนย์การวิจัยพิว (Pew Research Center, 2016) ที่ระบุว่า จำนวนประชากรมุสลิมโลกระหว่างปี 2015 -2060 จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 32 หรือประมาณ 9.6 ล้านล้านคน โดยในปี 2060 จะมีถึงร้อยละ 31 ของประชากรโลก ตลาดการท่องเที่ยวมุสลิมจึงเป็นตลาดที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และมีมูลค่าทางการตลาดสูง ทั้งนี้จากการสำรวจของMastercard-Crescentrating Travel Report (2016) พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่เดินทางท่องเที่ยวในปี 2016 สูงถึง 121 ล้านคน จะเพิ่มเป็น 156 ล้านคน และจะก่อให้เกิดรายได้ถึง 2.2 แสนล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2020 และ คาดว่าจะมีรายได้ถึง 3 แสนล้านเหรียญสหรัฐในปี 2026 ดังนั้นธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตที่มีจุดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกจึงมีโอกาที่จะเติบโตได้สูง เมื่อเทียบกับเคียงจากจำนวนมุสลิมโลก และจำนวนนักท่องเที่ยวมุสลิม

นักท่องเที่ยวมุสลิมมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.64 สอดคล้องกับงานวิจัยของภาวดี บุญมาเลิศ (2544) ที่ระบุว่า ทัศนคติของผู้บริโภคชาวไทยที่เป็นมุสลิม และชาวพุทธที่มีความเชื่อถือในตราฮาลาล โดยเหตุผลของชาวมุสลิมคือมั่นใจและเชื่อถือในคณะผู้ตรวจสอบ/หน่วยงาน ส่วนเหตุผลของชาวพุทธคือ เชื่อถือในคณะผู้ตรวจสอบหน่วยงานและมั่นใจในกระบวนการตรวจสอบโดยชาวมุสลิมมองว่าผลิตภัณฑ์ฮาลาลเป็นผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงหลักโภชนาการและความสะอาดมากที่สุด

จากผลการวิจัยด้านการรับรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวและทัศนคติต่อการบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงโอกาสของจังหวัดภูเก็ตที่สามารถสร้างศักยภาพให้เป็นศูนย์กลางของอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวได้ดี เนื่องจากมีการรับรู้ข้อมูลด้านยุทธศาสตร์อันดามันฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวยังคงมีทัศนคติที่ดีต่อการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสามารถสื่อความหมายได้ว่าอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตามักท่องเที่ยว ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์อาหารฮาลาลไทยในกลุ่มผู้บริโภคมุสลิมตะวันออกกลาง ของสลิกา คำสุวรรณ (2554) โดยการวิจัยนี้ได้ศึกษาภาพลักษณ์ในปัจจุบันของอาหารฮาลาลไทยที่จำหน่ายในตะวันออกกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพลักษณ์ต่อตัวสินค้าอาหารฮาลาลไทยโดยภาพรวมมีภาพลักษณ์ดีเป็นที่ยอมรับในเรื่องคุณภาพ มีเอกลักษณ์โดดเด่นเรื่องรสชาติและเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ 2) ภาพลักษณ์ด้านชื่อเสียงและการเป็นที่รู้จัก พบว่าสินค้าอาหารฮาลาลไทยยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายและไม่พบเห็นมากนักในสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าที่เป็นที่นิยม 3) ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยในอาหารฮาลาลไทยได้รับความเชื่อมั่นจากกลุ่มผู้ประกอบการไทยผู้นำเข้าสินค้าในตะวันออกกลางและกลุ่มผู้บริโภคชาวตะวันออกกลางในเรื่องมาตรฐานสินค้าและความปลอดภัย 4) ภาพลักษณ์ด้านความเชื่อมั่นในการรับรองฮาลาลและเครื่องหมายฮาลาลไทย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้นำเข้าและผู้บริโภคชาวตะวันออกกลางจะให้ความเชื่อมั่นว่าเป็นสินค้าฮาลาล หากสินค้านั้นได้ผ่านการรับรองฮาลาลอย่างถูกต้องจากองค์กรศาสนา เพราะทั่วโลกจะปฏิบัติภายใต้หลักการเดียวกันของศาสนาอิสลาม

ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิมในจังหวัดภูเก็ตจากการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวมุสลิมในจังหวัดภูเก็ต มีช่วงอายุ 31-40 ปี และ 21-30 ปี ทำงานเป็นพนักงานในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ พนักงานในองค์กรธุรกิจ เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเป็นครั้งแรกมากที่สุด มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดภูเก็ตเพื่อการพักผ่อนใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน จำนวนน้อยกว่า 5,000 บาทมากที่สุด

ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน 5,001 - 10,000 บาทเข้าพัก ในจังหวัดภูเก็ตเป็นระยะเวลา 3 - 6 วันโดยเดินทางมากับครอบครัวผลการวิจัย สอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวมุสลิมโลกของ ข้อมูลจากการวิจัยจาก บริษัทในเครือเครสเซน เมาต์ติ้ง (Mastercard – Crescentrating, 2017) ที่กล่าวว่า กลุ่ม ตลาดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมมี 3 กลุ่มที่สำคัญ คือ 1) กลุ่มเจนวาย (Gen Y) หรือที่รู้จัก ในอีกชื่อว่า กลุ่มมิลเลเนียส (Millennials) คือ กลุ่มคนที่เกิดในยุค 1980s ไปจนถึงช่วง กลางของยุค 1990s คนกลุ่มนี้เกิดและเติบโตมาพร้อมกับความสามารถในการปรับตัว ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตได้เข้ามา มีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวัน 2) กลุ่มเจน ซี (Gen Z) หรือคนยุคหลังกลุ่ม มิลเลเนียสคือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วงกลางของยุค 1990 ซึ่งคนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมกับ วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต คนกลุ่มนี้จึงเชื่อมถึงกันตลอดเวลา และให้ ความสนใจกับสิ่งรอบตัวผ่านโลกอินเทอร์เน็ต และ 3) กลุ่มเจนเอ็ม (Gen M) เป็นกลุ่มที่ ใช้ชีวิตแบบยึดมั่นในความเชื่อความศรัทธาแบบสมัยใหม่ และไม่ต้องการเปลี่ยนวิถี ปฏิบัติในด้านใดๆ มีความคิดเป็นของตนเอง และกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นกลุ่มที่น่า แນวโน้มและวัฒนธรรมใหม่ๆ มาสู่ชาวมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นการคิดคำใหม่ๆ เช่น ‘Mipsterz’ ที่หมายถึง มุสลิมฮิปสเตอร์ หรือคนมุสลิมรุ่นใหม่ ‘Haloodie’ ซึ่งมาจากคำ ว่า Halal และ Foodies แปลว่าอาหารฮาลาล ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหลักในการ ติดต่อสื่อสารในกลุ่ม

ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาล พบว่า นักท่องเที่ยว ชาวมุสลิมส่วนใหญ่มีความต้องการบริโภคร้านอาหารที่เป็นฮาลาลเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับการวิจัยของ Athena H.N. Mak, Margaret Lumbers, Anita Eves, และ Richard C.Y. Chang (2012) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคอาหารของ นักท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรมและศาสนามีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารของ นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรม และศาสนาต่างกันภูมิหลังและลักษณะทาง ประชากรและสังคมและลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับอาหารลักษณะและการ

สัมผัสและประสบการณ์ที่ผ่านมาอาจมีแรงจูงใจที่แตกต่างไปจากการบริโภคอาหารในการท่องเที่ยว

ดังนั้นผู้ประกอบการสามารถนำการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคอาหารฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิมมาใช้ในการสร้างจุดแข็งหรือความได้เปรียบในการแข่งขันโดยใช้แนวคิดตลาดเฉพาะกลุ่ม มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ จุดแข็งหรือสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันทางการตลาดโดยมีปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจอาหารฮาลาล คือ ความเชี่ยวชาญของผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ความชำนาญในด้านอาหารฮาลาลถึงจะทำให้ลูกค้าประทับใจหรือเป็นความแตกต่างที่ลูกค้ายินยอมและเต็มใจจ่ายในราคาสูงเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้านี้ได้อย่างแท้จริง

2) ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตผลการศึกษามี 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยหลักของการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย

(1) การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วยการจัดทำเมนูที่มีภาพประกอบอาหารที่สวยงาม มีข้อมูลส่วนผสมของอาหาร และราคาชัดเจนทั้งนี้เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ การเป็นร้านอาหารฮาลาลที่ดำเนินการโดยชุมชนมุสลิม และมีการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวองค์ประกอบในข้อนี้สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 11 ในมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คราวชุมชนเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนรากหญ้าอย่างแท้จริง เป็นการสร้างโอกาสการทำงานให้กับชุมชนและแรงงานท้องถิ่น การเป็นร้านอาหารฮาลาลที่ได้รับการแนะนำจากคนมุสลิมที่เชื่อใจ สื่อบุคคลนับเป็นสื่อที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด และอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารของนักท่องเที่ยว การบริการร้านอาหารที่น่าประทับใจในคุณภาพของร้านอาหาร ทำให้เกิดการบอกปากต่อปากทั้งบนสื่อออนไลน์

และสื่อออนไลน์ นำไปสู่การมีชื่อเสียงของร้านได้ ในส่วนราคาอาหารเหมาะสมกับคุณภาพอาหาร จะต้องกำหนดราคาที่เหมาะสม และแสดงให้เห็นชัดเจนในเมนูทั้งนี้ สอดคล้องกับมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ในองค์ประกอบที่ 8 การให้บริการ ระบุให้มีรายการอาหารพร้อมระบุราคาที่เป็นธรรม เมนูอาหารควรมีราคา ถูกต้องและครบถ้วน (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554) ซึ่งปัจจัย ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือของร้านอาหารฮาลาลนั้น สามารถเทียบเคียงกับการวิจัย ของ Jamal Abdul Nassir Shaari, Muhammad Khalique และ Fahdlina Aleefah (2014) ซึ่งศึกษาเรื่อง ร้านอาหารฮาลาล: ปัจจัยที่สร้างความมั่นใจให้กับชาวมุสลิมในคู ชิง (Kuching) ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นต่อร้านอาหารฮา ลาลประกอบด้วย ความศรัทธา ความรู้ และวิถีชีวิต

(2) การสร้างเอกลักษณ์ของร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วยความหรูหรา ความสะอาดสบายของร้านอาหารฮาลาลการออกแบบ การ จัดร้านมีความสวยงาม และมีเอกลักษณ์ รวมทั้งมีอาหารจานเด่นของร้าน ผลการวิจัย สอดคล้องกับการศึกษาของ นริศ บุญประสิทธิ์ (2549) ที่กล่าวว่า ร้านอาหารที่ประสบ ความสำเร็จต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งความคาดหวังของ ลูกค้าจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตำแหน่งของร้านอาหารด้วย การสร้างคุณค่าของ ร้านอาหาร ต้องทำให้ลูกค้าที่มาใช้บริการรู้สึกคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปเสมอ

(3) การมีคุณภาพด้านบริการ ประกอบด้วยความสะดวกของอาหาร ภาชนะ และสิ่งแวดล้อมภายในร้านตามมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการ ท่องเที่ยวการบริการอาหารที่ดีต่อสุขภาพทั้งนี้ตามหลักการฮาลาลนั้นเน้นเรื่องอาหารที่ ส่งผลดีต่อสุขภาพ และมีการบริการที่น่าประทับใจ โดยใช้วัฒนธรรมไทยในการบริการ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการร้านอาหารฮาลาลการมีจิตบริการเป็นจุดเด่นของการ บริการทุกประเภทในประเทศไทย ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับหลักการดำเนินธุรกิจ อิสลาม ที่กล่าวว่า “การให้บริการที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจธุรกิจเป็นกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มากกิจกรรมหนึ่ง การดำเนินกิจกรรมใน

รูปแบบที่ดีและคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ ท่านศาสนทูต ได้เคยให้คำนำว่า “ถ้าหากใครไม่สามารถยิ้มแย้มแจ่มใสได้ เขาไม่สมควรที่ทำการค้าขาย” (อิสมาอีลอบูบักร์, 2558)

(4) การสร้างความได้เปรียบด้านการเข้าถึงสถานที่ตั้งของร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบ คือ การมีที่จอดรถเพียงพอหรือการมีรถรับส่งการบริการห้องละหมาด และตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมีนักท่องเที่ยวที่สวงาม ข้อได้เปรียบในเชิงสถานที่พบว่า ร้านอาหารฮาลาลจะได้เปรียบในเชิงสถานที่ ก็ต่อเมื่อตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม หรือในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ใกล้สถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่น มัสยิด นอกจากนี้ในกรณีที่เป็นร้านขนาดใหญ่จะต้องมีพื้นที่ละหมาด ห้องน้ำในการอาบน้ำละหมาด ในห้องน้ำจะต้องมีสายฉีดน้ำเพื่อทำความสะอาด ให้กับลูกค้า แยกขายหญิง อย่างไรก็ตามความได้เปรียบด้านสถานที่ของร้านอาหารฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยวมักจะต้องมีต้นทุนด้านสถานที่สูง การมีที่จอดรถอาจจะสร้างต้นทุนให้กับผู้ประกอบการได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องมีการจัดการที่ดี เช่น การมีรถรับส่ง

(5) การเป็นมืออาชีพด้านการจัดการร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ผู้ใช้บริการสามารถสัมผัสและรับรู้ถึงความเป็นฮาลาลของร้านทันทีที่เข้ามาใช้บริการ หลักสำคัญของปัจจัยนี้ คือ ผู้ประกอบการต้องพัฒนารูปร่างของตนเองให้ได้มาตรฐานการบริการร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmad RusydiRazak, RohanaKamaruddin, HadijahIberahim, Norlida Abdul Hamid และMohdArmi Abu Samah (2015) ที่พบว่า ความรู้เรื่องฮาลาลเป็นเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดในการดูแลคุณภาพของการจัดการบริการร้านอาหารฮาลาล ในขณะที่เกณฑ์อื่น ๆ ทั้งหมด เช่น ทรัพยากรกิจกรรม และการปฏิบัติ มีความสำคัญเท่ากัน ดังนั้น ในความเป็นมืออาชีพของการจัดการด้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ด้านกระบวนการฮาลาลเป็นอย่างดี

(6) การสร้างความโดดเด่นด้านรสชาติและคุณภาพอาหาร โดยองค์ประกอบสำคัญ คือ อาหารรสชาติอร่อยและวัตถุดิบมีคุณภาพ และต้องเป็นฮาลาลเท่านั้นสอดคล้องกับแนวคิดของสงกรานต์ นันทพินิต (2555) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มี

ผลต่อความสำเร็จในการทำธุรกิจร้านอาหาร มี 5 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย 1) รสชาติดี 2) วัตถุดิบมีคุณภาพ 3) สะอาด ถูกหลักอนามัย 4) บริการประทับใจ และใส่ใจในการบริการ 5) เป็นอาหารที่ดีต่อสุขภาพ

(7) การนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวกในร้านอาหารฮาลาล โดยองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอต่อการบริการ พนักงานสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ การบริการอาหารนานาชาติ

(8) ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว การมีความรับผิดชอบต่อสังคมร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตจะมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในสองรูปแบบ คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการผลิต (Corporate social responsibility in process: CSR in Process) เช่น ความซื่อสัตย์ต่อการใช้กระบวนการฮาลาลในการผลิตอาหารและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ไม่อยู่ในกระบวนการผลิต (Corporate social responsibility after process: CSR after Process) เช่น การชากาต การร่วมกิจกรรมชุมชน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนของการดำเนินธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่องค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลักดันจังหวัดภูเก็ตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวมุสลิม ประกอบด้วย

(1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ของคนมุสลิมในท้องถิ่นต่อการทำธุรกิจร้านอาหารฮาลาล เพื่อก่อให้เกิดมาตรฐานระดับเดียวกัน

(2) การผลักดันให้ร้านอาหารฮาลาลที่มีศักยภาพ และมีมาตรฐานตรงตามหลักการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ และสามารถนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ในการให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมุสลิมมีทัศนคติว่า จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมในระดับมาก

(3) การสร้างบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมให้เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้เพราะอาหารฮาลาลเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตยังไม่มีตลาดสินค้าฮาลาล ร้านค้าของฝากและของที่ระลึกที่เป็นฮาลาลที่ได้มาตรฐานและครบวงจร ให้เป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม และในส่วนอาหารฮาลาล ควรสนับสนุนให้มีร้านผลิตภัณฑอาหารฮาลาลให้เป็นทางออกสำหรับนักท่องเที่ยวพำนักระยะยาว หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการประกอบอาหารเพื่อรับประทานอาหารเองนอกจากนี้ดัชนีการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมทั่วโลกประจำปี 2017 ให้น้ำหนักกับ 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การเดินทางเข้าประเทศ (Access) การเข้าถึงและการสื่อสาร (Communication) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเดินทาง (Environment) และการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก (Services) (Mastercard - Crescentrating, 2017)

(4) การประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับเอกชน ในการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวฮาลาลในจังหวัดภูเก็ต และเชื่อมโยงไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งอันดามัน โดยมีเรื่องอาหารฮาลาลเข้าไปด้วย รวมถึงการสร้างการรับรู้ให้นักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาถึงภูเก็ตแล้ว ได้รับข้อมูลเรื่องอาหารฮาลาลแหล่งท่องเที่ยวฮาลาลทันที

(5) การสนับสนุนการเชื่อมโยงอาหารฮาลาลให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในจังหวัดภูเก็ตก็มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นชุมชนมุสลิม อันเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ ประกอบกับการทำร้านอาหารในชุมชนนั้นสามารถสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจตามวิถีอิสลามที่มีการแบ่งปันและกระจายรายได้ไปสู่รากหญ้าอย่างแท้จริง

(6) การจัดงานกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตบรรจุไว้ในแผนประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐ หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อกระตุ้นส่งเสริมการทำงานระดับนโยบาย และควรมีการสื่อสารอาหารฮาลาลผ่านสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยสถานที่ใน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ควรจะให้ความสำคัญ ได้แก่ บนเครื่องบิน สนามบิน บริษัทนำเที่ยว โรงแรม และแหล่งข้อมูลข่าวสารในจังหวัด ระดับประเทศ และ นานาชาติ

(7) การสร้างการรับรู้ด้าน ตราสัญลักษณ์ของอาหารฮาลาลรูปแบบต่าง ๆ ที่สถานประกอบการใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Syed Shah Alam และ Nazura Mohamed Sayuti (2011) ที่ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior (TPB) ในการซื้ออาหารฮาลาล ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าอาหารฮาลาล และการวิจัยของMohani Abdul, Hashanah Ismail, HaslinaHashim and Juliana Johari. (2009) ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้ออาหารฮาลาลในประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษายืนยันว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่าง ความศรัทธาทางศาสนาและการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อโลโก้ฮาลาล และมีสัญลักษณ์ฮาลาลเป็นการประกันว่าอาหารที่จะซื้อเป็นฮาลาลและมีกระบวนการผลิตที่ดี ทั้งในแง่ของความเป็นฮาลาลของผลิตภัณฑ์ สถานที่ตั้ง และการประกันจากองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

(8) การสร้างศูนย์หน่วยงาน/สมาคม ที่ให้ความรู้ด้านการประกอบธุรกิจฮาลาล เพื่อสร้างแรงจูงใจ ด้วยการช่วยเหลือการจัดตั้งธุรกิจ การให้ข้อมูลตลอดจนตรวจสอบให้ได้มาตรฐานทุกปี รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหาทางธุรกิจ แบ่งปัน และไม่แข่งขันกัน ไม่ตัดราคากัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

1.การที่ผู้ประกอบการร้านอาหารฮาลาลในจังหวัดภูเก็ตได้รับการรับรองมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวนับว่าเป็นการยกระดับคุณภาพ

ของร้านอาหารให้เป็นไปตามหลักสากล และแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของผู้ประกอบการ ซึ่งสามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ใช้บริการในระดับสูง

2. เนื่องจากนักท่องเที่ยวมุสลิมมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และมีรสนิยมในการรับประทานอาหารต่างกัน ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวควรมีการนำเสนออาหารในรูปแบบอาหารนานาชาติมากขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวฮาลาล และอาหารฮาลาลสู่สายตานักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวต่างชาติให้มากขึ้น เพื่อสร้างความรู้สึกที่ว่าประเทศไทย และภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวมุสลิม

4. นักท่องเที่ยวมองว่าภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิม หากบูรณาเข้ากับกลยุทธ์การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (City of Gastronomy) ที่จังหวัดภูเก็ตได้รับจากยูเนสโก แล้วสามารถนำมาเป็นจุดขายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอาหารของภูเก็ตได้

5. นักท่องเที่ยวต่างประเทศนิยมรับประทานห้องอาหารในโรงแรมมากที่สุด ไม่นิยมรับประทานอาหารข้างทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีกำลังจ่ายค่อนข้างสูง และต้องการร้านอาหารประเภทระดับกลางถึงหรูหรา ดังนั้น การลงทุนร้านอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะเน้นลูกค้าชาวต่างประเทศ จะต้องมีการออกแบบร้านให้มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า รวมทั้งต้องใส่ใจในหลักการบริหารอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการท่องเที่ยวฮาลาลการท่องเที่ยวฮาลาลจะต้องครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรมีการวิจัยองค์ประกอบอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวฮาลาลในจังหวัดภูเก็ต หรือในพื้นที่อันดามัน ซึ่งอาจจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับโรงแรมฮาลาลระบบการเงินอิสลามที่ใช้ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวฮาลาลระบบการขนส่งฮาลาลสายการบินฮาลาล ระบบการเงินในการท่องเที่ยวฮาลาลรายการนำเที่ยวฮาลาล เป็นต้น

2. ส่วนของนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาในภาพรวม จึงควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวต่างประเทศโดยแบ่งประเภทสัญชาติ หรือภูมิภาคที่มาของนักท่องเที่ยวมุสลิมอย่างชัดเจน เพราะพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแต่ละชาติย่อมมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารไม่เหมือนกัน

3. ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารอาหารฮาลาลเพื่อการรับรู้และการยอมรับของนักท่องเที่ยวมุสลิม เพราะการรับรู้ความเป็นฮาลาลของอาหารไทยในมุมมองของการท่องเที่ยวยังถือว่าอยู่ในระดับน้อยมาก หากมีการวางแผนประชาสัมพันธ์แนวทางการสื่อสารที่เหมาะสม สามารถสร้างการรับรู้และการยอมรับของนักท่องเที่ยวมุสลิมได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). **รายชื่อสถานประกอบการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวประจำปี 2554** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tourism.go.th/home/details/11/797/1633> [27 ตุลาคม 2558].
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). **รुकตลาดตะวันออกกลาง ททท.วางจุดขายไทยแหล่งท่องเที่ยวมุสลิม** .[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thairath.co.th/content/498895>. [11 ตุลาคม 2558].
- นริศ บุญประสิทธิ์. (2549). **การบริหารจัดการร้านอาหารที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ภาวดี บุญมาเลิศ. (2544). **การศึกษาการรับรู้ข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องหมายฮาลาล เพื่อผลทางการตลาด**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ศราวดี อารีย์. (2556). **การท่องเที่ยวฮาลาลและศักยภาพของไทย : วิถีมุสลิม**
โลก. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก: <http://www.komchadluek.net/detail/20130208/151294.html>

[1 ตุลาคม 2558].

ศิริเชษฐ์ : Marketing ZONE. (2558). **Niche Market: การตลาดเฉพาะกลุ่ม**.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://sirachet.weebly.com/niche-market-3.html>. [2 พฤศจิกายน 2558].

สงกรานต์ นันทพินิต. (2555). **กุญแจแห่งความสำเร็จ ของร้านอาหาร จาก**
ประสบการณ์ที่เคยเจอ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.gotoknow.org/posts/492521> [20 ตุลาคม 2558].

สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย. (2550). **ฮาลาลคืออะไร ? ทำไมต้อง**
ฮาลาล. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

[http://www.halal.or.th/th/main/content.php?page=](http://www.halal.or.th/th/main/content.php?page=sub&category=11&id=11)
[sub&category=11&id=11](http://www.halal.or.th/th/main/content.php?page=sub&category=11&id=11) [20 ตุลาคม 2558].

สลิกา คำสุวรรณ. (2554). **ภาพลักษณ์อาหารฮาลาลไทยในกลุ่มผู้บริโภคมุสลิม**
ตะวันออกกลาง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
[http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/jan_june2012/](http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/jan_june2012/pdf/08.pdf)
[pdf/08.pdf](http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/jan_june2012/pdf/08.pdf) [1 ตุลาคม 2560].

สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2554). **มาตรฐานการบริการ**
อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.cicot.or.th/2011/main/content.php?page=news&category=10>
[&id=1093](http://www.cicot.or.th/2011/main/content.php?page=news&category=10) [20 ตุลาคม 2558].

เอกราช มูเก็ม. (2557). **เปิดประตูสู่เมืองธุรกิจฮาลาลอันดามันPhuket**
Andaman Halal for Tourism 2014 : PAHT 2014. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : [http://www.thealami.com/main/](http://www.thealami.com/main/content.php?page=&category=2&id=1284)
[content.php?page=&category=2&id=1284](http://www.thealami.com/main/content.php?page=&category=2&id=1284). [11 ตุลาคม 2558].

อิสมาอีลอบูบักร. (2558). **แนวคิดธุรกิจอิสลาม.(Islamic Business Concepts).**

[ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก: <http://www.islammore.com/view/1664>.

[2 พฤศจิกายน 2558].

Ahmad RusydiRazak, RohanaKamaruddin, HadijahIberahim, Norlida Abdul Hamid and MohdArmi Abu Samah.(2015). “Halal Food Services Management Priority (HFMP) using Multi Criteria Decision Making (MCDM)” **International Malaysia Halal Conference 2015 (IMHALAL2015)**, Malaysia.

Angelo, Rocco M. (2004). **Hospitality today: an introduction**. Lansing, Mich: Educational Institute, American Hotel & Lodging Association.

Athena H.N. Mak, Margaret Lumbers, Anita Eves, and Richard C.Y. Chang. (2012). “Factors Influencing Tourist Food Consumption”, **International Journal of HospitalityManagement**, 31(3), pp. 307-316.

Jamal Abdul Nassir Shaari, Muhammad Khaliq, and FahdAlinaAleefah.(2014) “Halal Restaurant: What Makes Muslim In Kuching Confident?”**Journal of Economic Development, Management, IT, Finance and Marketing**, 6(1), 23-34, March 2014.

Mastercard-Crescentrating.(2015). **Global Muslim Travel Index 2015 (GMTI 2015)**. [Online]. Available: <http://gmti.crescentrating.com/>. [11th October 2017].

Mastercard-Crescentrating. (2017). **Global Muslim Travel Index (GMTI 2017)**. [Online] Available: <https://www.crescentrating.com/reports/mastercard-crescentrating-global-muslim-travel-index-gmti-2017.html#> [15th January 2018].

Mohani Abdul, Hashanah Ismail, HaslinaHashim and Juliana Johari.(2009). “ Consumer decision making process in shopping for halal food in

Malaysia”, **China-USA Business Review**, Sep. 2009, Volume 8, No.9
(Serial No.75).

Pew Research Center. (2015). **The Future of World Religions: Population
Growth Projections, 2010-2050**. [Online]. Available: [1st October 2016].

Pew Research Center. (2016). **The Changing Global Religious
Landscape**. [Online]. Available: <http://www.pewforum.org/2017/04/05/the-changing-global-religious-landscape/#global-population-projections-2015-to-2060> [1st October 2017].

Syed Shah Alam, Nazura Mohamed Sayuti, (2011) “Applying the Theory of
Planned Behavior (TPB) in halal food purchasing”, **International Journal of
Commerce and Management**, Vol. 21 Iss: 1, pp.8 – 20.

William G. Cochran. (1977). **Sampling Techniques (3th Edition)**.
[Online]. Available: https://archive.org/details/Cochran1977SamplingTechniques_201703. [25th November 2016].

**การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย
ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา**

**The Development of the Construction Model of Professional
Learning Community to Enhance Thai-Language
Teachers' Learning Management Capability to Develop
the Creative Communication Skills of High School Students**

ธีระชัย รัตนรังษี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 3) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูภาษาไทยจำนวน 11 คน และนักเรียนจำนวน 405 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แบบประเมิน

ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูภาษาไทยและนักเรียน แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ แบบประเมินทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูควรเกิดจากความสมัครใจของครู ครูจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกับชีวิตจริง 2.รูปแบบ PLC มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน Share Vision : S การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม Team Learning : T การจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียน Instruction : I การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน Peer Coaching : P การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ After Action Review : A 3. ประสิทธิภาพของรูปแบบ 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังแตกต่างกัน มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ก่อนและหลังแตกต่างกัน มีทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในระดับดีเยี่ยมและมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ / ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ / ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

Abstract

The main purposes of this study are; 1.To study need analysis 2.To develop professional learning communities model and 3.To evaluate an effectiveness of the professional learning communities The samples used in this research consist of 11 teaching Thai language teachers, and 405 students

from 7 High schools in Phuket Province. The quantitative data analyses by using statistic percentage, mean, standard deviation, statistics test as dependent forms and content analysis was used to analyzed qualitative data.

Research Result shows that; 1.The need factors are PLC construction, learning management capability, creative communication skills, and The need to develop professional learning shows that Teachers expect a model of the teacher's professional development to enhance learning management capability arises from teacher's willingness. Teachers should integrate the learning management to real life. 2.The design and development of a model uses a five steps of the model are 1.Share Vision : S 2) Team Learning : T 3) Instruction : I 4) Peer Coaching : P 5) After Action Review : A 3.The result of the implementation model shows that 1) Teachers' knowledge and understanding in learning management before and after the professional learning community activity reveals a difference. They have a high capability in learning management. and They expressed their positive opinion in a high level. 2) The students' knowledge and understanding in the creative communication skills before and after the learning management activity for students reveals a difference. They have creative communication skills shows a very high level and opinion is positive at the highest level.

Keywords : Construction model of PLC/ Learning management capability/ Creative communication skill.

บทนำ

การจัดการศึกษาไทยในยุคของไทยแลนด์ 4.0 เป็นยุคการเติบโตของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัล ประเทศไทยต้องอาศัยการเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาเป็นการบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” อย่างแท้จริง สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2012) ได้ให้ความเห็นว่าการ เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงวิธีคิด ให้สอดคล้องและสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวัน จะมีการเปลี่ยนอย่างรุนแรงมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดครั้งนี้ถือว่า เป็นเรื่องที่จะต้องอยู่คู่กันต้องเกื้อกูลกันจะแยกออกจากกันไม่ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้ทุกคนเป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” (Learning Person) และมีสมรรถนะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในข้อ 2 ว่ามีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต สอดคล้องกับการกำหนดสมรรถนะสำคัญไว้ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 3-4) และได้กล่าวถึงเป้าหมายของการเรียนภาษาไทยไว้ว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 3) รวมถึงกำหนดสมรรถนะด้านความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 4)

นอกจากความสามารถในการสื่อสารแล้ว ผู้เรียนต้องมีความคิดสร้างสรรค์สำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูง ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ได้กำหนดไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยที่ผู้เรียนจะต้องรู้จักเลือกความรู้ ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความคิดใหม่ หรือสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม บุคคลที่จะมีความสามารถในการสร้างสรรค์จะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดอิสระอยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี คิดไตร่ตรอง ไม่ตัดสินใจสิ่งใดง่าย ๆ การสร้างสรรค์ของมนุษย์จะเกี่ยวเนื่องกันกับความคิด การพูด การเขียน และการกระทำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องมีการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นพื้นฐาน ความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นความคิดที่พัฒนามาจากความรู้และประสบการณ์เดิม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพูด การเขียน และการกระทำเชิงสร้างสรรค์ การพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกทางภาษาที่ใช้ภาษาชัดเจนให้ไพเราะ งดงาม เหมาะสม ถูกต้องตามเนื้อหาที่พูดและเขียน การกระทำเชิงสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่ไม่ซ้ำแบบเดิมและคิดค้นใหม่แปลกไปจากเดิม และเป็นประโยชน์ที่สูงขึ้น(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552: 65)

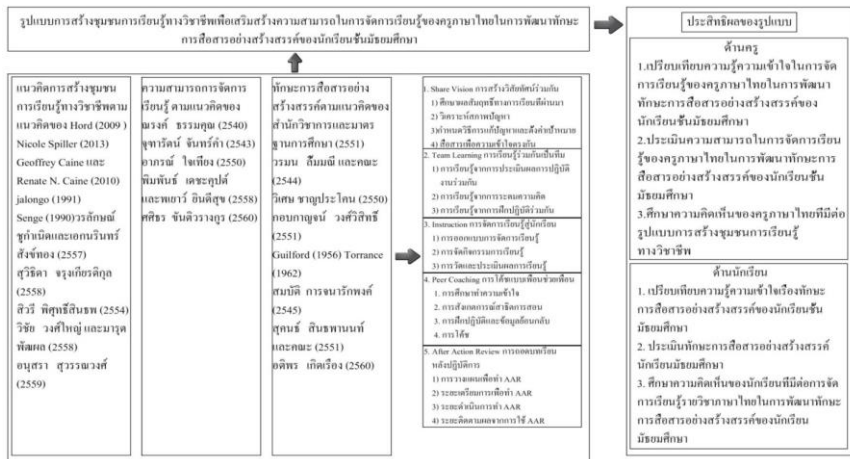
ดังนั้นพฤติกรรมการสอนของครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและพฤติกรรมการสอนจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้โดยอาศัยการสะท้อนผลจากผู้ดูแลให้คำแนะนำครูบรรจุใหม่ หรือครูที่เข้าสู่วิชาชีพครู ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ชีวิตจริงในโรงเรียนของการทำหน้าที่ครูแตกต่างจากชีวิตจริงของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูในสถาบันและขณะฝึกสอนการสอนเป็นวิชาชีพชั้นสูง (professional) เช่นเดียวกับอาชีพอื่นที่ต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่องในการพัฒนาเป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพ (professionalism) สอดคล้องกับวิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community :PLC)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นการ ผสมผสานแนวคิด 2 ประการ ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพ (professional) และ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (learning community) หมายถึง การรวมกลุ่มกันของบุคคล ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาโดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพ และคุณภาพของผู้เรียนร่วมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ร่วมมือร่วมใจ การเรียนรู้ ประสบการณ์การปฏิบัติงานในพื้นที่ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2558: 75) บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบ กัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบ ทีม เรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนา วิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือ ประสิทธิภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกใน ชุมชนวรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกนรินทร์ สังข์ทอง (2557) สอดคล้องกับฮอว์ด (2009) ได้กล่าวว่า การทำงานโดยใช้เพื่อน เป็นระบบที่เปลี่ยนมุมมองของโครงสร้างของ กระบวนการเรียนรู้ ออกแบบเพื่อให้ครูและนักเรียนในการเรียนรู้ กระบวนการต้องอาศัย ข้อมูลและประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ต้องการสิ่งแวดล้อมให้กับการทำงานของ ผู้เรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นจริง ทั้งกิจกรรมและเนื้อหาที่เรียน เช่นเดียวกับแนวคิดของ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและอภิป จิตตฤกษ์ (แปล) (2556) ที่สนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ให้นักการศึกษาได้ร่วมมือกันทำงาน แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี และผลงานทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ากับการปฏิบัติในห้องเรียน

จากข้อมูล แนวคิดต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้ จะเห็นได้ว่าแต่ละแนวคิดมีการ เชื่อมโยงสนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็น กระบวนการของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ เป็นการแสดงความคิดเห็น อย่างเป็นประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสการให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ผ่าน ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน ทำให้สามารถส่งเสริม ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า หากนำรูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภายใต้อะกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้คิดค้นขึ้นจะช่วยพัฒนาความสามารถในการ

จัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาได้หรือไม่ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยในแผนภูมิภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยดำเนินการ ดังนี้

ด้านครู

- 1.เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
- 2.ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
- 3.ศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ด้านนักเรียน

- 1.เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
- 2.ประเมินทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นักเรียนมัธยมศึกษา
- 3.ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน วิธีการวิจัย (mixed Methods Research) แบบแผนเชิงผสมผสานแบบรับรองภายใน (The Embedded Design) (Creswell and Clark, 2007: 67-70) และการวิจัยแบบกึ่งการทดลอง (Quasi-experiment Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 230 - 253) โดยดำเนินการ วิจัยและพัฒนาเป็น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย Research₁(R₁) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและศึกษาความต้องการ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลักการแนวความคิดการวิจัยและพัฒนา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร บรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา Development_i (D_i) เป็นการออกแบบและการพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 ร่างต้นแบบรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยนำประเด็นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและการศึกษาความต้องการมากำหนดเป็นรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Share Vision) 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Learning Team) 3) การจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียน (Instruction) 4) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coach) 5) การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review) เขียนอธิบายประกอบร่างรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2.2 ตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยการจัดสัมมนาเชิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย Research₂(R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ช่วงเดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช 2560

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือการวัดและประเมินผล ช่วงเดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช 2560

3.4 ครูภาษาไทยจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยตามกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน เดือน ธันวาคม พุทธศักราช 2560 – เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2561

3.5 ครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัย ร่วมกันโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เดือน ธันวาคม พุทธศักราช 2560 – เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2561

3.6 ครูภาษาไทยถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (AAR) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2561

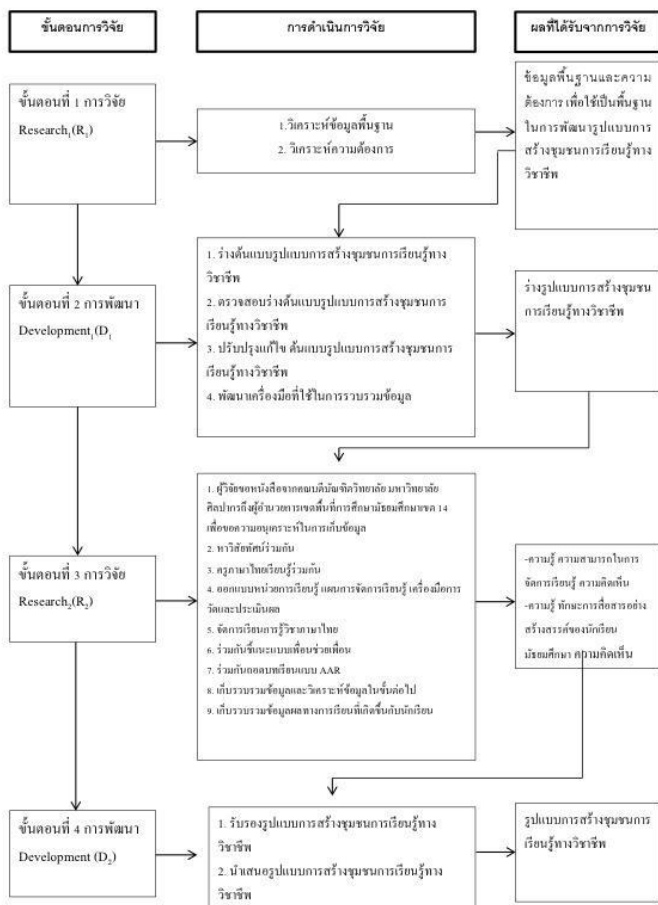
3.7 นำเครื่องมือที่ได้พัฒนาขึ้น และเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

3.8 เก็บรวบรวมข้อมูลผลทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของครูภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา Development (D₂) เป็นการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 รับรองรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

4.2 นำเสนอรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยนำเสนอรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแผนผัง (Flowchart) ประกอบการอธิบายด้วยความเรียง เพื่ออธิบาย วิธีการลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมในกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สร้างขึ้นและเงื่อนไขการนำไปใช้ ดังแผนภูมิภาพที่ 1

แผนภูมิภาพที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปากฎผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการแนวคิดการวิจัยและพัฒนา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ บริบทโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเครือข่ายเทพกระษัตรี จังหวัดภูเก็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

1.2 การศึกษาความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.2.1 ผู้เชี่ยวชาญต้องการให้ รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นรูปแบบที่เกิดจากความสมัครใจของครู จัดรูปแบบที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย บูรณาการกับนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ให้นักเรียนได้คิด แสดงออก ร่วมมือกัน สร้างเครือข่าย เผยแพร่ผลงานของนักเรียนเอง ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีความสำคัญอย่างมากในศตวรรษที่

1.2.2 ครูผู้สอนภาษาไทยต้องการให้รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ควรมีทุกภาคเรียน รูปแบบก็เป็นแบบที่หลากหลาย อาจจะเป็นในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรศึกษาวิเคราะห์ความสนใจของนักเรียน ครูต้องจัดการเรียนรู้อย่างทันสมัย ทั้งเนื้อหาและวิธีการสอน การจัดการเรียนรู้ต้องบูรณาการกับสิ่งที่เรียนรู้ไป สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน

1.2.3 นักเรียนต้องการให้ครูจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ครูจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกับชีวิตจริง ครูจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดและกระบวนการทำงาน และในด้านการวัดผลและประเมินผลนักเรียนต้องการให้ครูวัดและประเมินผลสอดคล้องกับตัวชี้วัดและเป้าหมายการเรียนรู้ครูสะท้อนผลความสามารถของนักเรียนเพื่อการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Operational Model) ชื่อว่า รูปแบบ สติปะ (STIPA Model) โดยมีองค์ประกอบที่ประกอบด้วย หลักการ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวของบุคลากรทางการศึกษาด้วยความสมัครใจบนพื้นฐานของกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่าเป้าหมาย และภารกิจร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและนักเรียน เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ หรือเพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกันในการจัดการทางการศึกษา มีกระบวนการในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน Share Vision : S ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทีม Team Learning : T ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สู่นักเรียน Instruction : I ขั้นตอนที่ 4 การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน Peer Coaching : P ขั้นตอนที่ 5 การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ After Action Review : A

3.ประสิทธิผลของรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3.1 ประเมินความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.2 ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น โดยภาพรวมพบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3.3 ศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวม พบว่า ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน จากการสนทนากลุ่มย่อย พบว่า เป็นกระบวนการที่ดี มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในทุกกระบวนการ

3.4 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน ในรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นักเรียนมีผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ที่กำหนดไว้ โดยหลังการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน นักเรียนทุกกลุ่มห้องเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน

3.5 ประเมินทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นักเรียนชั้น โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับดีมาก ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 5 ที่กำหนดไว้

3.6 ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด ยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 การจัดการเรียนรู้ นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด และด้านที่ 2 การวัดและประเมินผล นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ไปใช้ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งการสร้างคู่มือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

รูปแบบการพัฒนางานวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นรูปแบบที่เกิดจากความสมัครใจของครู การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา บุคลากรกับการนำไปใช้ประโยชน์ได้ ครูผู้สอนภาษาไทยต้องการให้รูปแบบการพัฒนางานวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ควรมีทุกภาคเรียน รูปแบบก็เป็นแบบที่หลากหลาย อาจจะเป็นในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ นันทกา วรนัน (2557) ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 พบว่าสภาพปัจจุบันครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก

ผกาพรรณ ศิริสานต์ (2552) กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาตนเอง 5 วิธีอยู่ในระดับมาก คือ ศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม การเข้าร่วมสัมมนา การศึกษาดูงาน และการศึกษาต่อ

2.รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Operational Model) ชื่อว่ารูปแบบสติปะ (STIPA Model) มีกระบวนการในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน Share Vision : S ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม Team Learning : T ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สู่นักเรียน Instruction : I ขั้นตอนที่ 4 การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน Peer Coaching : P ขั้นตอนที่ 5 การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ After Action Review : A และมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้คือ 1) ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูในรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อนุสรา สุวรรณวงศ์ (2559) กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกระจายอำนาจการบริหารจัดการและพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำให้แก่ครู สอดคล้องกับ ชูชาติ พวงสมจิตร (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและผู้นำการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องใจกว้าง และยินดีต่อบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการของครู 2) ครูจะต้องมีความสนใจในการพัฒนาตนเอง ดังที่ Hord (2009) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติ PLC จะเป็นกลุ่มของบุคคลที่มีแรงบันดาลใจหรือความกระตือรือร้น โดยมีวิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ที่จะสนับสนุนไปสู่เป้าหมาย

3.ประสิทธิผลของรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3.1 ประเมินความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าครูได้ร่วมกันศึกษาจากประสบการณ์จริงของครูอย่างเป็นกัลยาณมิตร รวมทั้งได้ศึกษาจากคู่มือการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับ บังอร เสรีรัตน์ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมชุดความคิดเกี่ยวกับการสอนของครู ประถมศึกษา พบว่า คะแนนชุดความคิดเกี่ยวกับการสอนของครูประถมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกันกับ สุภาวดี ปกครอง (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อน การอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น โดยภาพรวมพบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 2 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและได้แนะนำแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในช่วงปฏิบัติการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สุภาวดี ปกครอง (2561) ที่ศึกษา การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่าครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับ นวรัตน์ ไชยมพู่ และ สุจิตรา จรจิตร (2560) กล่าวว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้มีการค้นพบความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับวิธีสอนและตัวผู้เรียนซึ่งที่เกิดจากการคอยสังเกตอย่างสนใจ รวมถึงความเข้าใจในด้านเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ได้แตกฉานยิ่งขึ้น จนตระหนักถึงบทบาทและพฤติกรรมการสอนที่ช่วยให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด สอดคล้องกับจิราพร รอดพวง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยของ

คะแนนทักษะการจัดการเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ในภาพรวม ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 หลังใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิผลของรูปแบบที่ได้กำหนดไว้

3.3 ศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวม พบว่า ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 3 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน จากการสนทนากลุ่มย่อย พบว่า เป็นกระบวนการที่ดี มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในทุกกระบวนการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูโดยส่วนใหญ่เป็นเพื่อนกันและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับ สุภาวดี ปกครอง (2561) ที่ศึกษา การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าความพึงพอใจต่อการใช้ระบบพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.4 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน ในรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นักเรียนมีผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 4 ที่กำหนดไว้ โดยหลังการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน นักเรียนทุกกลุ่มห้องเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่นักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนได้เรียนรู้ ในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบใฝ่รู้ใฝ่เรียน (Active Learning) สอดคล้องกับ อรชร วัฒนกุล (2553) ที่คะแนนความคิดสร้างสรรค์เรื่องการสื่อสารของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกลักษณะการคิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ลัดดา หวังภษิต (2558) พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้สูงกว่า ก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์

พลอยแสง (2553) ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning/PBL) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานก่อนเรียนเท่ากับ 20.20 และจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.80 คิดเป็นร้อยละ 67.33 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.93 คิดเป็นร้อยละ 85.56 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

3.5 ประเมินทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับดีมาก ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 5 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติจึงมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองรวมทั้งมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลและนำผลจากการประเมินผลไปพัฒนาตนเองได้ สอดคล้องกับ สุภาวดี ปกครอง (2561) ที่ศึกษา การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่า นักเรียนมีความสามารถ ด้านการอ่านออกเขียนได้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

3.6 ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด ยอมรับสมมุติฐานข้อ 6 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 การจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และด้านที่ 2 การวัดและประเมินผล มีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่ดี สร้างความสุขในการเรียนรู้ได้ เพราะในสังคมแห่งการเรียนรู้นี้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นประชาธิปไตย ดังที่ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการ

นำมาใช้ในสถานศึกษา Professional Learning Community and Guidelines for Application in Educational Institutions ได้กล่าวว่า ผู้เรียน PLC มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) เป็นชุมชนที่มีฉันทะและความศรัทธาในการทำงาน 3) เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร มีคุณธรรมและเป็นกัลยาณมิตรกันในทางวิชาการและ 4) เป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้ การนำ PLC มาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับ อรรถ วัฒนกุล (2553) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมและกระบวนการเรียนการสอน และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์พลอยแสง (2553) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning/PBL) พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับมาก และด้านการประเมินอาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีข้อค้นพบจากการวิจัยที่นำเสนอมาเสนอในผลการนำการวิจัยไปใช้ และเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ “STIPA Model หรือรูปแบบสตีปะ” เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ “STIPA Model” โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องกัน ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเครือข่ายทางการศึกษา สามารถนำไปใช้ได้โดยประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของตัวเอง

2. ผลจากการนำรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปใช้ พบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การชี้แนะแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ มีความสำคัญต่อการพัฒนาครู และการสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนั้น ครูควรมีเวทีให้ครูได้แสดงศักยภาพ แสดงความสามารถของนักเรียนซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจำเป็นจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาคอยแนะนำ เพิ่มเติมความรู้ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัย ที่พบว่า รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้ง การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล สามารถนำไปศึกษากับครูกลุ่มสาระอื่นๆ เพราะใช้องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดียวกัน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองกับตัวแทนครู 7 โรงเรียน ในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดภูเก็ต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ครูภาษาไทยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน จากการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกัน โดยผู้วิจัย และครูภาษาไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้านองค์ประกอบรูปแบบ พบว่า เป็น

กระบวนการที่ดี มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในทุกกระบวนการ สามารถนำไปศึกษากับตัวแทนครูภายในโรงเรียนเดียวกันหรือครูระหว่างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กาญจน์วิริษฐา ชูกำลัง. (2558). แนวทางการพัฒนาครูด้านวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 2. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือครั้งที่ 15. หน้า 73-81.
- เกรียงศักดิ์ พลอยแสง. (2553). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ดุษฎีนิพนธ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- จิราพร รอดพ่วง. (2560). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ของ นักศึกษา วิชาชีพ ค.ร. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(1), 281-296.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 10(1), 34-41.
- บังอร เสรีรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมชุดความคิดเกี่ยวกับการสอนของครูประถมศึกษา. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 17(1), 115-122.

- นวิรัตน์ ไวยชมพู และสุจิตรา จรจิตร. (2560). การเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ของอาจารย์พยาบาล. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 4(1), 265-279
- นันทกา วรนน. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 7(2), 1-13.
- ผกาพรรณ ศิริสานต์. (2552). ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูประถมศึกษาโรงเรียนไผทอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- ลัดดา หวังภาษิต. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม). Journal of Education. 26(2), 20-32.
- วรพจน์ วงศ์จิรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (แปล). (2556). ทักษะแห่งอนาคต : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท โอเพนเวิลด์สพับลิชชิง เฮาส์ จำกัด.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกนรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 25(1), 93-102.
- วิชัย วงศ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล. (2558). การโค้ชเพื่อรู้คิด. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร. (2555). การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The 21st Century Learning). The NAS Magazine มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี. 2(1), 18-20.
- สุภาวดี ปกครอง. (2561). การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารสุทธิปริทัศน์. 32(101), 51-67.
- อรรช วัฒนกุล. (2553). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมความสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาการอุดมศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุสรฯ สุวรรณวงศ์. (2559). คุณลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทการศึกษาไทย. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 8(1), 163-175.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2007). Designing and conducting mixed methods research. Thousand Oaks, CA: SAGE Publication.
- Hord, S. (2009) .Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Austin, TX : Southwest Educational Development Laboratory. Retrieved November 24, 2015. From <http://www.sedl.org/pubs/change34/2.html>.

ภูเก็ตเมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา¹ Phuket, the City of Educational Creativity

ปาริชาติ จิรวิเศษฐาภรณ์²

Parichart Jirawisitthaporn

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพความพร้อมในหลายด้านทั้งในด้านของความเป็นเมืองเศรษฐกิจและเมืองท่องเที่ยวระดับโลก ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ประชาชนให้ความสำคัญของการศึกษา รวมถึงการเป็นสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบทมีการกระจายตัวของสถานศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ ประกอบกับการเป็นจังหวัดที่มีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของการศึกษา รวมถึงความพร้อมของทรัพยากรและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายในจังหวัด 2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

¹ วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2560

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ได้แก่ เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ จำนวนบุคลากรครูและผู้บริหารการศึกษา คุณภาพของเยาวชนที่ออกมา สู่ตลาดแรงงาน และประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ได้แก่ สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม เอกลักษณะขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการศึกษา 3) แนวทางในการบริหารจัดการจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ต้องมีการจัดการศึกษาภายใต้หลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัด ซึ่งเรียกว่า "หลักสูตรบ้านชีโน (BAAN SINO)" ซึ่งเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ หลักการ ปรัชญา แนวคิดแบบมอนเตสซอรี แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ แนวคิดนิโอฮิวแมนนิสต์ และแนวคิดแบบวอลดอร์ฟมาวมกัน เป็นการจัด "หลักสูตรทักษะชีวิต ทักษะภาษา ทักษะอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม" โดยคำนึงถึงความแตกต่างกันระหว่างบุคคล ทั้งด้านความคิด ความสามารถ ความพร้อม ความถนัด และความสนใจ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาภูเก็ตต่อไป การบริหารจัดการหลักสูตรให้เกิดประสิทธิผล มีหลักการ คือ 1) การกำหนดนโยบายและแผน (Policy and Planning) โดยการจัดทำนโยบายและกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาที่เป็นรูปธรรม สร้างศักยภาพบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยการมุ่งเน้น ส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรม ผ่านแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อยกระดับการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตสู่ระดับสากลได้มากขึ้น 2) การจัดองค์การ (Organizing) มุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมเพื่อมุ่งให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ และหลักการมอบอำนาจจัดการศึกษา ให้ท้องถิ่นและประชาชนในจังหวัดภูเก็ตมีอิสระในการจัดการศึกษาได้เอง และ 3) การสร้างเครือข่าย (Networking) โดยเฉพาะการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายภาคธุรกิจ เช่น สภาหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม และเครือข่ายองค์กรธุรกิจเอกชนอื่นๆ ที่ภาครัฐส่งเสริม เช่น สมาคมผู้ส่งออก สมาคมผู้ประกอบการค้า เป็นต้น เข้ามาร่วมมือกันเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา, จังหวัดภูเก็ต

Abstract

This research aimed 1) to study the purpose of the current educational potential of Phuket province; 2) to study the factors that hinder and support the management of Phuket become to the city of creative education and 3) to study Phuket's management approach to the city of creative education by means of Qualitative Research, Documentary Study, In-depth Interview, and Focus Group Discussion through analysis and synthesis of data in order to create Phuket's management approach to become the city of creative education.

As a result, it showed that 1) Phuket had a potential in many aspects; in terms of urbanization, economy and world-class tourism. The infrastructure has also been continuously developed whilst education has been thoroughly emphasized by the public to rather become urban than rural lifestyle with wide spreading of educational institutions covering all areas. The province had the appropriate geographic area with diversity of cultures and traditions. All sectors saw the importance of education. The availability of resources and cooperation derived from the provincial network to possibly make Phuket creative in education. 2) Factors that hinder the management of Phuket become to the city of creative education were technology and modern media, teachers and educational administrators, the quality of youth who came out to the labor market and the efficiency of local education management. In terms of the factors that support the management of Phuket become to the city of creative education were the appropriate geographic conditions, Identity, culture and economic expansion and the participation of all sectors in support and focus on education. And 3) Phuket could require the provision of education in a context-based curriculum called "BAAN SINO"

which is an integrated curriculum, applied Buddhist Philosophy Neo-humanist concept and the Waldorf concept is a combination of "life skills, language skills, professional skills and moral ethics" taking into account the differences between individuals, including the ability, readiness, aptitude, preference and interest for the benefit of Phuket's potential improvement. 1) Policy and Planning should be formulated by developing a policy and strategic plan for Phuket's development by creating learning potential; focusing on promoting and developing innovative research through learning resources. 2) Organizing should be focused on changing the structure of education management based on tangible results and decentralization as well as the principle of empowerment education for local people in Phuket to have freedom of choice to organize their own education. 3) Networking should be focused especially on the integration of business networks such as the Chamber of Commerce, the Federation of Thai Industries and other corporate networks. The government should promote such an association of exporters. The Association of Trade Executives as such has joined forces to create effective and effective management of Phuket to the city of educational creativity.

Keywords : Management, the City of Educational Creativity, Phuket Province

บทนำ

การศึกษา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตบุคลากรของประเทศ หากประเทศตั้งเป้าหมายในการก้าวไปสู่ทิศทางใด ก็จะต้องย้อนกลับมาที่การจัดการศึกษาของประเทศนั้นๆ ทั้งในด้านของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล สำหรับประเทศไทยเราได้เล็งเห็นความสำคัญของ

พัฒนาคนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา โดยมีแนวคิดของการพัฒนาที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาให้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล เมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ัญชีหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยสู่ความอยู่ดีมีสุข ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย

แต่ทั้งนี้สังคมในปัจจุบันกำลังต่อสู้อยู่ในโลกยุคไร้พรมแดน และเศรษฐกิจเสรีทุนนิยมอย่างเต็มรูปแบบ แนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาจึงมุ่งเน้นการผลิตบุคลากร เพื่อป้อนเข้าสู่สังคม และสอดคล้องกับความต้องการทางด้านการผลิตเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการว่างงาน ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากภาคชนบทสู่เมือง และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวหยั่งรากลึกลงไปถึงระดับครอบครัว ซึ่งถือเป็นรากแก้วที่สำคัญของประเทศ ผลที่เกิดขึ้นจึงมิได้เกิดขึ้นเฉพาะแต่ในระดับมหภาค ซึ่งเป็นผลกระทบในเชิงลบต่อ

เศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมของประเทศ แต่เป็นผลกระทบในระดับจุลภาค กล่าวคือ ปัญหาเด็กติดเกม การทำร้ายร่างกายเด็กและเยาวชน ปัญหาเด็กติดเกม และปัญหาอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นมากขึ้นทุกวัน ตามข่าวหน้าหนึ่งตามหนังสือพิมพ์ ซึ่งในท้ายที่สุดจะกลายเป็นปัญหาที่คุ้นชินของบรรดาผู้ใหญ่ และเป็นปัญหาที่ถูกกลืนเลือนขาดความใส่ใจจากผู้ใหญ่ในอนาคต ในขณะที่ปัญหาเหล่านี้ เปรียบเสมือนปลวกที่กัดกินฐานรากของบ้านที่เป็นไม้ เมื่อเจ้าของบ้านละเลยปล่อยไว้ให้กัดกินทุกวัน บ้านทั้งหลังก็ต้องพังทลายลงมาในวันหนึ่ง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เกิดทางออกของปัญหาเรื่องการจัดการศึกษา โดยการเกิดขึ้นของการศึกษาในกระแสรองหรือการศึกษาทางเลือกที่เน้นการศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Education) มีการโต้แย้ง การแก้ปัญหา รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์โดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้งและความสัมพันธ์กับชีวิตจริง (Chakphisut, S., 2005 : 101)

ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีความเจริญเติบโตสูงในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ ในแต่ละปีมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบธุรกิจเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก สำหรับด้านการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตมีการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาในระบบมีจำนวนโรงเรียน 99 แห่ง การศึกษานอกระบบ จำนวน 98 แห่ง การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 12 ครอบคลุมไว้ ประกอบกับการเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีความได้เปรียบในหลายๆ ด้านมากกว่าจังหวัดอื่น (Phuket Provincial Education Office, 2016)

ปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงได้มีการรวมกลุ่มก่อตั้งสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต ด้วยเหตุผลที่ว่า "จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดท่องเที่ยวสากลระดับโลก ระบบการจัดการศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตอย่างยั่งยืน โดยคาดหวังว่าประชากรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และทักษะการจัดการในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับบริบท และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก รักและหวงแหนวัฒนธรรมและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องระดมสรรพ

กำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมจังหวัดภูเก็ต กำหนดทิศทางระบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น" ในขณะเดียวกันก็มีการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย มีการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์มากมายแล้ว ยังมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนอย่างยิ่งทั้งในแง่สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความรุ่งเรืองของเทคโนโลยีต่างๆ ดำเนินไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของสังคม

ความหลากหลายดังกล่าวส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาจังหวัดเป็นสังคมแห่งความรู้ นำพาไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และก้าวไกลไปสู่การเป็นผู้นำแห่งการเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับภูมิภาค และระดับโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

วิธีการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จำนวน 17 ราย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต

ประธานสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต นายกองดีการบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต นายกเทศมนตรีเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต และผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดภูเก็ต

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดภูเก็ต และนักวิชาการ จำนวน 7 ราย

2.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) โดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีภายใต้บรรยากาศการสนทนาแลกเปลี่ยนแบบเป็นกันเองด้วยคำถามหลักที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

2.1 ปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตมีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างไร

2.2 ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยใดที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

2.3 รูปแบบในการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างไร

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือจากสำนักบัณฑิตศึกษาไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ในการเข้าไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งเตรียมประเด็นในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเจาะลึกถึงมุมมอง แนวคิด ทศนคติ และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยมีการจดบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกที่ได้เตรียมไว้ ควบคู่กับการใช้เครื่องบันทึกเสียง (กรณีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องบันทึกเสียง) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของการสัมภาษณ์

4.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ประธานสภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต และ 2) กลุ่มผู้ชำนาญการปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา

5.วิธีการตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้คำถามเดียวกันกับหลายๆ คน เพื่อเปรียบเทียบคำตอบกับข้อมูลที่ได้ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการวิเคราะห์สามเหลี่ยม (Triangulation) (Phosita, C., 2009 : 19) ในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้อง

5.1 ในด้านข้อมูล (Data Triangulation) ข้อมูลที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม แหล่งข้อมูลจะมีความหลากหลาย เช่น ตั้งคำถามเดียวกันกับคนหลายๆ คน หรือพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลกับที่ได้มาจากการสำรวจเอกสาร หรือข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกัน

5.2 ด้านวิธีวิจัย (Method Triangulation) ผู้วิจัยจัดให้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ เพื่อให้เกิดรูปธรรมและชัดเจนถูกต้องมากขึ้น

5.3 ด้านผู้สอบถาม (Investigator Triangulation) ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน มาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้วิจัย รวมถึงให้ช่วยตรวจสอบบทวิเคราะห์ข้อมูลและบทสรุปในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นการทำให้เกิดความเป็นกลางมากขึ้น

6.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) มาแยกแยะตามเนื้อหา จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และประเด็นที่สัมภาษณ์ เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้องแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามหลักตรรกะ เทียบเคียง ตามแนวคิดและทฤษฎี เพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และเข้าใจชัดเจนเป็นรูปธรรม เห็นประโยชน์จากการวิเคราะห์ รวมทั้งการวางแผนทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ตามรายละเอียด ดังนี้

6.1 จัดกลุ่มข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่รวบรวมมาได้

6.2 เรียบเรียง จัดลำดับตามเนื้อหาที่ต้องการวิจัยและจัดข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตามประเด็นที่สัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์

6.3 วิเคราะห์ข้อมูล ทำโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมีรายได้ค่อนข้างมาก สามารถสนับสนุนจัดสรรงบประมาณการบริหารจัดการด้าน การศึกษาได้อย่างเต็มที่ และสามารถระดมทรัพยากรต่างๆ ที่มีคุณภาพได้ รวมถึงการ ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน หน่วยงานองค์กรสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ที่ให้ ความร่วมมือทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น รวมถึงคนภูเก็ตให้ ความสำคัญกับการศึกษาส่งผลให้มีความพร้อมที่จะสนับสนุนและช่วยเหลือในด้าน การศึกษาได้อย่างเต็มที่ ส่วนในด้านโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดภูเก็ตก็มีความพร้อม มีระบบอินเทอร์เน็ตที่สมบูรณ์ มีระบบโทรศัพท์ที่ดี ซึ่งช่วยเติมเต็มให้การจัดการศึกษา ของจังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางของ เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้มีแรงงานหลังไหลเข้ามายังจังหวัดภูเก็ตอย่าง ต่อเนื่อง เกิดเป็นสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบท ซึ่งมีส่วนทำให้การจัดการศึกษาของ จังหวัดภูเก็ตมีความหลากหลาย สถานศึกษามีการกระจายตัว มีหลักสูตรการสอนทั้ง

ภาษาไทย และหลักสูตรนานาชาติ เกิดความเจริญสมกับเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงระดับโลก และที่สำคัญในปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตได้มีความตื่นตัวในเรื่องการศึกษามากขึ้น มีการจัดตั้งสภาการศึกษา จากเวทีประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นของคนภูเก็ต เพื่อร่วมกันฉายภาพถึงทิศทางการพัฒนาการศึกษาของจังหวัด เพื่อการคัดเลือกครูสอนดี และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจังหวัดภูเก็ต ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความตื่นตัวของคนภูเก็ตทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาสังคมที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา พบว่า

2.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ในเรื่องของเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ บุคลากรครูยังมีจำนวนไม่เพียงพอ หรืออาจจะมีเพียงพอแต่ก็กระจุกตัวรวมกันในพื้นที่ ทำให้คุณภาพของการศึกษาขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดแคลนผู้บริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้การหลงใหลเข้ามาของแรงงานและนักลงทุนจำนวนมาก หลากหลายชาติพันธุ์ เป็นอุปสรรคทำให้ยากต่อการจัดระบบการศึกษาให้หลากหลายและรองรับได้เพียงพอ เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาไม่เชื่อมโยงกัน คุณภาพของเยาวชนที่ออกมาสู่ตลาดแรงงานยังไม่มีความสามารถพอ ไม่มีความสามารถทางด้านภาษา การจัดการในด้านระบบฐานข้อมูลต่างๆ ไม่เชื่อมโยง ไม่เป็นฐานเดียวกัน ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากนโยบายที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ชัดเจน การกระจายอำนาจของการจัดการศึกษาสู่ระดับท้องถิ่นยังไม่มี ความแข็งแรงพอที่จะบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา สามารถวิเคราะห์ความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ได้ว่า จังหวัดภูเก็ตมีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีเอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง เป็นที่สนใจของนักลงทุนทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าจังหวัดอื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีการจัดระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ

ความต้องการด้านอาชีพในตลาดแรงงานภาคการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการศึกษา ทำให้การจัดหางบประมาณและทรัพยากรต่างๆ เป็นไปด้วยความคล่องตัว ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษาจริงจึงมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถผลักดันการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตให้โดดเด่น

3.แนวทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

พบว่า

ควรร่วมมือกันผลักดันให้จังหวัดภูเก็ตมีการบริหารจัดการด้วยตัวเอง เพื่อการบริหารจัดการและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาสามารถทำได้อย่างเต็มที่ มีการสร้างเอกลักษณ์ของการศึกษาเฉพาะ โดยดึงผู้เชี่ยวชาญจากทุกสาขาให้เข้ามาอยู่ในรูปแบบการศึกษาที่พัฒนาขึ้น รวมกลุ่มกันสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อออกแบบการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตให้มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักและน่าสนใจ กำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่ให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวก้าวเข้าสู่เมืองแห่งเศรษฐกิจได้เช่นกัน รวมถึงการชี้แนะแนวทางการเรียนรู้มุ่งให้เด็กฉีกกรอบเป็นนักคิดสร้างสรรค์ สร้างหลักสูตรที่หลากหลาย ยกระดับการศึกษาให้เป็นหลักสูตรสากล สามารถเชื่อมโยงหลักสูตรไปต่อในอาเซียนได้ เพิ่มรูปแบบการศึกษาที่มุ่งผลิตทรัพยากรบุคคลทางด้านการบริหารโรงแรมการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ แต่ทั้งนี้โครงสร้างการบริหารจัดการและนโยบายด้านการศึกษาต้องมีความชัดเจน มีการปรับยุทธศาสตร์ของหลักสูตร สร้างหลักสูตรที่หลากหลายให้กับเด็กตั้งแต่ระดับประถม โดยมีมุมมองในเรื่องของสายอาชีพเป็นจุดหนึ่งในเรื่องของการสร้างเศรษฐกิจสำคัญของชุมชนของประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ในด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อก็มีความสำคัญ ควรมีการสร้างนวัตกรรมและสื่อที่สร้างสรรค์ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ ต้องหาสิ่งที่หลากหลายให้เด็กคิด ให้เด็กทำ และให้เด็กชอบ พัฒนาให้เด็กเป็นคนที่มีความคิดอ่านไปประกอบอาชีพได้

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าจังหวัดภูเก็ตควรจะมีหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นกว่าที่อื่น เป็นหลักสูตรพิเศษที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดภูเก็ต ที่เรียกว่า

"หลักสูตรบ้านซิโน (BAAN SINO)" มีรูปแบบโครงสร้างและแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ ที่นำเอาหลักการ ปรัชญา แนวคิดแบบมอนเตสซอรี แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ และแนวคิดแบบวอลดอร์ฟมารวมกัน เพื่อจัดให้มีโครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต เป็นการจัด "หลักสูตร ทักษะชีวิต ทักษะภาษา ทักษะอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม" เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. และจังหวัด เชื้อต่อการจัดการศึกษาสู่สากล และจบการศึกษาแล้วมีงานทำ จัดการศึกษาตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กล่าวคือให้หลักแนวคิดแบบมอนเตสซอรีโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามต้องการ และการมุ่งมั่นตั้งใจเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง เกิดความอยากรู้อยากเห็น รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยจิตที่สงบและมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน ควบคู่ไปกับหลักสูตรภาษาต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการประกอบอาชีพในอนาคต

2. การจัดการเรียนการสอน มีการแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ระดับ โดยคำนึงถึงความแตกต่างกันระหว่างบุคคล ทั้งด้านความคิด ความสามารถ ความพร้อม ความถนัด และความสนใจ ได้แก่

2.1 ระดับปฐมวัย จัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรีซึ่งมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามต้องการ และการมุ่งมั่นตั้งใจเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง เกิดความอยากรู้อยากเห็น แสวงหาความรู้ด้วยจิตที่สงบและมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน ปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมตามวัย ตามแนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ แต่ในขณะเดียวกันก็มุ่งให้เด็กมีความแตกฉานในภาษาสากลซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบันด้วย จึงมีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาจีน เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการสื่อสารได้ 3 ภาษา

คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ซึ่งมีความสำคัญกับเมืองเศรษฐกิจและท่องเที่ยวอย่างจังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างมาก โดยผ่านกิจกรรมบูรณาการต่างๆ แบบสนุกสนาน ตามหลักแนวคิดวอลดอร์ฟ คือ การเลียนแบบ จินตนาการ และแรงบันดาลใจโดยไม่มีการแบ่งการสอนเป็นรายวิชา ไม่มีการสอนอ่านเขียน แต่เป็นการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรูปของประสบการณ์การเล่น และการทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการทำตามแบบอย่างของครู โดยการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน รวมถึงเน้นความสัมพันธ์ของทุกสิ่งต่อมนุษย์และการบูรณาการหลักสูตรต่างๆ เข้าเป็นองค์รวม ไม่ใช่สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการใช้แบบเรียนแต่เด็กจะเรียนรู้จากครูผู้สอนซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ก่อนนำมาถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ชีวิตของครู ประกอบกับความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กเพื่อให้เด็กเกิดจินตนาการและเกิดภาพขึ้นในใจและทำการจดบันทึกไว้ในสมุดของตนที่จัดทำขึ้นเอง ในระดับอนุบาลใช้วิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยการสังเกตและจดบันทึก ของครูผู้สอน รวมถึงการประเมินจากผลงานของนักเรียน โดยไม่มีการสอบ

2.2 ระดับชั้นประถม จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ เริ่มต้นจากการรู้จักการปรับตัวเพื่อที่จะอยู่ในห้องเรียนที่เปรียบเสมือนบ้านหลังหนึ่งเป็นแหล่งรวมของความแตกต่าง จะต้องปรับตัวร่วมกันอย่างมีความสุขและช่วยเหลือกันได้อย่างไรในชีวิตประจำวัน เด็กๆ เรียนรู้ทักษะชีวิตจากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันโดยมีคุณครูและผู้ใหญ่ในโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นกัลยาณมิตร สม่่าเสมอจนกลายเป็นวิถีชีวิตของเด็กๆ เกิดศักยภาพทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกันด้วย คือ ร่างกาย (PHYSICAL) แข็งแรง จิตใจ (MENTAL) มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ความมีน้ำใจ (SPIRITUAL) มีเมตตาช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และวิชาการ (ACADEMIC) เรียนรู้ และฝึกฝนหาวิชาความรู้ เพื่อหนทางในการพัฒนาตนเอง โดยการบูรณาการองค์ความรู้ของนักเรียนผ่านการเรียนปณการเล่น เพื่อพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม (IQ, EQ, MQ) ให้

เหมาะสม เน้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน โดยครูเจ้าของภาษา และภาษาไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่านออกเขียนได้ นอกจากนี้ยังนำแนวคิดพุทธธรรมประยุกต์มาใช้ในการเรียนการสอน สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญอกงามของชีวิต มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ส่วนการประเมินผลใช้วิธีการสอบ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งผลการสอบจะแจ้งเป็นเกรดโดยไม่มีการระบุลำดับที่ให้แก่ผู้เรียน

2.3 ระดับชั้นมัธยม จัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักแนวคิดนี้โออิวแมน นิสต์เช่นเดียวกันกับระดับประถม แต่จะเรียนแบบบูรณาการโดยโครงงานและนักเรียนจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อการเรียนรู้เอง ผู้เรียนในระดับนี้จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ คุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง สามารถรับรู้และมองเห็นทางเลือกในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้ การศึกษาในระดับนี้เป็นการปูพื้นฐานวิชาชีพให้ผู้เรียนในการไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามสิ่งที่ตนเองสนใจ และถนัด เลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อีกทั้งสามารถคิดต่อยอดโครงการทำธุรกิจได้ด้วยตัวเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ด้วยการบูรณาการแนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี โดยผ่านกระบวนการบูรณาการหลักสูตรและปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องเหมาะสม มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนพื้นฐานในชีวิตประจำวัน มีสุขภาพอนามัยดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถรักษากฎมีปัญญาท่องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางรากฐานการพัฒนาโรงเรียนให้เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดี บุคลากรมีศักยภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาสากลต่อไป การประเมินผลใช้วิธีการสอบเช่นเดียวกับระดับประถม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งผลการสอบจะแจ้งเป็นเกรดโดยไม่มีการระบุลำดับที่ให้แก่ผู้เรียน

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลสำคัญดังกล่าวที่มีความสอดคล้อง และมีประเด็นหลักที่สำคัญเข้าด้วยกันตามหลักของตรรกะ เหตุและผลในการบริหารจัดการโดยสามารถประมวลผล เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ได้ดังนี้

1. ศักยภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ มีรายได้ค่อนข้างมาก สามารถสนับสนุนจัดสรรงบประมาณการบริหารจัดการด้าน การศึกษาได้อย่างเต็มที่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดภูเก็ต มีระบบอินเทอร์เน็ตที่ สมบูรณ์ มีระบบโทรศัพท์ที่ดี ซึ่งช่วยเติมเต็มให้การจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตมี ศักยภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความตื่นตัวในเรื่องการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ จากมีการจัดตั้งสภาการศึกษา ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง การเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความตื่นตัวของ คนภูเก็ตทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาสังคมที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อ นำไปสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา ตันสกุล (Tansakul, K., 2013) ศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมือง สร้างสรรค์ ค้นพบว่า ศักยภาพความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของภูเก็ตในปัจจุบัน (Phuket Creative City Potential) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ศักยภาพด้านสินทรัพย์ทาง วัฒนธรรมและธรรมชาติ (Cultural and Natural Asset) 2) โครงสร้างพื้นฐานและ เทคโนโลยี (Infrastructure and Technology) 3) ความสามารถของบุคลากรและ ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (Talents and Creative Entrepreneurs) 4) ผลผลิตจาก ความคิดสร้างสรรค์และกิจกรรมสร้างสรรค์ (Yield of Creativity and Creative Activities) และโดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นบทบาทหน้าที่ของภาค การศึกษาในท้องถิ่น ที่จะต้องมีแผนพัฒนาด้านการศึกษาที่ชัดเจน สามารถพัฒนา

บุคลากรให้มีศักยภาพเพียงพอ สอดรับกับความต้องการของท้องถิ่น ในการที่จะเข้าไปทำงานในส่วนต่างๆ ที่นับวันมีการขยายตัวมากขึ้น ในขณะที่สถานประกอบการในท้องถิ่น มีความตื่นตัว และมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านอาชีพที่เหมาะสมกับงาน

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา

2.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ในเรื่องของเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ บุคลากรครูยังมีจำนวนไม่เพียงพอ หรืออาจจะมีเพียงพอแต่ก็กระจุกตัวรวมกันในพื้นที่ ทำให้คุณภาพของการศึกษาขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดแคลนผู้บริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานและนักลงทุนจำนวนมาก หลากหลายชาติพันธุ์ เป็นอุปสรรคทำให้ยากต่อการจัดระบบการศึกษาให้หลากหลายและรองรับได้เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาไม่เชื่อมโยงกัน คุณภาพของเยาวชนที่ออกมาสู่ตลาดแรงงานยังไม่มีความสามารถพอ ไม่มีความสามารถทางด้านภาษา การจัดการในด้านระบบฐานข้อมูลต่างๆ ไม่เชื่อมโยง ไม่เป็นฐานเดียวกัน ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากนโยบายที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ชัดเจน การกระจายอำนาจของการจัดการศึกษาสู่ระดับท้องถิ่นยังไม่มีความแข็งแรงพอที่จะบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตขาดการเชื่อมโยงกับความต้องการของท้องถิ่น อีกทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีทัศนคติต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งสวนทางกับความต้องการของสถานประกอบการที่เกิดอาชีพใหม่ๆ มากมาย แต่ขาดคนทำงานทั้งแรงงานกึ่งฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ ทำให้ต้องจ้างแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานแทนที่ๆ ที่มีบัณฑิตจบการศึกษาปีละจำนวนมาก แต่ไม่ใช่สาขาที่ต้องการ หลักสูตรที่ควรสร้างขึ้นนั้นต้องเป็นการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ มีการดำเนินการให้เกิดกลไกความร่วมมือการจัดการเรียนรู้เพื่อการมีงานทำที่เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น และเตรียมผู้เรียนสู่โลกของการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการได้เกิดการเรียนรู้ มีเจตคติที่ถูกต้องที่จะ

ช่วยส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้สามารถเลือกเรียนได้ตรงตามศักยภาพ เป็นผู้มีความคุณธรรมที่จะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้สู่โลกสามาชีพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของถวัลย์ มาศจรัส (Matcharat, T. , 2007 : 61) ที่พบว่า การจัดการศึกษาแบบสร้างสรรค์เป็นการจัดการศึกษาเพื่อดึงศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาของผู้เรียนให้แสดงความสามารถทางความคิดออกมาด้วยศักยภาพที่สูงที่สุด ศักยภาพของผู้เรียนจะพัฒนามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกระบวนการพัฒนาเป็นสำคัญ ซึ่งครูที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2.2 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา สามารถวิเคราะห์ความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ได้ว่า จังหวัดภูเก็ตมีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีเอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง เป็นที่สนใจของนักลงทุนทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าจังหวัดอื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีการจัดระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการด้านอาชีพในตลาดแรงงานภาคการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการศึกษา ทำให้การจัดหางบประมาณและทรัพยากรต่างๆ เป็นไปด้วยความคล่องตัว ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษาจริงจัง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถผลักดันการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตให้โดดเด่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของริชาร์ด ฟลอริดา (Florida, 2002) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบันต่างมุ่งความสนใจไปที่การส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ศักยภาพในพื้นที่สามารถวิเคราะห์ได้ในหลากหลายมิติ ในเชิงกายภาพมักจะพิจารณาถึงความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ ที่ตั้ง ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในเชิงสังคมก็มักจะพิจารณาถึงโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ในเชิงเศรษฐกิจจะเป็นการพิจารณาถึงความพร้อมของความเป็นอยู่การประกอบอาชีพ ทักษะแรงงาน

นอกจากนี้ศักยภาพในเชิงวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์หรือความเฉพาะของพื้นที่ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาเมืองของทศวรรษนี้แต่ละเมืองต่างมีความเหมือนที่สามารถใช้กลยุทธ์การพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ เช่น นโยบายในระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค เนื่องจากการพัฒนาในภาพรวมหรือระดับมหภาค แต่เมื่อใดก็ตามที่เริ่มนำนโยบายหรือแผนการพัฒนาไปใช้ในระดับที่เล็กลง เช่น ระดับท้องถิ่น ระดับพื้นที่ วิธีการพัฒนาย่อมจะต้องแตกต่างกันไปตามลักษณะที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากท้องถิ่นแต่ละที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับแนวคิดของแลนด์รี (Landry, C., 2000) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความสร้างสรรค์ และทำให้เกิดพลวัตขึ้นในสังคมเมือง ดังนั้นความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป

3.แนวทางการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาพบว่า

ควรร่วมมือกันผลักดันให้จังหวัดภูเก็ตมีการบริหารจัดการด้วยตัวเอง เพื่อการบริหารจัดการและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาสามารถทำได้เต็มที่ มีการสร้างเอกลักษณ์ของการศึกษาเฉพาะ โดยดึงผู้เชี่ยวชาญจากทุกสารทิศให้เข้ามาอยู่ในรูปแบบการศึกษาที่พัฒนาขึ้น รวมกลุ่มกันสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อออกแบบการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตให้มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักและน่าสนใจ กำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่让孩子ได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวก้าวเข้าสู่เมืองแห่งเศรษฐกิจได้เช่นกัน รวมถึงการชี้แนะแนวทางการเรียนรู้มุ่งให้เด็กฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สร้างหลักสูตรที่หลากหลาย ยกกระตือรือร้นการศึกษาให้เป็นหลักสูตรสากลสามารถเชื่อมโยงหลักสูตรไปต่อในอนาคตได้ เพิ่มรูปแบบการศึกษาที่มุ่งผลิตทรัพยากรบุคคลทางด้านการบริหารโรงแรมการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ แต่ทั้งนี้โครงสร้างการบริหารจัดการและนโยบายด้านการศึกษาต้องมีความชัดเจน มีการประยุกต์ศาสตร์ของหลักสูตร สร้างหลักสูตรที่หลากหลายให้กับเด็กตั้งแต่ระดับประถม โดยมีมุมมองในเรื่อง

ของสายอาชีพเป็นจุดหนึ่งในเรื่องของการสร้างเศรษฐกิจสำคัญของชุมชนของประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ในด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อก็มีความสำคัญ ควรมีการสร้างนวัตกรรมและสื่อที่สร้างสรรค์ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ ต้องหาสิ่งทีหลากหลายให้เด็กคิด ให้เด็กทำ และให้เด็กชอบ พัฒนาให้เด็กเป็นคนที่มีความคิดอ่านไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งจังหวัดภูเก็ตควรมีหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นกว่าที่อื่น เป็นหลักสูตรพิเศษที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดภูเก็ต ที่เรียกว่า **"หลักสูตรบ้านชิโน (BAAN SINO)"** เพื่อช่วยผลักดันให้ภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมของจังหวัดภูเก็ต เน้นการมีส่วนร่วม โดยให้ทุกคนได้ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมปฏิบัติ โดยมีบุคลากรในโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา และผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการกระจายอำนาจบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษามากขึ้น เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการเรียนการสอนและที่สำคัญ คือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยมีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.การกำหนดนโยบายและแผน (Policy and Planning) โดยการจัดทำนโยบายและกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษาที่เป็นรูปธรรม การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ งาน/โครงการ ในการพัฒนาภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ในระยะยาว พร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ดังกล่าวให้กับทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของ สุเทพ เชาวลิต (Chaowalit, S., 2012 : 10 - 20) ที่กล่าวว่า การทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achieving Result) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ บุคลากรภาครัฐจะต้องเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นในความสัมฤทธิ์ผลของการทำงาน ต้องเป็นนักกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ มีการวางแผนงานที่ดี การเลือกวิธีการทำงานการ

แก้ไขปัญหา เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทนา ปาบัดธ และณมน จีรังสุวรรณ (Papattha, C. and Jeerungsuwan, N., 2013) ที่พบว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Chang) ไปในทิศทางที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของความเป็นมนุษย์ ในขณะที่ การสร้างสรรค์ คือ การสรรค์สร้างคุณค่าใหม่ ๆ ด้วยสิ่งใหม่ หรือในสิ่งเดิมที่มีอยู่นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Department for Culture, Media and Sport (DCMS) (2008) ที่กล่าวว่า สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และเป็นระบบมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ในการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ ดังนั้นการที่จะทำให้ การศึกษาของจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจท่องเที่ยวก้าวสู่ระดับสากลได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่นๆ มากขึ้น เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันมีการเดินทางแลกเปลี่ยนเพื่อการค้า เพื่อการศึกษา และเพื่อความบันเทิงจากการท่องเที่ยว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศอื่นๆ มีความสะดวกง่ายดายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นจังหวัดภูเก็ตมีอัตราการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการลงทุน ธุรกิจและเข้ามาทำงานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งอัตราการเติบโตของประชากรรุ่นใหม่ที่เกิดจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆ มีชาวต่างประเทศอพยพเข้ามา ก่อให้เกิดชุมชนนานาชาติ ทำให้ประชาชนในจังหวัดภูเก็ตมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติมากกว่าประชาชนในจังหวัดอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความสามารถในการด้านภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เป็นอัตลักษณ์ใหม่ของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต และสอดคล้องกับประเทศฟินแลนด์ ที่ Creative Industries Finland (2010) ได้กล่าวไว้ว่า การสนับสนุนในด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการสนับสนุน การพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้เกิดมาตรฐานและการทำงานของบริษัทเป็นมาตรฐาน ที่ทำให้ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมมือกันกับภาครัฐบาล โดยเฉพาะ สถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและการ พัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ของทั้งสองภาคส่วนอยู่ด้วยกันตลอดเวลา ซึ่งแหล่ง

เรียนรู้มันจะต้องได้มาตรฐานและทันสมัย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีศักยภาพเพียงพอในการสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทันกับยุคสมัย รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา ปาปัดถา และปริญญนันท์ นิลสุข (Papatttha, C. and Ninsuk, P., 2003) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาของประเทศไทยในระยะต่อไป ต้องมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ จะต้องพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้สามารถสร้างคนให้มีความรู้ คิดวิเคราะห์เป็น ส่งเสริมความสามารถในด้านภาษาสากลและเทคโนโลยี รวมทั้งเร่งผลิตกำลังคนเพื่อรองรับการเติบโตของภาคการผลิตที่เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการศึกษาจะส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจะทำให้เกิดการแข่งขันเชิงคุณภาพมากขึ้นในการจัดการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ จึงต้องเร่งศึกษาความได้เปรียบเสียเปรียบในการเปิดเสรีการค้าด้านการศึกษารอบคอบ เพื่อรักษาสถียรภาพของประเทศเป็นสำคัญ การสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและกระจายครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อมัลติมีเดีย อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะทำให้คนทุกเพศทุกวัยทุกระดับสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถวางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้โดยแสวงหาโอกาสที่จะศึกษาต่อเนื่อง และเลือกวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาพื้นที่สาธารณะรูปแบบต่างๆ ให้เป็นเวทีในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ใหม่ๆ ขึ้นมา ตลอดจนส่งเสริมและการประยุกต์ใช้พื้นที่ต่างๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นของภูเก็ต

2.การจัดองค์กร (Organizing) เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความพยายามที่ต้องการมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นด้านการจัดกระบวนการ

ภายในองค์กร ทั้งโครงสร้างองค์กร การกระจายอำนาจและการจัดสรรทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมการหรือทราบ อุปสรรคได้ล่วงหน้า ดังนั้นการปฏิบัติงานต่างๆ จะเกิดความราบรื่นและเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยมุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการ การศึกษาให้เหมาะสมเพื่อมุ่งให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม โดยยึดหลักการที่สำคัญ ได้แก่

- 1) หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวง และส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วย สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาเด็ก กระจายอำนาจสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ใช้นโยบายแบบส่งเสริมกึ่งรัฐกึ่งเอกชน ที่รัฐให้เงินอุดหนุน แต่มีการบริหาร จัดการโดยองค์กรอิสระ ไม่ใช่โอนย้ายการบริหารจัดการศึกษาจากระบบราชการส่วนกลาง ไปอยู่ภายใต้้นักการเมืองท้องถิ่นเหมือนปัจจุบัน เพื่อให้มีการแข่งขันในเชิงคุณภาพมากขึ้น และผู้เรียนมีทางเลือกในการศึกษามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) ของกระทรวงศึกษาธิการ (Phuket Provincial Education Office, 2016) ที่กล่าวว่า กำหนดนโยบายและกรอบดำเนินการ ให้มีการ พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทาง การศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัด กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่ง ต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา การพัฒนาความเป็น สากลของการศึกษา เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพื่อเพิ่มศักยภาพการ แข่งขันและพัฒนาความร่วมมือกับนานาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อการอยู่ ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน และ 2) หลักการมอบ อำนาจจัดการศึกษา ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำหลากหลายทั้งวัดและองค์กรใน ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษามอบให้กระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ความเจริญต่างๆ ก้าวไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่สนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง จึงควรมีการมอบอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนของจังหวัดภูเก็ตมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาได้เอง สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ของบอสตันและคณะ (Boston, J. et al., 1996 : 106) ที่กล่าวว่า เป็นการปรับเปลี่ยนจากการให้น้ำหนักความสำคัญที่เดิมมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการควบคุมปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรและกฎระเบียบต่างๆ มาเป็นการควบคุมในเรื่องของการผลิตและผลลัพธ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญในการรับผิดชอบต่อกระบวนการของการทำงาน (Process Accountability) มาเน้นการรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ (Accountability for Results) เน้นปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานราชการใหม่ให้มีขนาดเล็กลงในรูปแบบของหน่วยงานอิสระในกำกับ โดยเฉพาะการแยกส่วนระหว่างการทำกับดูแลควบคุมที่เป็นภารกิจงานเชิงพาณิชย์ และไม่ใช่เชิงพาณิชย์ออกจากกัน รวมถึงแยกภารกิจงานเชิงนโยบายและการให้บริการออกจากกันอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มาจากการเลือกตั้งและการสรรหา เป็นองค์กรอิสระ เพื่อรับผิดชอบการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดภูเก็ต ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานระดับกระทรวงและหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์โดยตรง ตลอดจนติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนาภูเก็ตให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิรุณ ลายสมิต (Laisamit, P., 2013) ที่พบว่า ในหมวดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแผนพัฒนาประเทศกาตาร์ หรือ Qatar National Vision 2030 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า "พัฒนาประชาชน ทุกคนเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสังคมที่เจริญก้าวหน้า" ได้ กำหนดให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นหัวข้อแรกสุด โดยมีแผนงานการดำเนินการให้มีสถาบันการศึกษาที่มีอิสระ มีความก้าวหน้า มีระบบการบริหารงานของตนเอง และมีความโปร่งใส โดยอยู่ภายใต้การกำกับแนวทางจากส่วนกลาง

3.การสร้างเครือข่าย (Networking) เป็นการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ทุกภาคส่วนของจังหวัดภูเก็ต ทั้งภาคประชาสังคม ภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในจังหวัดภูเก็ตให้มีความเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของตัวบ่งชี้ในการเป็นเมืองสร้างสรรค์ของแลนดรี (Landry, C., 2000) เกี่ยวกับกรอบทางด้าน สาธารณะและการเมือง (The Political and Public Framework) เช่น มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ปรับเปลี่ยนได้ง่ายตามสถานการณ์ เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มากกว่ารวมอำนาจ สนับสนุนการทำงานแบบข้ามสายงาน สนับสนุนหน่วยงานอาสา/ชุมชนที่มีประโยชน์มีการเชื่อมโยงที่ดีกับธุรกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ถึงความต้องการ สาขาวิชาของตลาดแรงงาน เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ ถึงแม้จังหวัดภูเก็ตเป็นเพียงจังหวัดเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่ไม่มากนัก แต่ก็มีหน่วยงานต่างๆ ครอบคลุมทุกหน่วยงาน และหน่วยงานต่างๆ เหล่านั้นต่างก็มีความพร้อมในการสนับสนุน การศึกษาเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Department for Culture, Media and Sport (2008) ได้กล่าวถึง รัฐบาลอังกฤษที่จัดให้มีการดำเนินการ หรือที่เรียกว่า พันธมิตรเชิงสร้างสรรค์ (Creative Partnerships) ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เด็ก ๆ จำนวนหลายแสนคนของประเทศ โดยเฉพาะเด็กที่เสียเปรียบโอกาสทางการศึกษาที่ กระจายอยู่ทั่วประเทศให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านโครงการ ต่างๆ ที่จัดร่วมกับองค์กร หน่วยงาน และบุคลากรทางการสร้างสรรค์ต่างๆ ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการช่วยพัฒนา รวมไปถึงการผลักดันให้ยุทธศาสตร์ในการศึกษานั้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับภาคธุรกิจ และการเป็นเจ้าของกิจการด้วยตนเอง ทั้งนี้สถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรมได้ ถูกกำหนดให้มีการทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้นด้วยเพื่อพัฒนาแรงงานในตลาดร่วมกันให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการพัฒนาสถาบันพัฒนาทักษะระดับชาติที่เรียกว่า National Skills Academy ขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะและความคิดเชิงสร้างสรรค์ร่วมกัน รัฐบาลยังได้พัฒนาหน่วยงานขึ้นอีกหลายแห่งในการประสานงาน ดูแล และสำรวจ

ผลกระทบร่วมกันในการพัฒนาความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา สถาบันการศึกษา ต่อเนื่อง และหน่วยงานภาคธุรกิจในการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาทักษะ หลักสูตร เนื้อหา และเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ให้กับเยาวชนอีกด้วย นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับการศึกษาของพิรุณ ลายสมิต (Laisamit, P., 2013) ที่พบว่า ในการ จัดการเรียนการสอนของประเทศกาดาร มีแผนการดำเนินการสร้างเครือข่ายของ หลักสูตรการศึกษา ทั้งประเภทสามัญและวิสามัญเพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความพร้อม ทางด้านทักษะและแรงจูงใจในอันที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม บนพื้นฐานของคุณค่า ทางจริยธรรมและจรรยาบรรณ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและมรดกทางวัฒนธรรม โดย ให้ประชาชน มีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของประเทศ ให้มีการคิดค้นนวัตกรรม และการเข้า ร่วมกิจกรรมการกีฬาและวัฒนธรรมอันหลากหลาย การสร้างเครือข่ายโดยดึงทุกภาค ส่วนเข้ามาร่วมมือกันเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น จะช่วย ยกระดับการศึกษาของภูเก็ตให้มีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รัฐบาลควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง และมีการเปิด กว้างเพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายด้านการศึกษา ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเพื่อสร้าง นวัตกรรมต่างๆ

1.2 จังหวัดภูเก็ตควรส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมตาม ศักยภาพและความหลากหลายของผู้เรียนตลอดจนเพิ่มช่องทางการเข้าถึงการศึกษา และการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและคุณภาพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน ด้วยการ ส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ส่งเสริมการศึกษาทางเลือก ขยายผลต้นแบบ/ รูปแบบที่ดีพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต

1.3 รัฐบาลต้องให้อำนาจกระทรวงศึกษาธิการในการกระจายอำนาจทางการ บริหารการศึกษาและจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนอำนาจการตัดสินใจและพัฒนา

การศึกษาคืนสู่ท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดภูเก็ตได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดภูเก็ตมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง และมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาในระดับนานาชาติ สร้างความเข้มแข็งมั่นคง ให้แก่ประเทศชาติได้

1.4 จัดสภาพแวดล้อมของภูเก็ตสู่เมืองสร้างสรรค์ ซึ่งคนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความสร้างสรรค์และทำให้เกิดพลวัตขึ้นในสังคมเมือง จะเป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษาควบคู่ไปกับหน่วยงานระดับนโยบาย ซึ่งการบริหารจัดการและการจัดหลักสูตรบ้านชีโน (BAAN SINO) ที่สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดภูเก็ต ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะทำให้เยาวชนมีคุณภาพทัดเทียมกันทุกพื้นที่ สามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย และวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้ดีกว่า เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ และมีจุดเน้นด้านการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงได้ทั้งในเชิงกลุ่มเป้าหมายและในเชิงเนื้อหา รวมทั้งจุดเน้นในเชิงรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งสามารถกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน จนสามารถสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปและริเริ่มนวัตกรรมทางการศึกษาได้จริง

1.5 จังหวัดภูเก็ตควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายภาคธุรกิจ เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม และเครือข่ายองค์กรธุรกิจเอกชนอื่นๆ ที่ภาครัฐส่งเสริม เช่น สมาคมผู้ส่งออก สมาคมผู้ประกอบการค้า เป็นต้น ให้เข้ามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของจังหวัดภูเก็ต อันจะส่งผลให้การผลิตกำลังคนเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น

1.6 จังหวัดภูเก็ตควรปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ โดยยึด "หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี" (Good Governance) และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ ที่ทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการ มีความคล่องตัวรวดเร็ว มีขีดสมรรถนะและสร้างผลงานได้สูง (High performance) เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาชนของจังหวัด

ภูเก็ตได้มีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การปฏิบัติงานตามนโยบาย ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้

1.7 จังหวัดภูเก็ตควรเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการให้บริการเชิงรุก เพื่อประโยชน์สุขของพี่น้องประชาชนชาวจังหวัดภูเก็ต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการบริหารจัดการที่ทันสมัย

1.8 ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการผลักดันให้มีโรงเรียนต้นแบบทางการศึกษาในจังหวัดภูเก็ต เพื่อจัดการศึกษาและเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมให้กับผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หน่วยงานทางด้านการวิจัยการศึกษา ควรมีการต่อยอดและพัฒนาแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ให้เป็นรูปธรรม และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางหลักสูตร เพื่อสร้างผลผลิตทางด้านกำลังคนที่มีศักยภาพตรงกับบริบทและความต้องการของตลาดแรงงานจังหวัดภูเก็ตอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Boston, J. et al. (1996). **Public Management : The New Zealand Model**. New York : Oxford University Press.
- Creative Industries Finland. (2010). **The children must play**. [Online]
Available : <http://www.neoedu.co.th/blog/cat/education/post/the-children-must-play> [2016, November 21].
- Chaowalit, S. (2012). **New public management**. (5th Ed.). Bangkok : Sematham Publishing House. [in Thai]
- Chakphisut, S. (2005). **Alternative education, home school and knowledge outside of the school in Thailand**. Bangkok : Department of Health. [in Thai]

- Department for Culture, Media and Sport (DCMS). (2008). **Creative Industries**.
[Online]. Available: http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/QM153_P107-111.pdf [2016, November 21].
- Florida, R. (2002). **The Rise of the Creative Class (and How It's 'transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life)**. New York : Basic Books.
- Laisamit, P. (2013) . **Proactive strategy to penetrate Qatar**. Retrieved from <http://www.thaiembass.org/doha/en/relation>. [in Thai]
- Landry, Charles. (2000). **The creative city—a toolkit for urban innovators**. London : Earthscan Publications.
- Matcharat, T. (2007). **Learning Management base on the philosophy of sufficiency economy Model**. Bangkok : Tharnaksorn Press Co.Ltd. [in Thai]
- Papatha, C. and Jeerungsuwan, N. (2013). **Virtual Learning Environment in Creative Education**. Bangkok : Rajamangala University of Technology Phra Nakorn. [in Thai]
- Papatha, C. and Ninsuk, P. (2003). CIO: Chief Information Officer for Creative Economic Education. **BEC Journal of Naresuan University**. 8 : 51-66. [in Thai]
- Phosita, C. (2009). **Science and art for qualitative research** (4th Ed.). Bangkok : Amarin Printing and Publishing Co., Ltd. [in Thai]
- Phuket Provincial Education Office. (2016). **Phuket Education Development Plan**. Phuket : Phuket Provincial Education Office. [in Thai]
- Tansakul, K. (2013). **Phuket Management towards Creative City**. (Doctoral dissertation). Phuket : Phuket Rajabhat University. [in Thai]

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร
กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

**The Relationship between Work Motivation and Loyalty and
Their Effects on the Work Efficiency of Employees
at Phuket Rajabhat University**

มนีรัตน์ ศรีคู้ย^{1*}, ธวัชชัย ทุมทอง²

Maneerat Srikuy^{1*}, Thawatchai Thumthong²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประเภทพนักงานมหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 321 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

^{1*} นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: Srikuy@hotmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีแรงจูงใจในการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้วพบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีแรงจูงใจในการทำงาน ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านนโยบายและการบริหาร 2) ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีความผูกพันต่อองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้วพบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีความผูกพันต่อองค์กร ด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของสังคม ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม และด้านทัศนคติ ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความผูกพันต่อองค์กรทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่

Abstract

The objectives of this study were 1) to explore the level of work motivation of the employees working at Phuket Rajabhat University, 2) to explore the loyalty of those employees to the university, 3) to explore the relationship between the employees' work motivation and loyalty and their effect on work efficiency. This study involved quantitative research. The

population of the study was 321 employees working at Phuket Rajabhat University. The statistics employed in the data analysis of the study were frequencies, percentages, means, standard deviations, and Pearson's correlation coefficients.

The results of the study reveal that:

1) The work motivation of the employees working at Phuket Rajabhat University was at a high level. Considered aspect by aspect, it was found that the employees are highly motivated by their job description followed by policy and administration.

2) The loyalty of the employees to the university was at a high level. Considered aspect by aspect, the employees highly expressed their loyalty in terms of justice or social norms followed by behavior and attitudes respectively.

3) The overall affect of the employees' work motivation and loyalty on their work efficiency was at a low positive level ($p < 0.01$). Considering each aspect, it was found that the relationship between the employees' work motivation and their work efficiency was at a low positive level in every single aspect ($p < 0.01$). The relationship between the employees' loyalty and their work efficiency was at a low positive level ($p < 0.01$). Considering each aspect, it was found that the relationship between the loyalty of the employees and their work efficiency in every aspect was at a low positive level in every pair ($p < 0.01$)

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้นนับว่าต้องอาศัยปัจจัยหลายประการปัจจัยด้านบุคลากรถือเป็นปัจจัยที่ซับซ้อน โดยเฉพาะเรื่องความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาที่ไม่สิ้นสุด ในขณะที่องค์กรจำเป็นต้องอาศัยพลังสมองและแรงกายของบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ทำนายต่อทุกองค์กรที่อยากจะก้าวสู่ความสำเร็จ มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการบริหารองค์กร ซึ่งมนุษย์แต่ละคนต่างมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมีความรู้ความสามารถที่พัฒนาได้ตลอดเวลาอย่างไม่สิ้นสุด การบริหารบุคคลจะต้องตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์ โดยการปรับกลยุทธ์ทางการบริหาร และแสวงหาโอกาสให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นองค์กรทุกองค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการจูงใจทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเกิดการพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (คณิษฐา พันธุ์มวนิช, 2551: 1)

สิ่งที่องค์กรต้องคำนึงถึงเสมอก็คือ “ทำอย่างไรจึงจะสรรหาคนดีฝีมือมาในองค์กร” และเมื่อได้มาแล้ว “จะทำอย่างไรจึงจะพัฒนาเขาให้ดียิ่งขึ้น” พร้อมทั้งหาวิธีการจูงใจให้บุคคลนั้นอุทิศตนให้กับองค์กร และ “ทำอย่างไรจึงจะรักษาเขาไว้กับองค์กรให้นานที่สุด” ด้วยเหตุผลนี้การศึกษาถึงความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) จึงมีความสำคัญต่อองค์กรอย่างมาก โดยความผูกพันต่อองค์กรจะเปรียบเสมือนเป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกในองค์กรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (มนต์สิงห์ ไกรสมสุข, 2552: 47)

ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงานในองค์กร แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จของงาน ทำให้อุทิศตนปฏิบัติงานในหน่วยงานด้วยความเต็มใจ พยายามทุ่มเทกำลังกาย กำลังความคิด อุทิศเวลาให้กับองค์กรและนำพาองค์กรให้พัฒนาความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาบุคลากรที่มีความรู้

ความสามารถให้ปฏิบัติงานในหน่วยงานได้เป็นเวลานานและเต็มที่ อย่างไรก็ตามการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอาจให้ผลตอบแทนต่อองค์กรในระยะสั้น และอาจไม่คุ้มค่าองค์กรจึงควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กรร่วมด้วย

ทิศทางการดำเนินนโยบายในระดับประเทศเตรียมพร้อมให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบในทุกวิถีทาง แต่การที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับการออกนอกระบบของมหาวิทยาลัยดังกล่าว ทำให้มหาวิทยาลัยประสบกับปัญหาขาดแคลนบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสายวิชาการ “อาจารย์” ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัย เพราะมหาวิทยาลัยไม่อาจรับประกันอัตราค่าตอบแทนต่างๆ หรือสิ่งเอื้ออำนวยหลักประกันความมั่นคงในการจ้างงานเพื่อจูงใจบุคคลให้มาเป็นอาจารย์ได้อย่างเต็มที่และชัดเจน สิ่งนี้จึงเป็นเหตุผลประการแรกที่ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของบุคลากร และส่งผลต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก เมื่อการรับและคัดเลือกบุคลากร เป็นไปตามวิธีข้างต้น จึงเกิดสภาพการณ์ที่ทำให้มหาวิทยาลัยจำต้องจัดระบบบริหารงานบุคคลคู่ขนานกัน 2 แบบ คือแบบข้าราชการ ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พ.ศ. 2550 และแบบพนักงานมหาวิทยาลัย โดยออกเป็นข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย ซึ่งบางอย่างก็เทียบเคียงให้เหมือนกับข้าราชการได้ บางอย่างก็อาจเทียบเคียงได้ก็เกิดความเหลื่อมล้ำกันบ้าง และบางอย่างยังไม่เกิดปัญหา ก็ยังไม่ได้วางระบบ ระเบียบไว้รองรับแต่อย่างใด ทั้งที่หลายกรณี บุคลากรทั้ง 2 ประเภทมีสถานภาพที่ไม่แตกต่างกันเลย คือ เป็นอาจารย์เหมือนกัน เป็นเจ้าหน้าที่เหมือนกัน กระบวนการบริหารงานบุคคลอย่างนี้ล้วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบซึ่งกันและกันโดยตลอด ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อย เช่น การแต่งกาย (ชุดปกติขาว-สูท-ชุดไทย) การออกหนังสือเดินทางไปราชการต่างประเทศ การให้สิทธิพิเศษหรือส่วนลดค่าบริการต่างๆ (ถ้าแสดงบัตรข้าราชการจะลดพิเศษ) ไปจนถึงเรื่องสำคัญๆ ที่กระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เช่น การพิจารณาความดีความชอบ สวัสดิการ และผลประโยชน์ตอบแทนต่างๆ เป็นต้น (มาลินี ธนากรณ, 2555)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรอย่างยิ่ง ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์และนโยบายที่ตอบสนองให้กับความต้องการของพนักงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร ทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น และยังเป็นข้อมูลประกอบเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

โชติกา ระโส (2555) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า บุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการยอมรับนับถือที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรที่มีลักษณะการปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้านพบว่า ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการยอมรับนับถือและด้านความรับผิดชอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ชมพูนุช สุบรรณรักษ์ (2551) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานการประปานครหลวง พบว่า พนักงานการประปามีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก และแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานการประปานครหลวงระดับแรกคือ ด้านความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร รองลงมาคือ ด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร และด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทและความพยายามอย่างมากที่จะปฏิบัติเพื่อองค์กรเป็นระดับสุดท้าย ส่วนแรงจูงใจในการทำงานทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรเป็นเชิงบวก

ลักขณา สุวรรณรอด (2552) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาล ชุมชน จังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาล ชุมชน จังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 บุคลากรทางการแพทย์เป็นผู้ที่มีเกียรติทางสังคม มีหน้าที่ให้บริการพยาบาลเพื่อให้ผู้ที่เจ็บป่วยหาย หรือทุเลาจากอาการเจ็บป่วย มีความภาคภูมิใจกับผลงานที่ปฏิบัติและได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมกับความรับผิดชอบ ซึ่งกล่าวได้ว่าเมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แล้วจะส่งผลย้อนกลับมามีผลต่อการปฏิบัติงาน ทำให้มีความพยายามในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันในองค์กร และเพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประเภทพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ จำนวน 229 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้น 321 คน (ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 17 มีนาคม 2560)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประเภทพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - end) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวและข้อเสนอแนะต่างๆ

3.การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลดังกล่าวและแบบสอบถามไปแจกให้คณะ ศูนย์ สำนักต่างๆ พร้อมขอความร่วมมือในการตอบกลับแบบสอบถามภายใน 7 วันหลังจากได้รับแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะไปรับข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน 321 ชุด และได้รับคืนมาจำนวน 321 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบายความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

2.ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) เพื่อแปลความหมายค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่ 2 แรงจูงใจในการทำงานและแบบสอบถามในส่วนที่ 3 ความผูกพันในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

3.การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis) ด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ระดับแรงจูงใจในการทำงาน และแบบสอบถามในส่วนที่ 3

ระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตกับประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือ .01 โดยมีระดับค่าความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549 : 346) ดังนี้

ค่า $r = 0.80$ ขึ้นไป	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงหรือสูงมาก
ค่า $r = 0.61 - 0.80$	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง
ค่า $r = 0.41 - 0.60$	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่า $r = 0.20 - 0.40$	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
ค่า $r =$ ต่ำกว่า 0.20	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีระดับแรงจูงใจในการทำงานในภาพรวม 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.80 เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยมีระดับแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมาก คือด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.15 รองลงมา ด้านนโยบายและการบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3.35

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับแรงจูงใจในการทำงาน
ของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยภาพรวม

แรงจูงใจในการทำงาน	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านความสำเร็จของงาน	4.10	0.62	มาก
ด้านการยอมรับนับถือ	3.86	0.58	มาก
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.15	0.64	มาก
ด้านความรับผิดชอบ	3.72	0.62	มาก
ด้านความก้าวหน้าในงาน	3.99	0.70	มาก
ด้านนโยบายและการบริหาร	4.12	0.70	มาก
ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	3.36	0.94	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลใน หน่วยงาน	3.95	0.65	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน	3.35	0.80	ปานกลาง
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	3.37	0.75	มาก
รวม	3.80	0.70	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ระดับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีระดับความผูกพันในองค์กร โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้วพบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยมีระดับความผูกพันในองค์กรอยู่ในระดับมาก คือด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.13 รองลงมาด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และด้านด้านทัศนคติมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3.91

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของความผูกพันในองค์กร
ของพนักงาน มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยภาพรวม

ความผูกพันในองค์กร	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านทัศนคติ	3.91	0.71	มาก
ด้านพฤติกรรม	4.02	0.55	มาก
ด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของสังคม	4.13	0.69	มาก
รวม	4.02	0.65	มาก

3.การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงาน
 ของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมีระดับแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ (r).389 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแรงจูงใจในการทำงานและประสิทธิภาพในการทำงานทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ (r).126 ยกเว้นด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงานกับด้านความประหยัดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ (r).141 และด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงานกับคุณภาพของงานมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านเงินเดือนและสวัสดิการกับด้านคุณภาพของงานไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงานกับด้านคุณภาพของงานไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ด้านนโยบายและการบริหารกับความรวดเร็วในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการกับด้านความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงานกับด้านความรวดเร็วในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

**ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงาน
ของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**

y x	คุณภาพ ของงาน	ความเร็วใน การปฏิบัติงาน	ความ ประหยัด	ประสิทธิภาพ ในการ ทำงาน
ด้านความสำเร็จของงาน	.343"	.361"	.134'	.346"
ด้านการยอมรับนับถือ	.182"	.144"	.156"	.209"
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	.288"	.151"	.135'	.244"
ด้านความรับผิดชอบ	.206"	.192"	.346"	.333"
ด้านความก้าวหน้าในงาน	.282"	.214"	.281"	.339"
ด้านนโยบายและการบริหาร	.188"	.052	.299"	.248"
ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	.022	.032	.240"	.143'
ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลใน หน่วยงาน	.091	.014	.180"	.134'
ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน	.126'	.086	.141'	.155"
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	.165"	.154"	.206"	.231"
แรงจูงใจในการทำงาน	.305"	.222"	.356"	.389"

*P< .05 **P> .01

4.การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ (r).397 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความผูกพันต่อองค์กรทุกด้านมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ยกเว้นด้านพฤติกรรมกับประสิทธิภาพในการทำงานมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ (r).408 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกันในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญ .01

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงาน
ของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

$\frac{y}{x}$	คุณภาพของ งาน	ความรวดเร็วใน การปฏิบัติงาน	ความ ประหยัด	ประสิทธิภาพ ในการทำงาน
ด้านทัศนคติ	.117*	.144"	.211"	.210"
ด้านพฤติกรรม	.331"	.227"	.368"	.408"
ด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของ สังคม	.331"	.272"	.136*	.308"
ความผูกพันต่อองค์กร	.335"	.281"	.301"	.397"

*P < .05 **P > .01

อภิปรายผลการวิจัย

1.การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีแรงจูงใจในการทำงานภาพรวม ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้วพบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมีแรงจูงใจในการทำงาน ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านนโยบายและการบริหาร ทั้งนี้เนื่องมาจาก ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ เป็นงานที่น่าสนใจตรงกับความต้องการของพนักงาน มหาวิทยาลัย ลักษณะงานมีความสำคัญต่อส่วนรวม อีกทั้งมหาวิทยาลัยได้มีการ กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานได้มีการพัฒนาตนเอง เช่น การอบรม การลาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้พนักงานมหาวิทยาลัยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถมากขึ้น จะช่วยจูงใจให้เกิดการอุทิศตนในการตั้งใจทำงานให้ประสบผลดียิ่งขึ้น และมหาวิทยาลัยยังมีนโยบายการบริหารที่ดีที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานสะดวกยิ่งขึ้น จัดการพัฒนาการฝึกอบรมให้กับพนักงานมหาวิทยาลัยเพื่อให้พนักงานมีความรู้เกี่ยวกับงาน ความรู้ทั่วไป เมื่อพนักงานมหาวิทยาลัยได้รับการฝึกอบรมแล้ว เขาจะสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแรงจูงใจที่เป็นสิ่งสำคัญต่อ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ส่วนแรงจูงใจในการทำงานที่มีระดับต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน เนื่องจาก พนักงานมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นว่าสภาพแวดล้อมในที่ทำงานนั้นส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ถ้าสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่เหมาะสม อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานไม่เพียงพอและพร้อมใช้งาน ย่อมทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานลดลง มหาวิทยาลัยต้องแสดงให้เห็นว่าพนักงานมหาวิทยาลัยมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน

2.การวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมี ความผูกพันต่อองค์กรด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของสังคม ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมและด้านทัศนคติ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจาก พนักงานมหาวิทยาลัยมีความยินดีและเต็มใจที่จะทุ่มเทอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัย ปฏิบัติงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายเพื่อสนองต่อนโยบาย และเป้าหมายขององค์กร และมีความเชื่อมั่นว่านโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกฎระเบียบมีความยุติธรรมเท่าเทียมกันของมหาวิทยาลัยจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ และจะปฏิบัติงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายเพื่อสนองต่อนโยบาย และเป้าหมายขององค์กร ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยเกิดจากการ ได้ทำกิจกรรมร่วมกันใกล้ชิดกัน ความเป็นกันเองของผู้บริหาร และได้รับการอบรมเรียนรู้มา ทำให้มีความรู้สึกผูกพัน พนักงานมหาวิทยาลัยจึงมีความเชื่อมั่นว่าความจงรักภักดีเป็นสิ่งที่ทุกคนถือปฏิบัติ และประสงค์แน่วแน่ในการปฏิบัติงานให้กับมหาวิทยาลัยต่อไป และจะรักษาชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ ดังนั้นพนักงานมหาวิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะทำให้ตนเองมีความรู้สึก ว่า “องค์กรแห่งนี้ดีที่สุด” และยังแสดงให้เห็นว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยเกิดจากการได้รับการหล่อหลอม ชี้นำ และปลูกฝัง

ในเรื่องของวัฒนธรรมองค์กร มีการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เกิดความสุข และสร้างความผูกพันต่อองค์กรและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

3.การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมีระดับแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้เนื่องมาจากพนักงานมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีระดับแรงจูงใจในการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้าน ความสำเร็จของงาน ด้านยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบาย และการบริหาร ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน เมื่อพนักงานมหาวิทยาลัย มีแรงจูงใจมากย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานจะสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานมหาวิทยาลัยมีแรงจูงใจในการทำงานสูงจะมีความเต็มใจ และความพยายามในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าของตนเองและมหาวิทยาลัย ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีระดับแรงจูงใจในระดับสูง ย่อมมีแนวโน้มของผลการปฏิบัติงานที่สูงตาม แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ดี มีผลงานสูงจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและยังช่วยลดอัตราการลาออกของพนักงาน หากพนักงานมหาวิทยาลัยขาดแรงจูงใจในการทำงาน จะทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยไม่ทำงานอย่างเต็มที่มหาวิทยาลัยคาดหวัง มาทำงานสาย มักจะลางานขาดงานบ่อยครั้ง ทำงานล่าช้า มีพฤติกรรมที่ไม่ดีส่งผลให้ พนักงานมหาวิทยาลัยขาดประสิทธิภาพในการทำงาน

4.การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า ความผูกพัน

ต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความผูกพันต่อองค์กรทุกด้านมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ พนักงานมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีระดับความผูกพันต่อองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านความถูกต้องหรือบรรทัดฐานทางสังคม ด้านพฤติกรรม ด้านทัศนคติ ทั้งนี้เนื่องมาจาก พนักงานมหาวิทยาลัย มีความผูกพันต่อองค์กรในระดับมาก ย่อมส่งผลในทางบวกต่อประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งประสิทธิภาพการทำงาน จะสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูง จะมีความจงรักภักดี พุ่มพวงกายแรงใจและสติปัญญาเพื่อทำงานที่ได้รับผิดชอบ มีความเต็มใจจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายแม้งานนั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยโดยไม่หวังผลการตอบแทน มีเชื่อมั่นในนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของมหาวิทยาลัย รู้สึกภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย มีประสงค์แน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย ราชภัฏภูเก็ตทราบเท่าองค์กรยังอยู่ ดังนั้นความผูกพันต่อองค์กรจึงเป็นแรงผลักดันให้พนักงานมหาวิทยาลัยทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพทำงานต่อไป หากพนักงานมหาวิทยาลัยมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ นั้นเป็นสัญญาณอันตรายที่บ่งบอกถึงอัตราการลาออก การขาดงาน การเฉื่อยชาในการทำงาน ความไม่จงรักภักดีต่อมหาวิทยาลัย มีพฤติกรรมต่อต้านกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ขาดกำลังใจในการทำงาน

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.ควรศึกษาต่อแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เช่น บรรยากาศขององค์กร ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร วัฒนธรรมองค์กร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น
- 2.ควรเพิ่มวิธีการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนาระหว่างกลุ่ม หรืออาจเพิ่มวิธีการวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- คณิสสุา พันธุวานิช. (2551). “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร”
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชุตินาส ชนะจิตต์. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับ
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางชัน
กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธนบุรี.
- โชติกา ระโล. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนต์สิงห์ ไกรสมสุข. (2552). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร
ของครูในโรงเรียนคาทอลิกสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์
ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา ภาควิชา
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาลินี ธนาภรณ์. (2555). วิกฤตเสถียรภาพของพนักงานมหาวิทยาลัยในระบบราชการ
(ของมน.) ใน GoToKnow [Online]. Available :
[https://www.gotoknow.org/posts/80054\[2560, กรกฎาคม 4\]](https://www.gotoknow.org/posts/80054[2560, กรกฎาคม 4]).
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : จามจุรี
โปรดักส์.
- ลักขณา สุวรรณรอด. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรทางการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดหนองคาย.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของประเทศไทย

Legal Execution of Guarantors in Criminal cases in Thailand

ไพโรจน์ ทิมจันทร์¹, ธนวัฒน์ พิมลจินดา²

ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค²

Pairoj Timchan¹, Thanawat Pimoljinda²

Ritthikorn Siriprasertchok²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบและวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม โดยอาศัยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นิติกรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดีโดยตรงของศาลยุติธรรม จำนวน 166 คน และผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัด จำนวน 64 คน เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารสูงสุดของศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม หัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรมที่ดำเนินคดีอาญา ในกรุงเทพมหานคร และศาลยุติธรรมที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่ตั้งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร 1-9 และผู้บริหารสูงสุดของกรมบังคับคดี รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลการวิจัย พบว่า มีสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ที่ทำให้การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด คือ (1) สาเหตุด้านบุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (2) สาเหตุด้านงบประมาณ โดยเฉพาะในส่วนของงบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ (3) สาเหตุด้านเครื่องมือช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบังคับคดี และ (4) สาเหตุด้านกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี จากสาเหตุทั้ง 4 ด้าน ผลจากการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การบังคับคดีควรเป็นภารกิจหลักของกรมบังคับคดี โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานสนับสนุน เนื่องด้วยความร่วมมือทางด้านทรัพยากรทางการบริหาร โดยเฉพาะความเชี่ยวชาญของบุคลากร และกระบวนการที่เป็นขั้นตอนสำคัญของการบังคับคดี ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี

คำสำคัญ: การบังคับคดี , ผู้ประกัน , คดีอาญา

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the causes affecting the system and methods of law enforcement in criminal cases of the Office of the Judiciary, and 2) to study the appropriate methods and methods of law enforcement. The Office of the Judiciary by the Quantitative storage (Quantitative Data). The sample consisted of 166 law enforcement officers from the Courts of Justice and 64 provincial law enforcement officers to support qualitative data collected from in-depth interviews. Top executives of the Court of Justice and the Office of the Judiciary The Chief Justice of the Criminal Court In Bangkok The Judicial Office is located in the province where the Office of Judges of Region 1-9 and the executives of the Department of

Justice are located. A total of 15 students were assigned to analyze the data for the purposes of the

The results of the research show that there are four main reasons for the failure of the Office of the Judiciary to enforce the criminal case. (1) The reasons for lack of expertise and motivation in the operation of the Office of the Judiciary (2) Budgetary reasons (3) Causes of tools to manage information in law enforcement. And (4) cause the enforcement process. From all 4 causes. The results of the research indicated that. Legal execution should be the main task of the Legal execution Department. The Office of the Judiciary and the Attorney General's Office is a support agency With the availability of administrative resources. Especially the expertise of personnel and processes is an important step in the execution of the case. Under the authority of the Department of Justice.

Keywords : Legal Execution , Guaranteed , Criminal case

บทนำ

ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง ตลอดจนคดีอาญา ทั้งนี้ เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น และให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 55) ในการดำเนินคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 28 และมาตรา 29 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 8, 9) ซึ่งเมื่อมีผู้ถูกจับกุมเพื่อดำเนินคดีในคดีอาญานั้น บุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างการสอบสวนและการ

พิจารณาคดี การปล่อยตัวชั่วคราวนี้ คือ การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี (สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม, 2555, หน้า 3)

ในจำนวนคดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมดังกล่าว มีคดีส่วนหนึ่งที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไประหว่างการพิจารณาคดีและผู้ประกันไม่ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกำหนดที่ศาลนัด ศาลจึงมีคำสั่งปรับผู้ประกัน ซึ่งมีผู้ประกันส่วนหนึ่งไม่ยอมชำระค่าปรับ จำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย คือ การบังคับคดี ซึ่งเดิมเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ตามพระราชบัญญัติองค์การและการบริหารพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553, หน้า 42-43) ต่อมามีการแก้ไขพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 22 (ราชกิจจานุเบกษา, 2547, หน้า 15-16) มาตรา 119 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอาทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว” โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2547

ตั้งแต่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับ สำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดทำคู่มือการบังคับคดี เพื่อให้ผู้อำนวยการซึ่งเป็นหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ใช้เป็นแนวทางในการบังคับคดีนายประกันในคดีอาญา เนื่องจากเป็นภารกิจใหม่ของศาลยุติธรรมที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย แต่ผลการดำเนินงานบังคับคดีผู้ประกันปรากฏว่าได้น้อยมาก ตามข้อมูลดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การสืบทรัพย์และการบังคับคดีของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (กรณีผู้ประกัน
ผิดสัญญาประกันต่อศาล) ณ เดือนธันวาคม 2560

ลำดับ ที่	ศาลใน	จำนวนหนี้ที่ผิด สัญญา (บาท)	จำนวนหนี้ที่บังคับ ได้ (บาท)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวนหนี้ที่ยัง บังคับไม่ได้ (บาท)	คิดเป็น ร้อยละ
1	ศาลชั้นต้นใน กทม.	931,582,854.17	102,090,030.12	10.96	829,492,824.05	89.04
2	ภาค 1	1,066,566,983.94	132,615,552.36	12.43	933,951,431.58	87.57
3	ภาค 2	808,508,409.59	100,282,530.02	12.40	708,225,879.57	87.60
4	ภาค 3	199,740,760.87	52,460,193.70	26.26	147,280,567.17	73.74
5	ภาค 4	232,382,783.60	49,296,654.28	21.21	183,086,129.32	78.79
6	ภาค 5	213,964,550.61	39,708,654.40	18.56	174,255,896.21	81.44
7	ภาค 6	149,258,138.75	37,281,069.00	24.98	111,977,069.75	75.02
8	ภาค 7	376,222,193.68	72,400,340.12	19.24	303,821,853.56	80.76
9	ภาค 8	420,382,691.24	69,657,333.70	16.57	350,725,357.54	83.43
10	ภาค 9	567,525,173.27	60,112,802.88	10.59	507,412,370.39	89.41
รวมทั้งสิ้น		4,966,134,539.72	715,905,160.58	14.42	4,250,229,379.14	85.58

ที่มา : รายงานการสืบทรัพย์และการบังคับคดีของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(กรณีผู้ประกันผิดสัญญาประกันต่อศาล) ณ เดือนธันวาคม 2560

สำนักกิจการคดี สำนักงานศาลยุติธรรม

จากตารางที่ 1 แสดงสถิติการสืบทรัพย์และการบังคับคดีของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตั้งแต่สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ คือ ตั้งแต่กฎหมายมีผลใช้บังคับเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ และในจำนวนนี้มีจำนวนหนี้ที่ศาลสั่งปรับผู้ประกันที่เกิดขึ้นก่อนปี 2547 รวมอยู่ด้วย พบว่า ศาลสามารถดำเนินการบังคับคดีผู้ประกันในภาพรวมได้เฉลี่ยเพียงร้อยละ 14.42 เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมาก

จากข้อมูลที่น่าเสนอ ผู้วิจัยจึงได้พยายามศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในหัวข้อถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบและวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการแจกแบบสอบถามซึ่งผ่านการทดลองใช้ (Try out) โดยได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 ข้อมูลจากแบบสอบถามถูกใช้เพื่อบรรยายสภาพปัญหาซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นิติกรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดีโดยตรงของศาลยุติธรรม จำนวน 166 คน และผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัด จำนวน 64 คน ตามสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (บุญศรี พรหม-มาพันธุ์, 2552, หน้า 77) โดยจะสุ่มตัวอย่างจากศาลยุติธรรมในส่วนภูมิภาคที่มีสถิติคดีอาญาสูงสุดเรียงตามลำดับลงมาจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และใช้สถิติและโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสรุปปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการบังคับคดี

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสูงสุดของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม หัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรมที่ดำเนินคดีอาญาในกรุงเทพมหานคร และศาลยุติธรรมที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่ตั้งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 1-9 และผู้บริหารสูงสุดของกรมบังคับคดี รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน เพื่อประกอบการ

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเฉพาะเพื่อให้ทราบสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบหรือวิธีการในการบังคับคดี และแนวทางแก้ไข วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ รูปแบบ แนวทางหรือวิธีการในการบังคับคดี

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบและวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกัน ในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม จากแนวคิดตามหลักการทรัพยากรในการบริหารจัดการ (4M) โดยศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ 1) Man 2) Money 3) Materials and 4) Management และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม โดยศึกษาจาก 4 วิธีการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ คือ 1) ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ เหมือนในปัจจุบัน 2) กรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ 3) พนักงานอัยการ โจทก์ (สำนักงานอัยการสูงสุด) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ 4) โดยการใช้วิธีการ Outsource และศึกษาสาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีไม่เป็นไปตามที่กำหนดในมุมมองของผู้บริหาร ซึ่งผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบหรือวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นสาเหตุที่พบมากที่สุด	กลุ่มที่ 1 (นิติกรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดีประจำ ศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (ผู้อำนวยการสำนักงาน บังคับคดีจังหวัด)
1. ด้านคน	ระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$)	ระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$)
1.1 บุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงาน	อันดับที่ 1 ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$)	อันดับที่ 3 ระดับ มาก ($\bar{x} = 3.81$)
1.1.1 บุคลากรต้องรับผิดชอบสูงมาก	ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$)	ระดับ มาก ($\bar{x} = 3.81$)
1.1.2 มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการ ปฏิบัติงานจำนวนมาก ต้องใช้ความละเอียด รอบคอบ สูง	ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$)	ระดับ มาก ($\bar{x} = 3.88$)
1.2 บุคลากรผู้ปฏิบัติงานขาดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน	อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\bar{x} = 4.17$)	-
1.2.1 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำงานด้วย ความกลัวและหวาดระแวง	ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$)	
1.2.2 หากเกิดข้อผิดพลาดผู้อำนวยการต้อง ถูกดำเนินการทางวินัยและต้องรับผิดชอบจะเกิด	ระดับ มาก ($\bar{x} = 3.99$)	
1.3 บุคลากรขาดที่ปรึกษาที่เชี่ยวชาญในด้าน การบังคับคดี	อันดับที่ 3 ระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$)	-
1.3.1 ไม่มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญทั้งระดับปฏิบัติระดับหน่วยงาน ระดับ ภาค และระดับประเทศ	ระดับ มาก ($\bar{x} = 4.04$)	
1.3.2 ที่ปรึกษาในส่วนกลางทั้ง 3 สำนักให้ คำปรึกษาไม่ชัดเจนทำให้ยากในการปฏิบัติงาน	ระดับ มาก ($\bar{x} = 4.04$)	
1.4 บุคลากรขาดความเชี่ยวชาญในการบังคับ คดี	-	อันดับที่ 1 ระดับมากที่สุด($\bar{x} = 4.21$) ระดับมากที่สุด($\bar{x} = 4.30$)
1.4.1 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความ เชี่ยวชาญในการบังคับคดี		ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$)
1.4.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ใน ด้านการสืบพยานและการติดตามหนี้		ระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$)
1.4.3 การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน บังคับคดีมีน้อย		

ตารางที่ 2 สาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม
ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นสาเหตุที่พบมากที่สุด	กลุ่มที่ 1 (นิคมกรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดี ประจำศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (ผู้อำนวยการสำนักงาน บังคับคดีจังหวัด)
1.5 ปัญหาเกิดจากผู้บริหาร		อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.87$)
1.5.1 ปริมาณงานบังคับคดีจำนวนมากเนื่องจาก สะสมมานานอัตราค่าจ้างที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับ ปริมาณงาน		ระดับ มาก ($\Sigma = 4.09$)
1.5.2 ผู้อำนวยการขาดการกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มอบหมาย ให้ปฏิบัติงานแทน		ระดับ มาก ($\Sigma = 3.91$)
2. ด้านเงิน	ระดับมาก ($\Sigma = 3.67$)	ระดับมาก ($\Sigma = 3.72$)
2.1 การจ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แก่หน่วยงาน ราชการมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ	อันดับที่ 1 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.92$)	-
2.2 ไม่มีเงินเบี้ยเลี้ยงให้ผู้ปฏิบัติงานในกรณีต้อง ออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงาน	อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.90$)	อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.70$)
2.3 ขาดงบประมาณในการติดตามและสืบทรัพย์	-	อันดับที่ 1 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.80$)
3. ด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้	ระดับ มาก ($\Sigma = 3.64$)	ระดับ มาก ($\Sigma = 3.67$)
3.1 ฐานข้อมูลผู้ประกันที่เชื่อมโยงกันทั่วประเทศ ไม่เป็นปัจจุบัน	อันดับที่ 1 ระดับ มาก ($\Sigma = 4.17$)	อันดับที่ 1 ระดับ มาก ($\Sigma = 4.06$)
3.2 ขาดระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มี ประสิทธิภาพในการบังคับคดี	อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\Sigma = 4.08$)	อันดับที่ 2 ระดับ มาก ($\Sigma = 3.59$)
4. ด้านบริหารจัดการ	ระดับ มาก ($\Sigma = 3.94$)	ระดับ มาก ($\Sigma = 3.76$)
4.1 ทดกทรัพยากรที่วางประกัน	อันดับที่ 1 ระดับ มาก ($\Sigma = 4.17$)	อันดับที่ 1 ระดับ มากที่สุด ($\Sigma = 4.55$)
4.1.1 การใช้ตำแหน่งหรือบุคคลในการประกันมี ปัญหาในทางปฏิบัติมาก	ระดับ มากที่สุด ($\Sigma = 4.63$)	ระดับ มากที่สุด ($\Sigma = 4.52$)

ตารางที่ 2 สาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นสาเหตุที่พบมากที่สุด	กลุ่มที่ 1 (นิคมผู้ประกอบการบังคับคดี ประจำศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (ผู้อำนวยการสำนักงาน บังคับคดีจังหวัด)
4.1.2 ขาดการตรวจสอบหลักทรัพย์อย่างเป็นระบบ	ระดับ มาก (X = 3.72)	ระดับ มาก (X = 3.72)
4.2 ขาดหน่วยงานกลางในการให้คำปรึกษาแนะนำที่ชัดเจน	อันดับที่ 2 ระดับ มาก (X = 4.05)	อันดับที่ 3 ระดับ มาก (X = 3.89)
4.2.1 การขอคำปรึกษาเมื่อมีปัญหาในทางปฏิบัติไม่ได้รับคำแนะนำที่ชัดเจน	อันดับที่ 2 ระดับ มาก (X = 4.05)	อันดับที่ 3 ระดับ มาก (X = 3.89)
4.2.2 ขาดความชัดเจนในการให้คำปรึกษาจากหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบ	ระดับ มาก (X = 4.04)	-
4.3 ระบบงานและขั้นตอนไม่ชัดเจน	อันดับที่ 3 ระดับ มาก (X = 3.95)	-
4.3.1 การบังคับคดีทุกขั้นตอนต้องใช้เวลาความตั้งใจละเอียด รอบคอบเป็นอย่างมาก	ระดับ มากที่สุด (X = 4.58)	-
4.3.2 ควรมีการจัดทำสรุปขั้นตอนดำเนินการบังคับคดีให้สั้นและง่ายแก่การปฏิบัติงาน	ระดับ มากที่สุด (X = 4.55)	-
4.4 ขาดหน่วยกลางที่เป็นเอกภาพ	อันดับที่ 4 ระดับ มาก (X = 3.92)	-
4.4.1 สำนักงานศาลยุติธรรมควรตั้งสำนักบังคับคดีขึ้นมารับผิดชอบโดยตรง เนื่องจากงานบังคับคดีมีความสำคัญและมีมูลค่าหลายพันล้านบาท	ระดับ มากที่สุด (X = 4.54)	-
4.4.2 สำนักงานศาลยุติธรรมต้องมอบหมายให้หน่วยงานส่วนกลางหน่วยงานใดรับผิดชอบการบังคับคดีโดยตรงเพียงหน่วยงานเดียว	ระดับมากที่สุด (X = 4.25)	-
4.5 ระบบการปล่อยตัวชั่วคราว	-	อันดับที่ 2 ระดับ มาก (X = 4.19)
4.5.1 ผู้ประกันขาดความรับผิดชอบและศาลไม่มีมาตรการในการดำเนินการกับผู้ประกันอย่างเป็นรูปธรรม	-	ระดับ มากที่สุด (X = 4.38)

ตารางที่ 2 สาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นสาเหตุที่พบมากที่สุด	กลุ่มที่ 1 (นิติกรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดี ประจำศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (ผู้อำนวยการสำนักงาน บังคับคดีจังหวัด)
4.5.2 กฎหมายไม่กำหนดความเป็นปริมลิตีใน ทรัพย์สินหลักประกันที่วางต่อศาล เพื่อสะดวกในการ บังคับคดี	-	ระดับ มาก (๙ = 4.00)

จากตารางที่ 2 พบว่าสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ที่ทำให้การบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด คือ (1) สาเหตุด้านบุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (2) สาเหตุด้านงบประมาณ โดยเฉพาะในส่วนของงบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ (3) สาเหตุด้านเครื่องมือช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบังคับคดี และ (4) สาเหตุด้านกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบังคับคดี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1.สาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบหรือวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรมในมุมมองของผู้บริหาร ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีไม่เป็นไปตามที่กำหนดในมุมมองของผู้บริหาร

กลุ่มที่ 1 (ศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (กรมบังคับคดี)
1) ด้านหลักประกันไม่มาเชื่อถือ	1) เอกสารในการดำเนินการยื่นเรื่องขอบังคับคดีไม่พร้อม
2) ด้านการใช้ตำแหน่งเป็นหลักประกัน	2) กระบวนการ แนวปฏิบัติ วิธีทำ และขั้นตอนในการดำเนินการของสำนักงานศาลยุติธรรมและกรมบังคับคดี
3) ด้านประชาสัมพันธ์	ผู้ดำเนินการไม่ตรงกัน
4) ด้านหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบ	3) ขาดการประสานงานระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมและกรมบังคับคดี
5) ด้านผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานบังคับคดีน้อย	
6) ด้านบุคลากรมีไม่เพียงพอกับปริมาณงานบังคับคดีที่มีจำนวนมาก	

จากตารางที่ 3 พบว่าสาเหตุที่ทำให้การบังคับคดีไม่เป็นไปตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดในมุมมองของผู้บริหาร กลุ่มศาลยุติธรรม มี 6 สาเหตุ และ กลุ่มกรมบังคับคดีมี 3 สาเหตุ

2.แนวทางหรือวิธีการที่มีความเหมาะสมในการบังคับคดี ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดี

รูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมในการบังคับคดี	กลุ่มที่ 1 (ศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (กรมบังคับคดี)
1. รูปแบบหรือวิธีการให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ	ร้อยละ 72 ให้ "สำนักงานศาลยุติธรรม" เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับคดี	เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ "สำนักงานศาลยุติธรรม" เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับคดี
2. รูปแบบหรือวิธีการให้กรมบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการ	ร้อยละ 28 เห็นควรให้กรมบังคับคดีดำเนินการ	ไม่เห็นด้วย
3. รูปแบบหรือวิธีการให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการ	ไม่แสดงความเห็น	ไม่แสดงความเห็น
4. รูปแบบหรือวิธีการให้Outsourceเป็นผู้ดำเนินการ	ร้อยละ 100 เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่มได้มีความเห็นตรงกันให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบังคับคดีต่อไป ส่วนการ Outsource ศาลยุติธรรมเห็นด้วยร้อยละ 100 แต่กรมบังคับคดีไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่เป็นข้อค้นพบใหม่ในการวิจัยครั้งนี้

การปรับ โครงสร้าง	กลุ่มที่ 1 (ศาลยุติธรรม)	กลุ่มที่ 2 (กรมบังคับคดี)
การปรับ	ท่านประธานศาลฎีกาได้ให้ความสนใจว่าภารกิจหลักของศาลยุติธรรม คือการพิจารณา	เห็นด้วยอย่าง
โครงสร้าง	พิพาทภาคี ส่วนงานบังคับคดีผู้ประกันเป็นงานรอง ซึ่งหน่วยงานที่มีลักษณะกึ่งบริหาร	ซึ่งที่จะปรับ
หน่วยงานใน	กึ่งตุลาการ เช่น กรมบังคับคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ คือ	โครงสร้างส่วน
กระบวนการ	ต้องพึ่งพาคำสั่งศาลในการปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องจะต้องมาขึ้นอยู่กับศาลยุติธรรม	ราชการใน
ยุติธรรม	เพราะจะทำให้มีสายการบังคับบัญชาที่ให้คุณให้โทษได้เหมือนในอดีต ปัจจุบันเมื่อกรม	กระบวนการ
	บังคับคดีแยกออกไปจากศาลยุติธรรมไปขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหาร ศาลยุติธรรมจึงไม่มีอำนาจ	ยุติธรรมตามที่
	ในการบังคับบัญชา ทำให้งานบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาเป็นไปอย่างล่าช้าไม่มี	ท่านประธาน
	ประสิทธิภาพประสิทธิผลเท่าที่ควร หากกรมบังคับคดีมาอยู่ในสังกัดศาลยุติธรรมจะทำให้	ศาลฎีกาเสนอ
	การบังคับคดีผู้ประกันมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด	

จากตารางที่ 5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 2 กลุ่ม ได้ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ตรงกัน ในส่วนของการปรับโครงสร้างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยให้หน่วยงานที่มีลักษณะการปฏิบัติงานกึ่งบริหารกึ่งตุลาการ ที่การปฏิบัติงานต้องอาศัยคำสั่งของศาลยุติธรรมในการดำเนินการ เช่น กรมบังคับคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ ให้กลับมาอยู่ในสังกัดของศาลยุติธรรมเหมือนเช่นในอดีต เพื่อหน่วยงานดังกล่าวจะได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาหาสาเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบหรือวิธีการในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม

นับตั้งแต่สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับคดี ซึ่งเป็นผลมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2547 และมีผลใช้บังคับใน

วันที่ 24 ธันวาคม 2547 สำนักงานศาลยุติธรรมต้องดำเนินการบังคับคดีกับคดีที่ศาลมีคำสั่งปรับผู้ประกันตั้งแต่ปี 2547 ย้อนหลังลงไป 10 ปี และคดีที่เกิดขึ้นใหม่ตั้งแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2547 เป็นต้นมา โดยผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ซึ่งมีคดีบังคับคดีค้างดำเนินการเป็นจำนวนมาก และจากการวิจัยพบว่า

1.1 สาเหตุด้านคน อันดับที่ 1 คือ บุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงาน อันดับที่ 2 คือ บุคลากรขาดความเชี่ยวชาญในการบังคับคดี เนื่องจากเป็นภารกิจใหม่ที่เพิ่มขึ้น ขั้นตอน แนวทางปฏิบัติไม่ชัดเจนทำให้ผู้อำนวยการต้องรับภาระหนักมากในการดำเนินการบังคับคดีในฐานะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ซึ่งผู้อำนวยการขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านนี้ หากเกิดผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน ต้องถูกสอบสวน ดำเนินการทางวินัยต้องชดใช้เงินค่าปรับแทนผู้ประกัน ทำให้ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานบังคับคดีขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.2 สาเหตุด้านเงิน อันดับที่ 1 คือ การจ่ายค่าธรรมเนียมต่างๆ แก่หน่วยงานราชการมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ และขาดงบประมาณในการติดตามและสืบทรัพย์ เนื่องจากกฎหมายมิได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรียกเก็บ เมื่อเจ้าหน้าที่ไปติดต่อก็คต้องชำระค่าธรรมเนียมต่างๆ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการที่ยุ่งยาก ทำให้งานล่าช้า นอกจากนั้นงบประมาณในการติดตามและสืบทรัพย์มีไม่เพียงพอ อันดับที่ 2 ไม่มีเงินเบี้ยเลี้ยงให้ผู้ปฏิบัติงานในกรณีต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงาน เช่น ออกไปติดตามและสืบทรัพย์ หรือนำเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติงานนอกสำนักงาน บางครั้งต้องเสี่ยงอันตราย ซึ่งอาจจะเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตได้ แต่ไม่มีเงินเบี้ยเลี้ยงหรือเงินตอบแทนการเสี่ยงภัยดังกล่าว ทำให้เกิดการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.3 สาเหตุด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อันดับที่ 1 คือ ฐานข้อมูลผู้ประกันที่เชื่อมโยงกันทั่วประเทศไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากฐานข้อมูลผู้ประกันมีความสำคัญในการดำเนินการในชั้นปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นต้นน้ำของระบบการบังคับคดี หากฐานข้อมูลผู้ประกันครบถ้วนเป็นปัจจุบัน การพิจารณาในการปล่อย

ชั่วคราวของศาลยุติธรรมก็จะรัดกุมมากยิ่งขึ้น ทำให้การผิมนัดของผู้ประกันและศาลมีคำสั่งปรับผู้ประกันน้อยลง ทั้งจะได้เห็นภาพและประวัติของผู้ประกันได้อย่างชัดเจน

อันดับที่ 2 ขาดระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพในการบังคับคดี โปรแกรมที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการใช้ทั้งหมด

1.4 สาเหตุด้านบริหารจัดการ อันดับที่ 1 คือ หลักทรัพย์ที่วางประกันขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้ยากแก่การบังคับคดี เช่น หลักทรัพย์ที่เป็นที่ดินไม่มีทางเข้าออกหรือที่เรียกว่า ที่ดินตาบอด และการใช้ตัวบุคคลหรือใช้ตำแหน่งมาเป็นประกันโดยไม่มี การวางหลักประกัน ทำให้ไม่สามารถบังคับคดีได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน ทำให้ยุ่งยากในการดำเนินการติดตามและสืบทรัพย์ อันดับที่ 2 ขาดหน่วยงานกลางในการให้คำปรึกษาแนะนำที่ชัดเจน โดยเมื่อเริ่มดำเนินการหน่วยงานกลางจำนวน 3 หน่วยงานรับผิดชอบ คือ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม รับผิดชอบในเรื่องการจัดทำคู่มือและแนวทางปฏิบัติงาน สำนักบริหารทรัพย์สิน รับผิดชอบในเรื่อง การรายงานต่าง ๆ การติดต่อขอจำหน่ายหนี้สูญกับกระทรวงการคลัง สำนักพัฒนาระบบงาน รับผิดชอบในเรื่องการพัฒนาระบบงานบังคับคดี อันดับที่ 3 ระบบการปล่อยชั่วคราว เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นลำดับต้น ศาลยุติธรรมต้องปฏิบัติงานในขั้นตอนการปล่อยชั่วคราวด้วยความรวดเร็ว ทำให้ขาดระบบการตรวจสอบหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพไป

จากการวิจัยยังพบว่าสำนักงานศาลยุติธรรมให้ความสำคัญกับปัจจัยการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน และหลักการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในระดับต่ำ โดยจะเห็นได้จากข้อมูลปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานหลักๆ เกิดจากปัจจัยการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน และการบริหารงานจะแตกต่างจากการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่จะต้องมีการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมาย และการกำหนดกลยุทธ์ โดยพบว่าข้อมูลการขาดยุทธศาสตร์ในการบังคับคดีภาพรวม ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) แยกรายข้อ ขาดนโยบาย ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) ขาดการกำหนดกลยุทธ์และวางแผน ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) ขาดการกำหนดเป้าหมาย

ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) และขาดการติดตามและประเมินผล ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) จึงเป็นเหตุให้ผลการบังคับคดีไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

ดังนั้น สำนักงานศาลยุติธรรมจะต้องปรับปรุงการบริหารงาน โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน หลักการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ระบบบริหารผลงานประสบความสำเร็จ และการกำหนดให้งานบังคับคดีเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการบริหารปัจจัยพื้นฐาน 4 อย่าง คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ ที่จะต้องบูรณาการปัจจัยดังกล่าวเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้สำนักงานศาลยุติธรรมจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานโดยใช้ทฤษฎีวงจรพัฒนาคุณภาพของ Deming คือ P-D-C-A

- 1) P= Plan การวางแผน โดยจัดลำดับความสำคัญ เป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดงบประมาณที่จะใช้
- 2) D= Do การปฏิบัติ คือ การลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
- 3) C= Check คือ การประเมินการทำงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เป็นการประเมินโครงสร้างที่รองรับ ประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 4) A= Action คือ เมื่อตรวจสอบประเมินแล้วพบว่ามีปัญหาหรือความบกพร่องส่วนไหน ก็ลงมือแก้ไข เพื่อให้การบังคับคดีผู้ประกันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับหลักการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่จะต้องมีการวางแผน การกำหนด วัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดกลยุทธ์ และการติดตาม และประเมินผล และสอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ระบบบริหารผลงานประสบความสำเร็จ ของประคัลภ์ ปัทมพิลังกูร (2553) คือ 1) Agreement 2) Measurement 3) Feedback 4) Positive Reinforcement 5) Dialog 6) Reward

สอดคล้องกับแนวคิดของ Harold Koontz (1964, p.4) ที่กล่าวว่า “การจัดการ คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ เป็นอุปกรณ์การเจ้านั้น”

สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2540, หน้า 61) ที่กล่าวว่า “การจัดการ คือ ศิลปในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ”

2.การศึกษาหาแนวทางหรือวิธีการที่มีความเหมาะสมในการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักงานศาลยุติธรรม

จากการวิจัยพบว่า ศาลยุติธรรมยังคงเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับคดี โดยมีกรมบังคับคดีและสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานสนับสนุน แต่เมื่อพิจารณาจุดอ่อนจุดแข็งของแนวทางหรือวิธีการทั้ง 4 แบบ โดยการศึกษาข้อมูลจากกฎหมายอำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของหน่วยงาน แนวคิด ทฤษฎีบริหาร แล้ว เห็นว่ากรมบังคับคดีมีจุดแข็งมากและไม่มีจุดอ่อนในการบังคับคดี เพราะกรมบังคับคดีมีหน้าที่โดยตรงในการบังคับคดีและมีจุดแข็งที่สำคัญ คือ 1) บัญชีการบริหาร คือ คน เงิน อุปกรณ์ การจัดการ มีความพร้อมทุกอย่าง 2) มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รองรับในการดำเนินการครบถ้วน 3) บุคลากรมีความเชี่ยวชาญด้านการบังคับคดีครอบคลุมทุกด้าน และ 4) มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบังคับคดี ซึ่งถือว่ามีความพร้อมในการดำเนินการมากที่สุด ใน 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นเห็นว่าการบังคับคดีควรเป็นภารกิจหลักของ “กรมบังคับคดี” โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานสนับสนุน และหากจะให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดควรมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยให้กรมบังคับคดีขึ้นอยู่กับศาลยุติธรรมเหมือนในอดีต ตามข้อมูลที่ค้นพบใหม่จากการวิจัยนี้

สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Christopher Hood, 1991, p. 3) โดยการให้ความสำคัญกับ 1) การบริหารอย่างมืออาชีพ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติราชการที่ชัดเจน การกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม 3) การเชื่อมโยงผลสำเร็จของการปฏิบัติงานกับการจัดสรรทรัพยากรของภาครัฐและจัดให้มีระบบการให้รางวัลตอบแทน 4) การปรับปรุงโครงสร้างขององค์การและระบบการทำงานให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน 5) ส่งเสริมให้มีระบบแข่งขันในการจัดบริการสาธารณะ 6) การปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้ทันสมัยโดยการใช้เทคโนโลยี และเทคนิคการบริหารงานของภาคเอกชน 7) ส่งเสริมวินัยทางการเงินการคลัง

สอดคล้องกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management: RBM) (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543, หน้า 146) โดยมีการเน้นการวางแผน

การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์การต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน การจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทน

สอดคล้องกับแนวคิด โปสคอร์บ (POSDCoRB) ของ Luther Gulick และ Lyndall Urwick (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2549) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) 4) การอำนวยการ (Directing) 5) การประสานงาน (Coordinating) 6) การรายงาน (Reporting) และ 7) การงบประมาณ (Budgeting)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.สำนักงานศาลยุติธรรมควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการบังคับคดีให้ชัดเจน

2.สำนักงานศาลยุติธรรมควรกำหนดนโยบายในการประสานงานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานบังคับคดีให้เป็นรูปธรรม

3.สำนักงานศาลยุติธรรมควรดำเนินการตั้งคณะทำงานพิจารณาการจัดทำระบบการปล่อยชั่วคราว โดยการศึกษากระบวนการปล่อยชั่วคราวของประเทศต่าง ๆ ทั้งเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา เพื่อสรุปนำข้อดีของประเทศต่าง ๆ มาจัดทำระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะด้านโครงสร้างองค์กร

สำนักงานศาลยุติธรรมควรเสนอกฎหมายปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานในสังกัดศาลยุติธรรม เพื่อนำหน่วยงานที่มีลักษณะกึ่งบริหารกึ่งตุลาการ คือ กรมบังคับคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ ให้กลับมาอยู่ในสังกัดศาลยุติธรรมเหมือนในอดีต เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงส่งมากกว่าในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.สำนักงานศาลยุติธรรม ควรจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน บังคับคดีให้เพียงพอกับปริมาณงาน และกำชับผู้บริหารศาลยุติธรรมที่มีการดำเนินคดี อาญาให้ความสำคัญกับงานบังคับคดีอย่างจริงจัง

2.สำนักงานศาลยุติธรรม ควรตั้งคณะทำงานประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี เช่น กรมบังคับคดี ธนาคารต่าง ๆ เพื่อความกำหนดแนวทาง ปฏิบัติ วิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจน และร่วมกันหาทางออกเมื่อมีปัญหาในการบังคับคดี เกิดขึ้น

3.สำนักงานศาลยุติธรรม ควรจัดอบรม สัมมนา เพื่อให้ความรู้ และสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานบังคับคดี อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการบังคับคดี ตลอดจนรูปแบบการบังคับคดีที่เหมาะสมของประเทศไทย เท่านั้น ซึ่งทำให้ทราบข้อมูล เฉพาะในเรื่องปัญหาและอุปสรรค และรูปแบบในการบังคับคดีเท่านั้น

2.ในการวิจัยครั้งต่อไป เห็นควรมีการวิจัยในเรื่อง ระบบการปล่อยชั่วคราว ของประเทศไทย เพื่อให้ทราบข้อดีข้อเสียของระบบการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นต้นน้ำของ การบังคับคดี

เอกสารอ้างอิง

- ทศพร ศิริสัมพันธ์.(2543). การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance management) รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์.(2552).การวิจัยทางด้าน นิเทศศาสตร์.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประสงค์ ภัณฑ พลังกูร. (2553). Think people consulting. เข้าถึงได้จาก
<http://sub.led.go.th/led/index.php/about-led-4.html>

**พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547, (2547, 23 ธันวาคม).**
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 79 ก. หน้า 15-16

**พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ ปี 2553. (2553,
7 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก.
หน้า 42-43**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560. (2550, 6 เมษายน).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 8, 9, และ 55
วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์.** กรุงเทพฯ:
ฟอร์เฟช.

สมคิด บางโม. (2540). **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์
สำนักกิจการคดี. (2561). **จัดส่งข้อมูลสถิติบังคับคดีผู้ประกัน.** หนังสือที่ ศย 024
(ส)/645 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2561

Christopher Hood. (1991). A Public Management for All Seasons?. Public
Administration, p.69, 3-19.

Harold D.Koontz, Principles of Management: (New York: McGraw-Hill
Kogakusha, 1964), P.4

Kankrao Group. (ม.ป.ป.). **กระบวนการทำงาน.** เข้าถึงได้จาก
<http://sites.google.com/site/kankraogroup/krabwnkar-kar-thangan>

การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต Fiscal management of local government in Phuket Province

นพดล จันระวัง¹ วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร²

Noppadol Chanrawang¹ Waraporn Thepsamrittiporn²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต และเพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบในจังหวัดภูเก็ตโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จำนวน 6 แห่ง เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างแนวทางการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบันยังคงใช้การบริหารการคลังแบบสมดุลงบหรือเกินดุล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายที่อาจไม่เหมาะสมหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ต่อการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากไม่ได้มีการใช้ทรัพยากรด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่

¹ นักศึกษาปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปัญหาเกี่ยวกับอัตราภาษีและฐานภาษี การขาดฐานข้อมูลภาษีท้องถิ่น ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดเก็บรายได้ไม่เต็มที่ ปัญหาเกี่ยวกับการทำแผนงบประมาณรายจ่าย ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารรายจ่าย ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติและความเข้าใจในการเสียภาษีท้องถิ่น และปัญหาเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น แนวทางการบริหารการคลังที่เหมาะสมต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 2 มิติ ได้แก่ 1) การเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการการคลัง ประกอบด้วย การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและกระบวนการจัดเก็บภาษีการพัฒนาด้านรายได้ของท้องถิ่นการปรับปรุงประสิทธิภาพด้านรายจ่าย และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะในระยะปานกลางและระยะยาว และ 2) การปรับบทบาทเชิงสถาบันและนโยบาย ประกอบด้วย การสร้างมาตรการทางการคลังที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบรรยากาศทางการเมือง เพื่อลดแรงต้านทางภาษีการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองภูเก็ต การทบทวนเกณฑ์การจัดประเภทภาษีอากรต่างๆ ให้เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงพื้นที่ และการปรับปรุงสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล

คำสำคัญ : การบริหารการคลัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this study were to study the fiscal management of local government organizations in Phuket, to study the fiscal management problems of local government organizations in Phuket and to study the appropriate approaches to fiscal management for local government organizations in Phuket.

This research was a qualitative research. By study of the document and in-depth interviews. The samples were representative of each local government organization in Phuket, especially local government organizations with 6 major tourist sites to analyze and synthesize data to create a fiscal management guideline of the local government organization in Phuket.

The research found that The fiscal management of local government organizations in Phuket was using balanced or surplus fiscal management. This affected the policy implementation that may not be appropriate or fully exploit the local development because it did not have the efficient use of financial resources. The problems and obstacles to fiscal management of local government organizations in Phuket were problems with tax rates and tax bases. The lack of local tax databases. Problems related to personnel of local administrative organizations. Insufficient revenue collection. Problems with budget planning, problems with administration, problems with attitudes and understanding of local taxation. And problems with expectations for local development responses. There are two appropriate approaches to fiscal management for local administration in Phuket. 1) Enhancing fiscal management capacity, including the development of database and taxation processes, local revenue development, improving the efficiency of expenditure. And strengthening the capacity to provide public services in the medium and long term. And 2) Institutional and Policy Adjustment. It consists of creating appropriate fiscal measures that are consistent with the political climate to reduce tax resistance. Phuket City Development Network, review the tax classification criteria. To ensure that fiscal management is appropriate for the organization, taking into account each area. And improving the proportion of local government revenue to net government revenue.

Keywords : Fiscal management , Local Government

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาส่วนท้องถิ่นที่นำมาซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันเรื่องการปกครองท้องถิ่นได้รับความสนใจยิ่ง ความสนใจของสังคมไทยที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2553, 1-3) ว่ามาจากสาเหตุ 4 ประการได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมากในการบริการประชาชน ซึ่งเป็นผลจากนโยบายการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยราชการส่วนกลางมายังท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 กำหนดนโยบายพื้นฐานของรัฐให้มีการสนับสนุนการกระจายอำนาจให้มีความกระปรี้กระเปร่าแก่การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกต.) เพื่อกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ กำหนดเกณฑ์การจัดสรรทรัพยากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม กำหนดให้หน่วยราชการมีการถ่ายโอนภารกิจจำนวน 245 ภารกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ขยายภารกิจและบทบาทการให้บริการประชาชนเพิ่มขึ้น มีบุคลากรและงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการทำงานร่วมกันระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นในลักษณะภาคีหรือกิจกรรมเชิงบูรณาการเพิ่มขึ้น 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของภาคีรัฐที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน โครงการพัฒนาและกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในแทบทุกด้าน ตั้งแต่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษาสาธารณสุข ด้านการจัดระเบียบสังคม ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านเศรษฐกิจพาณิชย์และส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น 3) การทำงานยุคใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยึดถือหลักธรรมาภิบาล (Good governance) หลักประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม

ทำให้บริการสาธารณะท้องถิ่นตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว หลากหลายตามสภาพปัญหาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น 4) มีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมของบริการสาธารณะท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมาย นักการเมืองรุ่นใหม่ มีคุณวุฒิการศึกษาสูงขึ้น หลายคนผ่านประสบการณ์ทำงานในภาคธุรกิจและภาครัฐ มาก่อน ฝ่ายข้าราชการประจำจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมี จำนวนมาก มีความคิดในการทำงานเชิงรุก การลดขั้นตอนการทำงาน การออกไปเยี่ยม พบประชาชน การตั้งศูนย์บริการให้ประชาชนติดต่อกับส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ในลักษณะ One-stop service center

การที่ท้องถิ่นจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน สามารถแก้ไข ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้นั้น จำเป็นต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการดำเนิน กิจกรรมสาธารณะด้านต่างๆ ในชุมชนได้ต่อเนื่อง การที่ท้องถิ่นจะมีทรัพยากรที่เพียงพอ นั้นจำเป็นต้องมีการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพ การบริหารการคลังท้องถิ่นถือเป็น ปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่น ยังจะสามารถใช้เป็นเครื่องบอกถึงความเป็น อิสระของการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 กระบวนการกระจายอำนาจ ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2551 และแผนการกระจาย อำนาจ พ.ศ. 2551 มีจุดประสงค์สี่ประการคือ หนึ่ง ถ่ายโอนภารกิจในระดับท้องถิ่นไป ยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอง เพิ่มรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาม ถ่ายโอนอัตรากำลังไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประการสุดท้าย แก้ไขหรือตรา กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและเร่งกระบวนการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่ จากจุดประสงค์ข้างต้น

มุมมองต่อการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพโดยพิจารณาจากจำนวนเงิน สะสมของท้องถิ่น โดยผู้บริหารท้องถิ่นพยายามใช้จ่ายให้น้อยกว่ารายรับเพื่อสร้างเงิน สะสมให้เพิ่มจำนวนขึ้น ซึ่งอาจไม่ใช่เป็นการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพเสมอไป เนื่องจากเงินสะสมที่เพิ่มขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น เป็นการดึงเอาเงิน จากมือของประชาชน ทำให้ประชาชนสูญเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ดังกล่าว และทรัพยากรดังกล่าวที่ถูกดึงออกจากมือของประชาชนก็ไม่ได้ถูกใช้เพื่อ

ประโยชน์ของตนเองที่จ่ายออกไป การสร้างเงินสะสมที่มากเกินไปจนควรจึงไม่ใช่หน้าที่ที่พึงประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ใช่สถาบันการเงินที่จะทำหน้าที่การรักษาเงินฝากการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมุ่งที่การมีงบประมาณแบบสมดุลหรือเกินดุล ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นความเข้มแข็งทางงบประมาณ การมีงบประมาณแบบสมดุลหรือเกินดุลอาจเกิดจากการลดทอน ปรับลดแผนการใช้จ่ายให้อยู่ภายใต้กรอบวงเงินงบประมาณรายได้ วิธีคิดในการบริหารการคลังแบบเดิมนั้น มุ่งที่จะให้มีการบริหารงบประมาณในลักษณะของรายได้กำหนดรายจ่าย (Supply-side perspective) โดยใช้รายได้เป็นตัวตั้งในการกำหนดแผนการใช้จ่ายโดยอาจมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าขนาดของงบประมาณที่เพิ่มขึ้นโดยอิงกับรายได้ที่ประเมินอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ประชาชนในท้องถิ่นอาจมีความต้องการมากกว่าหรือน้อยกว่ากับรายได้ของท้องถิ่นที่สามารถหาได้ ขณะเดียวกันการกระจายอำนาจทางการเงินการคลังนั้น นอกจากการทำให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพียงพอต่อการจัดการบริการสาธารณะแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณ การเงินการคลังให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ในการวิจัยเนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่แม้ว่าจะมีขนาดเล็กเพียง 570.034 ตารางกิโลเมตรก็ตาม แต่ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจต่อประเทศภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก เป็นเมืองที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ปริมาณนักท่องเที่ยวต่อปีมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจากอัตราการเติบโตที่มากขึ้นทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดหรือสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้ อาทิ สนามบิน และการบินเข้าสู่ภูเก็ตประมาณ 300 เที่ยวบินต่อวัน ซึ่งทำให้เกิดความแออัดในพื้นที่รวมทั้งปัญหาด้านต่างๆ ทั้งสภาวะความต้องการในการบริการสาธารณะต่างๆ ค่อนข้างมาก ทำให้ท้องถิ่นจำต้องเผชิญกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนภายใต้บริบทความเป็นเมืองท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตค่อนข้างสูง ขณะที่ข้อมูลด้าน

ประชากร (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2560) พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีประชากรจำนวนเพียง 392,011 คน และมีประชากรแฝงอีกจำนวนมาก สภาพของการเป็นท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตที่สำคัญของประเทศทำให้จังหวัดภูเก็ตมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีเผชิญกับแรงกดดันทางสังคมวัฒนธรรม เผชิญกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อการบริการสาธารณะต่างๆ ที่จะต้องสนองได้ ในความเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศของจังหวัดภูเก็ตมาตรฐานการดำรงชีวิต (Standard of living) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและนักท่องเที่ยว บทบาทสำคัญนี้จึงเป็นบทบาทที่ต้องปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตไม่สามารถปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อสร้างมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีและเครื่องมือสำคัญของการจัดบริการสาธารณะคือการบริหารการคลังของท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีความน่าสนใจศึกษาว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่การท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตมีการบริหารการคลังอย่างไร มีปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคอะไรบ้าง พร้อมทั้งควรมีแนวทางการบริหารการคลังท้องถิ่นอย่างไร เพื่อให้การบริหารการคลังท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตสามารถตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนทั้งประชาชนและนักท่องเที่ยว

การบริหารการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารการคลังสำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจในการปกครองและการบริหารของส่วนกลางให้อย่างเป็นทางการ มีตัวบทกฎหมายและแนวทางการมอบอำนาจไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มอบความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความสามารถในการบริหารจัดการระดับหนึ่ง มีความสามารถในการมีทรัพย์สินงบประมาณ บุคลากรทั้งทางด้านรายได้และรายจ่าย โดยการกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ท้องถิ่นสามารถมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อประกันความเป็นอิสระของท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในรับอิทธิพลของการปฏิรูปการปกครอง ตามแนวทางกระแสการปฏิรูประบอบราชการร่วมกับการปฏิรูประบบการบริหารจัดการภาครัฐ ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)

และการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New public service: NPS) ที่มีการผนวกเอาแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดการบริหารจัดการ มาปรับใช้ในหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น เกิดขึ้นในการประเมินวัตถุประสงค์ของการบริหารการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดในการวัดการกระจายอำนาจการคลังของรอย และโจฮานเนส (Roy W. Bahl & Johannes F. Linn, 1992) และมัสเกรฟส์ (Musgrave, 1959) นั้นสามารถวัดได้ทั้งในส่วนแบ่งด้านรายรับ และส่วนแบ่งด้านรายจ่ายที่รัฐบาลท้องถิ่นได้รับ โดยการวัดในด้านรายรับจะช่วยอธิบายถึงขอบเขตอำนาจที่รัฐบาลท้องถิ่นสามารถระดมทรัพยากรสาธารณะโดยใช้ระบบภาษีและค่าบริการจากการจัดบริการสาธารณะซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงสิทธิของท้องถิ่นที่มีต่อรายได้ของประเทศโดยรวม และใช้การวัดส่วนแบ่งในการใช้จ่ายซึ่งมีข้อจำกัด เช่น การไม่ได้สะท้อนถึงการกระจายอำนาจทางการคลังอย่างแท้จริง การวัดการกระจายอำนาจทางการคลังจึงต้องมีเครื่องมือการวัดที่ดีที่มีการอธิบายรายละเอียดให้เห็นถึงระบบการคลัง ระบบการบริหารและงบประมาณ

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะทางการเงินการคลังที่เข้มแข็งจะเป็นหลักประกันถึงความต่อเนื่องในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในระดับฐานราก และทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าท้องถิ่นจะสามารถชำระหนี้และรับผิดชอบภาระรายจ่ายต่าง ๆ เพื่อการจัดบริการด้านต่าง ๆ ได้ในอนาคต ในประเด็นนี้ โชนาเดิล (Honadle et al., 2004) และแวง (Wang, 2006) ให้ความสำคัญกับการมีฐานะทางการเงินการคลังขององค์กรตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มของปัญหาในการบริหารการเงินการคลังและการจัดบริการสาธารณะที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นการล่วงหน้า และสามารถกำหนดมาตรการรับมือก่อนที่จะเกิดปัญหาทางการเงินการคลังลุกลามใหญ่โตตามมาได้อย่างทันการณ์

การบริหารการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจในการปกครองและการบริหารของส่วนกลางให้อย่างเป็นทางการ มีตัวบทกฎหมายและแนวทางการมอบอำนาจไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มอบความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความสามารถในการ

การบริหารจัดการระดับหนึ่ง มีความสามารถในการมีทรัพยากรเงินงบประมาณ บุคลากร ทั้งทางด้านรายได้และรายจ่าย โดยการกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ท้องถิ่นสามารถมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อประกันความเป็นอิสระของท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในรับอิทธิพลของการปฏิรูปการปกครองตามแนวทางกระแสการปฏิรูประบอบราชการร่วมกับการปฏิรูประบบการบริหารจัดการภาครัฐ ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) และการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New public service: NPS) ที่มีการผนวกเอาแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดการบริหารจัดการ มาปรับใช้ในหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ตามแนวคิดของ Hood (1991) สรุปหลักในการจัดการภาครัฐแนวใหม่มีลักษณะ ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐไปจากเดิมที่ไม่ใช่การบริการสาธารณะ การแสดงบัญชีงบประมาณของรัฐบาลเท่านั้น แต่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างของการบริหารปกครองที่เอารูปแบบ หรือวิธีการ ต่างๆ ของภาคธุรกิจเอกชนมาปรับใช้ให้เหมาะสม กับบริบทภาคของรัฐ การบริหารแบบมืออาชีพ มีมาตรฐานในการวัดผลงานที่ชัดเจน มีการควบคุมผลงาน ให้มากยิ่งขึ้น มีการกระจายส่วนราชการให้เป็นหน่วยงานย่อยเพื่อให้การให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้มีการแข่งขันด้วยวิธีการจ้างเหมา การจัดให้มีความยืดหยุ่นในการจ้างงานและการให้ค่าตอบแทน และ องค์กรควรส่งเสริมให้มีวินัยในการใช้จ่ายมากขึ้น เช่นเดียวกันการปกครองท้องถิ่นในทัศนะของ เฟนวิกค์ (Fenwick, 1995) มองว่าการปกครองท้องถิ่นควรสนใจในการปรับบทบาทของตนเองให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ต้องก้าวข้ามความหมายของการปกครองท้องถิ่นเฉพาะอาณาเขตพื้นที่ ความเป็นสถาบันที่มีโครงสร้างและหน้าที่ตายตัว หรือการมีกฎหมายที่แข็งทื่อไม่มีความยืดหยุ่นให้ได้ การ์เบอร์ (Garber, 1997) มีความเห็นในทางเดียวกัน มองว่าท้องถิ่นในปัจจุบันต่างเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยมีภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมากกว่าภาครัฐ ที่ต้องสร้างพื้นที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐมากขึ้น บทบาทหน้าที่ของท้องถิ่นต้องสร้างความเป็นพลเมืองและดึงเอาศักยภาพของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการ ที่สำคัญยิ่งคือ ท้องถิ่นสมัยใหม่ต้องมีอำนาจ และความสามารถในการจัดเก็บภาษี (Power Ability of Taxation) อย่างชัดเจน เพราะภาษีเป็นแหล่งรายได้สำคัญของท้องถิ่น ถ้าท้องถิ่นปราศจากอำนาจและความสามารถในการจัดเก็บภาษีแล้ว ท้องถิ่นก็ไม่มีเงินมาใช้จ่ายให้บริการประชาชน ดังนั้น การจัดเก็บภาษีจึงเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับท้องถิ่น

แนวทางการบริหารการคลังภายใต้การบริหารรัฐแนวใหม่ใน ฤกษ์ รักชาติ เจริญ (2557) เสนอแนวทางว่าพื้นฐานการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพ และสร้างประสิทธิผลต่องานทางด้านการคลัง หน่วยงานภาครัฐจะต้องกำหนดประเด็นสำคัญทางด้านการคลัง ให้แยกออกเป็นขอบข่ายที่สำคัญ 4 ขอบข่าย ดังต่อไปนี้ หนึ่ง การจัดการและการคัดเลือกผู้นำ (Organizational Alignment and Leadership) เพื่อเป็นผู้กำหนดทิศทางการคลังในทุกภาคส่วน จะต้องมีการบริหารงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างให้สอดคล้องกับหน่วยงาน สอดคล้องกับความต้องการในด้านประโยชน์ และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของแผนงาน หรือแผนกลยุทธ์) สอง การจัดการนโยบายและการวางแผน (Policies and Processes) จะต้องใช้หลักการเชิงกลยุทธ์เข้ามาเป็นพื้นเพองในการขับเคลื่อน มีการประเมินผลกระทบภายในองค์การในการจัดสรรงบประมาณ และต้องมีการประเมินผลกระทบภายนอกควบคู่ด้วยเช่นกัน เพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การคลังจะต้องสร้างความร่วมมือกับทุกองค์การ และทุกหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน สาม การจัดการส่วนบุคคล (Personnel Management) การสั่งสมทุนมนุษย์ การสร้างวัฒนธรรมในองค์การมีแต่ความซื่อสัตย์และมีกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพมีการควบคุมอย่างชัดเจน สนับสนุนการสร้างพฤติกรรมที่มีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และสี่ ข้อมูลข่าวสาร (Information) การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการข้อมูล มีการติดตามผลการวางแผนข้อมูลทางการเงินและระบบนั้นจะต้องให้ง่ายต่อความเข้าใจในระดับผู้บริหาร มีระบบป้องกัน และการจัดการให้ข้อมูลเป็นความลับ การบริหารภาคการคลังจะต้องมีการกำหนดมาตรการ การควบคุมและการดำเนินการครอบคลุมในทุกมิติ การนำการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้เพื่อการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการ

บริหาร จะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะการจัดการภาครัฐแนวใหม่มีรูปแบบตั้งแต่การศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหา การศึกษาเอกสารและผลการดำเนินการที่ผ่านมา รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการดำเนินการ เพราะการดำเนินการภายใต้โครงการต่าง ๆ ต้องลดปัญหาแม้ว่าจะถูกจำกัดด้วยสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ ปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนประสบปัญหา คือ การที่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการบริหารได้ตามที่แสดง จุดอ่อนปัญหาการบริหารการคลังที่ไม่มีคุณภาพ ขาดการวางแผน ขาดการศึกษาในเชิงลึก และการวางรากฐานนโยบายสาธารณะเพื่อประชาชน เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเป็นองค์การขนาดใหญ่ทำให้การจัดการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปตามแบบแผนเดียวกันเป็นเรื่องที่ยาก การร่วมมือกันของทุกภาคส่วนเป็นขั้นตอนที่สำคัญ โดยต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน แนวทางการดำเนินงานที่แน่นอน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ดำเนินการตามแนวทางเดียวกัน ข้อเสนอแนะ การบริหารการคลังของไทยควรมีการนำการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้เพื่อการบริหารการคลัง โดยต้องมีการศึกษาทบทวนการจัดการภาครัฐแนวใหม่ก่อนการตัดสินใจดำเนินนโยบายหรือมาตรการใด ๆ การจัดการภาครัฐแนวใหม่เสนอให้มีการทบทวนหลักการบริหารก่อน เพื่อวิเคราะห์ แนวทาง การดำเนินการและผลกระทบ ร่วมกับการประเมินผลผลการดำเนินการมาตรการหรือนโยบายดังกล่าว ทั้งในระหว่างดำเนินการและหลังการดำเนินการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในจังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 19 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนครจำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 2 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 7 แห่ง

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้เป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกต้อง และเหมาะสมในการศึกษาวิจัย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบในจังหวัดภูเก็ตโดยเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จำนวน 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลเมืองป่าตอง เทศบาลตำบลราไวย์ องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว และองค์การบริหารส่วนตำบลลุมพินี โดยทั้ง 6 แห่งเป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ซึ่งได้แก่ เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลเมืองป่าตอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว และขนาดกลาง ได้แก่ เทศบาลตำบลราไวย์ และองค์การบริหารส่วนตำบลลุมพินี

2. แหล่งข้อมูลในการทำวิจัย แยกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม รวม 33 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มนิติบัญญัติ ได้แก่ นักวิชาการด้านการคลังท้องถิ่น นายกเทศมนตรี/รองนายกเทศมนตรี ประธานสภา ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงานเทศบาล และ/หรือ ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาล

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลัง ได้แก่ ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บภาษี และหรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่ 3 คือ ประชาชนในพื้นที่ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ชาวบ้าน นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ และ/หรือ ตัวแทนกลุ่มประชาคมในพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากวารสาร บทความ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทสัมภาษณ์ สื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต และข้อมูลจากการสำรวจโครงการต่างๆ ในพื้นที่จริง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3.ขอบเขตการวิจัย

3.1 ด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต จำนวนทั้งสิ้น 6 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลเมืองป่าตอง เทศบาลตำบลราไวย์ องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว และองค์การบริหารส่วนตำบลกมลา

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ สภาพการบริหารการคลังขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ปัญหาการบริหารการคลังขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ตลอดจนศึกษาเพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารการคลังท้องถิ่นสำหรับองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มนิติบัญญัติ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการคลังท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จำนวนทั้งสิ้น 33 คน

4.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1) เอกสารข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการศึกษาจากเอกสาร รายงาน ประจำปี ข้อความข่าวสาร สถิติ บทความต่าง ๆ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตและการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยตนเอง

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ออกแบบการสนทนา แบบเจาะลึก รายบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลัง ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการคลัง ปัญหาการบริหารการคลัง และค้นหาแนวทางการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต โดยประเด็นที่สัมภาษณ์ดังนี้

2.1) ข้อคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการคลังด้านรายได้ รายจ่าย งบประมาณ และปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค

2.2) ปัญหาการบริหารการคลัง

2.3) ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน และต่อการบริหารงาน

2.4) ข้อคิดเห็นและแนวทางตลอดจนข้อเสนอแนะในการบริหารทางการคลังในจังหวัดภูเก็ต

3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการสนทนา และมีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการแก้ไขรูปแบบ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ โดยประเด็นที่ถามมีความสอดคล้องกับประเด็นที่สำคัญในแบบคำถาม

4) การรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วางแผนวิธีการและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล หาประเด็นที่สำคัญเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นักวิชาการด้านการคลังท้องถิ่น นายกเทศมนตรี/รองนายกเทศมนตรี

ประธานสภาฯ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงานเทศบาล และ/หรือ ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาล จำนวน 13 คน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลัง ได้แก่ ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บภาษี และ/หรือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องฯ จำนวน 12 คน สำหรับเหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เนื่องจากเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ ประสบการณ์ มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการการเงินการคลัง และการบริหารการคลัง ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทำให้มีแนวโน้มที่ทราบและเข้าใจการบริหารการคลังเป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ทำการสัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่มชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มนักธุรกิจผู้ประกอบการ และ/หรือ ตัวแทนกลุ่มประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น จำนวน 8 คน เพื่อค้นหาประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความต้องการในการบริการสาธารณะหรือปัญหาที่เกิดขึ้นความพึงพอใจที่มีต่อการปฏิบัติงาน และข้อคิดเห็น แนวทางในการบริหารทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ในอนาคต

4.2) ข้อมูลทุติยภูมิเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไป และการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต สรุปสาระสำคัญบันทึกลงแบบฟอร์มที่จัดทำขึ้นไว้เป็นระบบฐานข้อมูลทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ นำมาแยกประเด็นสาระสำคัญ ๆ ตามข้อคำถาม บันทึกข้อมูล และสรุปจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเพื่อหาความสัมพันธ์นำมาเชื่อมโยงเหตุผลกำหนดเป็นรหัส ตรวจสอบความถูกต้อง โดยยึดความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของนักวิจัยเป็นหลักที่สำคัญ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 สถานะด้านรายรับ พบว่า ในปีงบประมาณ 2559 รายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต มีรายได้ที่เป็นภาษีที่จัดเก็บเองโดยรวมเพียงร้อยละ 17.80 เทียบกับรายได้ที่มาจากภาษีจัดสรรมีถึงร้อยละ 42.3 และมีสัดส่วนของเงินอุดหนุนอยู่ที่ร้อยละ 22.59 ปีงบประมาณ 2558 และปีงบประมาณ 2559 (ในภาพรวม) เพิ่มสูงขึ้นในทุกองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยการเติบโตของรายรับมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 9.63 แต่รายรับจากภาษีจัดสรรจากส่วนกลาง (ในภาพรวม) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ลดลงร้อยละ 8.99 และพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวติดชายหาดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดภูเก็ตที่เป็นที่ตั้งของโรงแรมและธุรกิจที่แออัดมีสัดส่วนรายได้จากภาษีที่จัดเก็บเองเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งจังหวัด ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะเทศบาลเมืองป่าตองมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 38.51 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 90 เป็นรายได้จากการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตและเทศบาลนครภูเก็ตมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 15.09 และ 6.24 ตามลำดับ

1.2 สถานะด้านรายจ่าย พบว่า การบริหารด้านรายจ่ายในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต มีภาพรวมของรายจ่ายในปีงบประมาณ 2559 คือ งบดำเนินการร้อยละ 39.62 งบบุคลากรร้อยละ 22.85 งบลงทุน ร้อยละ 23.84 งบกลางร้อยละ 8.47 และเงินอุดหนุน ร้อยละ 5.23 โดยมีรายจ่ายที่สำคัญคือ งบการลงทุนและงบบุคลากร ซึ่งเป็นงบประมาณที่สำคัญที่มีผลต่อการบริหารการคลัง พบว่า ในส่วนงบลงทุนนั้นยังมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากงบบุคลากร ที่โดยหลักการบริหารการคลังมีการจำกัดสัดส่วนไว้ไม่ให้มีสัดส่วนที่สูง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตและเทศบาลนครเมืองภูเก็ตมีสัดส่วนงบลงทุนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือร้อยละ 20.78 และร้อยละ 15.09 ในส่วนของ

รายจ่ายด้านบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่ำกว่าภาพรวมของจังหวัด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ร้อยละ 15.48 เทศบาลเมืองป่าตอง ร้อยละ 20.96 องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว ร้อยละ 20.02 ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ได้พยายามที่จะไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายหมวดนี้โดยการใช้การจัดจ้างบุคคลภายนอก (Outsourcing) มาดำเนินการแทนการจ้างบุคลากรมาประจำ

เมื่อพิจารณาดุลการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตต่างมีการบริหารการคลังแบบเกินดุล ซึ่งโดยหลักการบริหารการคลังแล้ว การบริหารการคลังแบบสมดุลอาจไม่ใช่คำตอบสำหรับการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ยังไม่เพียงพอต่อการบริหารการคลัง ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ ด้านรายจ่าย โดยเห็นว่า จำเป็นต้องการพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการคลังอย่างจริงจัง ในหลากหลายมิติเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตทำหน้าที่ในการสนับสนุนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ชุมชน หน่วยงานธุรกิจต่างๆ และนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเป็นเมืองท่องเที่ยว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลัง

จากการศึกษาวิจัย การบริหารการคลังท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตที่ศึกษามีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลัง จากการสัมภาษณ์สามารถจำแนกกลุ่มปัญหาที่พบในพื้นที่ที่ศึกษา 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านการจัดหารายได้ ปัญหาด้านการบริหารรายจ่าย และทัศนคติและความเข้าใจในการเสียภาษีท้องถิ่นและความคาดหวังของประชาชนต่อการตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านการจัดหารายได้ ปัญหาด้านการจัดหารายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีทั้งปัญหาที่เป็นปัญหาร่วมเช่นเดียวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น ปัญหาความสามารถในการจัดเก็บรายได้ไม่ได้ตามเป้าหมาย แต่ปัญหาลำคัญยิ่งสำหรับทุกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตเผชิญอยู่คืออัตราภาษีและฐานภาษีที่จัดเก็บในจังหวัดภูเก็ตนั้นไม่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดภูเก็ต สภาพทางสังคมของจังหวัดภูเก็ตมีประชากรแฝงที่มีสัดส่วนสูงเป็นจำนวนมาก ประชากรแฝงไม่ต้องเสียภาษีเพราะไม่มีตัวตนที่ชัดเจน ไม่มีแหล่งทำกินที่จะไปเก็บภาษี แต่ประชากรแฝงก็เป็นผู้ใช้ทรัพยากร ใช้สิ่งแวดล้อม

ใช้บริการสาธารณะ ที่เป็นภาระในด้านต้นทุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตต้องเป็นผู้จัดหาบริการสาธารณะต่างๆ เหล่านี้มาตอบสนอง ความคิดเห็นนี้เกิดขึ้นไม่เว้นแม้แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนรายได้จากการเก็บภาษีเองสูงสุด เช่น เทศบาลเมืองป่าตองที่แม้ว่าจะมีสัดส่วนของการจัดเก็บภาษีเองเป็นสัดส่วนที่มากกว่าทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ร้อยละ 38.51 ในปีงบประมาณ 2559 ค่าเฉลี่ยทุก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตอยู่ที่ร้อยละ 17.80 ก็ตาม

ปัญหาอีกประการหนึ่งของการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต คือการขาดฐานข้อมูลภาษีที่สามารถนำมาใช้ในการเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการจัดเก็บ โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดกลาง เช่น เทศบาลตำบลราไวย์ องค์การบริหารส่วนตำบลกมลา ต่างเห็นว่าการใช้ฐานข้อมูลภาษีท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตโดยส่วนใหญ่แล้วยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่ โดยส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการพัฒนาหรือสร้างฐานข้อมูล และจำเป็นต้องมีการลงทุนและการมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่อยู่เขตการท่องเที่ยวที่เป็นนิยม เช่น เทศบาลป่าตอง องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว ต่างเห็นว่าข้อมูลที่เป็นปัจจุบันของภาคประชาชนและภาคธุรกิจมีประเด็นที่น่าสนใจในแง่ของการเป็นพลวัตรที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ในส่วนของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ปัญหาที่มักพบประจำมี ประเด็นสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงบุคลากร ปัญหาของบุคลากรที่พบในฝ่ายจัดเก็บรายได้ คือ การขาดบุคลากรที่ทำงานต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ในลักษณะของการโอนย้าย ทำให้ขาดพนักงานที่ทำงานประจำและต่อเนื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้บุคลากรที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวมาทำงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการทำงาน จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตที่มีแรงกดดันจากค่าครองชีพที่สูงและความต้องการแรงงานของภาคเอกชนมีมากและให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าเงินเดือนที่พนักงานเหล่านี้ได้รับ พนักงานเหล่านี้ต่างมีทางเลือกในการเลือกงานและพร้อมที่จะเป็นเปลี่ยนงานอยู่ตลอดเวลาเมื่อเห็นโอกาสที่ดีกว่า

นำไปสู่ปัญหาการขาดความชำนาญงาน ขาดความรู้ความเข้าใจต่องานจัดเก็บภาษี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงขาดแคลนบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้
ปัญหานี้ไม่ได้แตกต่างจากผู้ประกอบการของภาคเอกชนขนาดกลางและขนาดเล็กใน
ท้องถิ่นที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานอาชีพที่ลักษณะแบบเดียวกัน

ความเป็นเมืองเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตเป็นดังเช่นห่านทองคำที่ทำให้
บรรยากาศการแข่งขันทางการเมืองมีสูง การจัดเก็บภาษีจึงมีความอ่อนไหวทาง
การเมือง (Political sensitive) อย่างมีนัยสำคัญต่อการเมืองในระดับท้องถิ่นและ
ระดับประเทศ ประเด็นนี้ได้ถูกสะท้อนจากมุมมองของประชาชนและข้าราชการประจำ
ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เหตุนี้จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารฝ่าย
การเมืองมีความระมัดระวังในการสร้างประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ เพราะ
ประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้กลับจะเป็นผลลบต่อความพอใจของประชาชนที่มีต่อ
ทีมบริหารที่จะเป็นคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป นอกจากนี้แล้วพบว่า องค์กร
บริหารส่วนจังหวัดเห็นว่าปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการบริหารการจัดเก็บภาษี
ท้องถิ่นนั้นส่วนหนึ่งมาจากปัญหาในเชิงกฎหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มี
อำนาจอย่างเต็มที่ในการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้เสียภาษี รวมถึงปัญหาเชิงระบบ
โครงสร้างทางสังคมที่ประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีกับท้องถิ่นเองมีความสัมพันธ์
เชิงซ้อนกับผู้บริหารท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดข้อยุ่งยากในการจัดเก็บภาษีอากรแก่
เจ้าพนักงานที่ทำงานด้านนี้

2.2 ปัญหาด้านการบริหารรายจ่าย การบริหารรายจ่ายขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตในทุก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างพบปัญหาความ
ยุ่งยากในการเบิกจ่ายว่าสิ่งใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำได้ สิ่งใดที่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นทำไม่ได้ และหลายภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย
ประเภทไม่มีกฎระเบียบรองรับแต่เป็นภารกิจหรือหน้าที่ที่ท้องถิ่นต้องทำ เช่น ประเด็น
ของการสนับสนุนเทศกาลกินเจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เทศกาล
กินเจซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดภูเก็ต เป็นประเด็นที่ถูกหยิบ
ขึ้นมาอภิปรายถึงทุกครั้งที่มีปัญหาการเบิกจ่าย ขณะที่ผู้มีความตามกฎหมายมองว่า

ไม่ใช่ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกินเจถูกตีความในมิติว่าเป็นลัทธิความเชื่อไม่ใช่งานทำนุบำรุงศาสนา ประเด็นนี้เป็นเพียงประเด็นตัวอย่างของปัญหาการตีความตามข้อกฎหมาย ที่ทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและขาดความสามารถในการตอบสนองได้ทันความต้องการของประชาชน การเน้นการกำกับโดยรัฐมากเกินไป จนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และขาดประสิทธิภาพจนท้ายที่สุด

ในการทำแผนงบประมาณรายจ่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตยังคงเผชิญหน้ากับแผนงานที่จัดทำมีความไม่แน่นอน ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแผนที่สะท้อนจากงบประมาณที่ไม่ได้เบิกจ่ายตามแผน และบางแผนงานอาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง หรือไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนต้องการเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีข้อจำกัดในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการกำหนดโครงการต่างๆ แม้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตต่างมีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างการมีส่วนร่วมก็ตาม การจัดทำแผนงบประมาณจึงเป็นแผนงบประมาณที่ใช้กลไกและกระบวนการการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวกำหนดแผนรายจ่ายเป็นสำคัญ ในส่วนของงบประมาณที่จ่ายไปนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตต่างมีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรที่ค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาระค่าใช้จ่ายตรงนี้ค่อนข้างมาก มีผลกระทบต่อการจัดทำแผนงบประมาณที่จะทำแผนงานด้านอื่นๆ ที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เพียงพอ งบประมาณในส่วนของการลงทุนยังมีสัดส่วนที่น้อย งบประมาณส่วนใหญ่จะเป็นงบดำเนินการมากกว่า

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เลือกที่จะควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ในขอบเขตของรายได้ เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการรักษาวินัยทางการคลัง และไม่เป็นปัญหาเรื่องหนี้สินในภายหลัง แต่ทั้งนี้ก็อาจทำให้เกิดผลเสียต่อท้องถิ่นในการไม่สามารถจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่จะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตของท้องถิ่น ความสามารถในการตอบสนองต่อ

ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอ ท้องถิ่นเองไม่แน่ใจที่จะสามารถหารายได้เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการลงทุนในด้านต่างๆ และบทเรียนสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พบความยุ่งยากในการบริหารจัดการทางการเงินการคลังที่ประสบอยู่จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลีกเลี่ยงที่จะลงทุนที่มีความเสี่ยงและยากลำบากในการบริหารจัดการ เช่นกรณีขององค์กรการบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตที่พบความยุ่งยากและปัญหาการบริหารการเงินการคลังการจัดซื้อจัดจ้างกรณีการจัดตั้งโรงพยาบาลองค์กรการบริหารส่วนจังหวัดแม้ว่าโครงการนี้จะเป็นโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากก็ตาม

2.3 ทศนคติและความเข้าใจในการเสียภาษีท้องถิ่นและความคาดหวังของประชาชนต่อการตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นมีทัศนคติและความเข้าใจต่อภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บนั้นด้วยความรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันได้เนื่องจาก มีความสามารถในการอุทธรณ์ภาษีที่แตกต่างกัน ทำให้รู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมในการจ่ายภาษี ประชาชนโดยส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักถึงหน้าที่ในการเข้ามาชำระภาษีให้กับภาครัฐ เนื่องจากมองว่าการจัดเก็บภาษีไม่มีความเป็นธรรม ไม่ชัดเจนและโปร่งใส เลือกปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม และชำระไปแล้วไม่ได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริการสาธารณะของท้องถิ่นเท่าที่ควร

ขณะเดียวกันภาคประชาชนโดยเฉพาะตัวแทนจากภาคเอกชนมีความคาดหวังต่อความสามารถในการตอบสนองของท้องถิ่นต่อความต้องการการบริการสาธารณะ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรที่ดำเนินงาน จะมีความสำคัญอย่างมากในสิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนามากน้อยเพียงใด ปัจจุบันด้วยข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน ทำให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเติบโตด้านการท่องเที่ยวได้มากนัก หรือแม้แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตซึ่งจัดเก็บภาษีโดยตรงเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว งบประมาณที่นำมาใช้จ่ายที่เห็นเป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดผลกระทบ (Impact) ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น และภาคเอกชนต่างมีความคาดหวังต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตในการทำหน้าที่ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่อยู่ในเขตการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม เช่น เทศบาลเมืองป่าตอง เทศบาลตำบลราไวย์ ในการจัดเทศกาลส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่ต้องมีการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตต้องให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อดำเนินโดยเฉพาะ

ภาคประชาชนมีความเห็นว่า การบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ตื้นเขิน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเชื่อมโยง (Net Work) ระหว่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานอื่นๆ กับชุมชน กับสังคม เพื่อที่จะสานประโยชน์ในเรื่องงบประมาณ ฐานข้อมูล และองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการบริหารงบประมาณ บริหารการคลัง ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้การสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเกิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนในพื้นที่ด้วยการให้อำนาจในการบริหารงานแบบเบ็ดเสร็จในท้องถิ่น มีการกำหนดสัดส่วนการแบ่งสรรงบประมาณระหว่างท้องถิ่นที่จัดเก็บภาษีกับภาครัฐส่วนกลางอย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาแบบกระจายทั่วทุกพื้นที่ จะเป็นการสร้างประโยชน์จากภาษีเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างดีที่สุด

3.แนวทางการบริหารการคลังที่เหมาะสมต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มให้แนวทางในการบริหารการคลังที่เหมาะสมต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มนิติบัญญัติ การบริหารจัดการการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ควรมีระบบฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ที่จะช่วยในการบริหารจัดการทั้งทางด้านรายได้และรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมของท้องถิ่น ท้องถิ่นต้องจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ครบทุกมิติทั้งการพัฒนาระบบงาน การพัฒนาระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน

บุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาฐานข้อมูลจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงาน ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตต้องมีการ

พัฒนาบุคลากรควบคู่ไปกับการเพิ่มสมรรถนะพฤติกรรมของบุคลากรเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีกับบุคคลที่ทำงาน (Technology gap)

แนวทางในการพัฒนาการสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตที่สำคัญคือ การพัฒนาปรับปรุงระบบข้อมูลภาษีอากรที่เป็นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของท้องถิ่นให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน สอดรับกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลจะทำให้การปรับปรุงระบบข้อมูลภาษีอากรทำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อีกทางหนึ่ง

พร้อมๆ กับที่ท้องถิ่นเองต้องมีแผนพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน มีรายละเอียดถึงแผนงานในการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน พร้อมกับการกำกับติดตามการจัดเก็บภาษีด้วย

ผู้บริหารท้องถิ่นเห็นว่า การจ้างเหมาองค์กรภาคเอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ ทำงานแทน (Contracting out) ในภารกิจที่ท้องถิ่นไม่ถนัดนั้น เช่น การจัดอีเวนต์งานต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และยังช่วยประหยัดงบประมาณรายจ่ายด้านบุคลากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

การสร้างเครือข่ายในการทำงานและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นอีกหนึ่งแนวทางการช่วยยกระดับศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะและการบริหารจัดการของท้องถิ่นในระยะเวลาที่แสนสั้น ที่จะสร้างนวัตกรรมและเรียนรู้การทำงานที่มีประสิทธิภาพของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต จำเป็นต้องมีประเภทของภาษีอากรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งความยั่งยืนของการบริหารคลังระยะยาว จำเป็นต้องทบทวนเกณฑ์การจัดประเภทภาษีอากรต่างๆ ให้เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยคำนึงถึงภารกิจ ระดับความเป็นเมือง ลักษณะทางสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งหรือดูแลอยู่ ให้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีอากรที่แตกต่างกันบนฐานรายได้ที่ชัดเจนภาพสะท้อนได้จากการที่มีกิจการต่าง ๆ ที่ตั้งในพื้นที่ ที่มีผลกระทบต่อการใช้บริการสินค้าและสาธารณะของท้องถิ่น และยังมีผลกระทบภายนอก (Externality) ต่อท้องถิ่น เช่น

ปัญหาอดีต ปัญหาความแออัด ต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นภาระให้กับท้องถิ่น แต่ก็ไม่ได้สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นเท่าที่ควร

3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลัง กลุ่มนี้ได้เสนอแนวทางในการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต ดังนี้

กลุ่มนี้เห็นว่าการพัฒนาฐานข้อมูลภาษีจะสำเร็จได้ต้องสร้างความตระหนักของผู้บริหารท้องถิ่นในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานข้อมูลภาษี ผู้บริหารท้องถิ่นต้องทำหน้าที่เป็นผู้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณในการพัฒนาด้านนี้และการจัดสรรบุคลากร การพัฒนาบุคลากร ข้าราชการประจำไม่สามารถผลักดันให้การพัฒนาฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เพียงลำพัง

ในการจัดเก็บรายได้จากภาษีอากรจากประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น ต้องให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ยอมรับและเข้าใจการเสียภาษีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องภาษีอากรเพื่อสร้างทัศนคติที่เป็นบวกต่อการเสียภาษีและพร้อมๆ ไปกับการสร้างความพลเมืองที่มีการตระหนักและตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

การพัฒนารายได้ของท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบุคลากรมืออาชีพให้กับท้องถิ่น ที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ บุคลากรต้องมีสมรรถนะที่จำเป็นและสอดคล้องกับงาน ที่มีทั้งความชำนาญ ความรู้ความเข้าใจในงานของตนเอง พร้อมกับการมีจิตใจในการให้บริการ มีความเสมอภาค สม่ำเสมอ ยึดถือผลประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การบริหารการคลังท้องถิ่นจะดีได้นั้นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการแรกคือ การปรับทัศนคติของผู้บริหารงานให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานท้องถิ่น ที่เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำงาน ประการที่สองคือ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในเชิงการบริหารจัดการควบคู่กับการเรียนรู้เรื่องกฎระเบียบของทางราชการ

3.3 กลุ่มประชาชนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เสนอแนวทางการบริหารการคลังท้องถิ่น ดังนี้

บุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการจัดเก็บรายได้ต้องเป็นมืออาชีพและความชำนาญแล้วยังต้องเป็นผู้มีจิตใจในการให้บริการ มีความเสมอภาค สม่ำเสมอ ไม่ต่างจากผู้ที่ทำงานในสถานประกอบการต่างๆ ที่สามารถสร้างบุคลากรที่เป็นมืออาชีพได้ และที่สำคัญยิ่งคือการยึดถือผลประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ สามารถเป็นอิสระจากอิทธิพลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฝ่ายการเมืองได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตต้องหาวิธีการในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ด้วยสร้างการมีส่วนร่วมในทุกระดับชั้น ตั้งแต่การรับรู้ คิด การสื่อสารความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบ

อีกทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการคลังท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตคือ การแสวงหาการลงทุนร่วมระหว่างท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคมต่างๆ รวมถึงภาคเอกชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตต้องมีการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะในระยะปานกลางและระยะยาว ไม่ใช่สนใจแต่การแก้ปัญหาระยะสั้นเท่านั้น การจัดบริการสาธารณะในระยะปานกลางและระยะยาว เป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตได้แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่นาคตของท้องถิ่น การลงทุนในทรัพยากรสินถาวร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมีความจำเป็นในรองรับการเจริญเติบโตของเมืองและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดภูเก็ตที่เติบโตอย่างรวดเร็ว การลงทุนระยะปานกลางและระยะยาวจึงเป็นภารกิจอีกภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนักถึงมากกว่าการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้น การจัดบริการสาธารณะในระยะ

ปานกลางและระยะยาวเป็นเรื่องที่ต้องมีการวางแผน ต้องมีการสร้างความร่วมมือในหลากหลายมิติ

ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นต้องให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเชื่อมโยงและต่อยอดซึ่งกันและกัน และเป็นเครือข่ายการพัฒนาที่ร่วมมือกับประชาคมในจังหวัด โดยอาศัยพลังความร่วมมือของภาคธุรกิจ ภาคท้องถิ่น ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และประชาคมต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต โดยขนาดพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ขนาดไม่ใหญ่มาก มีพื้นที่การท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใหญ่มาก จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 19 แห่งจึงถือว่าไม่มีขนาดใหญ่โตมากที่จะสามารถสร้างความร่วมมือในภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการปัญหาของท้องถิ่นได้ จนเกิดเป็นโมเดลการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นได้

การให้จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดสามารถจัดการตัวเอง เพื่อให้อำนาจหน้าที่แก่ท้องถิ่นในจัดการพื้นที่อย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีโครงสร้างทางการเมืองการบริหาร ระบบบริหารงานบุคคลและระบบการเงินการคลังในรูปแบบใหม่ เพิ่มความเป็นอิสระทางการเงินการคลัง มีการปรับปรุงสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเฉพาะในบริบทสิ่งแวดล้อมและความเป็นเมืองเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ การมีรายได้ไม่เพียงพอเป็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อการจัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่น “จังหวัดจัดการตนเอง” เป็นข้อเสนอว่า ถ้ารัฐบาลสามารถกระจายอำนาจลงมาในระดับจังหวัดให้มากขึ้นเพื่อให้จังหวัดสามารถจัดการตนเองได้ จังหวัดภูเก็ตสามารถพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่ของตนเองได้แบบครบวงจรและเต็มความสามารถโดยไม่ต้องพึ่งพาหรือขึ้นต่อนโยบายการวางแผนของรัฐรวมศูนย์ในกรุงเทพ

อภิปรายผล

1.การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตยังคงใช้การบริหารการคลังแบบสมดุลหรือเกินดุลตามแนวการคลังแบบอนุรักษ (Conservative) ตามแนวที่เคยปฏิบัติกันมา เนื่องจากในทางปฏิบัติยังไม่มีความพร้อมที่จะลงทุนขนาด

ใหญ่ที่มีความเสี่ยง และองค์กรเองก็ยังไม่แน่ใจว่า จะสามารถบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายที่อาจไม่เหมาะสมหรือไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าจะมีผลดีในแง่การรักษาวินัยทางการคลังแต่ก็เกิดผลเสียในแง่ที่ท้องถิ่นไม่สามารถจัดโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของโกรฟและวาเลนเต (Grove and Valente, 1994) มีความเห็นว่าที่มีความเห็นว่าการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีมิติการประเมิน (Dimension) ใน 4 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนทางการเงินในระยะสั้น (Cash Solvency) ความยั่งยืนทางงบประมาณ (Budgetary Solvency) ความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว (Long-run Solvency) และความเพียงพอของการเงินให้บริการ (Service-Level Solvency) โดยที่ถ้าหากมิได้วิเคราะห์ผลทางการเงินให้ครบทุกด้านแล้ว อาจมีความเป็นไปได้ที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจะปรับแต่งตัวเลขนฐานะทางการเงินในระยะสั้นให้ดูดีขึ้นโดยการปรับลดปริมาณและ/หรือคุณภาพของการบริการลง ในกรณีเช่นนี้ฐานะทางการเงินที่ดูดีย่อมไม่มีประโยชน์อันใดต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและเพียงพอ มีหน้าซ้ำยังก่อให้เกิดผลเสียต่อประชาชนในการขาดโอกาสที่จะได้รับบริการที่มีคุณภาพ และ/หรือในปริมาณที่เป็นที่ต้องการ ซึ่งผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ก็เข้าใจถึงความต้องการนี้ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องจัดทำและวางแผนในการชดเชยการขาดดุลงบประมาณด้วยวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและสถานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสามารถชำระหนี้ของท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดเครื่องมือด้านการเงินการคลังที่จะเลือกใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อสถานะด้านการเงินท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น และการพิจารณาว่ามีเงื่อนไขหรือปัจจัยใดบ้างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินนโยบายการคลังแบบขาดดุลได้ การขาดดุลควรเป็นเท่าใด นโยบายบริหารการขาดดุลและขนาดของการขาดดุลของแต่ละท้องถิ่นควรจะเป็นอย่างไร ในการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Financial Position Analysis)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลัง

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดเศรษฐกิจที่มีรายได้ต่อหัวสูงของประเทศ แม้ว่าจะมีขีดความสามารถในการหารายได้จากการจัดเก็บภาษีสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ แต่ขณะเดียวกันความเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวก็ต้องเผชิญกับแรงกดดันกับความต้องการในรับบริการของประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการใช้สาธารณูปโภคพื้นฐานของประชาชน ยังต้องบวกเพิ่มความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตปีละ 10 ล้านคน ภูเก็ตยังต้องเผชิญกับปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาความแออัด ปัญหาการจราจร ปัญหาขยะ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นแรงดันทางการคลังต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต สอดคล้องกับการศึกษาของ งานวิจัยของทานเนนวอลด์ (Tannenwald, 1998) วิจัยเรื่อง สุขภาพทางการคลังของรัฐบาลระดับมลรัฐในสหรัฐอเมริกา ที่พบว่ามลรัฐที่มีฐานภาษีขนาดใหญ่ เช่น ฐานภาษีรายได้ ฐานภาษีทรัพย์สินและฐานภาษีการขายจะส่งผลให้มลรัฐดังกล่าวมีขีดความสามารถในการหารายได้ที่สูงขึ้นเป็นสัดส่วนเดียวกันแต่การมีความสามารถในการหารายได้ที่สูงนั้นมิได้ส่งผลให้สถานะทางการคลังของรัฐบาลมลรัฐมีความเข้มแข็งเสมอไปโดยเฉพาะในกรณีที่มีมลรัฐนั้น ๆ ประกอบไปด้วยประชากรกลุ่มยากจนในสัดส่วนที่สูงซึ่งจะส่งผลทำให้ความจำเป็นในการจัดบริการสาธารณะเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลให้สถานะทางการคลังของรัฐบาลในมลรัฐดังกล่าวมีความอ่อนแอลงตามไปด้วย

ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ 1) ด้านรายได้ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับอัตราภาษีและฐานภาษีที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดภูเก็ต เช่น ภูเก็ตอาจจำเป็นต้องมีภาษีสิ่งแวดล้อมเพื่อนำภาษีมาจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการเติบโตของเมืองและการท่องเที่ยว การขาดฐานข้อมูลภาษีท้องถิ่นที่ต้องมีความเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดภูเก็ต ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ระดับผู้บริหารไปจนถึงผู้ปฏิบัติงานที่ต้องได้รับการจัดสรรและการพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน การจัดเก็บรายได้ไม่เต็มที่จากปัญหาของประสิทธิภาพในการจัดเก็บและปัญหาของการมีผลกระทบต่อฐานคะแนน

ของผู้บริหารฝ่ายการเมือง 2) ด้านรายจ่าย ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการทำแผนงบประมาณรายจ่ายที่ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารรายจ่ายที่ไม่สามารถเบิกจ่ายตามแผนงบประมาณที่ตั้งไว้ 3) ด้านทัศนคติและความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติและความเข้าใจในการเสียภาษีท้องถิ่นที่ประชาชนยังมีทัศนคติและความเข้าใจต่อการเสียภาษีที่เป็นลบส่งผลให้ประชาชนเพิกเฉยต่อการเสียภาษีให้กับท้องถิ่น และปัญหาเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น เป็นช่องว่างระหว่างความคาดหวังของประชาชนกับความสามารถในการตอบสนองความต้องการในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สมมาตรกัน

3.แนวทางการบริหารการคลังที่เหมาะสมต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

แนวทางการบริหารการคลังที่เหมาะสมต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 2 มิติ ได้แก่ 1) การเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการการคลัง และ 2) การปรับบทบาทเชิงสถาบันและนโยบาย ดังนี้

1) การเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการการคลัง ประกอบด้วย การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและกระบวนการจัดเก็บภาษี การพัฒนาด้านรายได้ของท้องถิ่น การปรับปรุงประสิทธิภาพด้านรายจ่าย และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะในระยะปานกลางและระยะยาว ที่ต้องมีการพัฒนานุเคราะห์และผู้บริหารควบคู่ไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานบริหารงานทั่วไปของสหรัฐ (U.S. General Accountability Office: GAO) (2005) ได้นำเสนอกรอบการจัดระเบียบการบริหารการคลังไว้ โดยมีการกำหนดประเด็นสำคัญๆ ที่จะทำให้การบริหารการคลังภาครัฐประสบความสำเร็จ ได้ด้านการจัดการและความเป็นผู้นำ มีปัจจัยกำหนดความสำเร็จที่สำคัญด้านภาวะผู้นำคือ ภาวะผู้นำที่มีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินนโยบายและขั้นตอน ปัจจัยกำหนดความสำเร็จคือการสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ด้านการจัดการบุคลากร ปัจจัยกำหนดความสำเร็จคือ การคัดเลือกพนักงานที่เหมาะสมตามความต้องการขององค์กร และด้านสารสนเทศ ข้อมูลและเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุน ปัจจัยกำหนดความสำเร็จคือการติดตามข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง รูปแบบ

ข้อมูลการเงินที่สะดวกต่อการใช้งานและการวิเคราะห์รายจ่าย และสอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษณ์ รักษาติเจริญ (2557) ที่นำเสนอการบริหารการคลังภายใต้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ พื้นฐานการบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพและสร้างประสิทธิผลต่องานทางด้านการคลัง หน่วยงานภาครัฐจะต้องกำหนดประเด็นสำคัญในการบริหาร ให้แยกออกเป็นขอบข่ายที่สำคัญ 4 ขอบข่าย ดังต่อไปนี้

- 1.การจัดการและการคัดเลือกผู้นำ (Organizational Alignment and Leadership) เพื่อเป็นผู้กำหนดทิศทางการคลังในทุกภาคส่วน ผู้นำจะต้องมีความสามารถ มีความซื่อสัตย์ และสามารถประสานงานได้ดีทุกภาคส่วนของหน่วยงานภาครัฐ
- 2.การจัดการนโยบายและการวางแผน (Policies and Processes) จะต้องใช้หลักการเชิงกลยุทธ์เข้ามาเป็นพื้นฐานเพื่อการขับเคลื่อน การคลังจะต้องสร้างความร่วมมือกับทุกองค์การ และทุกหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน มีการจัดการผู้จัดจำหน่าย (Supplier) ลดการผูกขาด (Reduce Monopoly)
- 3.การจัดการส่วนบุคคล (Personnel Management) การจัดการงานบุคคล การสั่งสมทุนมนุษย์ การสร้างวัฒนธรรมในองค์การมีแต่ความซื่อสัตย์และมีกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพมีการควบคุมอย่างชัดเจนสนับสนุนการสร้างพฤติกรรมที่มีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ข้อมูลข่าวสาร และ
- 4.ข้อมูลข่าวสาร (Information).การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการข้อมูล มีการติดตามผล การวางฐานข้อมูลทางการเงินและระบบนั้นจะต้องให้ง่ายต่อความเข้าใจในระดับผู้บริหาร มีระบบป้องกัน และการจัดการให้ข้อมูลเป็นความลับ

2) การปรับบทบาทเชิงสถาบันและนโยบาย ประกอบด้วย การสร้างมาตรการทางการคลังที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบรรยากาศทางการเมืองเพื่อลดแรงต้านทางภาษี การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองภูเก็ต การทบทวนเกณฑ์การจัดประเภทภาษีอากรต่างๆ ให้เหมาะสมกับองค์ประกอบโดยคำนึงถึงพื้นที่ และการปรับปรุงสัดส่วนรายได้ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล เพื่อนำไปสู่การเป็นจังหวัดจัดการตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2551) ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพทางการคลังท้องถิ่น

โดยแบ่งหน่วยวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น (political leaders' attitudes) ระดับกลุ่มผลประโยชน์ (organized interest groups) และวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับชุมชน (communal political cultures) ปัจจัยการเมืองทั้งสามระดับมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อกันและกัน และต่างส่งผลกระทบต่อการบริหารงานคลังท้องถิ่นด้วยกันทั้งสิ้น โดยได้อธิบายว่าทำไมปัจจัยการเมืองต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า การบริหารงานคลังท้องถิ่นในแง่มุมหนึ่งเป็นเรื่องการเมือง เป็นเรื่องของการแบ่งปันภาระค่าใช้จ่ายและการกระจายผลประโยชน์ของบริการสาธารณะในระดับชุมชน การจัดเก็บภาษีอากรและการใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงอำนาจในการปกครองตนเองของชุมชน ท้องถิ่นกับภาคประชาชน หากประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ให้การยอมรับการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น และหากผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีทัศนคติในเรื่องดังกล่าวไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ย่อมเกื้อหนุนให้มีการบริหารจัดการเก็บภาษีท้องถิ่นที่มีส่วนช่วยเพิ่มความเข้มแข็งทางการคลังให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามไปด้วย ในทางกลับกัน หากวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ความพยายามของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และทัศนคติทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางที่ไม่สอดคล้องกับการบริหารการเงินการคลังอย่างยั่งยืนแล้วนั้น ปัจจัยทางการเมืองในลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างสุขภาพทางการคลังของท้องถิ่น ดังนั้นเป็นต้น การเข้าใจถึงคุณลักษณะของปัจจัยทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาพทางการคลังท้องถิ่นน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 2 ประการ 1.ความเข้าใจในคุณลักษณะทางการเมืองว่าด้วยการพัฒนาระบบการคลังท้องถิ่น (politics of local fiscal reform) ทำให้มองเห็นทางเลือกหรือมาตรการที่เหมาะสมในการเสริมสร้างสุขภาพทางการคลังที่สอดคล้องกับบรรยากาศทางการเมือง อันจะเป็นผลดีต่อการสร้างการยอมรับของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และช่วยลดการต่อต้านการจัดเก็บภาษี (tax revolt) ในท้องถิ่น ดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศมาแล้วก่อนหน้านี้ 2.ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำตระหนักว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ

ระบบการคลังท้องถิ่นมิใช่เรื่องในทางเทคนิคที่ดำเนินการกันเองภายในหน่วยงาน หากเป็นเรื่องที่ควรดำเนินอย่างเปิดเผยโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้ร่วมคิดและตัดสินใจตามความเหมาะสม อันเป็นวิธีปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อสถานภาพทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต

1.1 การบริหารการคลังท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตควรมีการปรับเปลี่ยนหลักคิดการบริหารการคลังท้องถิ่น จากเดิมที่ใช้จ่ายที่กำหนดรายจ่าย ที่เน้นการบริหารการคลังแบบเกินดุล เปลี่ยนมาเป็นกำหนดรายจ่าย (ทำแผนโครงการ) แล้วมากำหนดรายได้ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ว่าเพียงพอ หรือ มีความตึงเครียดทางการเงินที่มีรายได้ไม่เพียงพอ นำไปสู่การบริหารการคลังท้องถิ่นที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดภูเก็ตต่อไป

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจในลงทุนขนาดใหญ่ และการกอบนี้สาธารณะ การจัดบริการสาธารณะในระยะปานกลางและระยะยาว เป็นการลงทุนขนาดใหญ่ ที่อาจจะมีการกอบนี้สาธารณะขึ้น และเป็นการเพิ่มสัดส่วนของร้อยละของการลงทุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

2. ข้อเสนอแนะต่อปัญหาทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีแผนงานการพัฒนาระบบฐานข้อมูลในแผนงานของหน่วยงานทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว โดยมีการจัดทำแผนที่ภาษี มีการสรรหาและพัฒนาบุคลากรด้านนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความตระหนักรู้และความเข้าใจต่อการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการคลัง

2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีแผนงานการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่มีเป้าหมายชัดเจน มีแผนงานจัดเก็บภาษี สร้างระบบและกลไกในการพัฒนาการจัดเก็บภาษี ที่ต้องมีขบวนการขั้นตอนที่ชัดเจน มีระเบียบ กฎเกณฑ์ เครื่องชี้วัดความสำเร็จของงาน และการกำกับติดตามในองค์กร

2.3 เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของภาคประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตควรมีตั้งคณะกรรมการทางการคลังที่เข้ามาเป็นอนุกรรมการพิจารณาและร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง โดยเฉพาะ ที่เป็นคณะกรรมการที่มาจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีพลังต่อการขับเคลื่อนท้องถิ่นและมีอำนาจในการต่อรองสูง เข้ามาเป็นหน่วยร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ต้องมีความถ่วงดุลของภาคส่วนต่างๆ เพื่อสร้างมาตรการทางการคลังที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางกายภาพของเมืองเพื่อลดแรงต้านทางภาษีในท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต

3.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่มีการพัฒนาและยกระดับองค์กรที่สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวความเป็นพลวัตของเมืองภูเก็ตที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและเติบโตอยู่ตลอดเวลา การริเริ่มการพัฒนานั้นอาจมาจากตัวบุคคล หรือการตื่นตัวของชุมชน การเพิ่มสมรรถนะการบริหารการคลังต้องเริ่มจากการสร้างบรรยากาศของการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บรรยากาศของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งการสร้างสรรค์ มุ่งที่จะเปิดโอกาส เปิดพื้นที่ให้กับทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการคลังในหลายระดับชั้นเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการบริหารพัฒนาในยุคใหม่

3.2 สร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองภูเก็ตขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการเพื่อเป็นเครือข่ายการพัฒนาเมืองภูเก็ต สร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการการบริหารการคลังท้องถิ่นนั้น เช่น การจัดการปัญหาการจัดการขยะ การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การบริการขนส่งมวลชน

การป้องกันภัยพิบัติ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่นที่จะใช้ร่วมกัน โดยเฉพาะทรัพยากรต่างๆ ที่ไม่สามารถแยกเป็นเอกเทศให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตรับผิดชอบเพียงลำพังได้

3.3 รัฐบาลต้องใช้เกณฑ์พื้นที่ในการจัดประเภทภาษีอากรต่างๆ ให้เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต เช่น การอนุญาตให้จังหวัดภูเก็ตเก็บค่าธรรมเนียมนักท่องเที่ยว ค่าธรรมเนียมแรงงานต่างด้าว เป็นต้น เพื่อสอดคล้องกับสภาพความเป็นเมืองท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

3.4 รัฐบาลต้องส่งเสริมอำนาจในการจัดการตนเองได้ของจังหวัดภูเก็ต การส่งเสริมอำนาจในการจัดการตนเองของจังหวัด หมายถึง การให้กระจายอำนาจทางการคลัง เพื่อให้ท้องถิ่นเป็นอิสระและมีความคล่องตัว ไม่ต้องพึ่งพางบประมาณ หรือ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ซึ่งรัฐอาจต้องมีการถ่ายโอนอำนาจการจัดเก็บภาษีของท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม หรือ มีการแบ่งสรรสัดส่วนภาษีที่ส่วนกลางจัดเก็บให้แก่ท้องถิ่นมากขึ้น เช่น มีข้อเรียกร้องให้มีการจัดสรรภาษีมูลค่าเพิ่มที่ท้องถิ่นจะได้รับจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 50 เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัย

4.1 ควรมีการศึกษาถึงฐานภาษีและอัตราภาษีที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตนั้นควรเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อเสนอต่อภาครัฐในการปรับภาษีและอัตราภาษีที่เหมาะสมต่อท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

4.2 ควรมีการศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะมีงานศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพด้านรายได้มากกว่า ทั้งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพด้านรายได้

4.3 ควรมีการศึกษานวัตกรรมการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาและ นำไปปรับปรุงพัฒนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือในการบริหารการคลังท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดภูเก็ต

4.4 ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตภายใต้การปฏิรูปควรจะออกมาเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแก่ภาครัฐในการปฏิรูปการบริหารการคลังสำหรับจังหวัดภูเก็ต

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ รัชชาติเจริญ. (2557). การบริหารการคลังภายใต้แนวคิด การจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารนักบริหาร*, 34(1), น. 8-19.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2553). *นโยบายการคลังสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: แปลนพริ้นติ้ง.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2551). *การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการคลังของเทศบาล: รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกนธ์ วรรณวิวัฒนา. (2556). *การกระจายอำนาจการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: แนวคิดและการปฏิบัติกรณีศึกษาประเทศไทย..* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดภูเก็ต ศูนย์ข้อมูลการค้าจังหวัด. (2560). **สรุปภาวะเศรษฐกิจการค้าจังหวัดภูเก็ต ปี 2560**. [Online] Available: <http://pcocmartsch.moc.go.th/index.aspx>
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภูเก็ต (2560). **แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต 4 ปี (พ.ศ.2561-2564)**. [Online] Available:<http://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=plan> (2555, 20 ตุลาคม)
- สำนักบริหารคลังท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2560) ข้อมูลด้านการเงินการคลังท้องถิ่น. [Online] Available: <http://www.dla.go.th/work/money/index.jsp>
- Bahl, R., Johannes F. L., & Johannes F. (1992) . *Urban public finance in developing countries*. Washington, DC: Oxford University Press.

- Christopher Hood, A public management for all seasons,(Public Administration, (69), 1991), pp. 3-19.
- Fenwick, J. (1995) . **Managing local government**. Retrieved from <http://nrl.northumbria.ac.uk/3320/>.
- Garber, J.A. (1997) . **Reinventing what?: The uncertain context of local government in Austria, Germany and Switzerland**. New York: Stage.
- Groves, S. M., & Valente, M. G. (1994) . **Evaluating financial condition: A handbook for local government**. Washington, DC: City Management Association.
- Honadle, B. W., Costa, J. M., & Cigler, B. A. (2004). **Fiscal health for local governments: an introduction to concepts, practical analysis, and strategies**. California: Elsevier Academic Press.
- Musgrave, R. A. (1959). **Theory of public finance; A study in public economy**. New York: McGraw-Hill.
- Tannenwald, R. (1998). Come the devolution: Will States be able to respond?. **New England Economic Review**. (2), 53-73.
- Wang, S. (2006). Money and autonomy: Patterns of civil society finance and their implications. **Studies in Comparative International Development**, 40(4), 3-29.
- U.S.Government Accountability Office (GAO). (2005).**Assessing the acquisition function at federal agencies**. Retrieved September 8, 2013, <http://www.gao.gov/assets/80/76901.pdf>

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4
กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
**Developing the Fourth Royal Thai Army Housewives'
Community Enterprise in the Southernmost Provinces**

ดร.ชมพูนุท ศรีพงษ์¹, สันติ อารักษ์คุณากร¹

ปิยะดา มณีนิล², สัสดี กำแพงดี², วลัยลดา พรหมเวียง²

Dr. Chompunuch Sriphong¹, Santi Arakkunakorn¹,

Piyada Maneenin², Sassadee Kamphangdee², Wallada Promwieng²

บทคัดย่อ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ 3) วิเคราะห์สภาพการณ์ทางธุรกิจ 4) กำหนด แนวทางการพัฒนา และ 5) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มดังกล่าว เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านทหารผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จำนวน 16 กลุ่ม รวม 106 คน เพื่อคัดเลือกกลุ่มซึ่งกำหนดแนวทางพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชน ที่มีอยู่เดิมเพียงแห่งเดียวได้ยุติการดำเนินงาน หลังจากคัดเลือกกลุ่มได้เก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มสมาชิกของ 5 วิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งใหม่ รวม 48 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและ วิเคราะห์ SWOT

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนแบ่งหน้าที่งาน ทำบัญชี รายรับรายจ่าย วางแผนการผลิต ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวทหาร บัณฑิตที่มีผล ต่อการดำเนินงาน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ความสามารถของ สมาชิก ความสามัคคี ผลิตรภัณฑ์ได้มาตรฐานรับรอง มีช่องทางการจัดจำหน่าย การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และคู่แข่ง โดยปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง คือ การ สนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัด และความสามัคคี จุดอ่อน ได้แก่ ความสามารถ ในการประกอบการของสมาชิก มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนโอกาส คือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และอุปสรรค คือคู่แข่ง ดังนั้นการพัฒนากลุ่มจึงเป็นไปตามแนวทางซึ่งมุ่งแก้ไขจุดอ่อนในการดำเนินงาน และใช้โอกาสในสถานการณ์ทางธุรกิจให้เกิดประโยชน์ จนทำให้ทุกกลุ่มพัฒนา เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า

คำสำคัญ : การพัฒนา วิสาหกิจชุมชน แม่บ้านทหารบก กองทัพภาคที่ 4 จังหวัด ชัยแดนภาคใต้

Abstract

Community enterprise development is the foundation of the community economy. Thus, this present work aims to 1) study the business operation of the Fourth Royal Thai Army housewives' community enterprises in the southernmost provinces 2) study factors that affect operations 3) analyze their business situations, 4) determine the guidelines for their development and 5) develop these enterprises. Data was collected through group interviews with each of the housewives producer groups, totaling 16 groups with 106 members, in order to select groups which had determined the development guidelines to become a community enterprise, because a

previous community enterprise stopped operation. After selection, non-participant observation, focus group discussions and group interviews were done with members of each of the 5 newly registered community enterprises, totaling 48 members. Content analysis and SWOT analysis were utilized. The results revealed that the members of the community enterprises divided up their work, did the income and expense accounts and most of their customers are military families. Organizational support as well as members' competence, unity, product standard, distribution channels, government support and competition are factors that affect operations. In terms of their business situation, the support of the military unit and unity are strengths while member's competence, product's standard and distribution channels are weaknesses. The support of government agencies serve as their opportunity while competition is the threat. So, the guidelines for development focused on strengthening the weaknesses of operation and using the opportunity in business situation to their benefit. After following the guidelines for development, all 5 community enterprises became progressive community enterprises.

Keywords : Developing, Community Enterprise, Army Housewife, The Fourth Royal Thai Army Area, The Southernmost Provinces

บทนำ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนับว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะวิสาหกิจชุมชนเป็นธุรกิจของคนในชุมชนที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจาก

การดำเนินงาน กล่าวได้ว่าเป็นหน่วยผลิตหน่วยหนึ่งในสังคมที่ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีกิจกรรมทำร่วมกันในการประกอบสัมมาอาชีพ รู้จักการทำงานเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน รู้จักใช้ทรัพยากรที่มี และทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การใช้ภูมิปัญญาชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน อีกทั้งการเรียนรู้ผ่านการประกอบธุรกิจยังช่วยให้คนในชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม (Promsaka Na Sakolnakorn, 2013 : 1) นอกจากนี้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนยังเป็นประเด็นที่เป็นจุดเน้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 เพราะเป็นการขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็นให้เกิดขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017 : 17)

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีหน่วยงานทหารของกองทัพบกที่ 4 หลายหน่วยทั้งที่ตั้งอยู่เดิมตามโครงสร้าง และจัดตั้งเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่หรือแปรสภาพบางหน่วยทหารโดยให้ย้ายฐานที่ตั้งมาประจำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบ ทำให้ครอบครัวของกำลังพลบางส่วนย้ายติดตามมาอยู่ในบ้านพักภายในค่ายที่ตั้งหน่วย และเหล่าคู่สมรสของกำลังพลร่วมกันทำงานในนามชมรมแม่บ้านทหารบกของแต่ละหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของหน่วยทหารและดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายของสมาคมแม่บ้านทหารบกทั้งระดับกองทัพบกและกองทัพบกภาค นอกจากนี้ยังได้รวมกลุ่มกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ประจำหน่วยและเพื่อจำหน่ายเชิงพาณิชย์ มุ่งหวังให้เป็นงานประจำ ไม่ต้องเสี่ยงกับความไม่ปลอดภัยในการออกไปทำงานภายนอกค่าย และเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง สมาชิกชมรมแม่บ้านทหารบกบางหน่วยได้จดทะเบียนการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนของแม่บ้านทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งแรก คือ วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 ตั้งอยู่ ณ ค่ายพญาอินทรีรา อำเภอนบพิตำ จังหวัดปัตตานี (The 15th Infantry Division Housewives

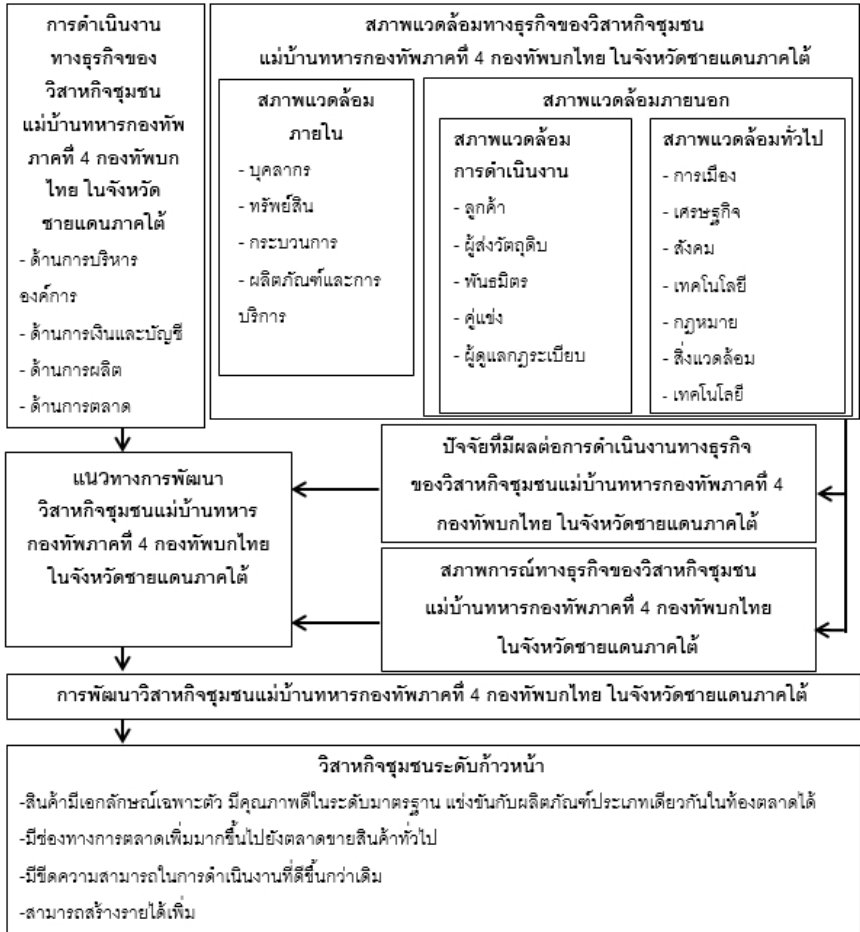
Club, 2014 : 1) ปัจจุบันได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้นามค่ายเดิมจากที่ย้ายมาจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ ค่ายสมเด็จพระสุริโยทัย (The 15th Infantry Division, 2016) วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้นอกจากเป็นแห่งแรกแล้วยังเป็นแห่งเดียวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงเวลานี้ เพราะว่ากองพลทหารราบที่ 15 เป็นหน่วยงานใหม่ที่แปรสภาพและจัดตั้งเป็นกองพลมาตรฐานเพื่อการรักษาคความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แมื่บ้านหลายคนต้องย้ายจากภูมิลำเนาเดิมเพื่อติดตามกำลังพลผู้เป็นสามีมาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ต้องมาเริ่มประกอบอาชีพใหม่ในพื้นที่ซึ่งไม่มีความคุ้นชิน ประกอบกับข้อจำกัดของการเดินทางเพราะที่ตั้งค่ายอยู่ห่างไกลตัวเมือง และเพื่อความปลอดภัยจากผู้ก่อความไม่สงบซึ่งมักลอบทำร้ายเป้าหมายอ่อนแออย่างแมื่บ้านกำลังพลทหาร แมื่บ้านจึงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ แต่อย่างไรก็ตามผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชนไม่ดีเท่าที่ควร สมาชิกยังมีรายได้ที่ไม่แน่นอน การดำเนินงานจึงต้องพัฒนาอีกหลายประการ (Juntip, 2014) ดังนั้นการพัฒnavิสาหกิจชุมชนของแมื่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า ซึ่งสามารถผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัวหรือมีเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีการผลิตที่ได้มาตรฐาน นำไปจำหน่ายแข่งขันในตลาดทั่วไปได้ (Parinyasutinun, 2017 : 135) เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ที่มั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับครอบครัวของกำลังพลซึ่งได้เสียสละปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาและรักษาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนแมื่บ้านทหาร หากเป็นเช่นนี้ย่อมเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ แสดงรายละเอียดดังภาพที่ 1

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในช่วงที่เริ่มการศึกษานั้น วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนของแม่บ้านทหารเพียงแห่งเดียวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ยุติการดำเนินงานลง เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกบางส่วนได้ติดตามกำลังพลผู้เป็นสามีไปยังหน่วยทหารอื่นตามวาระการโยกย้าย แต่อย่างไรก็ดีกลุ่มแม่บ้านจากหน่วยขึ้นตรงต่าง ๆ ของกองพลทหารราบที่ 15 ยังคงรวมกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์กันเหมือนเดิมจำนวน 16 กลุ่ม ประกอบกับทางสมาชิกชมรมแม่บ้านทหารบก สาขากองพลทหารราบที่ 15 ยังมีความประสงค์ให้มีวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นของแม่บ้านทหารเหมือนที่ผ่านมา ดังนั้นคณะวิจัยจึงสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทั้ง 16 กลุ่มรวมจำนวนสมาชิก 106 คน เพื่อคัดเลือกกลุ่มที่มีแนวทางพัฒนากลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งพบว่ามีจำนวน 6 กลุ่ม ทางคณะวิจัยจึงให้ความรู้และช่วยดำเนินการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนรวม 5 กลุ่ม เนื่องจากมี 2 กลุ่ม ได้จดทะเบียนภายใต้วิสาหกิจชุมชนเดียวกัน ดังรายละเอียด

1.กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด กรมทหารราบที่ 151 จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขาทหารราบที่ 151 มีสมาชิกจำนวน 12 คน

2.กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กรมทหารราบที่ 152 จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติกค่ายสิรินธร มีสมาชิกจำนวน 9 คน

3.กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เสื้อห่มกล่องทิชชู กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 153 จดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขา ร.153 พัน 3 มีสมาชิกจำนวน 7 คน

4.กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เสื้อยืดปักทำมือลายการ์ตูนทหาร และกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ กองพันทหารช่างที่ 15 รวมกลุ่มจดทะเบียน

เป็นวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขากองพันทหารช่างที่ 15 มีสมาชิกจำนวน 8 คน

5.กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นและผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น หน่วยข่าวกรองทางทหาร จดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขานักข่าวกรองทางทหาร มีสมาชิกจำนวน 12 คน

ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญคือ สมาชิกทุกคนของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว รวม 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนการศึกษามีดังนี้

1. การศึกษาการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน โดยศึกษาด้านการบริหารองค์การ ด้านการเงินและบัญชี ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การตรวจสอบเอกสารการดำเนินงาน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม

2. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน โดยศึกษาปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม

3. การวิเคราะห์สภาพการณ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ด้วยเทคนิค SWOT Analysis เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยการสนทนากลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม

4. การกำหนดแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้วยการสนทนากลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม โดยนำข้อมูลการดำเนินธุรกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ และสภาพการณ์ทางธุรกิจ มาใช้ประกอบการพิจารณา

5. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดโดยคณะวิจัยร่วมกับสมาชิกของแต่ละวิสาหกิจชุมชน และติดตามผลการพัฒนาด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการตรวจสอบเอกสารการดำเนินงาน ณ ที่ตั้งวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ช้างต้น ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

การจัดกระทำข้อมูล

1.ถอดความและสรุปสาระสำคัญข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ได้บันทึกเสียง

2.นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสารของกลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึกของนักวิจัยแต่ละคน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสามเส้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เนื้อหาตีความ และสรุปผล ส่วนข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการตรวจสอบเอกสารในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม นำมาวิเคราะห์และสรุปเสริมข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษา

1.การดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 ด้านการบริหารองค์การ ทุกกลุ่มกำหนดแผนการทำงานร่วมกัน แบ่งงานและอำนาจหน้าที่ให้แก่สมาชิกอย่างชัดเจน แต่ทุกคนร่วมกันผลิต กำกับดูแลการทำงานโดยประธานกลุ่ม และมีประธานชมรมแม่บ้านของหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้บังคับหน่วยเป็นที่ปรึกษา

1.2 ด้านการเงินและบัญชี ทุกกลุ่มได้รับเงินลงทุนเริ่มต้นจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยบางกลุ่มได้รับแบบให้เปล่า บางกลุ่มได้รับแบบให้ยืม จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและคำนวณกำไร จ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกตามชิ้นงาน แบ่งผลกำไรส่วนหนึ่ง

เก็บไว้เป็นเงินสะสม อีกส่วนหนึ่งเฉลี่ยจ่ายให้แก่สมาชิกและจ่ายคืนต้นสังกัดสำหรับกลุ่มที่ได้รับเงินทุนแบบให้ยืม โดยสมาชิกกลุ่มได้รับผลตอบแทน 1,500-2,500 บาทต่อเดือน ยกเว้นวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขา ร.153 พัน 3 ยังไม่ได้จ่ายผลตอบแทนและแบ่งผลกำไรแก่สมาชิก เนื่องจากมีรายได้ไม่มากจึงเก็บไว้เป็นเงินสะสม

1.3 ด้านการผลิต ทุกกลุ่มวางแผนการผลิตโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม จัดซื้อวัตถุดิบในการผลิตและวัสดุอุปกรณ์โดยส่วนใหญ่จากภายในจังหวัดที่ตั้งค่ายและจังหวัดใกล้เคียง ยกเว้นบางชนิดซื้อจากกรุงเทพฯ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขากรมทหารราบที่ 151 มีวัตถุดิบหลักคือต้นกระจุตซึ่งขึ้นอยู่ตามธรรมชาติภายในค่าย สินค้าซึ่งผลิตของทุกกลุ่มยังไม่มีเครื่องหมายมาตรฐานใดรับรอง นอกจากนี้บางกลุ่มประสบปัญหากำลังการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทั้งกำลังคนและเครื่องจักร

1.4 ด้านการตลาด บางกลุ่มยังไม่มีชื่อตราสินค้าหรือเครื่องหมายตราสินค้า ฉลากหรือป้ายสินค้าของทุกกลุ่มยังขาดความสวยงามและให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะฉลากสินค้ากล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นและผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น เช่น สบู่ ครีมบำรุงผิว ฯลฯ ยังไม่ถูกต้องตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ทุกกลุ่มกำหนดราคาด้วยการพิจารณาลักษณะสินค้า ต้นทุน และราคาขายในท้องตลาด ส่วนการจัดจำหน่ายของทุกกลุ่มใช้ช่องทางตรงเป็นส่วนใหญ่ และช่องทางการจัดจำหน่ายทางอ้อมด้วยการฝากขาย ณ ร้านค้าสวัสดิการของหน่วย และร้านค้าบริเวณบ้านพักของกำลังพล สำหรับการส่งเสริมการตลาดของทุกกลุ่มใช้การตลาดทางตรงโดยสมาชิกของกลุ่มสื่อสารเกี่ยวกับสินค้าไปยังลูกค้าเป้าหมาย การโฆษณาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก และแอปพลิเคชันไลน์ การบอกปากต่อปากของของลูกค้าไปยังคนรู้จัก นอกจากนี้ส่งเสริมการขายด้วยการให้ส่วนลดทางการค้าแก่ลูกค้า อย่างไรก็ตามลูกค้าส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในแวดวงครอบครัวทหาร

2.ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกธุรกิจ สรุปข้อมูลโดยภาพรวมดังนี้

2.1 ปัจจัยภายในธุรกิจ คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในธุรกิจ ได้แก่ การช่วยเหลือด้านเงินลงทุนจากหน่วยงานต้นสังกัด การส่งเสริมการดำเนินงานจากผู้บังคับหน่วยหรือภรรยาผู้บังคับหน่วยซึ่งเป็นประธานชมรมแม่บ้านทหารบกของหน่วย และเป็นที่ปรึกษาหลักของกลุ่ม ความสามัคคีของสมาชิก ความสามารถของสมาชิกในการประกอบการโดยเฉพาะด้านการผลิตและการตลาด ผลิตภัณฑ์ได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน และมีช่องทางการจัดจำหน่าย เพราะช่วยให้การดำเนินงานทางธุรกิจเกิดความต่อเนื่อง สินค้าเป็นที่รู้จัก สร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคได้

2.2 ปัจจัยภายนอกธุรกิจ คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ ได้แก่ คู่แข่งในตลาดสินค้าประเภทเดียวกัน เพราะทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการซื้อสินค้ามากขึ้น วิสาหกิจชุมชนจึงต้องพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดธุรกิจได้ ปัจจัยอีกประการคือการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐภายนอก เพราะทำให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจให้ดีขึ้น

3.สภาพการณ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม สรุปข้อมูลโดยภาพรวมดังนี้

จุดแข็ง ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนการดำเนินงาน สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี มีจุดขายในความเป็นผลิตภัณฑ์ของแม่บ้านทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลิตภัณฑ์ของบางกลุ่มมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ เสื้อห่มกล่อ่งทิชชู ซึ่งตัดเย็บเป็นชุดเครื่องแบบทหาร เสื้อปักทำมือลายการตูนทหาร น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นสูตรจาวมะพร้าว

จุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ความสามารถในการประกอบการ การดำเนินงานของกลุ่มขาดความต่อเนื่องเพราะสมาชิกบางส่วนมีภาระทางครอบครัว หรือมีงานประจำ และบางส่วนต้องย้ายตามกำลังพลซึ่งเป็นสามีไปประจำยังหน่วยทหารอื่น ผลกระทบที่ไม่มีมาตรฐานรับรอง ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ฉลาก หรือป้ายสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจำหน่ายสินค้ายังไม่กว้างขวาง ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการ

โอกาส ได้แก่ ภาครัฐหลายหน่วยงานให้การสนับสนุนและส่งเสริมสินค้าชุมชน เทคโนโลยีทางการสื่อสารในปัจจุบันมีความทันสมัย

อุปสรรค ได้แก่ การแข่งขันในตลาดสินค้าประเภทเดียวกัน

4.การกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสนทนากลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของแต่ละกลุ่มเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยนำข้อมูลการดำเนินธุรกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ และสภาพการณ์ทางธุรกิจมาประกอบการพิจารณา พบว่ามี แนวทางพัฒนาธุรกิจค่อนข้างตรงกัน สรุปได้ดังนี้

4.1 การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ด้วยการเพิ่มโอกาสให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาศักยภาพ การยกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบการของสมาชิก การเสริมสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

4.2 การพัฒนาด้านการผลิต ด้วยการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน และดำเนินการเพิ่มกำลังการผลิต

4.3 การพัฒนาด้านการตลาด ด้วยการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปรับรูปแบบให้มีความหลากหลาย ปรับปรุงหรือออกแบบเครื่องหมายตราสินค้า ป้ายสินค้า ฉลากสินค้า รวมทั้งบรรจุภัณฑ์ และจดลิขสิทธิ์สำหรับบางผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้พัฒนาด้านการจัดจำหน่าย ด้วยการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ การออกร้านจำหน่ายสินค้า การจำหน่ายผ่านคนกลางทางการตลาด รวมทั้งพัฒนาด้านการส่งเสริม

การตลาด ด้วยการเพิ่มการโฆษณาสินค้าในลักษณะที่เป็นทางการ รวมทั้งให้ชาวประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขา กรมทหารราบที่ 151 ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด และวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติกค่ายสิรินธร ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กำหนดแนวทางเพิ่มเติมดังนี้

4.4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยขออนุมัติจากผู้บังคับหน่วย เตรียมสถานที่ เตรียมสมาชิกให้สามารถบรรยายถ่ายทอดความรู้ และประชาสัมพันธ์เชิญชวนคณะผู้สนใจ

5.การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนดำเนินการตามแนวทางที่กำหนด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหกรกองทัพอากาศที่ 4 กองทัพบกไทย
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม
แนวทางพัฒนา 1.1 เพิ่มโอกาสให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ วิธีการพัฒนา การให้ความรู้ จัดเตรียมเอกสาร และดำเนินการลงทะเบียนเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มได้รับหนังสือรับรองการรวมกลุ่มจากสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภอที่ตั้งกลุ่ม และยังได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านความรู้และทักษะในการประกอบการ การสนับสนุนทางการเงิน การตลาดในการออกร้านจำหน่ายสินค้า และกลุ่มซึ่งผลิตผลิตภัณฑ์กระจูดได้รับการสนับสนุนเครื่องจักร
1.2 ยกระดับความรู้ความสามารถของสมาชิกในการประกอบการ วิธีการพัฒนา 1.2.1 การฝึกอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะการผลิต เพื่อเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน <u>ผลการพัฒนา</u> สมาชิกกลุ่มมีความรู้และพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐาน 1.2.2 การฝึกอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางการตลาด <u>ผลการพัฒนา</u> สมาชิกกลุ่มมีความรู้ทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น มีทักษะในการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ 1.2.3 การฝึกอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางบัญชี <u>ผลการพัฒนา</u> สมาชิกกลุ่มมีความรู้และทักษะการทำบัญชีเพิ่มขึ้น
1.3 การเสริมสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน วิธีการพัฒนา 1.3.1 ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกแม่บ้านของหน่วยและประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการผลิตกับกลุ่ม <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มมีสมาชิกแม่บ้านที่ย้ายมาใหม่มาเข้าร่วมกิจกรรมการผลิต นอกจากนี้กลุ่มซึ่งผลิตผลิตภัณฑ์กระจูด มีประชาชนรอบค้ายเข้ามาร่วมผลิต 10 คน และกลุ่มซึ่งผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก มีกำลังพลทหารเข้ามาร่วมผลิต 4 นาย ทำให้กลุ่มมีกำลังคนทดแทนสมาชิกเดิมและเพิ่มกำลังการผลิต 1.3.2 การจัดการความรู้ <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มดำเนินการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะการผลิตให้สมาชิกใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบันทึกความรู้ในการทำงาน โดยเก็บในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

2. การพัฒนาด้านการผลิต
แนวทางพัฒนา 2.1 ปรับปรุงการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน วิธีการพัฒนา ศึกษา วางแผน และพัฒนาการผลิตให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการได้รับเลขที่ <u>รพบ</u> หรือเลข <u>อย</u> สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร การได้รับเลขที่ใบรับแจ้งเลขสำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (<u>มผช</u>) และมาตรฐานการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ผลการพัฒนา 1. ผลิตภัณฑ์น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นและผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ทั้ง 11 รายการ ได้รับเลขที่ใบรับแจ้ง 2. ผลิตภัณฑ์ของ 4 กลุ่มได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กระจุย ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ผลิตภัณฑ์เสื้อหุ้มกล่องทิชชู ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องสำอางซึ่งส่งประเมินบางรายการ ได้แก่ ครีมบำรุงผิวหน้าผสมคอลลาเจน และสบู่เหลวผสมผงทองคำ 3. ผลิตภัณฑ์ของทุกกลุ่มซึ่งได้รับ <u>มผช</u> พัฒนามาตามเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในการจัดระดับการพัฒนา (1-5 ดาว) เพื่อพร้อมส่งคัดสรรเมื่อถึงเวลาที่เปิดรับคัดสรรผลิตภัณฑ์
2.2 เพิ่มกำลังการผลิต วิธีการพัฒนา 2.2.1 ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกแม่บ้านของหน่วยและประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการผลิตกับกลุ่ม ผลการพัฒนา ทุกกลุ่มมีสมาชิกใหม่เข้าร่วมกิจกรรมการผลิต ทำให้กำลังการผลิตเพิ่มมากขึ้น วิธีการพัฒนา 2.2.2 จัดหาจัดซื้อเครื่องจักรเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจุยและกลุ่มผลิตภัณฑ์เสื้อยืดปักทำมีเอกลักษณ์ทหาร ผลการพัฒนา ทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวมีกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นจากเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ
3. การพัฒนาด้านการตลาด
แนวทางพัฒนา 3.1 พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ วิธีการพัฒนา 3.1.1 อบรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กับทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มผลิตสินค้าประเภทเครื่องสำอางและอาหาร ผลการพัฒนา ทุกกลุ่มที่ร่วมอบรมมีผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น 3.1.2 ปรับปรุงหรือออกแบบเครื่องหมายตราสินค้า ผลการพัฒนา ทุกกลุ่มมีเครื่องหมายตราสินค้าใหม่ 3.1.3 ออกแบบป้ายสินค้าหรือปรับปรุงฉลากสินค้า ผลการพัฒนา 1. ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องสำอางมีฉลากถูกต้องตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข 2. ผลิตภัณฑ์กระจุย ผ้าบาติก เสื้อหุ้มกล่องทิชชู และเสื้อยืดปักทำมีเอกลักษณ์ทหาร มีป้ายสินค้าใหม่ทั้งชนิดผ้าซึ่งใช้เย็บติดกับผลิตภัณฑ์ และชนิดกระดาษซึ่งใช้ผูกห้อยกับผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

3. ผลิตภัณฑ์ทุกรายการที่ได้รับเครื่องหมาย ม.มช. มีป้ายสินค้าหรือฉลาก ซึ่งเพิ่มเรื่องราวผลิตภัณฑ์ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ใช้เมื่อเข้าคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย 3.1.4 จัดทำบรรจุภัณฑ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก และผลิตภัณฑ์เสื้อไหมกล่อ่งทิชชู <u>ผลการพัฒนา</u> ทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์มีกล่องบรรจุภัณฑ์ ลักษณะกล่องกระดาษดูภาพที่ติดสติ๊กเกอร์ตราสินค้า และผูกเชือกป่านหรือริบบิ้นเพื่อห่อหุ้มป้ายสินค้า 3.1.5 จัดพิธีเพื่อเฉพาะผลิตภัณฑ์เสื้อไหมกล่อ่งกระดาษทิชชูและเสื้อยืดปักทำมือลายการ์ตูนทหาร <u>ผลการพัฒนา</u> ผลิตภัณฑ์ของทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบ
3.2 พัฒนาด้านการจัดจำหน่าย <u>วิธีการพัฒนา</u> 3.2.1 เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยการจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มจัดจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ โดยเฉพาะทางแฟนเพจบนเฟซบุ๊กที่จัดทำขึ้น และบางกลุ่มจัดจำหน่ายผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ซึ่งจัดทำเฉพาะเพื่อการจำหน่ายสินค้า <u>วิธีการพัฒนา</u> 3.2.2 เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยการติดต่อและสมัครออกร้านจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ อุตสาหกรรมจังหวัด เทศบาล ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ <u>ผลการพัฒนา</u> 1. ทุกกลุ่มได้ออกร้านจำหน่ายสินค้าในงานต่าง ๆ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์กระดาษ เสื้อไหมกล่อ่งทิชชู น้มนมมะพร้าวสกัดเย็นและผลิตภัณฑ์แปรรูปน้มนมมะพร้าวสกัดเย็นได้รับการคัดเลือกไปจำหน่าย ณ ร้านภูฟ้า 2. สินค้าของกลุ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีลูกค้าเพิ่มขึ้น ยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์มากขึ้นทั้งที่จำหน่ายภายในงาน และการติดต่อสั่งซื้อมาภายหลังของลูกค้า 3.2.3 ติดต่อฝากจำหน่ายสินค้าผ่านคนกลางทางการตลาด ได้แก่ ร้านค้าสมาคมแม่บ้านทหารบก ร้านประชารัฐ <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มมียอดขายและรายได้เพิ่มขึ้น
3.3 พัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาด <u>วิธีการพัฒนา</u> 3.3.1 โฆษณาสินค้าในลักษณะที่เป็นทางการ <u>ผลการพัฒนา</u> ทุกกลุ่มโฆษณาสินค้าในลักษณะที่เป็นทางการผ่านทางแฟนเพจบนเฟซบุ๊กที่จัดทำขึ้น 3.3.2 ให้ข่าวประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ด้วยการออกร้านจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าหรือสาธิตการผลิตเมื่อได้รับเชิญจากหน่วยงานต่าง ๆ <u>ผลการพัฒนา</u> กลุ่มและสินค้าของกลุ่มเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น และมียอดจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น
4. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ (กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษ และกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก) <u>วิธีการพัฒนา</u> ขออนุมัติผู้บังคับบัญชา จัดเตรียมสถานที่ เตรียมตัวฝึก ประชาสัมพันธ์เชิญชวนและเปิดรับคณะต่างๆ <u>ผลการพัฒนา</u> วิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม เปิดรับคณะต่างๆ ที่ติดต่อขอศึกษาดูงาน ทำให้กลุ่มและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น ตลอดจนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกลุ่ม และช่วยเพิ่มยอดขายจากการอุดหนุนของคณะผู้มาศึกษาดูงาน

จากการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดได้ครบถ้วน ยกเว้นวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกองพลทหารราบที่ 15 สาขาของพันทหารช่างที่ 15 ซึ่งไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อยืดปักทำมือลายการ์ตูนทหาร ให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เนื่องจากต้องออกแบบตัดเย็บเสื้อแล้วนำมาปักลาย ไม่ใช่แค่ปักลายบนเสื้อซึ่งซื้อมา สมาชิกกลุ่มจึงมีมติไม่ยื่นขอ มผช. และคงการผลิตตามแบบเดิม ส่วนผลิตภัณฑ์กล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ ทางกลุ่มได้ยุติการผลิต

นอกจากนี้เมื่อประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการพัฒนาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม มีขีดความสามารถในการดำเนินงานทางธุรกิจทุกด้านดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งการบริหารองค์การ การผลิต การตลาด และการเงินและบัญชี ทำให้กลุ่มมีรายได้และผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้ามากกว่าปีที่ผ่านมา ๒ เท่าตัว สมาชิกได้รับการจัดสรรผลตอบแทนเพิ่มขึ้น และกลุ่มดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง แม้ว่าสมาชิกเดิมได้โยกย้ายตามกำลังพลผู้เป็นสามีไปประจำหน่วยทหารอื่น กล่าวได้ว่าทุกกลุ่มพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาในระดับมาก เพราะเมื่อพัฒนาตามแนวทางที่กำหนด ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มดีขึ้นและมีผลประกอบการเพิ่มขึ้นมากเมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ยกเว้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติกค่ายสิรินธร มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาในระดับปานกลาง เพราะแม้ว่ากลุ่มพัฒนาตามแนวทางที่กำหนด แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จทางการตลาดเท่าที่ควร กล่าวคือยอดขายและผลกำไรที่เพิ่มขึ้นยังไม่ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปและอภิปรายผล

วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารกองทัพบกที่ 4 กองทัพบกไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นมาใหม่ทั้ง 5 กลุ่ม ดำเนินงานทางธุรกิจในลักษณะคล้ายกัน บริหารองค์การโดยสมาชิกวางแผนการทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่งานกำกับดูแลโดยประธานกลุ่ม และมีประธานชมรมแม่บ้านหรือผู้บังคับหน่วยเป็น

ที่ปรึกษา ได้รับเงินลงทุนเริ่มต้นจากหน่วยงานต้นสังกัด จัดทำบัญชีโดยบันทึกรายรับรายจ่ายและคำนวณกำไร วางแผนการผลิต อย่างไรก็ตามสินค้าของทุกกลุ่มยังไม่มีเครื่องหมายมาตรฐานได้รับรอง ฉลากหรือป้ายสินค้ายังขาดความสวยงามและมีข้อมูลไม่ครบถ้วน กำหนดราคาด้วยการพิจารณาลักษณะสินค้า ต้นทุน และราคาขายในท้องตลาด จัดจำหน่ายโดยใช้ช่องทางตรงและทางอ้อมด้วยการฝากขาย ส่งเสริมการตลาดโดยสมาชิกของกลุ่มสื่อสารเกี่ยวกับสินค้าไปยังลูกค้า โฆษณาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ และให้ส่วนลดทางการค้า สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานประกอบด้วยปัจจัยภายในและภายนอกธุรกิจ โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ การช่วยเหลือเรื่องเงินลงทุนจากหน่วยงานต้นสังกัด การส่งเสริมการดำเนินงานจากที่ปรึกษาของกลุ่ม ความสามัคคีของสมาชิก ความสามารถด้านการผลิตและการตลาดของสมาชิก ผลิตภัณฑ์ได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน และช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐภายนอก และคู่แข่ง เมื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ทางธุรกิจ ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง คือ หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนการดำเนินงาน สมาชิกมีความสามัคคี ส่วนปัจจัยที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกขาดความรู้ความสามารถในการประกอบการ การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ไม่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน ฉลากหรือป้ายสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจำหน่ายสินค้ายังไม่กว้างขวาง ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการ ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ ภาครัฐหลายหน่วยงานให้การส่งเสริมสินค้าชุมชน และเทคโนโลยีทางการสื่อสารในปัจจุบันมีความทันสมัย ส่วนอุปสรรคสำคัญคือ การแข่งขันในตลาดสินค้าประเภทเดียวกัน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจึงมุ่งเน้นแก้ไขปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจและเป็นจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งใช้ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจและเป็นโอกาสที่มีอยู่ในสภาพการณ์ทางธุรกิจให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม เน้นการเพิ่มโอกาสให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ยกกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการของสมาชิก และจัดการความรู้เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็ง การพัฒนาด้านการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานรับรอง การพัฒนาด้านการตลาด โดยเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย

และการส่งเสริมการตลาด อีกทั้งบางกลุ่มกำหนดแนวทางเพิ่มเติม คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้จากการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดทำให้วิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม พัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า คือ สินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน แข่งขันกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันในท้องตลาดได้ มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น มีขีดความสามารถในการดำเนินงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม และสามารถสร้างรายได้เพิ่ม

การดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่มเป็นไปตามองค์ประกอบความสำเร็จ 4 ประการหลัก ได้แก่ การบริหาร การผลิต การเงิน และการตลาด (Rattanasuwan & Srijunya, 2011 : 81) โดยในการบริหารองค์การให้ความสำคัญกับการวางแผนและแบ่งหน้าที่งานของสมาชิก อาจเนื่องมาจากการวางแผนเป็นหน้าที่หลักและเป็นหน้าที่แรกของการบริหาร และการบรรลุตามเป้าหมายต้องอาศัยการปฏิบัติงานของกลุ่มงานต่าง ๆ ซึ่งมอบหมายให้กับสมาชิกที่มีความสามารถหรือมีความถนัดในงานนั้น ๆ (Bangmo, 2015 : 79,109) นอกจากนี้การที่ประธานชมรมแม่บ้านทหารของหน่วยหรือผู้บังคับหน่วยซึ่งไม่มีคู่สมรสทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านภายในหน่วย เพราะเป็นภารกิจตามตำแหน่ง ส่วนการจัดทำบัญชีโดยบันทึกรายรับรายจ่ายและคำนวณกำไร ซึ่งก็คือการทำงานบกำไรขาดทุนที่ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของธุรกิจในรอบระยะเวลาหนึ่ง (Apisitpinyo, 2013 : 21) ทุกกลุ่มวางแผนการผลิต อาจเป็นเพราะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างเต็มศักยภาพ ลดระยะเวลาและต้นทุน (Samerjai, 2015 : 381) อย่างไรก็ตามสินค้ายังไม่ได้มาตรฐานรับรอง ฉลากหรือป้ายสินค้ายังขาดความสวยงามและให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน จัดจำหน่ายใช้ช่องทางตรงและทางอ้อมคือฝากขายที่ร้านค้าภายในหน่วย ส่งเสริมการตลาดโดยใช้การตลาดทางตรง การโฆษณาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ และให้ส่วนลดทางการค้า การดำเนินงานด้านการตลาดดังกล่าวเป็นไปตามศักยภาพของกลุ่มที่มีเพื่อให้สินค้าสามารถจำหน่ายได้ สอดคล้องกับการศึกษาซึ่งระบุว่าเรื่องการตลาดยังเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ (Bangkeard, 2013 : 37)

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ตรงกับการศึกษาซึ่งระบุว่าปัจจัยด้านการเงิน การตลาด การผลิต ทรัพยากรมนุษย์ และผู้นำ มีผลต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชน (Phothinam, 2017 : 199) อีกทั้งปัจจัยด้านเงินทุน การตลาด ผู้นำ สมาชิก และความสามัคคี ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Promsaka Na Sakolnakorn, 2013 : 16) และตรงกับการศึกษาที่ระบุว่าปัจจัยภายนอกธุรกิจที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (Khotsriwong & Mongkolsrisawat, 2016 : 1640) ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ (Baupleansri, Araksomboon and Naratapanon, 2017 : 48) และการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐซึ่งเกี่ยวข้อง (Promsaka Na Sakolnakorn, 2013 : 16) นอกจากนี้การแข่งขันเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Banjongsiri, Moongjongklang & Kande, 2011 : 178) ทั้งนี้เพราะการแข่งขันกันในธุรกิจกลุ่มเดียวกันส่งผลกระทบต่อราคากำหนดราคา กำไร และความน่าสนใจในการเข้าสู่ตลาดของกิจการ (Watcharodomprasert, 2014 : 129)

วิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม มีจุดแข็ง คือ หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนการดำเนินงาน สมาชิกมีความสามัคคี มีจิตขายในความเป็นผลิตภัณฑ์ของแม่บ้านทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลิตภัณฑ์ของบางกลุ่มมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ อาจเป็นเพราะการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดช่วยเหลือให้การดำเนินงานมีความสะดวกคล่องตัว และตรงกับการศึกษาซึ่งระบุว่าความร่วมมือกันอย่างแข็งขันของสมาชิก ช่วยให้ธุรกิจชุมชนคงอยู่และเติบโตต่อไปได้ (Bangkeard, 2013 : 35) อีกทั้งหากสินค้ามีจุดขายหรือมีความโดดเด่นย่อมสร้างความแตกต่างและสร้างคุณค่าในสายตาลูกค้า ซึ่งทำให้เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน (Wingwon, 2013 : 596) ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ความสามารถในการประกอบการ การดำเนินงานของกลุ่มขาดความต่อเนื่องจากที่สมาชิกบางส่วนมีภาระทางครอบครัวหรือมีงานประจำ หรือย้ายไปประจำยังหน่วยทหารอื่น ขาดการพัฒนาสินค้ารูปแบบใหม่ ขาดการประชาสัมพันธ์ไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจำหน่ายสินค้ายังไม่กว้างขวาง ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการ ตรงกับการศึกษาซึ่งระบุว่า แรงงานและ

การตลาดจัดว่าเป็นปัญหาของวิสาหกิจชุมชน เพราะวิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกันของชาวบ้านซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ (Promsaka Na Sakolnakorn, 2013 : 11) โอกาสของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ภาครัฐหลายหน่วยงานให้การส่งเสริม และเทคโนโลยีทางการสื่อสารในปัจจุบันมีความทันสมัย ตรงกับงานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนซึ่งระบุว่า การสนับสนุนจากส่วนราชการ คือปัจจัยที่เป็นโอกาส (Chumjit, Chatchakul & Chatchakul, 2014 : 109) อาจเป็นเพราะช่วยอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงาน ส่วนพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ย่อมช่วยให้การแพร่กระจายและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของประชากรทุกกลุ่มทำได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นสื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือทางการตลาดอันทรงพลังและเข้าถึงผู้บริโภคได้ทุกกลุ่ม (Boonsart, 2015 : 15) ดังนั้นจึงเอื้อต่อการการตลาดของวิสาหกิจชุมชน ส่วนอุปสรรคสำคัญคือ การแข่งขันในตลาดสินค้าประเภทเดียวกัน เพราะคู่แข่งจัดว่าเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน (Bangkeard, 2013 : 38) และตรงกับการศึกษาซึ่งระบุว่าคู่แข่งที่เพิ่มมากขึ้นและมีขนาดใหญ่กว่าเป็นอุปสรรคต่อศักยภาพการจัดการของธุรกิจชุมชน (Chumjit, Chatchakul & Chatchakul, 2014 : 109)

แนวทางการพัฒนาของทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม การพัฒนาด้านการผลิต การพัฒนาด้านการตลาด และบางกลุ่มกำหนดแนวทางเพิ่มเติมอีกประการ คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ในส่วนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเน้นการเพิ่มโอกาสให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การยกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบการของสมาชิก การเตรียมสมาชิกมาสานต่อการดำเนินงาน และการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่าผู้ประกอบการที่มีความรู้ความสามารถย่อมสร้างความก้าวหน้าให้องค์การ (Sriwiboon, 2014 : 12) และการจัดการความรู้ยังช่วยป้องกันความรู้สูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร (Tepwan, 2011 : 188-189) อีกทั้งยังช่วยให้ความรู้เป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าพร้อมนำองค์การสู่ความสำเร็จ (Maharatsakul, 2013 : 109) และตรงกับการศึกษาที่ระบุว่า การพัฒนาผู้ประกอบการ การพัฒนาการจัดการธุรกิจในด้าน

ต่าง ๆ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก คือแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน (Bangkeard, 2013 : 12) นอกจากนี้สอดคล้องกับการศึกษาซึ่งระบุว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ของสมาชิกและผู้สนใจ เป็นแนวทางประการหนึ่งในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า (Banjongsi, Moongjongklang & Kande, 2011 : 189) จากการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดทำให้วิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่มมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานทางธุรกิจและสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนในระดับก้าวหน้า อาจเป็นเพราะการพัฒนาทางด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบัญชี เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของกลยุทธ์การดำเนินงานทางธุรกิจ (Wingwon, 2013 : 361) แม้ธุรกิจมีขนาดเล็กอย่างเช่นการประกอบการธุรกิจชุมชน ต้องทำหน้าที่และพัฒนาทางด้านดังกล่าว (Bangkeard, 2013 : 6-7)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะแก่หน่วยทหารต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านทหารผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ กองทัพภาคที่ 4 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 พัฒนาศักยภาพกลุ่ม

1.1.1 ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านทหารผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความพร้อมในการประกอบการ ให้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพราะทำให้การรวมกลุ่มของสมาชิกได้รับการรับรองตามกฎหมาย รวมถึงมีโอกาสได้รับการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านทหารผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความพร้อมในการประกอบการ ให้จดทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล (โอท็อป) เพราะช่วยเพิ่มโอกาสให้ได้รับการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.1.3 เสริมสร้างความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการผลิต การเงินและบัญชี และการตลาด ให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านทนายผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ หรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของแม่บ้านทนาย เพราะเป็นหน้าที่พื้นฐานในการดำเนินธุรกิจ

1.1.4 ส่งเสริมให้แม่บ้านทนายของหน่วยต้นสังกัดได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แม่บ้านทนาย หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทนายเพิ่มมากขึ้น และให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ เพื่อคงความรู้ที่มีคุณค่าให้อยู่คู่กับกลุ่มและสืบทอดสู่สมาชิกรุ่นต่อรุ่น ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการประกอบกิจการสมาชิกเปลี่ยนแปลงไป

1.2 พัฒนาการผลิต โดยส่งเสริมเรื่องมาตรฐานการผลิต เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านทนายสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีในระดับมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค เอื้อประโยชน์ต่อการจัดจำหน่ายในตลาดที่กว้างขึ้น รวมทั้งเป็นโอกาสที่จะได้รับเครื่องหมายมาตรฐานต่าง ๆ ได้แก่ เลข อย.สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร และเลขที่ใบรับแจ้งสำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องสำอาง รวมทั้งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และสามารถสมัครส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

1.3 พัฒนาการตลาด โดยเฉพาะในด้านผลิตภัณฑ์ ทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ ฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด เพราะทำให้กลุ่มแม่บ้านทนายผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ มีสินค้าซึ่งสามารถตอบสนองตรงตามความต้องการและสามารถสื่อสารคุณค่าของสินค้าไปยังลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้

1.4 สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของแม่บ้านทนายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยทนายและชุมชน ตลอดจนจนเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มและสินค้าของกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านทหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับในพื้นที่อื่นของประเทศ

2.2 ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของวิสาหกิจชุมชนซึ่งประสบความสำเร็จเพื่อเทียบเคียงกับวิสาหกิจชุมชนของแม่บ้านทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

Apisitpinyo, B. (2013). **Principles of Accounting**. Bangkok : Se-Education.
[in Thai].

Bangmo, S. (2015). **Organization and Management** (7th ed.) Bangkok :
Wittayapat. [in Thai].

Banjongsiri, S., Moongjongklang, B., & Kandee, P. (2011). Developing
Community Enterprises Following the Sufficiency Economy
Philosophy. **Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning**, 1,
178-197. [in Thai].

Bangkeard, A. (2013). **Community Business Operation**. Maha Sarakham :
Rajabhat Maha Sarakham University

Baupleansri, N., Araksomboon, P. & Naratapanon, N. (2017). Community
Enterprise Potentiality Development to Enhance Sustainable Strength A
Case Study of Community Enterprise, Chachoengsao Province.
Journal of Rajabhat Rajanagarindra University Graduate School, 1(1),
43-49. [in Thai].

Boonsart, W. (2015). Marketing Communications to Generation C Consumers
in the Digital Age. **Journal of Communication and Management NIDA**,
1(1), 14-30. [in Thai].

- Chumjit, A. Chatchakul, N. & Chatchakul, K. (2014). The Development of the Potential of Managing Community Businesses : Community Businesses in Klong Kian Sub-district, Phang-nga Province. **Phuket Rajabhat University Academic Journal**, 10(2), 94-115. [in Thai].
- Juntip, S. (September 10, 2014).The President of 15th Infantry Division Housewives Club. **Interview**. [in Thai].
- Khotsriwong, M. & Mongkolsrisawat, S. (2016). Development of Community Enterprise to Success A Case Study of Silk Weaving Group in Wailum Village, Maba Subdistrict, Tungkawluang Districty, Roiet Province. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 9(3), 1632-1645. [in Thai].
- Maharatsakul, P. (2013). **Managing and Developing Human Resource**. Bangkok : Panyachon. [in Thai].
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). **The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)**.Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board. [in Thai].
- Parinyasutinun, U. (2017).Community Enterprise : The Paradox of the Competition of Business. **Silpakorn University Journal**, 37(2), 131-150. [in Thai].
- Phothinam, P. (2017). The Study of the Managerial Development of Community Enterprise in Kalasin Province. **Journal of the Way Human Society**, 5(1), 192-205.
- Promsaka Na Sakolnakorn, T. (2013). **Management and Development of Community**. Songkla: Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University. [in Thai].
- Rattanasuwan, M. & Srijunya, S. (2011). **Marketing Strategy**. Bangkok : Sukhumvit Printing. [in Thai].

- Samerjai, C. (2015). **Small Business Management**. Bangkok : Se-Education.
[in Thai].
- Sriwiboon, C. (2014). **Human Resource Management and Delvelopment**.
Bangkok : Na Pech. [in Thai].
- Tepwan, P. (2011). **Strategic Human Resource Management : Concepts and
Strategies for Competitive Advantage**. Bangkok : Se-Education.
[in Thai].
- The 15th Infantry Division. (2016). **Organizational History**. Retrieved from
<http://www.infantry-division15.com> [in Thai].
- The 15th Infantry Division Housewives Club, (2014). **Summary Report of the
15th Infantry Division Housewives Club Operations 2014**. Pattani :
The 15th Infantry Division Housewives Club. [in Thai].
- Watcharodomprasert, V. (2014). Competitive Environment Factors in the
Current Situation. **Journal of Thonburi University**. 8 (17), 121-134.
[in Thai].
- Wingwon, B. (2013). **Globalized Entrepreneurship**. Bangkok : Chulalongkorn
University Printing House. [in Thai].

**ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา
กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน
PROPOSALS FOR STRATEGIES TO DEVELOP URAKLAWOI
ETHNIC GROUP, ANDAMAN COAST**

วาสนา ศรีนวลไย¹, สมหมาย แจ่มกระจ่าง²,

จันทร์ชลี มาพุท³

Wasana Srinualyai¹, Sommai Jamkrajang²,

Chanchalee Mapudh³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และ การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน และศึกษาข้อเสนอเพื่อการจัดทำ ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเอกชน และกลุ่มองค์กรอิสระ เป็นการวิจัยลักษณะพหุกรณีศึกษาหลายพื้นที่ ใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า

สภาพการเปลี่ยนแปลงผลกระทบ ได้แก่ ด้านสังคม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน การมีส่วนร่วมและความสามัคคีมีน้อยลง การเปลี่ยนผู้นำชุมชนตามธรรมชาติผู้นำที่เป็นทางการ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การประกอบอาชีพเพื่อยังชีพผู้การค้าขาย การประกอบอาชีพดั้งเดิมผู้การประกอบ อาชีพใหม่ ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประเพณี การแสดง ภาษา การแต่งกาย

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อาหาร ศาสนา เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญา ซึ่งมีการผสมผสานกับ วัฒนธรรมแบบสังคมเมืองและวัฒนธรรมบางอย่างสูญหายไป ด้านการเมือง ประกอบด้วย นโยบาย กฎหมาย ซึ่งมีการกำหนด จำกัด และไม่ยืดหยุ่น ส่งผลให้ไม่สามารถใช้วิถีชีวิตได้ตามปกติดังที่ผ่านมา และด้านสุขอนามัยระดับบุคคลและชุมชน มี สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแต่ขาดการจัดการที่ดี ส่งผลให้เกิดปัญหาความแออัด ความ เสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สำหรับการพัฒนา ได้แก่ ด้านสังคม ต้องสร้าง ความตระหนักทางการศึกษา การให้ทุนการศึกษา การขยายการศึกษาในพื้นที่ และการ จัดการศึกษา ที่เหมาะสม ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การประกอบอาชีพประมงสู่อาชีพการท่องเที่ยว การเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อการประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว ด้าน วัฒนธรรม ประกอบด้วย การสร้างแกนนำเพื่ออนุรักษ์และถ่ายทอด การจัดท่องเที่ยว วัฒนธรรมชุมชน การจัดทำเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ด้านการเมือง ประกอบด้วย การประกาศ กฎ ระเบียบ และนโยบายของรัฐ-เอกชน ควรมีความยืดหยุ่น และด้าน สุขอนามัย ควรช่วยกันจัดการสุขอนามัยของชุมชนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ **1.ด้านสังคม** ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักทางการศึกษา 2) การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ 3) การจัดการศึกษา หลักสูตรระยะสั้นด้านอาชีพ และ 4) การทำงานแบบบูรณาการ 5) การสร้างทัศนคติ และความเชื่อที่เหมาะสม **2.ด้านเศรษฐกิจ** ได้แก่ 1) การประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับ กลุ่มชาติพันธุ์ 2) การเสริมความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสม 3. **ด้านวัฒนธรรม** ได้แก่ 1) การจัดทำพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ 2) การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน 3) จัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน 4.**ด้านการเมือง** ได้แก่ การจัดทำนโยบาย กฎหมาย ข้อกำหนด ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นระบบและต่อเนื่อง การทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข) และ 5.**ด้านสุขอนามัย** ได้แก่ การพัฒนาบุคคล และชุมชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรจัดพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ 2) ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาชุมชน 3) ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

คุณภาพชีวิต 4) ควรจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และ 5) ควรมีนโยบายกฎหมาย ข้อกำหนดที่เอื้อต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) การจัดโครงการสอดคล้องกับบริบทชุมชน 2) ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของชุมชน

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์/ การพัฒนา/ กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาโว้ย/ ผังอันดามัน

Abstract

The proposals of this study were to 1. Study the changes, impacts and developments of Urak-lawoi ethnic group, 2. study the proposals for strategies to develop Urak-lawoi Ethnic Andaman coast. The research was a multisite studies and implemented a qualitative method for data collection by means of documentation analysis and structured interviews with 4 key informant groups consisted of Urak-lawoi ethnic group, public and private sectors, and non-government organization (NGO). In-depth interviews and non-participation observations were also used to supplement the contents analysis.

The research findings included the changes and impacts were. The social aspect refers to relationship with family and community. Level of social participation and harmony has been decreasing. In addition, a formal leader is appointed. In terms of economic aspect, it was found styles of occupation has been transformed from survival to commercial pattern. The cultural issue includes of tradition, performance, language, dress, food, religion, occupational tools, and wisdom. Some authentic culture seems disappeared. The final aspect found is the political issue. This is composed of policies and

laws. The assignment, limitation and inflexibility causes difficulties in daily life. In addition, the individual and community hygiene was stated. Lack of basic management level regarding basic infrastructure was mentioned. This led to problems related to community congestion, and degradation of environmental resources. The anticipated development is offered. For example, in terms of social matter, educational awareness should be raised. Scholarship offers and extended area of education can be considered, as well as, an appropriate educational management. In relation to economic aspect, tourism related occupation, further tourism related courses can be helpful. The cultural development can be successful by obtaining a leader for such conservation and knowledge transfer. Community - based tourism management and an announcement of special cultural area can be done. In addition, the political development of the ethnic group can be in a form of a flexibility of regulation, law and policies. The local participation toward community hygiene can be also considered.

The proposal of development strategies for the Urak-lawoi ethnic group on the Andaman coast which highlighted on 5 aspects consisted 1) social: encouraging to awareness of the importance of education, managing education to the way of life, such as short-term career courses, integrated working in all stakeholders, the creation of attitude and belief, 2) economy: encouraging new occupations and enhancing knowledge comply with their way of life, 3) cultural: preparation of special culture areas, the management of community cultural tourism, and the preparation of community cultural database, 4) political: development of policies, laws, and regulations that facilitate the livelihoods of ethnic groups, the operation of government sector: working systematically and continuously, collaborating of public sectors and

ethnic groups (thinking, doing, planning, and improving), 5) the development of personal and community hygiene. Research recommendations included 1) policy recommendations: arranging special areas, budgeting for developing the ethnic groups, developing a strategic plan for improving the quality of life, specializing education for the ethnic groups, and providing policies, laws, regulations facilitating to ethnic groups, 2) practical recommendations: organizing projects in accordance with the community context, operating systematically, and preparing the community to be a good host.

Keywords : STRATEGIES / DEVELOPMENT / URAKLAWOI ETHNIC GROUP / ANDAMAN REGION

บทนำ

สังคมที่มีการพัฒนาเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ส่งผลให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว และพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ และการอยู่ร่วมกันกับกลุ่มสังคมอื่น สังคมใหญ่มีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำและสร้างบรรทัดฐานให้คนกลุ่มน้อยปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มสังคมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มคนส่วนน้อยจะมีการปรับตัวเข้าหาคนกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เพราะความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม โอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีทั้งระหว่างภูมิภาคและกลุ่มสังคม เด็ก สตรี คนพิการ คนสูงอายุและชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ กระทั่งกลายเป็นคน ชายขอบ หรือกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่ชายขอบ เช่น ชาวป่า ชาวเขา ชาวดอย ชาวเล (สุรัชย์ หวันแก้ว, 2550, หน้า 67-122) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลหรือชาวน้ำ ในประเทศไทยมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมอแกน มอแกลน และอุรักลาไวยทั้ง 3 กลุ่ม อาศัยอยู่เป็นอิสระไม่ขอบค้ำสมาคมกับชนกลุ่มอื่น อพยพเคลื่อนย้ายทำมาหากินไม่เป็นหลักแหล่ง ชาวน้ำเป็นคนยากจนหาเช้ากินค่ำ มีแบบแผนประเพณีและภาษาเป็นของตนเอง

มีหัวหน้าปกครองและเป็นที่เคารพนับถือของคนในกลุ่ม ในอดีตชาวบ้านอาศัยอยู่ในเรือ บางคราวก็ขึ้นมาพักแรมบนชายหาดได้เพียงชั่วคราว ต่อมา มีการตั้งหลักแหล่งเป็น หมู่บ้านตามชายทะเลในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ก่อนที่คนพื้นเมืองในปัจจุบันจะเข้าไปอาศัย อยู่ ลักษณะบ้านเรือนในอดีตจะเป็นลักษณะเรือนยกพื้น หรือเป็นกระท่อมเพื่อเป็นที่ กำบังแดด ฝน ลม และสร้างที่อาศัยเป็นกลุ่มก้อน ปัจจุบันสร้างบ้านเรือนที่แข็งแรงตาม สมัยนิยม ที่ดินทำกินที่รัฐจัดสรรให้ชาวเลมักมีการละทิ้ง หรือขายให้กับคนเมือง ทำให้ เกิดปัญหาที่อยู่อาศัย ลักษณะของครอบครัวชาวเลนั้นจะเป็นครอบครัวขยาย สามมี หน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาจะเป็นใหญ่ในครอบครัว หน้าที่สำคัญของบุคคลใน ครอบครัวคือการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพหลักของชาวบ้านคืออาชีพทางทะเล การตกเบ็ด หาปลา มหอย รับจ้างโดยใช้ เครื่องมือง่าย ๆ ลักษณะการแต่งกายผู้ชายชอบนุ่งผ้าเตี่ยว ไม่สวมเสื้อ ผู้หญิงชอบนุ่งผ้า กระโจมอกคลุมถึงหัวเข่า การแต่งกายในปัจจุบันได้เลียนแบบคนพื้นเมืองสุภาพจะ อนามัยในอดีตนับว่าไม่ดี เนื่องจากขาดคำแนะนำ ปัจจุบันมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ด้านการให้การศึกษาแก่สมาชิกในครอบครัวนั้น จะเป็นหน้าที่ของหัวหน้า ครอบครัว เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและคนหนุ่มสาว และสามารถรักษาประเพณีวัฒนธรรม แบบแผนดั้งเดิมไว้ได้มาก เนื่องจากไม่มีอิทธิพลภายนอกเข้ามา ปัจจุบันชาวเลจะส่ง บุตรหลานให้เข้าศึกษาในโรงเรียน ทำให้เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ และเกิดการนำ ความรู้มาพัฒนาอาชีพ รู้จักดัดแปลงแบบแผนประเพณีให้กลมกลืนกับคนเมือง เดิมนั้น ชาวเลจะมีความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผี นับถือบรรพบุรุษ มีไสยศาสตร์ ภาษาที่สื่อสาร กันมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง แต่ไม่มีภาษาเขียน ขนบธรรมเนียมและประเพณี และแบบแผนนั้น มีพิธีเลือกคู่ การสู้ออกและการหมั้น พิธีแต่งงาน พิธีศพ พิธีการลอยเรือ ประจำปี ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะไม่เหมือนแบบคนเมือง แต่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมมาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากคนพื้นเมือง และเกิดจากการเรียนรู้และ ปรับปรุงอยู่เสมอ

ชาวเลมีความแตกต่างจากสังคมเมืองทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้รัฐบาลรวมถึงนักวิชาการได้มีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในอดีต ซึ่งได้ลงความเห็น ว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มล้าหลังและยังไม่พัฒนา (นฤมล อรุโณทัย, 2554, หน้า 13-28) สำหรับอุรักลาไย มีความแตกต่างด้านอัตลักษณ์อย่างชัดเจน ทั้งวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม การย้ายที่อยู่อาศัยจากทะเลสู่พื้นราบ และการอาศัยร่วมกับกลุ่มคนในสังคมเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ตั้งแต่วิถีคิดสู่ วิธีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มชาวเลที่อยู่อาศัยในพื้นที่ อุทยานกรมการท่องเที่ยวสูงในจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ และจังหวัดสตูล อุรักลาไย (Urak Lawoi) ในพื้นที่ 3 จังหวัดฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต อาศัยบริเวณ 3 พื้นที่ ได้แก่ หาดราไวย์ หาดสะบ้า และเกาะสิเหร่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีชาวเลอาศัยอยู่มาก ที่สุดและเป็นชุมชนเก่าแก่ที่สุด (พิมพ์ไฉ่ ตั้งเมธากุล, 2529, หน้า 19-20) จังหวัดกระบี่ อาศัยบริเวณเกาะพีพี (แหลมตง) เกาะจำ เกาะปู้ เกาะลันตาใหญ่และจังหวัดสตูล อาศัยบริเวณเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี (อาภรณ์ อุทฤษณ์, 2532, หน้า 99) ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสังคมเมือง การอพยพย้ายถิ่นและความต้องการในการอาศัยร่วมกับสังคมใหญ่ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเจริญ ความทันสมัย และความเป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยว รวมถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลกระทบต่ออุรักลาไยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาและการเปิดกว้างทางสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมใหญ่ เป็นปัจจัยหรือผลกระทบที่กลุ่มชาวเลได้รับ ทั้งจากการพัฒนาตามโครงการของรัฐเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่สถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาวเลถูกบีบจากสังคมและการพัฒนาไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงทางด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ (ศิริรัตน์ กตัญชลีกุล, 2552, บทนำ) กระบวนการพัฒนาที่กำหนดนโยบายโดยภาครัฐเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของเมือง หรือการพัฒนาด้านท่องเที่ยว ส่งผลให้วัฒนธรรมใหม่เข้ามาและ ค่านิยมเดิมที่ดี เปลี่ยนไป ปัจจัยเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ทำให้ประสบกับความยากลำบาก ด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกินจนถึงปัจจุบัน ผลจากการพัฒนาที่ปราศจากการคำนึงถึง

นิเวศวัฒนธรรม การละเลยวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสาเหตุหลักที่ชาวอุรักลาไ้ยต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อความอยู่รอด (เมธีรา ไกรนที (2552, หน้า 206-209) , ปิยนุช แก้วหนู (2551, บทนำ) ผลกระทบด้าน วัฒนธรรม ที่แสดงความเป็นตัวตนและเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดและเกิดกับชาวเลทุกกลุ่ม ประสบปัญหาลักษณะเดียวกัน การสูญเสียเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณี แบบแผน กฎระเบียบ ความเชื่อที่เคยปฏิบัติ มีการปรับเปลี่ยนและให้ความสำคัญน้อยลง บางอย่างสูญหาย พิธีกรรมที่ยังคงปฏิบัติมีการสืบทอดน้อยลง ขาดผู้นำทางจิต วิญญาณ การลอกเลียนแบบคนพื้นเมือง การผสมผสานร่วมกับกลุ่มชนชาวพุทธ ชาวมุสลิม ขาดการเคารพต่อธรรมชาติและผู้อาวสุ กฎ ระเบียบเสื่อมถอย การนำ ค่านิยมใหม่มาปรับใช้ ชาวอุรักลาไ้ยรุ่นใหม่ใช้ภาษาถิ่นได้แทนการใช้ภาษาหลักของ ตน ภาษาของชาวมอแกนสูญหายไม่ได้รับการสืบทอด ชุมชนแตกสลาย สาเหตุการ เปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยว การกว้านซื้อที่ดินจากนายทุน การ ผลักดัน ชาวเลออกจากพื้นที่ การพัฒนาของภาครัฐ จากนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม การเรียนการสอนที่ใช้หลักสูตรสากลเพื่อเชิดชูความเป็นไทยทำให้วัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นลดบทบาทลง การขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิม

การเรียนรู้ การปรับตัวและนำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ตาม สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เป็นสิ่งซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องให้ความสำคัญ ดังที่ ประเวศ วะสี (2546, หน้า 20-22) และ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2545, หน้า 38-78) กล่าวว่า การ พัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ความรู้ทางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา คือ ความรู้ ดั้งเดิม วิถีชีวิตจะต้องบูรณาการเพื่อความสมดุลและยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ การพัฒนาต้องมองประวัติศาสตร์ชุมชน มองวิถีคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม เพราะมีพลังและระบบคุณค่า ระบบชาวบ้าน ระบบคิดที่มีการ พัฒนามายาวนาน เมื่อมีระบบปรีกคานิยมครอบงำ ทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาถูก ทำลาย ดังนั้นการนำวัฒนธรรมมาใช้ในการสร้างชาติและเศรษฐกิจ จะต้องคิดและ นำไปสู่แผนปฏิบัติได้จริง พิธีกรรม จารีตประเพณีเป็นเรื่องใหญ่ของความเป็นชุมชน

ความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งต้องคิดที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยให้ชุมชนกำหนดทิศทางเอง สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน เป็นกลุ่มชนบรรพกาล มีความเปราะบางเมื่อเทียบกับสังคมอื่น มีการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากองค์ประกอบหลายประการ ทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว การขับเคลื่อนนโยบายจากระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น การผลักดันพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวผังอันดามันให้มีศักยภาพและเป็นพื้นที่นำร่องของเทคโนโลยีและความทันสมัย เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน โดยเป็นการศึกษาที่จะทำให้เห็นสภาพ การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ การพัฒนา และข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความตระหนักรู้ การเสริมสร้างคุณค่า และนำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยวิธีการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ต่อยอดองค์ความรู้สู่การนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ การแก้ไข และการป้องกัน ตลอดจนเพื่อนำไปสู่การดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามันมิให้สูญหายไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน

วิธีการวิจัย

การศึกษาข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เป็นการวิจัยพหุกรณีศึกษาหลายพื้นที่ (Multisite studies) มีวิธีการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบและการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน

ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเกต (Observation) แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานตั้งแต่ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพ การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา

เป็นการวิจัยลักษณะพหุกรณีศึกษาหลายพื้นที่ (Multisite studies) โดยทำการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไวกัยใน 3 จังหวัด 5 พื้นที่ ผังอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต มี 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ชุมชนหาดราไวกัย ชุมชนหาดสะปำ และชุมชนเกาะลิเหว จังหวัดกระบี่ คือ ชุมชนสังกะอู้ เกาะลันตาใหญ่ และจังหวัดสตูล คือ ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

2. ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัยใน 3 จังหวัด 5 พื้นที่ ผังอันดามัน ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการหรือผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำตามธรรมชาติหรือโต๊ะหมอบ ปราชญ์ชาวเล ผู้นำกลุ่มในชุมชน และชาวบ้านอุรักลาไวกัย รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 19 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และการพัฒนา การเตรียมแนวคำถาม สัมภาษณ์เชิงลึกและแนวสนทนากลุ่ม ที่ได้รับการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์ นำมา

สร้างเป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน โดย 1.การสังเกต 2.การสัมภาษณ์เชิงลึก 3.การสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นการพูดคุย ประเด็นความต้องการในการพัฒนาในมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลมีการตรวจสอบโดยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา คุชฎินิพนธ์ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยคัดเลือกข้อประเด็นคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) 0.5 ขึ้นไป และนำไปใช้เป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

4.การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) พรรณนาความตามข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างคุณภาพของข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปที่ได้จากการตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากปรากฏการณ์จริงเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และความต้องการในการพัฒนามุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ผังอันดามัน

1.ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาตอนที่ 2 ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การบริหารส่วนตำบล นักการศึกษา นายอำเภอ หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานองค์กรอิสระ ซึ่งเป็นผู้รู้หรือผู้เกี่ยวข้องที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ใน 3 จังหวัด 5 พื้นที่ ผังอันดามัน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

2.การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประเด็นการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน กับตัวแทนจากบุคคล 3 กลุ่ม คือ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานองค์กรอิสระ

3.การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้รับจากตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาและวิธีการพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมือง และด้านสุขอนามัย จากมุมมองกลุ่มชาติพันธุ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำแนกประเภทข้อมูลทุกประเด็น สรุป ตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลมาจัดทำร่างข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน และนำไปให้ตัวแทนบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย และกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาและยืนยันข้อค้นพบ จากกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 5 คน จาก 5 พื้นที่ และตัวแทนจากกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 คน เมื่อผ่านการเห็นชอบหรือการยืนยันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำร่างข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา มาจัดทำเป็นข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน

ผลการศึกษา

สภาพการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และการพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน

สภาพของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน

สภาพชุมชนใน 3 จังหวัด 5 พื้นที่ ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย 1) ชุมชนราไวย์ ชุมชนหาดสะปำ และชุมชนเกาะลิเเห่ 2) จังหวัดกระบี่ ชุมชนเกาะลันตาใหญ่ และ 3) จังหวัดสตูล ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ พบว่า ที่ตั้งชุมชนอยู่บริเวณชายหาด ประชากรกลุ่มอุรักลาไ้ยที่อาศัยหนาแน่นที่สุดเป็นพื้นที่เกาะลิเเห่จังหวัดภูเก็ต สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้ชุมชน ชาวอุรักลาไ้ยนับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และหลังภัยพิบัติ สีนามีมีการนับถือ

คริสต์ ชิกซ์ ตามลำดับ วัฒนธรรมประเพณี ที่ยังคงปฏิบัติและสืบทอด คือ ประเพณีลอยเรือที่มีศิลปะการแสดง เช่น ร่องเงืง รำมะนา ใช้ภาษาอุรักลาไวย์สื่อสารเฉพาะภายในกลุ่มหรือในชุมชน เมื่อออกสู่สังคมภายนอกจะสื่อสารด้วยภาษาถิ่นได้และภาษากลาง สภาพเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีทางการท่องเที่ยว และยังคงมีการทำการประมงตามฤดูกาล และรับจ้างทั่วไป ชุมชนทุกพื้นที่มีการเชื่อมต่อนสามารถสัญจรไปมาสะดวกระหว่างชุมชนและสังคมภายนอก เช่น มีถนนสะพานเชื่อมกับชุมชน มีระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา มีการพัฒนาสภาพบ้านเรือน อาคารและสถานที่และแหล่งอำนวยความสะดวกในทุกพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน

1.ด้านสังคม เกิดความห่างเหินในความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน ขาดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ขาดการมีส่วนร่วมและความสามัคคี มีสภาพต่างคนต่างอยู่เพิ่มมากขึ้น สมาชิกร่วมกิจกรรมสำคัญน้อยลง ผู้นำที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์เปลี่ยนเป็นผู้นำที่มาจากระบบการเลือกตั้ง มีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นคนไทย ในบางพื้นที่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ให้การยอมรับในผู้นำที่เป็นคนไทย สร้างความขัดแย้ง และขาดความรักสามัคคี ส่วนใ้ะหมอยังคงมีบทบาทในการจัดทำพิธีกรรมสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เกิดจากการเลียนแบบวิถีชีวิตจากสังคมภายนอก เกิดการเรียนรู้และการนำมาใช้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

2.ด้านเศรษฐกิจ จากการประกอบอาชีพเพื่อยังชีพสุ่การหาเพื่อการค้าขาย เพื่อสร้างรายได้ในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และจากการประกอบอาชีพดั้งเดิมในการทำการประมง สู่การประกอบอาชีพทางด้านการท่องเที่ยวและอาชีพอื่นๆ

3.ด้านวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทุกมิติ ทั้งประเพณี ศิลปะการแสดง ภาษา การแต่งกาย อาหาร ศาสนา วัสดุอุปกรณ์ ในการประกอบอาชีพ สภาพบ้านเรือน และภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

4.ด้านการเมือง มีนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ประกาศจากการที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเข้ามาพัฒนา ปรับปรุงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล และเพื่อดำเนินการทางธุรกิจทางการท่องเที่ยว และ

5.ด้านสุขอนามัย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานถาวร มีระบบสุขาภิบาลเข้าถึงชุมชน

มีห้องน้ำห้องส้วม มีการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย มีการสวมใส่เสื้อผ้า และการรักษาความสะอาดของร่างกาย บ้านเรือน และชุมชนมากขึ้น

ผลกระทบของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน

1.ด้านสังคม สังคมภายนอกไม่ให้การยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเกิดจากการที่คนพื้นเมืองขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความ คิด พฤติกรรม และลักษณะเฉพาะในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และลักษณะนิสัยเฉพาะ เช่น การไม่กล้าแสดงออก ขี้อาย ความไม่ถนัดในการสื่อสารด้วยภาษาไทยหรือภาษากลาง ซึ่งส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาคมกลุ่มสังคมในแต่ละระดับ ด้วยลักษณะข้อจำกัดดังกล่าวมาจึงไม่สามารถนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ การปรับปรุง การพัฒนา และไม่สามารถเสนอเชิงนโยบายทั้งในระดับชุมชน จังหวัดและประเทศได้ ผลกระทบจากเทคโนโลยีและการสื่อสาร ซึ่งสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์มีการนำมาใช้แต่ขาดความรู้ความเข้าใจและรู้ไม่เท่าทัน สร้างภาระค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนผลกระทบจากภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการศึกษา เพราะมีรายได้จากการประกอบอาชีพลดลง

2.ด้านเศรษฐกิจ การที่พื้นที่ในการดำเนินชีวิตหายไป การประกอบอาชีพดั้งเดิมหายไป เกิดการแย่งอาชีพจากคนไทย ทั้งนี้เกิดจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนซึ่งมีนโยบายพัฒนาพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่เพื่อทำธุรกิจท่องเที่ยว การออกนโยบาย ระเบียบ ประกาศ ข้อกำหนดต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบ ทั้งที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิต พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์หายไป เกิดการประกอบอาชีพใหม่ แต่ขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในอาชีพนั้นๆ ทำให้บุคคล องค์กรจากภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่และใช้ทรัพยากร ตลอดจนเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพมีราคาแพง ต้องจัดซื้อในราคาแพง สร้างภาระค่าใช้จ่าย ในขณะที่เครื่องมือและอุปกรณ์ดั้งเดิมหายไป

3.ด้านวัฒนธรรม เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม และการถูกบุกรุกพื้นที่วัฒนธรรม เนื่องจากการเปิดรับสังคมภายนอก มีการนำวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้าสู่ชุมชน ทำให้สมาชิกมีการรับรู้ เรียนรู้ การลอกเลียนแบบ เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม วัฒนธรรมดั้งเดิมหายไป รวมทั้งการถูกบุกรุกพื้นที่วัฒนธรรมจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ซึ่งถือครองกรรมสิทธิ์พื้นที่และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิต พื้นที่ทางจิตวิญญาณ

พื้นที่ฝั่งศพ พื้นที่ประกอบพิธีกรรมกลุ่มชาติพันธุ์หายไป จากสาเหตุการไม่มีสิทธิในการครอบครองพื้นที่ตามกฎหมาย ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ทางวัฒนธรรม กระทบโดยตรงต่อความรู้สึก ความเชื่อ จิตวิญญาณ สภาพจิตใจ วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

4.ด้านการเมือง ซึ่งมีการออกนโยบาย กฎหมาย ประกาศมาบังคับใช้ ส่งผลต่อการประกอบอาชีพที่ยากลำบาก เพิ่มค่าใช้จ่าย ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ถูกขับออกจากพื้นที่ เกิดความขัดสนในการดำเนินชีวิตตามวิถีแบบเดิมและแบบใหม่ และไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ได้ และ **5.สุขอนามัย** ของชุมชนขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้สภาพชุมชนไม่น่าอยู่ ทั้งนี้เกิดจากซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้าง สิ่งปฏิญ์ของขยะ สภาพปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งทำให้สุขอนามัยของแต่ละชุมชนไม่น่าอยู่อาศัย และเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ฝั่งอันดามัน

1.ด้านสังคม ประกอบด้วย การสร้างทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องเหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ การสร้างความตระหนักทางการศึกษา การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ การขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ **2.ด้านเศรษฐกิจ** ประกอบด้วย การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ด้านการท่องเที่ยว การกำหนดเขตพื้นที่ในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อการประกอบอาชีพการท่องเที่ยว และการสนับสนุนการประกอบอาชีพ **3.ด้านวัฒนธรรม** ประกอบด้วย การจัดทำฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรม การสร้างแกนนำเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี การกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดทำเป็นพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ การสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ **4.ด้านการเมือง** ประกอบด้วย การปรับปรุงและพัฒนา กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนด ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ **5.ด้านสุขอนามัย** ประกอบด้วย การพัฒนาสุขภาวะของบุคคลและชุมชน ให้มีความพร้อมต่อการต้อนรับบุคคลภายนอก หรือรองรับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์กะลาไยฝั่งอันดามัน

ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง และสุขอนามัย โดยทั้ง 5 ด้าน มีการนำเสนอรายละเอียดผ่านองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ประการ คือ 1.หลักการ 2.วิธีการ และ 3.เป้าหมาย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านสังคม

การสร้างความตระหนักทางการศึกษา

หลักการ เป็นการสร้างความตระหนักแก่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านการศึกษา

วิธีการ 1) ผู้นำในชุมชนส่งเสริม สนับสนุน ให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญ จำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2) หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริม สนับสนุน ด้านการศึกษาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ในหลายรูปแบบ เช่น การให้ทุนการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ชุมชน การจัดโครงการที่เสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านการศึกษา

เป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในการอยู่ร่วมกับสังคมภายนอก ซึ่งมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน และเพื่อให้สามารถนำความรู้จากการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาบุคคล ครอบครัว ชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีการ 1) การใช้หลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้

2) การใช้หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์

3) การใช้ผู้สอนจากผู้ที่เป็นผู้รู้หรือปราชญ์ชุมชน ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในหลักสูตรท้องถิ่น

4) การวัดและประเมินผลต้องมีความแตกต่าง เช่น การวัดทักษะทางวิชาการเทียบกับประสบการณ์

5) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ ต้องครอบคลุมทุกระบวนการ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถนำไปใช้ได้จริง

เป้าหมาย 1) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและเชี่ยวชาญ

2) เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการเรียนรู้เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ผ่านรูปแบบการจัดการศึกษา

3) เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ ความเข้าใจตามวิถีชีวิตของสังคมภายนอก

4) เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ไปสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

5) เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบทอดและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ผ่านการเรียนรู้จากการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติต่างๆ ไม่สูญหาย มีความภาคภูมิใจ มีศักดิ์ศรี

การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นด้านอาชีพสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นด้านอาชีพที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต

วิธีการ การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นด้านอาชีพ มีการดำเนินการดังนี้

1) การอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพที่เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว

2) การจัดการศึกษาจะต้องตรงกับความต้องการและให้ความรู้ทุกระบวนการ เพื่อสร้างความรู้ที่ยั่งยืน

เป้าหมาย การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นด้านอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อยู่รอดได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และจะทำให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานแบบบูรณาการ

หลักการ การดำเนินงานแบบบูรณาการ การร่วมกันดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ มีความเหมาะสมตามอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีการ 1) ต้องร่วมกันจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ทำงานร่วมกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดรับซึ่งกันและกัน ทำให้การจัดการศึกษามีความต่อเนื่อง

2) ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาหรือการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ในเขตพื้นที่ของชุมชน จัดตั้งกองทุนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์

เป้าหมาย ทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ได้ประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา

การสร้างทัศนคติและความเชื่อที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ สร้างทัศนคติและความเชื่อที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

วิธีการ 1) ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทัศนคติแก่กลุ่มชาติพันธุ์

2) การแสวงหาสิ่งใหม่ ปรับพฤติกรรมการรอคอยการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ เพื่อการอยู่รอดในสังคม

เป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพัฒนาตนเอง ปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ด้านเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การให้มีการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของกลุ่ม

วิธีการ 1) การปรับเปลี่ยนจากอาชีพดั้งเดิมการทำประมงสู่การประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญ และสภาพพื้นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์

2) การปรับการประกอบอาชีพตามช่วงฤดูกาล ฤดูกาลท่องเที่ยว และช่วงไม่มีการท่องเที่ยวทำประมง

3) การเตรียมความพร้อมของสมาชิกและชุมชน ในการเป็นชุมชน เพื่อการท่องเที่ยว

เป้าหมาย เพื่อให้เกิดการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สร้างความมั่นคงให้กลุ่มชาติพันธุ์

การเสริมความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพที่มั่นคง

วิธีการ 1) การส่งเสริม สนับสนุน การอบรมและให้ความรู้ที่มีความคล้อยกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

2) การเพิ่มเติมความรู้รอบตัวและสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการเรียนรู้ โดยเฉพาะทางการท่องเที่ยว

3) การดำเนินงานเป็นระบบ ครอบคลุมกระบวนการความรู้ จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ทั้งระบบ

เป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ได้เรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่มีความถนัดลดปัญหาการแย่งอาชีพ จะทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ และมีรายได้ที่มั่นคง

ด้านวัฒนธรรม

การจัดพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การจัดพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างอุดมคติกับสภาพความจริง และเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่และยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้คงเดิม

วิธีการ 1) การประกาศให้ชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อเป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

2) การส่งเสริมสมาชิกสังคมภายนอกได้มีการเรียนรู้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อให้เข้าใจและให้การยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์

เป้าหมาย เพื่อปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ให้สามารถดำรงของเผ่าพันธุ์ ไม่สูญหายไปจากประวัติศาสตร์ของสังคมโลก

การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ ได้แก่ การสืบทอดและการคงอยู่

วิธีการ 1) จัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน 2 รูปแบบ การท่องเที่ยวทางทะเลและบนบก เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี แก่นักท่องเที่ยว โดยใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี

2) จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามความรู้ ความสามารถและตามความถนัด สามารถสร้างรายได้ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกพื้นที่ได้

เป้าหมาย เพื่ออนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ให้คงไว้ ผ่านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เกิดการจัดการโดยชุมชน เสริมสร้างการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

การจัดทำฐานข้อมูล เพื่อสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์สามารถเผยแพร่และสร้างการรับรู้ในวงกว้าง ผู้การยอมรับมากขึ้น

วิธีการ 1) การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวข้องกับประวัติ ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ สังคม พัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้

2) การยกระดับการรับรู้หรือการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบในวงกว้างเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับกลุ่มสมาชิกชาติพันธุ์

3) การจัดให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องภูมิปัญญาในทุกแง่มุม เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ เผยแพร่ถ่ายทอดไปสู่สังคมภายนอกและกลุ่มชาติพันธุ์

เป้าหมาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์และสังคมภายนอก และเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คงอยู่ ไม่สูญหายไปตามกาลเวลา

ด้านการเมือง

การปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย นโยบายสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา นโยบาย กฎหมาย ประกาศ หรือข้อกำหนด ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีการ 1) ด้านนโยบายด้านการท่องเที่ยว ต้องให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เข้าไปมีส่วนร่วม ในการร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดทำนโยบาย เพื่อให้นโยบายเกิดขึ้นสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์

2) การใช้สิทธิครอบครองพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรมีการพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน ควรผ่อนปรนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3) การออกกฎ ประกาศ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการพิจารณาถึงศักยภาพ ความได้เปรียบเสียเปรียบของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดกฎหมาย ประกาศ หรือข้อกำหนดที่เป็นธรรม และเอื้อให้การประกอบอาชีพมีความเหมาะสม

เป้าหมาย เพื่อให้มีนโยบาย กฎหมาย ประกาศ หรือข้อกำหนด ที่มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้

การทำงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกลุ่มชาติพันธุ์

หลักการ การพัฒนาระบบการทำงานหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

วิธีการ 1) การดำเนินงานต้องมีความต่อเนื่อง เป็นระบบ การทำงานต้องมีลักษณะ การร่วมคิด ร่วมทำงาน ร่วมวางแผน ระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ โดยหน่วยงานเป็นพี่เลี้ยง

2) การสนับสนุนงบประมาณ ต้องมีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ การดำเนินงานร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อน คล่องตัว

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละพื้นที่

เป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและตรงกับความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ สร้างการทำงานที่มีความคุ้มค่า และมีคุณค่าต่อกลุ่มชาติพันธุ์

ด้านสุขอนามัย

หลักการ สร้างความพร้อมบุคคลและชุมชนด้านสุขอนามัยพื้นฐาน เพื่อรองรับการเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนของบุคคล หน่วยงานภาครัฐ เอกชน

วิธีการ 1) การพัฒนาสุขภาวะบุคคล เพื่อสร้างบุคลิกภาพที่ดี พร้อมให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือน

2) การดำเนินการร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ด้วยการดูแล ปรับปรุง พัฒนา ชุมชนให้น่าอยู่ สะอาด ร่มรื่น เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ต้อนรับการเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เป้าหมาย เพื่อสร้างความพร้อมให้กับบุคคลและชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในการก้าวสู่ชุมชนแห่งการท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

สภาพกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน

สภาพกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน 3 จังหวัด 5 พื้นที่ ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย ชุมชนราไวย์ ชุมชนหาดสะปำ และชุมชนเกาะสิเหร่ 2) จังหวัดกระบี่ ชุมชนเกาะลันตาใหญ่ และ 3) จังหวัดสตูล ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ทุกพื้นที่มีบริบทที่คล้ายกัน คือมีท่าเล ที่ตั้งอยู่บริเวณชายหาด สมาชิกส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ ซิกข์ ตามลำดับ

ในด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่ยังคงปฏิบัติและสืบทอด คือ ลอยเรือ ภาษาที่ใช้สื่อสารภายในกลุ่มหรือในชุมชน คือภาษาอูรักลาไวกัย เมื่อออกสู่สังคมภายนอกจะสื่อสารด้วยภาษาถิ่นใต้และภาษากลาง สำหรับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีทางการท่องเที่ยว ซึ่งยังคงมีการทำประมงตามฤดูกาลและรับจ้างทั่วไป ชุมชนทุกพื้นที่มีระบบสาธารณสุขภาคที่เข้าถึง สามารถเชื่อมต่อบุคคลภายในและภายนอกได้ นอกจากนี้มีการพัฒนาสภาพบ้านเรือน อาคารและสถานที่และแหล่งอำนวยความสะดวกในทุกพื้นที่

จากสภาพของกลุ่มชาติพันธุ์อูรักลาไวกัย ผังอันดามัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง เครือหงส์ (2524) เรื่อง ชาวน้ำ (ชาวทะเล) ในเมืองไทย ซึ่งพบว่าวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนประเพณีของชาวเลเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากคนพื้นเมือง เช่น เกิดการผสมผสานระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับแบบไทย แบบอิสลาม มีประเพณีดั้งเดิมที่รักษาไว้ถึงปัจจุบัน คือ ประเพณีลอยเรือ สำหรับการประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากธรรมชาติเพื่อบริโภค ใช้สอยด้วยวิธีง่าย ๆ เปลี่ยนไปสู่การใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้มีงานวิจัยต่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ในการปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม ดังเช่น Rachel (1994) ศึกษาชาวฮิปปี้และชาวโรมาเนียในอเมริกาเหนือ : การเชื่อมโยงความอยู่รอดทางชาติพันธุ์กับการอำพรางทางวัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจแบบซ่อนเร้นพบว่า การเชื่อมโยงระหว่างการอำพรางทางวัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจของชาวโรมาเนียและชาวฮิปปี้เป็นการแสดงออกถึงกระบวนการที่เอื้อประโยชน์ต่อกันอย่างมีพลวัต ซึ่งการปิดบังพฤติกรรมเบี่ยงเบน และระบบเศรษฐกิจแบบซ่อนเร้น ส่งเสริมความอยู่รอดทางชาติพันธุ์นั้น เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองซึ่งแตกต่างจากสังคมเจ้าบ้าน แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์นี้จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมเจ้าบ้านหรือในยุโรปตะวันตก แต่ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้

การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์อูรักลาไวกัย ผังอันดามัน

การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์อูรักลาไวกัย ผังอันดามัน สรุปได้ว่าทั้ง 3 จังหวัด 5 พื้นที่ มีการเปลี่ยนในลักษณะที่คล้ายกัน ใน 5 ประเด็น คือ ด้านสังคม

กลุ่มชาติพันธุ์มีความห่างเหินในความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวและชุมชน ขาดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ขาดการมีส่วนร่วมและความสามัคคี มีสภาพต่างคนต่างอยู่เพิ่มมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำในชุมชนจากผู้นำธรรมชาติเป็นผู้นำที่เป็นทางการที่มาจากการเลือกตั้งและผู้นำไม่ได้มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่งผลต่อการไม่ให้การยอมรับ เกิดความขัดแย้ง **ด้านเศรษฐกิจ** มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากยังชีพสู่การค้าขาย เปลี่ยนอาชีพดั้งเดิมที่ทำการประมง สู่การท่องเที่ยวและอาชีพอื่น **ด้านวัฒนธรรม** มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป **ด้านการเมือง** มีนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และการพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่และ **ด้านสุขอนามัย** มีระบบสุขาภิบาลเข้าถึงชุมชน มีห้องน้ำห้องส้วม มีการดูแลรักษาร่างกาย มีการสวมใส่เสื้อผ้า และการรักษาความสะอาดของร่างกาย บ้านเรือนมากขึ้น

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย้ ผังอันดามัน ดังกล่าวสอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546, หน้า 7-8) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดจากสาเหตุจากภายในและสาเหตุจากภายนอก สาเหตุภายใน ทางสังคม เช่น การขัดแย้ง การแข่งขัน ความร่วมมือ ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของพลเมือง ทางเศรษฐกิจ เช่น การประกอบอาชีพ ความต้องการวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตสินค้าและบริการ ทางการเมือง การออกกฎหมาย การบริหาร การทหาร ทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา อุดมการณ์ เทคโนโลยี เป็นต้น และสาเหตุจากภายนอก เช่น มีการติดต่อระหว่างสังคมหลากหลาย การท่องเที่ยวระหว่างกัน การค้าขาย การศึกษา การอบรมระหว่างกัน การเผยแพร่ศาสนาระหว่างกัน เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับ ดาถุนัย จุฑาธอง (2550) ศึกษาประวัติชุมชน อุรักลาไ้ย้เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ระหว่างปี พ.ศ. 2493 – 2549 พบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2493 อุรักลาไ้ย้มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การเข้ามาของพ่อค้าคนกลางและการขยายตัวของอำนาจรัฐ ส่งผลกระทบต่องานวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เกิดการทำมาหากินในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ตั้งบ้านเรือนในชุมชนและการนับถือศาสนา

หลังปี พ.ศ.2493 เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว เช่น การทำมาหากิน เกิดอาชีพใหม่ การขับเรือหางยาวรับจ้าง แรงงานรับจ้าง แม่บ้าน พนักงานในครัว พนักงานเสิร์ฟและอาชีพค้าขาย มีความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทุกด้าน สถานที่ตั้งและลักษณะบ้านเรือน ความสัมพันธ์ทางสังคม เกิดการยอมรับหรือค่อยคล้อยตามไปกับกระแสวัฒนธรรมใหม่ที่ไหลเข้ามา

ผลกระทบของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน

ผลกระทบของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ยฝั่งอันดามัน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 จังหวัด 5 พื้นที่ มีผลกระทบที่คล้ายกัน ใน 5 ประเด็น คือ **ด้านสังคม** กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอก ไม่สามารถนำเสนอความคิดเห็น ความต้องการ การปรับปรุง และการพัฒนาหรือนำเสนอเชิงนโยบายกับหน่วยงานระดับที่สูงขึ้นได้ และการส่งเสริมให้บุคคลทุกคนได้ศึกษาเล่าเรียน เป็นการเพิ่มภาระให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ **ด้านเศรษฐกิจ** พื้นที่ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพดั้งเดิมหายไป เกิดการแย่งอาชีพจากบุคคลและองค์กรภายนอกเพราะขาดทักษะและความรู้ เครื่องมือและอุปกรณ์ดั้งเดิมหายไปในขณะที่ของใหม่มีราคาแพง **ด้านวัฒนธรรม** เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมและวัฒนธรรมดั้งเดิมหายไป การถูกบุกรุกพื้นที่วัฒนธรรมและการไม่มีสิทธิในการครอบครองพื้นที่ตามกฎหมาย **ด้านการเมือง** การออกนโยบายกฎหมาย ประกาศ ส่งผลต่อการประกอบอาชีพ เพิ่มค่าใช้จ่าย ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ถูกขับออกจากพื้นที่ เกิดความขัดสนในการดำเนินชีวิตตามวิถีแบบเดิมและแบบใหม่ และไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ได้ **และด้านสุขอนามัย** ซึ่งได้รับผลกระทบจากการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความเจริญในพื้นที่ เช่น อาคาร สิ่งก่อสร้าง และการเกิดสิ่งปฏิกูล น้ำเน่าเสีย ปัญหาขยะ ซึ่งทำให้สุขอนามัยของแต่ละชุมชนไม่น่าอยู่อาศัย

สำหรับผลกระทบของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย สอดคล้องกับ นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ และคณะ (2558, หน้า 16-33) ที่ได้กล่าวว่า “ชาติพันธุ์” ได้รับผลกระทบจากโลกเสรีนิยมใหม่สร้างความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ผลประโยชน์กระจุกตัว ผูกขาด ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน รัฐบาลและกลุ่มคนท้องถิ่น ในชุมชนจะเกิดการแบ่งแยกชน

ชั้นระหว่างคนที่มีฐานะกับกลุ่มคนที่ยากจน การไม่ยอมรับความเป็นชาติพันธุ์ ทำให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนไร้รัฐและผิดกฎหมาย การท่องเที่ยวเปลี่ยนวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การถูกแย่งชิงทรัพยากรระหว่างคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว การเปิดรับนักท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การปรับตัวของคนท้องถิ่น วัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับนักท่องเที่ยว การสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จากรุ่นเก่าสุดุ่นใหม่ที่มีความแตกต่างท่ามกลางการดำรงอยู่ของผู้สูงวัยที่เป็นตัวแทนของเวลาที่ผ่านเลย ความล้าสมัยกับเยาวชนรุ่นใหม่ที่อยู่กับความเสี่ยง การทำลาย สิ่งล่อแหลม ความไม่หยุดยั้งที่หรือเสริมเติมที่มากับการเปลี่ยนแปลงและรับ รับของใหม่เข้ามา และสอดคล้องกับ อมรา พงศาพิชญ์ (2547 , หน้า 200-205) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การมองความหลากหลายทางชาติพันธุ์ด้วยทัศนคติชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย เป็นการมองเชิงอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย จะเป็นความสัมพันธ์ที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับนโยบายและการใช้อำนาจของรัฐบาลเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย นโยบายด้านการบริหาร จัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ต้องใช้หาวิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ต่างกัน ควรพิจารณาวิธีการจัดการเฉพาะกลุ่มเฉพาะพื้นที่ หรือการแพร่กระจายวัฒนธรรมสากล ทำให้เกิดกระบวนการเรียกร้อง รากเหง้าของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัว จึงต้องยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยอมรับคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละบุคคล กลุ่มคน และแก้ปัญหาความขัดแย้ง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้รักลาไวย์ ผังอันดามัน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้รักลาไวย์ ผังอันดามัน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 จังหวัด 5 พื้นที่ มีแนวทางการพัฒนาที่คล้ายกัน ใน 5 ประเด็น **ด้านสังคม** คือ การสร้างทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ การสร้างความตระหนักทางการศึกษา การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ การขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ **ด้านเศรษฐกิจ** คือ การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ด้านการท่องเที่ยว การกำหนดเขตพื้นที่ในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อการประกอบอาชีพการ

ท่องเที่ยว และการสนับสนุนการประกอบอาชีพ **ด้านวัฒนธรรม** คือ การจัดทำฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรม การสร้างแกนนำเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี การกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดทำเป็นพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ การสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ **ด้านการเมือง** คือ การปรับปรุงและพัฒนา กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และ **ด้านสุขอนามัย** ประกอบด้วย การพัฒนาสุขภาวะของบุคคลและชุมชน ให้มีความพร้อมต่อการต้อนรับบุคคลภายนอก หรือรองรับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

สอดคล้องกับ ดารณี รักดี (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง พบว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต มีรูปแบบการศึกษาที่ชุมชนเป็นฐานความรู้ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพ เป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การอบรมเพิ่มเติมแก่ผู้นำ เพื่อเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวแก่สมาชิกในชุมชน และในการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพเป้าหมาย คือ การพึ่งตนเองทางอาชีพ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและปรับหลักสูตรด้านอาชีพท้องถิ่นและพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการให้ความรู้ รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ด้านอาชีพที่ได้รับไปใช้ในชุมชน สำหรับด้านวัฒนธรรม สอดคล้องกับ สุภาพร นาคบัลลังก์และคณะ (2546) ศึกษาการปรับตัวและการจัดการทางวัฒนธรรมของชุมชนรอบวัดเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมล้านนา พบว่า ไม่เพียงแต่ชุมชนต้องเข้มแข็งในการรวมตัวกันเพื่อรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมเท่านั้น แต่ผู้นำทางศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการริเริ่มกิจกรรมทั้งทางโลกและทางธรรม และสอดคล้องกับ วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ (2553) ศึกษากระบวนการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชน

เข้มแข็ง พบว่า ในส่วนของกระบวนการที่ทำให้ชุมชนสามารถดำรงอัตลักษณ์ไว้มี 3 ประการ ได้แก่ การจัดการความรู้ การสร้างวิถีชีวิต การบริหารจัดการ กระบวนการดังกล่าวจะส่งผลให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์จะช่วยสร้างเงื่อนไขให้ชุมชนยั่งยืน และสอดคล้องกับ พิไลวรรณ ประพุดติ (2557) ศึกษาความยั่งยืนของการดำรงชีพบนเกาะขนาดเล็กของชาวคูรักลาไว้อยู่ : กรณีศึกษาเกาะหลีเป๊ะ ประเทศไทย พบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางความความยั่งยืน 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะในการลดผลกระทบการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพของชาวเล คือ การใช้ความเป็นอัตลักษณ์ของชาวเลผลิตสินค้าและบริการ การวางแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบนเกาะและการดำรงไว้ซึ่งความเชื่อ วัฒนธรรม ความรู้และแนวปฏิบัติพื้นบ้านของชาวเล 2) ข้อเสนอแนะในการเสริมการดำรงชีพอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 2.1) การเสริมระดับต้นทุนการดำรงชีพ ที่ไม่ขัดกับกฎ ระเบียบของอุทยาน พบว่า มียุทธวิธีที่เหมาะสม 3 ยุทธวิธี ได้แก่ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การแสดงเจตจำนงในการปกป้องพื้นที่เกาะ และการจัดสรรสิทธิที่อยู่อาศัย ซึ่งการศึกษา มีการเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ “นิเวศวัฒนธรรม” ให้เป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการเป็นเกาะขนาดเล็กและการมีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่บนเกาะ เพื่อลดผลกระทบการดำรงชีพและการพัฒนาเกาะสู่ความยั่งยืน

ข้อเสนอเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์คูรักลาไว้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ด้านสังคม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1.ยุทธศาสตร์การสร้างตระหนักรู้ทางการศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความตระหนักรู้แก่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ ในด้านการศึกษา มีวิธีการดำเนินการ การให้ผู้นำชุมชนส่งเสริม สนับสนุน สมาชิกเกิดความตระหนักรู้และเห็นความสำคัญจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษา

หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริม สนับสนุน ด้านการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ในหลายรูปแบบ เช่น การให้ทุนการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ชุมชน การจัดโครงการที่เสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านศึกษา โดยมีเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในการอยู่ร่วมกับสังคมภายนอก และเพื่อให้สามารถนำความรู้จากการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาบุคคล ครอบครัวชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์

2.ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการคือ การใช้หลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การใช้หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ การใช้ผู้สอนจากผู้ที่เป็นผู้รู้หรือปราชญ์ชุมชน ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในหลักสูตรท้องถิ่น การวัดและประเมินผลต้องมีความแตกต่าง และการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ต้องครอบคลุมทุกกระบวนการ เพื่อกลุ่มชาติพันธุ์สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และเชี่ยวชาญ สามารถเรียนรู้เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ผ่านรูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อมีความรู้ ความเข้าใจตามวิถีชีวิตของสังคมภายนอก และเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบทอดและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่สูญหาย

3.ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาลักษณะระยะสั้นด้านอาชีพสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการจัดการศึกษาลักษณะระยะสั้นด้านอาชีพที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต มีวิธีการคือ การอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องธุรกิจท่องเที่ยว การจัดการศึกษาจะต้องตรงกับความต้องการและให้ความรู้ทุกกระบวนการ โดยมีเป้าหมาย เพื่อทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อยู่รอดได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4.ยุทธศาสตร์การดำเนินงานแบบบูรณาการ การร่วมกันดำเนินงาน เพื่อให้งานมีความต่อเนื่อง มีวิธีการคือ 1) ต้องร่วมกันจัดการศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาหรือการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นในเขตพื้นที่ของชุมชน จัดตั้งกองทุนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ

5.ยุทธศาสตร์การสร้างทัศนคติและความเชื่อที่เหมาะสมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการ คือ ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ

ทัศนคติและความเชื่อ การแสวงหาสิ่งใหม่ ปรับพฤติกรรมการรอคอยการให้ความช่วยเหลือ เพื่อการอยู่รอดในสังคม โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพัฒนาตนเอง ปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านสังคม ประเด็นการสร้างทัศนคติและความเชื่อที่เหมาะสมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามความเชื่อเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น ทัศนคติด้านการศึกษา ที่ยังคงให้สมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพทางทะเล ตามพ่อแม่ ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้การใช้ชีวิตมากกว่าการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ส่งผลให้สมาชิกชาติพันธุ์ไม่สามารถปกป้องตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ เพราะขาดความรู้ความเข้าใจแบบแผนและวิถีชีวิตของสังคมภายนอก หรือการยึดถือความเชื่อดั้งเดิม เช่น การขอเงินเพื่อสร้างบุญตามความเชื่อ การที่ผู้หญิงจะต้องอ้วน สมบูรณ์ เพื่อแสดงถึงการเลี้ยงดูที่ดีของสามี ความเชื่อดังกล่าวถ้านำมาแสดงออกสู่ภายนอก จะส่งผลต่อการยอมรับของสังคมได้

สอดคล้องกับ ชิตชยางค์ ยมาภัย (2549) ศึกษายุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อการพัฒนาชาวไทยภูเขา พบว่า ครูและนักพัฒนาให้ความหมายของการพัฒนาของรัฐ ซึ่งเน้นการทำให้ชาวไทยภูเขาสื่อสารด้วยภาษาไทย มีความเป็นพลเมืองไทย ในขณะที่ชาวไทยภูเขาให้ความหมายการพัฒนาว่า เป็นการช่วยกันทำงาน ปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น กระบวนการทางการศึกษา พบว่า ครูมีอำนาจในการควบคุมจัดการเรียนการสอน และมีการแบ่งแยกชัดเจนระหว่างความรู้ทางการกับความรู้ท้องถิ่น สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดความรู้ของท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ความหมายด้านการพัฒนา ช่วยให้ชาวไทยภูเขาสามารถยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สามารถกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยได้ดีขึ้น แต่ก็อาจทำให้แปลกแยกจากเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ และสอดคล้องกับอุทัย ปัญญาโกณ (2547) ศึกษาการนำเสนอ

รูปแบบการศึกษาเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอาข่า พบว่า วิธีการเรียนรู้เดิมเป็นการเรียนรู้ที่สอดแทรกอยู่ในวิถีการทำมาหากินและความเชื่อ มุ่งเน้นให้จำปฏิบัติเลียนแบบ ถ่ายทอดคนรุ่นหลัง ไม่มีการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสม ต้องมีกระบวนการนำไปสู่ความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของอาข่าทุกชั้นตอน หลักสูตรต้องสามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการ มีเงื่อนไขความสำเร็จ 3 ประการ คือ บุคคล เครือข่าย และบริบททางสังคม กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยมีวัฒนธรรมอาข่าเป็นฐานการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ 1.ยุทธศาสตร์การประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการ คือ การปรับเปลี่ยนจากอาชีพดั้งเดิมการทำประมงสู่การประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพตามช่วงฤดูกาล ฤดูกาลท่องเที่ยว และช่วงไม่มีการท่องเที่ยวทำการประมง การเตรียมความพร้อมของสมาชิกและชุมชน ในการเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สร้างความมั่นคงให้กลุ่มชาติพันธุ์ 2.ยุทธศาสตร์การเสริมความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพที่มั่นคง มีวิธีการ การส่งเสริมสนับสนุน การอบรมและให้ความรู้ที่มีความคล้องกับวิถีชีวิต การเพิ่มเติมความรู้รอบตัว และสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการเรียนรู้ โดยเฉพาะทางการท่องเที่ยว และการดำเนินงานเป็นระบบ ครอบคลุมกระบวนการความรู้ จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ทั้งระบบ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ได้เรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่มีความถนัด ลดปัญหาการแย่งอาชีพ

สอดคล้องกับ พิไลวรรณ ประพฤติ (2557) ศึกษาความยั่งยืนของการดำรงชีพบนเกาะขนาดเล็กของชาวอุรักลาไวย์ มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ คือ 1) ในการลดผลกระทบการดำรงชีพของชาวเล คือ การใช้ความเป็นอัตลักษณ์ของชาวเลผลิตสินค้า

และบริการ การวางแผน กลยุทธ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบนเกาะและการดำรงไว้ซึ่งความเชื่อ วัฒนธรรม ความรู้และแนวปฏิบัติพื้นบ้านของชาวเล 2) ในการเสริมการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ต้องเสริมระดับต้นทุนการดำรงชีพ ที่ไม่ขัดกับกฎ ระเบียบของอุทยาน พบว่า มียุทธวิธีที่เหมาะสม 3 ยุทธวิธี ได้แก่ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การแสดงเจตจำนงในการปกป้องพื้นที่เกาะ และการจัดสรรสิทธิที่อยู่อาศัย ซึ่งการศึกษา มีการเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบ “นิเวศวัฒนธรรม” ให้เป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการเป็นเกาะขนาดเล็กและการมีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่บนเกาะ เพื่อลดผลกระทบการดำรงชีพและการพัฒนาเกาะสู่ความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- 1.ยุทธศาสตร์การจัดพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์** เพื่อการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้คงเดิม มีวิธีการ คือ การประกาศให้ชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อเป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมให้สมาชิกสังคมภายนอกเรียนรู้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อสร้างเข้าใจและให้การยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์ โดยเป้าหมายเพื่อปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ให้สามารถดำรงของเผ่าพันธุ์ ไม่สูญหายไปจากประวัติศาสตร์ของสังคมโลก
- 2.ยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์** มีหลักการ คือ การท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน 2 รูปแบบ การท่องเที่ยวทางทะเลและบนบก เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ตามความรู้ ความสามารถและตามความถนัด สามารถสร้างรายได้ให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกพื้นที่ได้ โดยเป้าหมาย เพื่ออนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ให้คงไว้ ผ่านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เกิดการจัดการโดยชุมชน เสริมสร้างการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป
- 3.ยุทธศาสตร์การจัดทำฐานข้อมูล** เพื่อสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการ คือ การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวข้องประวัติ ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ

สังคม พัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ การยกระดับการรับรู้หรือการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบในวงกว้าง และการจัดให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องภูมิปัญญาในทุกแง่มุม เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ เผยแพร่ ถ่ายทอดไปสู่สังคมภายนอกและกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเป้าหมาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์และสังคมภายนอก และเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คงอยู่ ไม่สูญหายไปตามกาลเวลา

สอดคล้องกับ จินตวิโร เกษมสุข (2554, หน้า 19) ซึ่งกล่าวว่า กระบวนการหรือ การปรับเปลี่ยนลักษณะบางอย่างให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จะเป็นการอำนวยความสะดวก แก่ชีวิตในแง่ของการอยู่รอดต่อไปได้ หรือเพื่อการแก้ปัญหาให้ชีวิตมีความสุข และการ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ สุทัศน์ ละงู (2551) ศึกษา วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ พบว่า วิถีชีวิตและ ศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ วิถีชีวิตด้านอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมลาก อวน หาปลา ลากอวนกุ้ง การดำน้ำลึกจับปลา การงมหอย การขับเรือหางยาว วิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญา ได้แก่ การทำสมอเรือโบราณ การทำไซปลา การทำเรือปาจัก การสาน ตะกร้าหวาย การทำกรงนก การผลิตเครื่องดนตรี วิถีชีวิตด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การเชื่อผู้นำ สำหรับด้านศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ศักยภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด การคมนาคม สาธารณูปโภค และที่พักรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งสอดคล้องกับ อภิลิทธิ พึ่งพร (2553) ศึกษาการ พัฒนาระบบการเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า แนวทางในการจัดการ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน วิธีการจัดการความรู้ต้องผสมผสาน การเรียนรู้ประเพณีชุมชนควบคู่ไปกับการศึกษาสมัยใหม่โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง มี การประสานบทบาทของผู้นำทางการและผู้นำตามธรรมชาติให้สอดคล้องกันในการ ขับเคลื่อนการพัฒนา รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และสอดคล้องกับ อระโห โอชีมา (2535) ซึ่งศึกษาชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคน มอญในเมืองไทย เพื่อศึกษาการดำรงชาติพันธุ์มอญ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์สามารถ ดำรงอยู่ได้ ต้องมีปัจจัย 3 ประการ คือ กลุ่ม ประเพณี และเอกลักษณ์ และการมีเขต

วัฒนธรรมมอญ มีประโยชน์ต่อการดำรงวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติพันธุ์ รวมถึงการจัดทำเป็นตำราของคนมอญมีหน้าที่สำคัญต่อการธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการสืบต่อประวัติและพิธีกรรม และโดยการแสดงให้เห็นกฎและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนมอญ อีกทั้งสอดคล้องกับ Amy E (2006) ศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของผู้อพยพและผู้อาศัยเดิมในท้องถิ่น พบว่า ความสามารถทางภาษา ประสิทธิภาพในด้านความหลากหลาย และความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน ผู้อพยพที่สามารถพูดได้ 2 ภาษา มีประสิทธิภาพการอยู่ท่ามกลางความหลากหลาย จะมีแนวโน้มที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่เป็นบวก

ยุทธศาสตร์ด้านการเมือง ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ 1.ยุทธศาสตร์การปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย นโยบาย เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการ คือ การออกนโยบายด้านการท่องเที่ยว ต้องให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามามีการมีส่วนร่วมในการจัดทำ เพื่อให้นโยบายสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ การใช้สิทธิครอบครองพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรมีการพิจารณาถึงการให้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน ควรผ่อนปรนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการออกกฎ ประกาศ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการพิจารณาถึงศักยภาพ ความได้เปรียบเสียเปรียบของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดกฎหมาย ประกาศ หรือข้อกำหนดที่เป็นธรรม และเอื้อให้การประกอบอาชีพที่เหมาะสม โดยเป้าหมาย เพื่อให้มีนโยบาย กฎหมาย ประกาศ หรือข้อกำหนด ที่มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ 2.ยุทธศาสตร์การทำงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิธีการ คือ การดำเนินงานต้องมีความต่อเนื่อง เป็นระบบ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ มีจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อน และควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละพื้นที่ โดยเป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินงานของ

หน่วยงานภาครัฐทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและตรงกับความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ สร้างการทำงานที่มีความคุ้มค่า และมีคุณค่าต่อกลุ่มชาติพันธุ์

สอดคล้องกับ พัทรินทร์ ลาภานันท์และคณะ (2542) ศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวไทยชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ พบว่ากระบวนการทำงานของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นความเจริญภาพรวมจะละเลยผลกระทบต่อชีวิตของคนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมและการให้ข้อมูลแก่ชุมชน อีกทั้งสอดคล้องกับ เจริญ ศิริวงศ์ (2543) ศึกษาการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า ด้านการทำขององค์การรัฐ ที่เน้นเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม การไม่ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ไม่เข้าใจระบบความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมของบุคคลในชุมชน ทำให้เกิดความล้มเหลวของชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนสอดคล้องกับ รุ่งโรจน์ ลี้สกุลรักษ์ (2551) ศึกษายุทธศาสตร์ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง พบว่า ความสามารถของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ความสามัคคีและร่วมกันทำเพื่อชุมชน การทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ รักษาประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนได้รับความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ การประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐบาล การจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ การสร้างผู้นำที่มีศักยภาพ การศึกษาดูงาน การอบรม และการปฏิบัติจริง การพัฒนาท้องถิ่น การให้ชุมชนจัดการตนเอง การสร้างการเรียนรู้ในชุมชน การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของชุมชน การสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชน ราชการและเอกชน และให้ความร่วมมือประสานงานกับเครือข่ายภายนอกชุมชน

อย่างไรก็ตามในการศึกษาประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสุขอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์ มีการนำเสนอให้มีการปรับปรุงและพัฒนา ทั้งสุขภาวะบุคคลและชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ด้วยลักษณะพฤติกรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพอนามัยของร่างกายและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ทำ

ให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่คุ้นเคยต่อสังคมภายนอก เช่น พฤติกรรมการละเลยการรักษาความสะอาดของร่างกายและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ดังนั้นเมื่อบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปในชุมชน ทำให้เห็นสภาพที่มีความแตกต่างไปจากสภาพสังคมเมือง จึงมีทัศนคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในทางลบและมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่ได้รับการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษให้กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์
- 2.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแนวทางการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะด้านการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ครอบคลุมในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน
- 3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ผังอันดามัน เป็นการเฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาสามารถทำให้เกิดการพัฒนาและทำให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถปรับตัวและอยู่รอดร่วมกับสังคมภายนอกได้
- 5.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีกฎหมาย นโยบาย กฎ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเฉพาะสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำเนินตามวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็น ความถนัด และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้การจัดงาน โครงการ กิจกรรม เกิดประโยชน์สูงสุด

2.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสร้างระบบ กลไก ในการดำเนินงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง และกลุ่มชาติพันธุ์สามารถรับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการดำเนินการ

3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมมิติแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงานและกับกลุ่มชาติพันธุ์

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย ผังอันดามัน

1.กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย ผังอันดามัน ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคคลและชุมชน เพื่อรองรับกับการเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เช่น สุขอนามัยของบุคคลและชุมชน การจัดการปัญหาพื้นฐานของชุมชน เช่น ชยะ น้ำเน่าเสีย ระเบียบวินัย ความสะอาด เป็นต้น

2.กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย ผังอันดามัน ควรมีการปลูกฝังสมาชิกรุ่นใหม่ให้ตระหนักและเห็นคุณค่าในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ผู้รู้ ผู้อาวุโส หรือภูมิปัญญาของชาวอุรักลาไ้ย ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อรักษา อนุรักษ์ สืบสานให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสาร การสืบทอด หรือการเรียนรู้เพื่อการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี หรือเอกลักษณ์ อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไ้ย

2.ควรมีการศึกษาภูมิปัญญาของชาวอุรักลาไ้ย เพื่อดึงออกองค์ความรู้ และนำไปเผยแพร่ ให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ และสังคมภายนอกได้รับรู้ ซึ่งจะสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าและความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2561 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ศิริวงศ์. (2543). การปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเนื่องจาก
การอพยพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554) . การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิตชยางค์ ยมาภัย. (2549). ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อการพัฒนาชาวไทยภูเขา
ตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์. ปรินญาดุชนิพนธ์สาขาวิชา
พัฒนาศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ. (2558). ชาติพันธุ์ได้อ่านาจ : เสียงแห่งชาติพันธุ์ในโลกเสรี
นิยมใหม่, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ดาณัย จรุงทอง. (2550) . ประวัติศาสตร์ชุมชนอุรักลาไวยเกาะหลีเป๊ะ จังหวัด
สตูล ระหว่างปี พ.ศ. 2493-2549 , อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ประวัติศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล อรุโณทัย. (2549). ประชาสังคมและชุมชนเข้มแข็ง ในบริบทของกลุ่มชาย
ขอบ : กรณีศึกษากลุ่มชาวเลในประเทศไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- ประเวศ วะสี. (2546). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง , กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ปิยนุช แก้วหนู . (2551), **ชาวประมงไซดักปลาและนักท่องเที่ยวดำน้ำ** :กรณีศึกษาความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจในวิถีชุมชนชาวเลอุรักลาไวย์ บ้านหาดราไวย์ ภูเก็ต : ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พิมพ์ไผ่ ตั้งเมธากุล. (2529) . **การผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเล เกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอมืองจังหวัดภูเก็ต** : การศึกษาหลักสูตรปรินญาศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556) . **แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม**, กรุงเทพฯ : บริษัท วี. พรินท์ จำกัด.

พิไลวรรณ ประพุดติ . (2557) . **ศึกษาความยั่งยืนของการดำรงชีพบนเกาะขนาดเล็กของชาวอุรักลาไวย์ : กรณีศึกษาเกาะหลีเป๊ะ ประเทศไทย** : การศึกษาปรัชญาดุษฎ์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พัชรินทร์ ลาภานันท์ และคณะ. (2542). **ศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวไทยชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ** : กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล,สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.).

เมธิรา ไกรนที. (2552). **พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่ภูเก็ตจากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม** : ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งโรจน์ ลีสกุลรักษ์. (2551). **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง** : กรณีศึกษาชุมชนสวนดอก , ปรินญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริรัตน์ กตัญญูสกุล.(2552) . **บทความแปลงงานวิจัยสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในคาบสมุทรมลายู** :โครงการปัญญาชนสาธารณะ (เอพีไอ หรือ Asian Public Intellectuals) มูลนิธินิปปอน.

สุทัศน์ ละงู .(2551). **วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**
โสมสเคย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาคู้ อาเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่: วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สุรัช หวันแก้ว. (2550). **คนชายขอบจากความคิดสู่ความจริง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2546) .**ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิสิทธิ์ พึ่งพร. (2553). **การพัฒนากระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่สูง**.ปริญญาดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาพัฒนาศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อระระโท โอชีมา. (2536) . **ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทยกรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านเมืองโป่ง จังหวัดราชบุรี**: วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มานุษยวิทยา มหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาภรณ์ อุกฤษณ์. (2532). **พิถีพิถันเรื่อง : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล** กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ : วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมรา พงศาพิชญ์. (2547). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุทัย ปัญญาโกณ. (2547) . **การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม
อาข่า.ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

Amy E. (2006) . An exploration of the cultural adaptation processes of
immigrants and local residents in a rural community. A dissertation
the faculty of the graduate college at the university of Nebraska in
partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of
philosophy, Lincoln Nebraska.

แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

The Guideline for the Development of Knowledge Management in Phuket Rajabhat University

วรพร อรรถศรีวร^{1*}, สุพัฒน์ชัย โพธิ์แก้ว²

Woraporn Akkasriworn^{1*}, Supattanachai Pokaew²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการการจัดการความรู้ในองค์กร จำนวน 26 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คน รวม 35 คน เครื่องมือในการวิจัยคือ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิจัยและการจัดการเรียนการสอน : กำหนดเรื่องหลักเอาไว้เพื่อจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องทุกปี 2) ด้านการบริหารจัดการของบุคลากรสายสนับสนุน : พิจารณาจากประเด็นที่เป็นปัญหา มีความจำเป็นเร่งด่วน และเป็นเรื่องที่บุคลากรสายสนับสนุนต้องการส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต คือ บุคลากรมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

²อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

*Corresponding author, E-mail: woraporn.pk@gmail.com

บางส่วนเห็นว่าการจัดการความรู้ เป็นภารกิจหนึ่งที่ต้องทำให้บรรลุตามตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ และคิดว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นมาจากงานประจำ ส่งผลให้การจัดการความรู้อยู่ในวงจำกัด ขาดปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการแบ่งปันความรู้แก่กัน สำหรับแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ มี 3 ประการ ได้แก่ 1) แนวทางการกำหนดขอบเขตและเป้าหมายการจัดการความรู้ : สอดคล้องกับทิศทางและประเด็นยุทธศาสตร์ของคณะ/สาขาวิชา หน่วยงานและทำให้เกิดการปรับปรุงที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีโอกาสทำได้สำเร็จสูง 2) แนวทางการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยฯ : จัดทำวงจรแนวทางการจัดการความรู้ และขบวนการจัดการความรู้ของหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 3) แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการความรู้ระดับมหาวิทยาลัยฯ : ทบทวนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้/จัดประชุมคณะกรรมการนโยบายการจัดการความรู้ระดับมหาวิทยาลัยฯ/ดำเนินการวางรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการความรู้ ปี 2561

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การจัดการความรู้

Abstract

The study of the guideline for the development of knowledge management in Phuket Rajabhat University intended to 1) explore the present knowledge management in the university, 2) explore problems and obstacles of knowledge management in the university, and 3) explore the way to develop knowledge management of the university. The research employed qualitative researching methods. The data was gathered from 26 members of the university's knowledge management committee and the focus group discussion with 9 specialists in knowledge management, total 35 key informants. The research instrument was the in – depth interview.

The results reveal that the present knowledge management in the university could be divided into 2 aspects: 1) research and learning management, determining the main topics as the key for knowledge management consecutively every year, and 2) the management of the supporting staff, considering the concerned issues, urgent issues, and the issues requested by the supporting staff. Moreover, the study found that the main problem of knowledge management in the university is that some of the staff misapprehend about knowledge management. They label knowledge management as the mission needed to be completed according to the indicators of the warranty to perform duties; and knowledge management is the extra responsibility apart from their daily job. These consequently limit quality of knowledge management as well as the participation and knowledge sharing. The guideline to develop knowledge management in the university consists of 1) The guideline to determine the limitations and the goals of knowledge management; they should be in line with the direction and strategies of each faculty, program, or department. The adjustment of the limitations and the goals should be clear, concrete, and highly achievable. 2) The guideline for knowledge management of the departments in the university: each department should set out the cycle and the process of knowledge management to be the organization of learning., and 3) The guideline of the performance of the knowledge management committee, the committee members should review the strategies used in knowledge management as well as discuss knowledge management policy in the university level and set out the platform of knowledge management for 2018.

Keyword : Knowledge Management

บทนำ

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรกันมากขึ้นการให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่เป็น “สินทรัพย์” มีความจำเป็นมากเพราะโลกขององค์กรยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันรุนแรงและความต้องการใหม่ ๆ ของผู้รับบริการ มองว่าความรู้เป็นสินทรัพย์ก็เพราะว่าในองค์กรต่าง ๆ มีแหล่งความรู้ที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่นแต่เกิดจากประสบการณ์ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงมานานนับหลายสิบปีทั้งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จและประสบการณ์ที่เกิดจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่สามารถก้าวข้ามผ่านมาได้ ดังนั้นองค์กรคงต้องคิดว่าจะทำอย่างไรที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ให้กับบุคลากรภายในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ซึ่งคำว่า “การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM)” ได้เข้ามามีบทบาทกับสังคมเป็นอย่างมาก นักคิดสำคัญชาวญี่ปุ่นคือ Nonaka กับ Takeuchi แห่งสำนัก Hitotsubashi ได้ทำการวิจัยและนำเสนอแนวคิดที่สำคัญในหนังสือชื่อ “The Knowledge-Creating Company (2000)” ว่าสาเหตุที่ทำให้บริษัทของญี่ปุ่นสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของตนเองได้อย่างต่อเนื่องเกิดจากการแปลงเอา Tacit Knowledge ที่อยู่ในตัวบุคลากรในองค์กรญี่ปุ่นออกมาเป็น Explicit Knowledge ทำให้เกิดการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ทำให้เกิดมีลักษณะของ “วงจรของการสร้างความรู้” อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด (กองพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล, 2552 : 1)

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้หรือการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการคือการค้นหา/บ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) การจัด การ ความรู้ ให้ เป็น ระบบ (Knowledge Organization) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และการเรียนรู้ (Learning) กระบวนการที่กล่าวถึงนี้สามารถปรับเปลี่ยน

ความรู้ให้อยู่ในรูปแบบของทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและการเผยแพร่กระจายความรู้อย่างกว้างขวางจนก่อให้เกิดฐานความรู้ขนาดใหญ่เป็นแหล่งความรู้ของคนทั้งประเทศได้ (กองพัฒนาคูณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล, 2552 : 3)

ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledgebased Economy) ทรัพยากรที่มีค่ายิ่งขององค์กรนอกจากบุคลากรก็คือความรู้ซึ่งเป็นสินทรัพย์ทางกลยุทธ์ที่สำคัญหน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชนหรือแม้กระทั่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนต่างให้ความสำคัญกับ “การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) มากขึ้นการจัดการความรู้แบ่งออกเป็น 3 ยุคโดยยุคแรกของการจัดการความรู้เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาประมาณปี ค.ศ. 1978 – 1979 ยุคที่สองของการจัดการความรู้เริ่มต้นประมาณปี ค.ศ. 1995 ยุคที่สามของการจัดการความรู้ได้เริ่มมีการนำระบบที่ซับซ้อนมาอธิบายความรู้โดยตั้งบนพื้นฐานที่ว่าวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้คือเพื่อพัฒนาประสิทธิผล (Effectiveness) ของการตัดสินใจและการสร้างเงื่อนไขของนวัตกรรมจากการสำรวจพบว่าในประเทศไทยนั้นมีหลายองค์กรที่นำแนวคิดทฤษฎีของการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ เช่น ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) บริษัทแอดวานซ์อินโฟร์เซอริวส์ จำกัด(มหาชน) บริษัท IBM บริษัทเทเลคอมเอเชีย จำกัด องค์กรแคร์ ฯลฯ (กาญจนา จันทร์วัน , 2552 : 11)

กระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในวงการอุดมศึกษาและในมหาวิทยาลัยได้ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรด้วยความเชื่อว่าความรู้มีอยู่ทั่วไปและมีการจัดการอยู่แล้วทั้งนี้จากรายงานผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ในองค์กรประจำปีงบประมาณ 2560 ทำให้ทราบว่าแต่ละหน่วยงานมีรูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้ที่หลากหลายจากความหลากหลายของกิจกรรมนี้เองทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

การศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่สภาพการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้โดยคาดหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นตัวต้นแบบในการจัดการความรู้ที่จะขยายไปยังหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้และการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

มาร์ควอดต์ (2550 : 293-301) ได้กล่าวถึง กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการความรู้ มีดังนี้ 1) การเก็บเกี่ยวความรู้จากภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า 2) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ ซึ่งบุคลากรทุกคนจะต้องรู้จักรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร เช่น ความรู้จากอินเทอร์เน็ตจากหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร จากการประชุม สัมมนา และจากแหล่งอื่นที่ไม่เป็นทางการ เช่น จากการพบปะพูดคุย การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และการชมภาพยนตร์ 3) กระตุ้นและรางวัลแก่ผู้สร้างนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ใหม่ๆ 4) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร โดยพัฒนาวิธีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแบ่งปันเรียนรู้ภายในองค์กร และแบ่งปันแนวทางในการปฏิบัติงาน 5) ฝึกอบรมบุคลากรในเรื่องการจัดเก็บและการเรียกข้อมูลกลับมาใช้ เช่น การเข้าถึงศูนย์ความรู้

วิธีเข้าสู่ระบบ เพื่อการค้นหาข้อมูลที่ได้จากทั่วโลก 6) คิดและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยองค์กรสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมให้มีการค้นคว้าทดลองการให้รางวัลสำหรับความคิด และการกระตุ้นการระดมสมองเพื่อให้เกิดความคิดที่ดี 7) สร้างฐานความรู้ให้ตรงตามความต้องการในการเรียนรู้ และตามค่านิยมขององค์กร เพื่อให้ทุกหน่วยงานเข้าถึงความรู้ที่ถูกจัดเก็บไว้โดยไม่มีขีดจำกัด 8) สร้างกลไกในการรวบรวมและจัดเก็บสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้แก่ การจัดให้มีผู้อำนวยการในการจัดการความรู้ เพื่อประสานงานในการสร้างสรรค์ และรวบรวมความรู้ 9) เพิ่มการถ่ายโอนความรู้โดยไม่มีขีดจำกัด เช่น การหมุนเวียนการทำงาน และการเพิ่มงานแบบทีมผสม ถือเป็นวิธีการถ่ายโอนความรู้ภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะทำให้เกิดการใช้ความรู้ และส่งผ่านความรู้ไปยังผู้อื่นได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 4 - 5) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ บริหารบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2548 มาตรา 11 ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและ เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหารได้นำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นระบบการจัดการที่สามารถกำหนดขึ้น และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปีงบประมาณ 2548 ได้จัดตั้งโครงการนำร่องการจัดการความรู้ โดยจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ (Knowledge Management Center : KMC) ใน 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย

เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุนทรบุรี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงและ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งศูนย์จัดการความรู้ดังกล่าวเป็น
 ศูนย์จัดการความรู้เสมือนจริง ในรูปแบบเว็บไซต์ด้วยเหตุผลที่มีข้อได้เปรียบด้านความเร็ว
 ความประหยัดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้ชื่อว่า แมงมูม(MangMoom) ซึ่งเป็น
 สัญลักษณ์ของการไวต่อความรับรู้และมีสโลแกนว่า "เครือข่ายความคิด พันมิตร
 ความรู้" ซึ่งหมายถึงความรู้ต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้
 จากเครือข่ายสู่เครือข่ายในเว็บไซต์แมงมูม KMC ที่จัดทำขึ้นนี้มีลักษณะที่แตกต่างจาก
 เว็บไซต์ทั่วไปทั้งในเชิงโครงสร้างเนื้อหาและระบบการบริหารจัดการ คือ มีการจัดแบ่ง
 เนื้อหาที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าตามหลักการของการจัดการความรู้ ผสานกับงานที่
 ปฏิบัติจริง ประกอบไปด้วยกลุ่มความรู้ 6 กลุ่ม ได้แก่ ความรู้ในการปฏิบัติงาน
 กระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ สรุปย่อสาระสำคัญเกี่ยวกับงานความรู้ที่
 เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และความรู้จากสื่อ
 อิเลคทรอนิกส์ โดยทีมที่รับผิดชอบความรู้ต้องมีการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าความรู้
 ดังกล่าว ถูกต้อง ต่อมาในปีงบประมาณ 2549 ได้กำหนดให้ทุกเขตพื้นที่การศึกษาต้อง
 มีศูนย์การจัดการความรู้ ตามรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 กำหนดและได้กำหนดแนวทางการจัดการความรู้ 5 กระบวนการทำงานสำหรับ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

- 1.กำหนดโครงสร้างการจัดการความรู้และผู้รับผิดชอบซึ่งประกอบด้วย
 บุคลากรทุกภาคส่วน คือ ทีมผู้บริหาร (Chief Knowledge Officer : CKO) คือ
 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและทีมบริหาร ทำหน้าที่สนับสนุนผู้อำนวยการ
 ความสะดวกการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดการความรู้ผ่าน
 กิจกรรมต่าง ๆ ทีมที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการ
 ความรู้ ทีมผู้รับผิดชอบหรือทีมแกนนำ ทำหน้าที่กระตุ้นจุดประกายและจัดกิจกรรมที่มุ่ง
 ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทีมปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีความรู้และนำความรู้มาแลกเปลี่ยน
 เรียนรู้ร่วมกัน ทีมเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่ายและดูแลระบบ ICT

และทีมอื่น ๆ ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าจำเป็น

2.จัดทำแผนการจัดการความรู้ โดยเสนอแนะให้ทำใน 2 ลักษณะ คือ แผนการจัดการความรู้ตามความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และแผนการจัดการความรู้ตามจุดเน้นกลยุทธ์หรือนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.แนวทางดำเนินการจัดการความรู้ ควรมีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับ คือสร้างความเข้าใจในการจัดการความรู้ สร้างเครือข่ายความรู้หรือรวบรวมทุนปัญญา

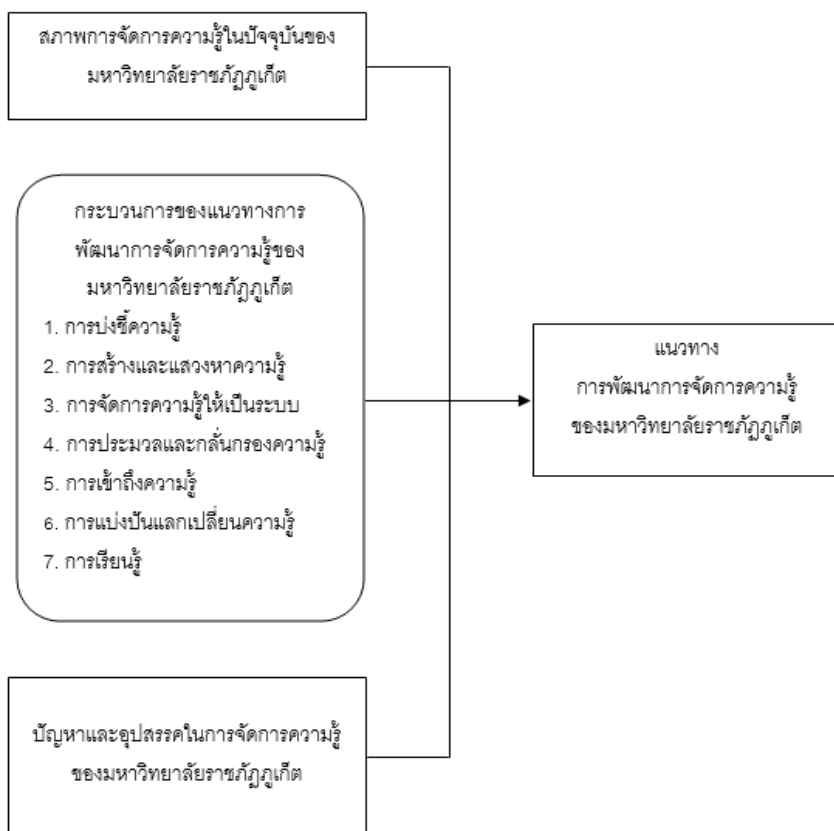
4.สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจจะเป็นในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การจัดเวลาการเล่าเรื่อง การให้เขียนเล่า ประสบการณ์ความสำเร็จ การหาพื้นที่เว็บไซต์เปิดโอกาสให้ทุกคนในหน่วยงานสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาที่ต้องการ

5.ใช้ความรู้เมื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินการจัดการความรู้แล้ว ต้องประชาสัมพันธ์ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ความรู้ได้อย่างสะดวก ซึ่งรายละเอียดในการดำเนินการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหารได้จัดทำเป็นเอกสาร “แนวปฏิบัติการจัดการความรู้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” เผยแพร่ไปยังทุกเขตพื้นที่การศึกษาให้ถือเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เซ็งเก้ (Senge, 1990 : 139) กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่เอื้อการเรียนรู้ซึ่งทุกคนสามารถขยายศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างผลงานตามที่ตั้ง เป้าหมายไว้ เป็นที่ซึ่งเกิดรูปแบบการคิดใหม่ ๆ หลากหลายมากมาย ที่ซึ่งแต่ละคนมีอิสระที่จะสร้างแรงบันดาลใจ

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้หรือการจัดการความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กรโดยมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการคือการค้นหา/บ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) การจัดการความรู้

ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และการเรียนรู้ (Learning) กระบวนการที่กล่าวถึงนี้สามารถปรับเปลี่ยนความรู้ให้อยู่ในรูปแบบของทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและการเผยแพร่กระจายความรู้อย่างกว้างขวางจนก่อให้เกิดฐานความรู้ขนาดใหญ่เป็นแหล่งความรู้ของคนทั้งประเทศได้ (กองพัฒนาคูณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล, 2552 : 3)

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ในการดำเนินการศึกษา โดยสรุปดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร การศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานการวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ การทำงาน และแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้

การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีในการเก็บข้อมูล เนื่องจากเป็นวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในความคิดและพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถค้นหาและรวบรวมความรู้เชิงลึกตามประเด็นที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาตามปรากฏการณ์ มีเป้าหมายคือ ความเข้าใจจากมุมมองของผู้กระทำ (กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2551 : 8) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา (กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2551 : 74)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยนำข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มาจัดสนทนา (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตที่ชัดเจน

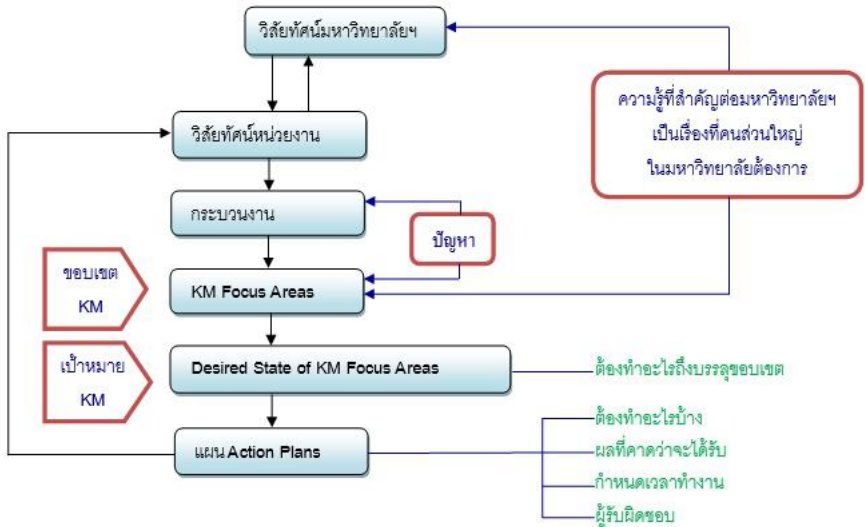
สรุปผลการวิจัย

1.สภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิจัยและการจัดการเรียนการสอน คือกำหนดเรื่องหลักเอาไว้เพื่อจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องทุกปี 2) ด้านการบริหารจัดการของบุคลากรสายสนับสนุน คือพิจารณาจากประเด็นที่เป็นปัญหา มีความจำเป็นเร่งด่วน และเป็นเรื่องที่บุคลากรสายสนับสนุนต้องการเพื่อพัฒนาตนเอง

2.ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต คือ บุคลากรมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management) บางส่วนเห็นว่าการจัดการความรู้เป็นภารกิจหนึ่งที่ต้องทำให้บรรลุตามตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการและคิดว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นมาจากงานประจำ

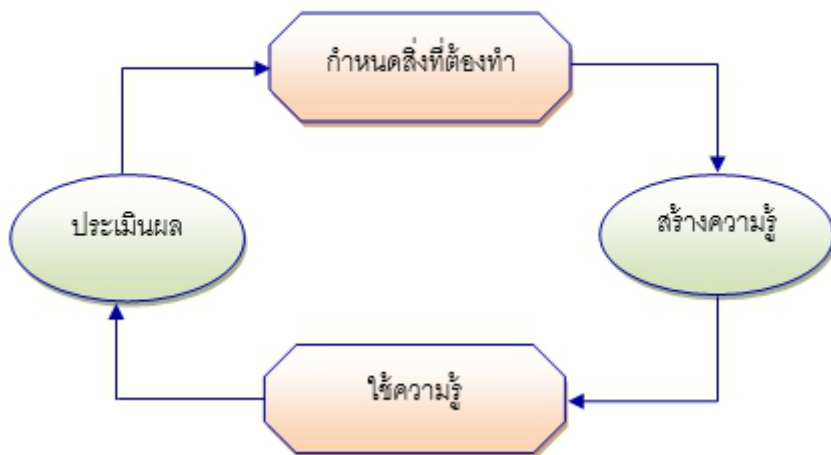
3.แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้วิจัยได้สรุปผลการสนทนากลุ่มได้ดังนี้ จากการจัดสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้แนวทางดังนี้

1) แนวทางการกำหนดขอบเขตและเป้าหมายการจัดการความรู้ ซึ่งโดยหลักของการพัฒนาจะให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์และนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นหลัก มหาวิทยาลัยฯ ใช้แนวทางการตัดสินใจเลือกขอบเขต KM คือ ต้องสอดคล้องกับทิศทางและประเด็นยุทธศาสตร์ของคณะ/สาขาวิชา หน่วยงานและทำให้เกิดการปรับปรุงที่เห็นได้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมีโอกาสทำได้สำเร็จสูง

2) แนวทางการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยฯ โดยหลักของการพัฒนาจะจัดทำวงจรแนวทางการจัดการความรู้ และขบวนการจัดการความรู้ของหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยหน่วยงานกำหนดสิ่งสำคัญที่ต้องทำให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน แล้วจัดลำดับงาน ทำการสำรวจและวิเคราะห์ความชำนาญของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อสร้างความรู้ โดยมุ่งเน้นความรู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานตามวิสัยทัศน์ แล้วนำความรู้มาถ่ายทอดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน จนเกิดเป็นทักษะ ความชำนาญของตนเองวัดความคืบหน้าการดำเนินงานว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่

2.1) วงจรแนวทางการจัดการความรู้

2.2) ขบวนการจัดการความรู้ของหน่วยงาน

3) แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการความรู้ระดับมหาวิทยาลัยฯ โดยหลักของการพัฒนาจะดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้จัดประชุมคณะกรรมการนโยบาย การจัดการความรู้ ระดับมหาวิทยาลัย ดำเนินการวางรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการความรู้ ปี 2561 จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

1.สภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิจัยและการจัดการเรียนการสอน คือกำหนดเรื่องหลักเอาไว้เพื่อจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการความรู้ขององค์กร (Knowledge Management : KM) เรื่อง “ปัญหาอุปสรรคแนวทางความช่วยเหลือและกลวิธีสู่ความสำเร็จเพื่อให้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก สำหรับอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่ ของงานบริหารการวิจัยฯ คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2559 : 4) ที่กล่าวว่า อาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่ที่เหมาะสมการยังน้อยนั้นการมีอาจารย์นักวิจัยพี่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษาในประเด็นต่างๆ นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการช่วยย่นระยะเวลาในการลองผิดลองถูกและเป็นการช่วยพัฒนามุมมองและแนวคิดทางการศึกษาวิจัยได้เป็นอย่างดีหรือแม้แต่การอุทิศตนเข้าไปช่วยทำวิจัยหรือเป็นนักวิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่น่าสนใจก็เป็นแนวทางที่ดีเช่นกันและเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยรับรองความสำเร็จของผลงานได้ค่อนข้างดีทีเดียวจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการประสบความสำเร็จ 2) ด้านการบริหารจัดการของบุคลากรสายสนับสนุน คือพิจารณาจากประเด็นที่เป็นปัญหา มีความจำเป็นเร่งด่วน และเป็นเรื่องที่บุคลากรสายสนับสนุนต้องการเพื่อพัฒนาตนเองซึ่งสอดคล้องกับการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตภาคกลาง ของ สมจิตร สุวรรักษ์ (2554 : 5) ที่กล่าวว่า สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ธัญบุรี เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตภาคกลางเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีกระบวนการบริหารจัดการในการดำเนินงานที่คล้ายกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต คือ บุคลากรมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management) บางส่วนเห็นว่าการจัดการความรู้เป็นภารกิจหนึ่งที่ต้องทำให้บรรลุตามตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการและคิดว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นมาจากงานประจำซึ่งสอดคล้องกับอุปสรรคปัญหาและแนวทางการแก้ไขการทำ KM ของ อภิรักษ์ เศรษฐเฝ้าพันธ์ (2555 : 1) ที่กล่าวว่า พนักงานไม่อยากทำ KM ต้องชี้แจงให้ทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการร่วมโครงการว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวพนักงานและควรเลือกเวลาที่เหมาะสมสำหรับทำโครงการ เลือกช่วงเวลาที่ไม่มียางานเร่งด่วน ซึ่งจะทำให้คิดที่ร่วมโครงการอย่างเต็มใจอย่างเช่นการทำ KM ในมหาวิทยาลัย

3. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ดังนี้

1. แนวทางการกำหนดขอบเขตและเป้าหมายการจัดการความรู้โดยหลักของการพัฒนาจะให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์และนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นหลัก มหาวิทยาลัยฯ ใช้แนวทางการตัดสินใจเลือกขอบเขต KM คือ ต้องสอดคล้องกับทิศทางและประเด็นยุทธศาสตร์ของคณะ/สาขาวิชา หน่วยงานและทำให้เกิดการปรับปรุงที่เห็นได้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมีโอกาสทำได้สำเร็จสูง โดยพิจารณาจากความพร้อมด้านคน งบประมาณ เทคโนโลยีวัฒนธรรมองค์กร ระยะเวลาการดำเนินงาน และเป็นความรู้ที่ต้องจัดการอย่างเร่งด่วน คนส่วนใหญ่ในองค์กรต้องการผู้บริหารให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยฯ สามารถดำเนินการในการจัดการความรู้ได้ 2 รูปแบบ คือ 1) หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ จัดการความรู้ในลักษณะ คลังความรู้

โดยการสร้าง จัดหา และนำความรู้ขององค์กรมาจัดเก็บให้เป็นระบบสะดวกแก่การสืบค้น และนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับ ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ 2) หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านปฏิบัติการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้บริการต่างๆจัดการความรู้ที่จำเป็นแก่หน่วยงาน โดยวิเคราะห์กระบวนการทำงานตามภารกิจ แล้วร่วมมือกันดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือได้ฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน นำไปสู่การปรับใช้ในองค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ธิตินนท์ มณีธรรม (2557 : 29) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ ศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ของศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรวิเคราะห์ SWOT เชื่อมโยงการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องการจัดการความรู้เพื่อปรับปรุงในเรื่องความรู้ขององค์กรให้มีการถ่ายทอด Best Practices อย่างเป็นระบบศูนย์ฯควรกำหนดขอบเขต KM(KM Focus Areas) และประเมินองค์กรตนเองเรื่องการจัดการองค์ความรู้เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำแผนการความรู้ (KM Action -Plan)การวัดผลการจัดการความรู้จัดทำระบบการติดตามและวัดผลของการจัดการความรู้และประโยชน์จากการนำไปใช้เพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนให้คนในองค์กรมีความกระหายอยากเรียนรู้และอยากมีส่วนร่วมในการสร้างฐานความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมคนในองค์กรต้องมีความเจตคติที่ดีในการแบ่งปันความรู้และนำความรู้ที่มีอยู่มาเป็นฐานในการต่อยอดความรู้ของคนรุ่นใหม่ต่อไปองค์กรเองต้องมีวัฒนธรรมภายในแห่งความไว้วางใจและให้เกียรติกันเคารพในสิทธิและความคิดของผู้ร่วมงานในทุกๆระดับแม้เป็นบุคลากรระดับล่างก็ตาม

2.แนวทางการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยฯโดยหลักของการพัฒนาจะจัดทำวงจรแนวทางการจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ของหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยหน่วยงานกำหนดสิ่งสำคัญที่ต้องทำให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน แล้วจัดลำดับงาน ทำการสำรวจและวิเคราะห์

ความชำนาญของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อสร้างความรู้ โดยมุ่งเน้นความรู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานตามวิสัยทัศน์ แล้วนำความรู้มาถ่ายทอดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน จนเกิดเป็นทักษะ ความชำนาญของตนเองวัดความคืบหน้าการดำเนินงานว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ ส่งผลกระทบต่อวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยอย่างไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับ กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552 : 40) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าการจัดการความรู้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานด้านการจัดการความรู้ในหน่วยงานของตนเองที่มีการระบุหน้าที่กำหนดสิ่งที่ต้องทำความรับผิดชอบและดำเนินการด้านการจัดการความรู้มาอย่างต่อเนื่องโดยเรียงจากความสำคัญที่สุดคือหน่วยงานเห็นประโยชน์นโยบายของมหาวิทยาลัยนโยบายของหน่วยงาน

3.แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการความรู้ระดับมหาวิทยาลัยฯ เช่น ดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้จัดประชุม คณะกรรมการนโยบาย การจัดการความรู้ ระดับมหาวิทยาลัยดำเนินการวางรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการความรู้ ปี 2561 จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ ให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ใน Web KM รณรงค์ให้บุคลากรสมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายการจัดการความรู้ผ่าน Web KM จัดทำช่องทางแสดงความคิดเห็นผ่าน Web KM จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคลากรภายในจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จัดประกวด Logo และคำขวัญการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยฯ จัดทำตัวชี้วัดความคืบหน้าในการดำเนินงาน (ความสำเร็จโครงการโดยรวม) จัดระบบการยกย่อง ชมเชยจัดระบบติดตามประเมินผล การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยฯ ซึ่งสอดคล้องกับ ธิติพนธ์ มณีธรรม (2557 : 30) ภาวะผู้นำผู้บริหารระดับสูงต้องมีความเชื่อในคุณค่าของคนและความรู้ที่มีในองค์กรเข้าใจในลักษณะของปัญหาและพันธกิจขององค์กร ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นมืออาชีพในด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นค้นหาและเชิดชูกระบวนการทำงานที่เป็นเลิศจากหน่วยงานภายในเป็นต้นแบบแห่งการเป็นผู้ริเริ่มในการแบ่งปันและเรียนรู้กำหนดทิศทางการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ภายในวง

กลยุทธ์ในการจัดหาระบบการจัดการองค์ความรู้ที่จะประสพผลสัมฤทธิ์เช่นเลือกเรื่องที่ทำแล้วเห็นผลหรือเรื่องที่มีคนเข้าใจและมีองค์ความรู้อยู่แล้วในองค์กรที่สำคัญที่สุดคือทำอะไรให้คนในองค์กรอยากนำเรื่องที่ตนรู้ออกมาแบ่งปันโดยไม่หวาดระแวงว่าจะเสียผลประโยชน์ถูกแอบอ้างผลงานถูกกลั่นแกล้งเพราะอีกาตาร้อนต่างน่านาองค์กรที่จะประสพความสำเร็จในเรื่องนี้ต้องสร้างอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ (Trust) และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Mutual respect) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ ความพร้อมของอุปกรณ์ทันสมัยของเทคโนโลยีที่สามารถสนับสนุนการทำงานและการเรียนรู้ของคนในองค์กรได้ชาญฉลาด (Smart) ให้ข้อมูลได้ทันทีที่เกิดขึ้นจริง (Real Time) การสร้างฐานข้อมูลและการจัดการระบบฐานข้อมูลตลอดจนวิธีการที่จะทำให้คนยอมใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเป็นสื่อกลางในการรวบรวมและส่งต่อขององค์ความรู้ที่สำคัญคือสร้างระบบการป้องกันไม่ให้นักนอกเข้ามาก่อแค้นและทำความเสียหายแก่ระบบฐานข้อมูลภายในได้ขณะเดียวกัน KM ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องใช้เครื่องมือและอุปกรณ์แพงๆเพื่อสร้างฐานข้อมูลขนาดยักษ์แต่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการใช้งานของคนส่วนใหญ่ในองค์กร

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตควรกำหนดให้การจัดการความรู้ (KM) เป็นหนึ่งในนโยบายของหน่วยงานจัดทำแผนการจัดการความรู้โดยต้องกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาที่ชัดเจนรวมถึงมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง

1.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตควรกำหนดให้ KM เป็น KPI หลักของหน่วยงานมีการประเมินทุกปีและมีรางวัลให้บุคลากรที่ดำเนินการได้ดีเป็นแบบอย่าง

1.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตควรผลักดันให้ทุกคนเข้าใจการทำ KM จากงานประจำอย่างเป็นรูปธรรมโดยผนวก KM เข้ากับยุทธศาสตร์

1.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรต่างคณะ/สถาบันเพื่อการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่าง

ต่อเนื่องจะทำให้ผู้ไม่เข้าใจการดำเนินการจัดการความรู้สามารถเรียนรู้/เข้าใจวิธีการได้อย่างทั่วถึงและส่งเสริมให้เกิดเป็นเครือข่าย

1.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตสร้างวัฒนธรรมในองค์กรให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในองค์กรจึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสื่อสารให้คนในองค์กรทุกระดับชั้นรับทราบจะได้นำไปสู่เป้าหมายของการจัดการองค์ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรโดยการไปสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อแนวทางการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างการจัดการความรู้ในหน่วยงาน

2.1 จัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (KM) แก่หัวหน้างานเพื่อให้เห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในหน่วยงานอย่างจริงจัง

2.2 ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะ/กอง/ศูนย์ที่ดำเนินการจัดการความรู้ (KM) จนประสบความสำเร็จกับคณะ/กอง/ศูนย์ที่ยังไม่ได้ดำเนินการเพื่อให้เกิดแรงจูงใจ

2.3 มหาวิทยาลัยควรสร้างทีมพี่เลี้ยงลงไปให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ (KM) กับงานที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ไม่เข้มข้น

2.4 สร้างความเข้าใจสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการความรู้อย่างจริงจัง และต่อเนื่องและการสร้างระบบสารสนเทศ IT ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.5 หาช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เปิดกว้างและบุคลากรทุกระดับสามารถเข้าถึงได้สนับสนุนงบประมาณในการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กองพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). **การจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา จันทรวัน. (2552). แนวทางการจัดการความรู้ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. **วารสารโดมทัศน์**. 30(2) : 11 -12
- งานบริหารการวิจัยคณะเทคนิคการแพทย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559). **การจัดการความรู้ขององค์กร (Knowledge Management : KM) เรื่อง “ปัญหาอุปสรรคแนวทางการช่วยเหลือและกลวิธีสู่ความสำเร็จเพื่อให้ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกสำหรับอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่”**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ธิตินันท์ มณีธรรม (2557 : 29) “ได้ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ ศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา
- ธิตินันท์ มณีธรรม. (2557). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการองค์ความรู้ ศูนย์บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา
- มาร์ควอดด์, เอ็ม. เจ. (2550). **การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้**. (ปดินทร์ วิจารณ์, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท.
- สมจิตร สุวรักษ์. (2554). **การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตภาคกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ.2550.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน.

อภิรักษ์ เชนฐ์เฝ้าพันธุ์. (2555). **อุปสรรคปัญหาและแนวทางการแก้ไขการทำ KM.** [Online]. Available : <https://www.gotoknow.org/posts/1012> [2560, ธันวาคม 15].

Senge, P.M. (1990). **The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization.** London : Century Business.

แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดี The Guidelines for Creating Performance from folklore

วิกกรม กรุงแก้ว¹, อนุกูล โรจนสุขสมบุญ²

Wikrom Krungkaeo , Anukoon Rotjanasuksomboon

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งวิทยานิพนธ์เรื่องการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดี มีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนาการนาฏกรรมจากโบราณคดี 2) แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดี ซึ่งบทความนี้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่ม เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา โดยมีขอบเขตศึกษานาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก พ.ศ.2540 ถึงพระมหาชนก เดอะ ฟิโนมินอนไลฟ์ โชว์

ผลการวิจัยพบว่า นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกเกิดจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร ทรงสดับพระธรรมเทศนา พ.ศ. 2520 ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า และทรงสนพระราชหฤทัยในคัมภีร์คำสอนทรงค้นพระไตรปิฎกและพระราชนิพนธ์เป็นวรรณกรรมเรื่องพระมหาชนกขึ้นในพ.ศ. 2539 เพื่อเป็นคติเตือนใจพสกนิกรชาวไทย จากนั้น พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้ครูเสรี หวังในธรรม นำบทพระราชนิพนธ์มาจัดสร้างเป็นละครในวันข้าราชการพลเรือนสามัญ 30 มี.ค. 2540 และพัฒนาไปสู่

¹นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Student, Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

²ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Advisor, Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก จำนวน 9 รูปแบบหลัก คือ 1) ละครพันทาง 2) หนังตะลุง 3) ลิเก 4) หมอลำ 5) ละครพ็อนล้านนา 6) หุ่นละครเล็ก 7) หุ่นกระบอกไทย 8) ละครเพลง 9) การ์ตูนแอนิเมชัน โดยแต่ละแนวทางขึ้นอยู่กับความถนัดงบประมาณ สถานที่จัดแสดงและการบริหารจัดการของผู้จัดสร้าง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าโบราณคดีเป็นภูมิปัญญาทางคลังสมองที่มีมาจากอดีตกาลจะปรากฏขึ้นเมื่อมนุษย์มีทัศนคติย่อหย่อนกับคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นโบราณคดีจึงเป็นเครื่องมือในการเตือนสติและขัดเกลาจิตใจ เพื่อเป็นแนวทางต่อการพัฒนาชีวิตของมนุษย์และสังคมไทย ตลอดจนเป็นคู่มือในการต่อยอดเป็นนาฏกรรมตามแนวทางอื่นๆ สืบไป

คำสำคัญ : แนวทางการสร้าง โบราณคดี นาฏกรรม พระมหาชนก

Abstract

This article is a partial study of the thesis named The Creating Performance from Folklore. Funding awarded research from grants for graduate students by Chulalongkorn University, which intended to explore 1) the development of the folklore based performance and 2) the guideline for creating folklore based performance. As this article emphasized on the second the second mentioned objective, the researcher consequently employed the qualitative researching methods consisting of literature review, interviews, and observations in order to collect the data. The data was descriptively presented to the scope limited to the performance inspired by the folklore called "Mahajanaka" B.E. 2540 to the recent performance called "Mahajanaka the Phenomenon Show".

The result of the study revealed that the performance based on the folklore called Mahajanaka which was written by H.M. the King Bhumibhol. The

king had listened to the Buddhist sermon in B.E. 2520, it inspired him to explore the moral teachings from the Tripitaka. With the intention to teach the morals to Thai citizens, the King started to write the story of Mahajanka and eventually completed this literary work in B.E. 2539. After that, Gen. Chawalit Yongchaiyuth, the Prime Minister of Thailand at that time assigned Master Seree Wangnaitham to create the performance based on this royal literature. The performance was firstly shown in the event to celebrate the Ordinary Civil Service Day on March 30th B.E. 2540. Later, It had been used as the guideline to create several forms of performances to honor H.M. the King Bhumibhol including 1) Thai traditional drama called Lakorn Pan Tang, 2) Thai southern shadow puppet show called Nang Taloong, 3) Thai traditional drama called Li-ke, 4) Thai northeastern music called Mo Lam, 5) traditional Thai northern drama show called Lakota Fon Lanna 6) Thai traditional puppet show called Hoon Lakorn Lek, 7) Thai traditional puppet show called Hoon Kra Bok, 8) Musical dramas and 9) animations. Each approach, depending on the aptitudes the budget. Theatres and management. The researcher perceives that the folklore is the ancient wisdom inherited from the past which is presented through the conflict between human attitude and moral, it therefore the valuable tools to remind and purify people's minds, shaping and improving people's way of life and society, as well as further developing other forms of performance.

Keywords : guideline for Creating, folklore, performance, Mahajanaka

บทนำ

สภาพปัญหาของสังคมไทยในยุคสมัยปัจจุบันเป็นสังคมที่มองเห็นความสำคัญของคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งระบบของการพัฒนาสังคมมีความเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด ปัญหาจากการพัฒนาประเทศชาติมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นมนุษยชาติเล็งเห็นความสำคัญของวัตถุเป็นเครื่องตอบสนองความต้องการของตนเองต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น ระบบความคิดและสภาพจิตใจของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีปัญหาทางจิตเกิดขึ้นมากมายและปรากฏให้เห็นถึงความหลากหลายของการดำรงชีวิตมนุษย์ที่มีอุปนิสัยปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมและระบบการพัฒนาของประเทศชาติทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ บทบาทหน้าที่ทางสังคมถูกทำให้มองเห็นว่ามนุษย์มีการดิ้นรนและแข่งขันเพื่อเลือกสรรสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเองในด้านปัจจัยพื้นฐานและด้านความมั่นคงของคุณภาพชีวิตและจิตใจ ด้วยกระแสสังคมปัจจุบันส่งผลให้มนุษย์ขาดคติยึดเหนี่ยวจิตใจ ตลอดจนสภาวะแห่งชุมชน สังคม และประเทศชาติปรากฏปัญหาและเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากปัญหาสังคมหลายด้าน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาทางการศึกษา ฯลฯ มีวิถีแห่งการดำรงชีวิตและพฤติกรรมที่สวนทางกับสิ่งที่ตนเลื่อมใสศรัทธาและนำมาเป็นคติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงปรากฏเป็นปัญหาทางการดำเนินชีวิตตกอยู่ในสภาพที่ไม่แตกต่างจากประชากรในประเทศขาดภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ หลงใหลในวัตถุมากกว่าสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร ทรงขึ้นครองสิริราชสมบัติก็ทรงเริ่มอุทิศพระวรกายเพื่อพสกนิกรชาวไทยบนผืนแผ่นดินสยาม ตลอดจนทรงบำบัดทุกข์ บำรุงสุขอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ด้วยความกังวลพระราชหฤทัยต่อการพัฒนาประเทศและมีพระราชประสงค์ให้ประเทศที่ดำรงอยู่ด้วยหลักแห่งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรือง และด้วยมีพระราชประสงค์ทรงเป็นห่วงพสกนิกรชาวไทยของพระองค์ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและไม่ลุ่มหลงในอบายมุขด้านต่าง ๆ เนื่องจากเล็งเห็นว่าความลุ่มหลงในอบายทั้งหลายที่เข้ามาครอบงำพสกนิกรชาวไทยของพระองค์จะเป็นปัญหาที่ส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความถดถอยเพราะมนุษย์ขาดสติ และขาด

หลักคติคุณธรรมจริยธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังที่ สมยศ ศุกกิจไพบูลย์และคณะ (2560: 23) ได้อธิบายถึงครั้งที่สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกตรัสว่า “ไทยเราในขณะนี้แม้เปรียบกับพระมหาชนก ย่อมมีอันตรายเบาคว่ำมากมาย วิกฤตก็แตกต่างกัน แต่สามารถบำเพ็ญวิริยะบารมีให้เกิดผลสำเร็จอย่างวิเศษยิ่งได้เช่นเดียวกัน ขอให้ตั้งใจแผ่ความปรารถนาดีไปให้ทั่วถึงทุกเทกำลังกายกำลังใจให้สามารถประคับประคองประเทศชาติให้พ้นวิฤตการณ์...”

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศชาติของพลนิกรชาวไทย ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาสามารถทางด้านวรรณกรรมและการเป็นนักประพันธ์ ตลอดจนทรงห่วงใยไพร่ฟ้าประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าจึงทรงพระราชนิพนธ์หนังสือขึ้นเพื่อเป็นเครื่องพิจารณาให้กับสาธุชนทั้งหลายได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยสอดแทรกคติธรรมคำสอนไว้ในพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับคติแห่งการบำเพ็ญวิริยะบารมี หรือด้านแห่งความเพียรเรื่อง “พระมหาชนก” ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดกอันเป็นหนึ่งใน 10 ชาตีสุดท้ายก่อนที่พระโพธิสัตว์จะมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอัจฉริยภาพที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกำเนิดขึ้นเมื่อพระองค์ทรงดับพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (วิน ธมฺมสโรมหาเถร) วัดราชผาติการาม เมื่อ พ.ศ.2520 เรื่องพระมหาชนกเสด็จทอดพระเนตรพระราชอุทยาน ในกรุงมิลิดา จึงเป็นนัยสำคัญว่า “สิ่งใดดีมีคุณภาพ จะเป็นเป้าหมายของการยื้อ และเป็นอันตรายในท่ามกลางผู้ขาดปัญญา”

พระอัจฉริยภาพในด้านการทรงเป็นนักประพันธ์ด้วยความประณีต และทรงตั้งพระราชหฤทัยเผยแพร่อย่างกว้างขวางเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนใจประชาชนเข้าถึงจิตใจผู้คนที่มึนตึ๋นซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลแก่ชนทุกหมู่เหล่า จึงทรงค้นเรื่องพระมหาชนกในพระไตรปิฎก (สูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก เล่มที่ 4 ภาคที่ 2) และทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พุทธศักราช 2531 และทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ในโอกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาล จึงทรงเก็บใจความสำคัญของเรื่องมาทรงพระราชนิพนธ์เป็นสำนวนที่ทันสมัย ดัดแปลงแก้ไขเรื่อง

ตอนท้ายในคตินิพนธ์เกี่ยวกับการศึกษาเพิ่มเติม (ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2540: 6-8) จากพระวชิระอุตสาหะในการพระราชนิพนธ์หนังสือเพื่อเป็นแนวทางให้มนุษย์ได้นำไปใช้เป็นข้อคิด แต่เรื่องราวที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ฉบับนี้มิได้มีพระราชประสงค์ให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงเพียงประการเดียว แต่พระองค์ยังสอดแทรกสาระสำคัญ และหลักคำสอนผ่านบทสนทนาและข้อความที่ปรากฏในหนังสือ โดยการใช้ภาษาในแบบของพระองค์ ดังที่รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน (2559: 14) กล่าวว่า มหามงคลสมัยกาญจนาภิเษกในปี พ.ศ.2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์พระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะในวันแกลง ขาว เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2539 และทรงมีพระราชดำรัสว่า “ผู้ที่รู้เรื่องพระไตรปิฎกก็ได้อ่านพระไตรปิฎก ที่เกี่ยวข้องกับพระมหานก แต่ยังไม่เห็นหนังสือเล่มนี้ ที่จะขึ้นมาครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยงานของท่าน จึงขอขอบใจทุกคนที่มาชุมนุมกัน เพื่อรับรู้ว่าหนังสือเล่มนี้มีขึ้นแล้วที่ต้องขอบใจ เพราะหนังสือเรื่องนี้เป็นที่รักของข้าพเจ้า เป็นสิ่งที่เห็นว่ามี ความสำคัญ และเป็นผู้ที่ได้ก่อขึ้นมา”

นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหานกที่มีการจัดสร้างขึ้นในโอกาสสำคัญต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเป้าหมายสำคัญคือการถ่ายทอดโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ภายในบทพระราชนิพนธ์ เสมือนการสืบสานเจตนารมณ์ของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นห่วงพสกนิกรชาวไทยและประเทศชาติ ดังนั้นวิธีการที่จะทำให้บทพระราชนิพนธ์ได้เข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น จึงส่งผลให้นักนาฏยประดิษฐ์ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างเล็งเห็นความสำคัญว่านาฏกรรมจะเป็นเครื่องมือต่อการเตือนสติเตือนใจมนุษย์เมื่อมีความคิดย่อหย่อนต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นจึงนำโบราณคดีที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกมาจัดสร้างขึ้นเป็นนาฏกรรมตามความถนัดและการได้รับนโยบายของหน่วยงาน โดยการสอดแทรกโบราณคดีไว้ตลอดการดำเนินเรื่อง บทเจรจา บทบาทของผู้แสดง เนื่องจากเล็งเห็นว่านาฏกรรมเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้ชมได้รับประโยชน์และหลักคำสอนในด้านความเพียรควบคู่ไปกับการแสดง เนื่องจากองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของการจัดสร้างนาฏกรรมเป็นปัจจัยส่งผลที่ทำให้โบราณคดีเกิดการซึมซับด้วยการเล่าเรื่องราวผ่านแนวทางของ

นาฏยศิลป์ ส่งเสริมให้เกิดความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น นัยสำคัญของการสร้างสรรค์นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชุนกมิได้อยู่ที่ความบันเทิงแต่เพียงประการเดียว แต่ยังคงเป็นภาพที่ติดตรึงอยู่ในหัวใจของคนไทย ต่างเล็งเห็นความสำคัญของการนำวรรณศิลป์ในแบบฉบับของพระเจ้าแผ่นดินมาพัฒนาและถ่ายทอดในรูปแบบของนาฏกรรมตามหลักแนวคิด โอกาสและสถานที่ในการจัดแสดงไปในทิศทางต่างๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยและกลุ่มผู้ชม ยิ่งไปกว่านั้นนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชุนกยังแสดงให้เห็นถึงการสะท้อนสังคมเกี่ยวกับคติโบราณในด้านต่าง ๆ เช่น ความเพียร ความสามัคคี การศึกษา และความกตัญญู ดังที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะถ่ายทอดโบราณคดีไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชุนกเพื่อพสกนิกรชาวไทยเพื่อเป็นแนวทางต่อการพัฒนาชีวิตและประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดี

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ผลงานนาฏกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยทั้งนี้บทความฉบับนี้จะกล่าวถึงแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชุนก ซึ่งเป็นนาฏกรรมที่สร้างขึ้นจากคดีคำสอนมีที่มาจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชุนก โดยเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นต้นแบบของการสร้างนาฏกรรม และพัฒนาไปสู่นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชุนกในพระมหาชุนก เดอะ ฟิโนมินอล ไลท์โชว์ ปี พ.ศ.2557 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1.ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ ความวิชาการ สื่อบัตร บทละคร บทสัมภาษณ์ การชมวิดิทัศน์ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2.การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกอันเกิดขึ้น จากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรรณานถปิตร โดยการแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้สร้าง ผู้เกี่ยวข้องและนักแสดงกิตติมศักดิ์นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก ฉบับกรมศิลปากร ได้แก่

1) ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก	ผู้ช่วยผู้กำกับ
2) อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง	นักแสดงพระโพลชนก
3) ดร.ปรกรณ์ พรพิสุทธิ	นักแสดงพระมหาชนก
4) ผศ.ขวัญใจ คงถาวร	นักแสดงนางเมขลา
5) อาจารย์สุพรทิพย์ ศุภรกุล	ฝ่ายเครื่องแต่งกาย

กลุ่มที่ 2 ผู้สร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกเพื่อเทิดพระเกียรติ ฉบับนาฏกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตร พงศ์วัชร ผู้กำกับการแสดง

กลุ่มที่ 3 ผู้สร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก ฉบับนาฏกรรมพื้นบ้าน ได้แก่

- 1) หนัณน ครินทร์ ชาทอง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) พ.ศ. 2550

กลุ่มที่ 4 ผู้สร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก ฉบับหุ่นละครเล็ก ได้แก่

1) คุณยุพิน กุลนิตย์ ผู้ช่วยผู้กำกับ และผู้แต่งบทเรื่องพระมหาชนกฉบับหุ่นละครเล็ก

กลุ่มที่ 5 ผู้สร้าง ผู้เกี่ยวข้องนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก เดอะ ฟิโนมินอนไลฟ์ โชว์ ได้แก่

1) คุณสุวรรณดี จักรวารวุฒิ	ผู้กำกับการแสดง
2) คุณนิพนธ์ วรรณมรินทร์	ผู้ออกแบบลีลาการแสดง

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้จัดสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในโอกาสสำคัญต่าง ๆ อีกมากมายตลอดจนผู้แสดงและผู้เกี่ยวข้อง

3.การสังเกตภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนการชมนานาฏกรรมจากโบราณคดีที่จัดแสดงในโอกาสต่าง ๆ

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า โบราณคดี คือภูมิปัญญาหรือคลังสมองเชิงคุณธรรมของมนุษย์และจะปรากฏขึ้นเมื่อมนุษย์มีความคิดขัดแย้งกับหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งโบราณคดีมิได้มีรูปแบบการถ่ายทอดเพียงแค่การบอกเล่าทางศาสตร์ด้านภาษา การบอกเล่าด้วยคำพูด หรือแนะนำให้กระทำตามเพียงเท่านั้น แต่มีรูปแบบการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติให้เห็นแบบบออย่าง ซึ่งในลักษณะดังกล่าวอาจจะเป็นข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติ ดังเช่นโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลง บทเจรจา ตลอดจนการดำเนินเรื่องและการถ่ายทอดผ่านบทบาทของผู้แสดงนาฏศิลป์เพื่อความความบันเทิง แต่หลักสำคัญของโบราณคดีแม้ว่าจะเกิดความบันเทิงแต่ก็ยังคงมีจุดมุ่งหมายโดยการสอดแทรกคติคำสอนด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นคติเตือนใจผู้ชมสามารถนำไปปรับใช้ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น โบราณคดีจึงเปรียบเสมือนสื่อ

ทางอ้อมในการอบรมสั่งสอนมนุษย์ในรุ่นปัจจุบันให้รับรู้ถึงการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม

บทบาทและความสำคัญของโบราณคดีจึงเป็นตัวกลางที่เข้าไปแฝงอยู่ในสื่อต่าง ๆ เช่น นิทาน หรือนาฏกรรม ที่คอยกระตุ้นให้มนุษย์เกิดการขบคิดเมื่อกระทำ ความผิด เนื่องจากในสารัตถะของเนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงกลวิธีการสอนมนุษย์ในด้านต่าง ๆ โดยถ่ายทอดผ่านบทบาทของตัวละคร นอกจากนี้โบราณคดียังเป็นเรื่องราวที่ยึดถือสืบต่อกันมาจากในอดีตและเกิดการปรุงแต่งขึ้นใหม่โดยคนปัจจุบัน บอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครั้งที่ผ่านมาจากปากเปล่าสู่วรรณกรรม ซึ่งจะเห็นชัดในรูปแบบของการประพจน์ดี ความกล้าหาญ ความกตัญญู ความเมตตา ความเพียรพยายาม เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อโบราณคดีพัฒนารูปแบบไปสู่วรรณกรรม จึงส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความเบื่อหน่ายต่อการถ่ายทอดโบราณคดีในรูปแบบตัวอักษรและวรรณศิลป์ จึงเกิดการหยิบยกบทวรรณกรรมมาจัดสร้างขึ้นเป็นผลงานทางด้านนาฏศิลป์เพื่อทำให้ผู้รับสารเกิดความเพลิดเพลินและได้รับคติที่ปรากฏภายในโครงเรื่อง เช่นการเปลี่ยนการสนทนาของตัวละครในวรรณกรรมมาเป็นบทร้องของผู้แสดง เปลี่ยนจากเครื่องแต่งกายของภพवादที่ปรากฏในวรรณกรรมพัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายของผู้แสดง มีการใช้องค์ประกอบด้านแสง เสียง และการสร้างฉากเข้ามามีบทบาทต่อวิธีการถ่ายทอดโบราณคดีไปสู่นาฏกรรม ดังนั้น นาฏกรรมจากโบราณคดี คือการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากคติโบราณหรือความคิดเชิงคุณธรรมของมนุษย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้มนุษย์สามารถนำไปเป็นเครื่องมือต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและสามารถยกระดับคุณภาพทางสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

จากบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร จึงพัฒนาไปสู่การจัดสร้างขึ้นเป็นนาฏกรรมในครั้งแรกโดยกรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ.2540 ในรูปแบบของละครชาตก จากนั้นจึงปรากฏให้เห็นถึงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนจัดสร้างขึ้นตามความถนัดของศิลปินในแนวทางต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ประเด็นสำคัญของการจัดสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกปรากฏให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญต่อการ

จัดสร้างเกิดขึ้นจากงบประมาณและการได้รับความร่วมมือจากผู้สนับสนุน จากการสัมภาษณ์คุณยุพิน กุลนิตย์ (สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2561) ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง และผู้แต่งบทละครเรื่องพระมหาชนก ฉบับหุ่นละครเล็ก สรุปความได้ว่า การจัดสร้างนาฏกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นตัวแปรสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และความพร้อมของผู้สร้าง แม้ผู้สร้างจะมีคติประจำใจในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม แต่หากขาดปัจจัยทางด้านการเงินมาผลิตผลงานในด้านต่าง ๆ ผลงานสำเร็จลงได้แต่ก็จะปรากฏให้เห็นถึงคุณภาพของผลงานตามอัตภาพของผู้สร้าง

ดังนั้น แนวทางการนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกจึงเป็นการพัฒนาเนื้อความที่เป็นคาถาสอนใจมนุษย์ในทุกระดับชั้น ให้พัฒนาการเป็นนาฏกรรมที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดของนักนาฏยประดิษฐ์และตามปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้นาฏกรรมเกิดความสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น ด้านงบประมาณ ความสะดวกในเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ประกอบการแสดง จำนวนผู้แสดง หรือการได้รับความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความสนใจของผู้ชม ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของการสร้างนาฏกรรมย่อมมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่สุดท้ายแล้วนาฏกรรมเป็นเครื่องมือที่ส่งผ่านแนวคิดและแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของผู้สร้างได้เป็นอย่างดี แม้ว่านาฏกรรมจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความบันเทิงของมนุษย์ในเชิงประจักษ์ แต่ในทิศทางที่กลับกันนาฏกรรมก็ยังเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพจิตใจมนุษย์และประโยชน์ให้เกิดคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติในทิศทางใด ผลจากการศึกษาแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลจากการศึกษาที่สามารถนำไปปรับใช้ต่อการสร้างนาฏกรรม จำนวน 9 รูปแบบหลัก ต่อไปนี้

1. นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครพันทาง

นาฏกรรมจากโบราณคดีในยุคเริ่มต้นผู้สร้างได้ถอดความเนื้อเรื่องจากแนวความคิดในบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร มาเป็นต้นแบบและปรับสร้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามรูปแบบของนาฏกรรมไทย โดยมีเนื้อเรื่อง ทำนองดนตรี การขับร้อง รูปแบบการแต่ง

กาย ฉาก รวมทั้งการคัดเลือกผู้แสดงใช้นาฏยศิลป์ที่มีความถนัดในด้านการขับร้อง และการเคลื่อนไหวแบบละครรำ และจัดแสดงขึ้นครั้งแรกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดแสดงในวันข้าราชการพลเรือนสามัญ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2540

ภาพที่ 1 นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกระบิลปากร

ที่มา: (อิทธิศักดิ์ บุญปราศภัย, 2540: 279)

2.นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกระบิลปากรในรูปแบบหนังตะลุง

การจัดสร้างพระมหาชนกระบิลปากรในรูปแบบหนังตะลุง โดยหนังนครินทร์ ชาทอง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (หนังตะลุง) โดยจัดสร้างในโครงการผลิตสื่อพื้นบ้านเผยแพร่โครงการเสมาพัฒนาคูธรรมตามพระราชดำรัส ในระหว่างเดือน พฤษภาคม - ธันวาคม และปีต่อมาได้ปรับปรุงบทและจัดสร้างขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2544 ในการประชาสัมพันธ์โครงการเสมาพัฒนาคูธรรมตามพระราชดำรัส และบันทึกเทปเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ระหว่างวันที่ 2 – 5 เมษายน 2544 จากการศึกษาพบว่า นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกระบิลปากรในรูปแบบของหนังตะลุง เกิดขึ้นจากกระแสทางสังคมที่เล็งเห็นว่าเรื่องราวของพระมหาชนกระบิลปากรเป็นที่ชื่นชอบ และให้ความสนใจต่อประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งมีการนำเรื่องราวที่เป็นจุดสนใจในสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบันมาสร้างเป็นนาฏกรรมตามความถนัด เพื่อจะให้ได้รับความนิยมและเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม

ภาพที่ 2 นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกรูปแบบหนังตะลุงจากความเพียร
ที่มา: นครินทร์ ชาทอง (2561, 15 พฤษภาคม)

การสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกรูปแบบหนังตะลุง มีแนวคิดของการแต่งบทร้อง เกิดจากการศึกษาด้านแบบของตัวละครในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก และนำมาปรับปรุงให้เข้ากับการดำเนินเรื่องแบบหนังตะลุง ด้วยลักษณะของกลอนสี่หรือกลอนแปด และใช้การพากย์เพื่อดำเนินเรื่องหรือเรียกว่า “บทเกี่ยวจอก” โดยใช้ภูมิปัญญาของนายหนังคิดบทเพื่อดำเนินเรื่อง ต้องมีไหวพริบ ปฏิภาณและต้องนำเหตุการณ์บ้านเมืองมาผสมกับเค้าโครงเรื่องที่ได้กำหนดแต่เรื่องพระมหาชนกเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่มีความซับซ้อนจะต้องอ่านให้ละเอียดและเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยให้ได้ โดยใช้ตัวหนังตกเป็นผู้ดำเนินเรื่อง อีกทั้งต้องสอดแทรกคำสอนพร้อมทั้งความตลกควบคู่ไปในบทร้อง เพราะจะทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน ใช้ทำนองดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่ ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง ปี่ นอกจากนี้ยังนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสม เช่น กลองชุด คีย์บอร์ด เพื่อให้ผู้ชมไม่เกิดความเบื่อหน่าย การสร้างเครื่องแต่งกายถอดแบบมาจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก และผสมผสานเทคนิคการแกะตัวหนังตะลุงตามขั้นตอนคือ การร่างภาพ การแกะฉลุ การลงสี การขัดน้ำมันชักเงา ซึ่งลดทลายของเครื่องแต่งกายรูปหนังตะลุงใน

เรื่องพระมหาชนกจะเกิดขึ้นจากกลดลายตามจินตนาการของช่าง เช่น ลายดอกพุดตาน ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายผ้าตาหมากรุก รวมทั้งการออกแบบฉากการออกแบบฉากจะใช้พื้นหลังของจอหนังตะลุง แต่จะมีเพียงการสร้างฉากประกอบอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทต่อการแสดงเช่น ช้าง รถม้า เรือสำเภา เป็นต้น

เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตรทรงครองสิริราชย์สมบัติครบ 60 ปี ซึ่งเป็นปีมหามงคลที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2549 หน่วยงานทุกภาคส่วนต่างจัดงานเฉลิมฉลองด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พบว่านาฏกรรมเทิดพระเกียรติเรื่องพระมหาชนกเป็นนาฏกรรมที่จัดสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีรูปแบบการจัดสร้างตามศักยภาพและการบริหารจัดการด้านนาฏกรรม โดยพบว่าเค้าโครงเรื่องส่วนใหญ่มาจากบทพระราชนิพนธ์และนำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมและสอดคล้องกับยุคสมัย ตลอดจนใช้ระบบแสง สี เสียง สถานที่จัดแสดงให้เกิดความสมจริงและทำให้ผู้ชมเกิดอรรถรสต่อการรับชมมากยิ่งขึ้น

3. นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครเพลง

จากการศึกษา พบว่า การจัดสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบของละครเพลง ได้ปรากฏขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ภาคใต้การอำนวยการผลิตโดยบริษัทภาคเอกชน จำนวน 2 ครั้ง โดยให้ชื่อว่า การแสดงชุดร้อยล้านดวงใจถวายพ่อ : มหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในการจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และ นาฏกรรมพระมหาชนกในวิถีตรานาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

ในครั้งที่ 1 จัดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม - 11 มิถุนายน พ.ศ. 2549 จัดสร้างในรูปแบบนาฏกรรมร่วมสมัยใช้วิธีการดำเนินเรื่องในรูปแบบการแสดงเป็นละครเพลงใช้องค์ประกอบในการแสดงทางด้านศิลป์ที่สร้างให้เกิดภาพกึ่งเทพนิยาย ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี ประกอบด้วย 9 องค์ ใช้เวลาในการแสดง 45 นาที การออกแบบลีลานาฏศิลป์โดยการผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์สากล รวมทั้ง

ทำนองดนตรีประกอบการแสดงเป็นดนตรีร่วมสมัยซึ่งใช้เครื่องดนตรีสากลในรูปแบบการบรรเลงวงซิมโฟนี การออกแบบเครื่องแต่งกายยังคงยึดหลักของเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ตามแบบนาฏศิลป์ไทย และบางตัวละครใช้การศึกษาข้อมูลจากภาพวาดที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่าง นอกจากตัวละครที่เป็นตัวประกอบใช้วิธีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายให้เกิดความเหมาะสมกับตำแหน่งและบทบาทของตัวละครนั้น ๆ เช่นตัวละครที่แสดงเป็นคลื่นน้ำ ออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นเสื้อแขนยาว และกางเกงขายาวสีขาวฟ้า ส่วนชาวบ้านใช้วิธีการนุ่งโจงกระเบนสวมเสื้อแขนกระบอกหรือห่มสไบ เป็นต้น ตลอดจนการออกแบบฉากการออกแบบฉากตามภาพวาดจิตรกรรมที่ปรากฏอยู่ในบทพระราชนิพนธ์

4. นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหากษัตริย์ในรูปแบบลิเกทรงเครื่อง

โดยการจัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร และการลิเกการกุศลเพื่อสมทบทุนแก้สึนามิของสมาคมลิเกแห่งประเทศไทย ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยใช้เวลาในการแสดง 2 ชั่วโมง 20 นาที

ภาพที่ 3 ลิเกการกุศล เรื่องพระมหากษัตริย์ แสดงเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2543 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ที่มา: (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2546: 21)

5.นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครพ็อนล้านนา

อำนวยการจัดสร้างโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร และต้องการให้ประชาชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในโครงการพระราชดำริด้านการเกษตรหนองเขียว โดยจัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2553 โดยคุณธีรยุทธ นิลมูล ใช้เวลาในการแสดง 1 ชั่วโมง 30 นาที ณ ลุ่มแม่น้ำหนองเขียว โดยมีรูปแบบการแต่งกายที่ผสมระหว่างนาฏศิลป์ไทยและการแต่งกายแบบล้านนา รวมทั้งดำเนินเรื่องด้วยการขับเป็นเพลงระบำซอ ดนตรีพื้นเมืองทางภาคเหนือ และมีการใช้ภาษาคำเมืองเป็นบทพร้อมและการเจรจาในบางช่วงของนาฏกรรม

จากการสัมภาษณ์ ธีรยุทธ นิลมูล (2562, 22 เมษายน) กล่าวว่า การสร้างนาฏกรรมเรื่องพระมหาชนกในแบบฉบับละครพ็อนแบบล้านนา มีความแปลกใหม่ตรงการใช้สถานที่ในการจัดแสดงภายในสระน้ำในทุก ๆ ฤดูกาล โดยการใช้ที่นั่งร้านหรือที่เรียกว่าแคร่ไม้ไผ่จำนวน 30 เมตร ปูไว้บริเวณพื้นด้านล่าง ใช้งบประมาณการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400,000 บาท และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ภาพที่ 4 นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครพ็อนล้านนา

ที่มา: ธีรยุทธ นิลมูล (2562, 22 เมษายน)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

6. นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบของหุ่นกระบอก

การนำการแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิมเรื่องพระมหาชนก ตอนความเพียร โดยครั้งแรกจัดสร้างขึ้นในการเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร เมื่อ ปี 2555 ณ บริเวณท้องสนามหลวง ในรูปแบบของหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิม ใช้เวลาในการแสดง 30 นาที ผู้แสดง 12 คน

ภาพที่ 5 นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครหุ่นกระบอกไทย
ที่มา: นิเวศ แววมณะ (2562, 25 เมษายน)

จากนั้นได้มีการพัฒนาในรูปแบบใหม่ที่สามารถทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจและความเพลิดเพลินต่อการรับชมมากยิ่งขึ้น โดยนำเรื่องราวแห่งความเพียรมาพัฒนาและสร้างสรรค์ตามแบบของหุ่นกระบอกไทย โดยใช้ชื่อตอนการแสดงว่า “อุบดินาวาใต้ความหายนะ ย่อมมีความงามซ่อนอยู่” รวมทั้งการใช้เทคนิคพิเศษในด้านของกราฟิกถ่ายทอดผ่านจอ LCD เวลาในการแสดง 10 นาที โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จัดสร้างในครั้งแรกมาพัฒนาขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ต่อสายตาผู้ชม จากการสัมภาษณ์ นิเวศ แววมณะ (2562, 25 เมษายน) ได้กล่าวว่า การจัดสร้างหุ่นกระบอกเรื่องพระมหาชนกในครั้งแรกใช้ต้นทุนน้อย แต่ต้องสร้างแนวคิดให้ผู้ชมเข้าใจไม่เบื่อหน่าย

นอกจากนี้การออกทำการแสดงแต่ละครั้งจะต้องสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถถนอมต้นทุนให้ได้เร็วที่สุด และหาแนวคิดใหม่ๆ มาร่วมอยู่ในการแสดงอย่างสม่ำเสมอ

7.พระมหาชนกแบบฉบับหุ่นละครเล็ก (นาฏยศาลา โจหลุยส์)

แนวทางการสร้างนาฏกรรมหุ่นละครเล็กเรื่องพระมหาชนก โดยอ้างอิงมาจากพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร เรื่องพระมหาชนก รวมทั้งนิทานชาดกพระเจ้าสีบาติ และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเขียนบทโดยคุณยุพิน กุลนิตย์ กำหนดจัดสร้างเป็นนาฏกรรมในยุคสมัยคุปตะของอินเดีย เพราะอารยธรรมเจริญถึงขีดสุดในทุกด้าน ทั้งด้านปรัชญา ศาสนา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรมและประติมากรรมโดยการประพันธ์ทำนองดนตรีเป็นเครื่องดนตรีไทยผสมผสานกับเครื่องดนตรีจากแถบเอเชีย เพื่อให้คงลักษณะของความเป็นไทยในท่วงทำนองที่สอดคล้องกับสมัยคุปตะ โดยใช้ซีตาร์เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายและกลองทับล่า (Tabla) เป็นเครื่องดนตรีหลัก นอกจากนี้อาจารย์วิธรรม ตระกูลเงินไทย รับหน้าที่เป็นผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายได้อ้างอิงจากรูปแบบการแต่งกายของภาพจำหลักและการแต่งกายประติมากรรมตามสมัยประวัติศาสตร์สมัยคุปตะตามแบบอย่างอินเดีย

ภาพที่ 6 นาฏกรรมพระมหาชนกในรูปแบบหุ่นละครเล็กโจหลุยส์

ที่มา: ยุพิน กุลนิตย์ (2561, 19 กุมภาพันธ์)

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2552 ได้ดำเนินการจัดแสดงขึ้นอีกครั้งเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2552 และเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2552 และเพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับคณะนาฏยศาลา ทุ่งละครเล็ก ไว้ในพระอุปถัมภ์ โดยปรับปรุงอีกครั้ง และออกจัดแสดงใน 4 ภูมิภาคโดยเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย

8. นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบหมอลำ

คณะนกอัย อุไรพร ศิลปินเสียงอีสานได้จัดสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก โดยแนวทางการสร้างพระมหาชนกในรูปแบบนาฏกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน ใช้เอกลักษณ์ของการขับร้องในรูปแบบลำเรื่องต่อกลอน และทำนองดนตรีเป็นดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน ใช้เวลาในการแสดง 30 นาที โดยการจัดสร้างมีจุดมุ่งหมายเพื่อในโอกาสที่สมเด็จพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของเหล่าศิลปินพื้นบ้านอีสาน โดยมีการจัดแสดงก่อนเปิดเวทีดนตรีหมอลำ

ภาพที่ 7 การสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบหมอลำ

โดยใช้ประกอบการแสดงก่อนเปิดทำการแสดงวงดนตรีลูกทุ่งเสียงอีสาน

ที่มา: <https://youtu.be/qWZqgpf9CLo> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2561)

ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนกมากยิ่งขึ้น สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการแอนิเมชันและคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ไทย หรือ TACGA ทางไทยรัฐทีวี จัดสร้างเรื่องพระมหาชนกที่ถ่ายทอดในฉบับการ์ตูนภาพยนตร์แอนิเมชัน 3 มิติ ความยาว 1 ชั่วโมง 45 นาที แบ่งเป็น 3 ตอนคือการกำเนิด ความเพียร และสติปัญญา โดยออกฉายเมื่อปี พ.ศ.2557 ในทุกช่องสถานีโทรทัศน์ และออกอากาศทางโทรทัศน์ทุกสถานี หลังจากที่มีกระแสตอบรับเป็นอย่างดีจึงได้มีการนำเสนอในรูปแบบของการ์ตูนแอนิเมชันทางโรงภาพยนตร์ในเครือเมเจอร์ซีนีเพล็กซ์ เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เล็งเห็นถึงคติแห่งความเพียรพยายาม เพื่อสามารถให้เยาวชนได้รับชมด้วยความเพลิดเพลินและเข้าถึงหลักคืค้ำสอนที่ปรากฏในเรื่องพระมหาชนก

ภาพที่ 8 แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก

ในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน

ที่มา : https://www.isranews.org/isranews-article/35517-news_35517.html

(สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2561)

9.นาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก เดอะฟีโนมีนอน लाईฟโชว์ (Mahajanaka the Phenomenon live show)

พระมหาชนก เดอะฟีโนมีนอน लाईฟโชว์ เป็นนาฏกรรมในรูปแบบใหม่ที่นำเสนอเป็นละครเพลงในการดำเนินเรื่องทั้งหมด ตลอดจนการกำหนดให้รูปแบบการจัดสร้างเป็นไปตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เมืองโบราณที่ตั้งอยู่ในแคว้นวิเทหะในชมพูทวีป ดังนั้นรูปแบบนาฏกรรมในด้านศิลปะจะมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านต้นกำเนิดชาดกมาจัดแสดงผ่านสื่อมัลติมีเดีย แสง สี เสียงด้วยเทคนิคทันสมัย นอกจากจะสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมแล้วยังเป็นการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนจากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปยังเด็ก เยาวชนและประชาชนคนไทย เพื่อให้ตระหนักถึงความเพียร ความอดทน และการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี โดยกำหนดออกเป็น 9 องค์การแต่งบทร้องโดยกำหนดให้เป็นละครเพลงในการดำเนินเรื่องโดยวงออเคสตรา

เครื่องแต่งกายกำหนดแนวคิดตามโครงเรื่อง โดยการใช้ผ้าสาหร่ายที่มีลวดลายคล้ายคลึงกับเครื่องแต่งกายของชาวอินเดียมีสีสันที่สดใส เนื่องจากจะต้องทำให้ผู้ชมมองเห็นได้ชัดในระยะไกล นอกจากนี้มีการนำเทคนิคและวิธีการตกแต่งเสื้อผ้าตามแบบอย่างของลิเกมาปรับใช้ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายของนางมณีเมขลาเพื่อให้สะท้อนกับแสงไฟได้อย่างชัดเจน การออกแบบฉากและสร้างฉาก โดยจัดขึ้นเป็น 3 ระดับ คือเวทีด้านบนสุด เวทีส่วนกลาง และเวทีระดับผิวน้ำ เพื่อทำให้อารมณ์นาฏกรรมเกิดความสมจริงและมีมิติมากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญจะต้องคำนึงถึงการเคลื่อนย้ายตัวละครและการเข้าออกของนักแสดงไว้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากนักแสดงมีจำนวนมากและมีพื้นที่อย่างจำกัด ในส่วนของการสร้างฉากอื่น ๆ เช่นชบวนของม้า หรือต้นมะม่วง ควบคุมการเคลื่อนย้ายของฉากด้วยระบบไฮโดรลิก โดยการควบคุมของคุณอุษณภูมิ นิธิสุขเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านโสตทัศนูปการ ประธานบริษัทไรท์แมน

ภาพที่ 9 นาฏกรรมพระมหาชนกในรูปแบบใหม่ พระมหาชนก เดอะพีโนเนนอน โลฟ
โซว์ **ที่มา:** นิพนธ์ วรรณมทินทร์ (2559, 24 กันยายน)

รูปแบบเครื่องแต่งกายกำหนดแนวคิดตามโครงเรื่อง โดยการใช้ผ้าสาหร่ายหรือผ้าลินินที่มีลวดลายคล้ายคลึงกับเครื่องแต่งกายของชาวอินเดียนมีสีสันที่สดใส เนื่องจากจะต้องทำให้ผู้ชมมองเห็นได้ชัดในระยะไกลนอกจากนี้มีการนำนวัตกรรมของการจัดสร้างเครื่องแต่งกายขึ้นโดยการนำเทคนิคและวิธีการตกแต่งเสื้อผ้าตามแบบอย่างของลิเก โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายของนางมณีเมขลาเพื่อให้สะท้อนกับแสงไฟได้อย่างชัดเจน การออกแบบฉากและสร้างฉาก โดยจัดขึ้นขึ้นเป็น 3 ระดับ คือเวทีด้านบนสุด เวทีส่วนกลาง และเวทีระดับผิวน้ำ เพื่อให้รูปแบบนาฏกรรมเกิดความสมจริงและมีมิติมากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญจะต้องคำนึงถึงการเคลื่อนย้ายตัวละครและการเข้าออกของนักแสดงไว้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากนักแสดงมีจำนวนมากและมีพื้นที่อย่างจำกัด ในส่วนของการสร้างฉากอื่น ๆ เช่น ขบวนของม้า หรือ ต้นมะม่วง ควบคุมการเคลื่อนย้ายของฉากด้วยระบบไฮดรอลิค โดยการควบคุมของคุณอุปัฏม์ป์ นิสิตสุขเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านโสตทัศนูปการ ประธานบริษัทไรท์แมน

นาฏกรรมพระมหาชนกฉบับเดอะพีโนเนนอน โลฟ โซว์ ได้รับความร่วมมือจากสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับกรุงเทพมหานคร เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส

ทรงเจริญพระชนมพรรษา 87 พรรษา 5 ธันวาคม 2557 โดยเนรมิตทะเลสาบสวนเบญจกิติ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เป็นเวทีกลางน้ำขนาดใหญ่ 22,000 ตารางเมตร เพื่อถ่ายทอดบทพระราชนิพนธ์อันทรงคุณค่าในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่แผ่ไปด้วยปรัชญาคุณธรรมแห่งความเพียร ความวิริยะอุตสาหะ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งเป็นการแสดงระบบแสง สี เสียง และเทคนิคพิเศษพร้อมฉากม่านน้ำใหญ่ที่สุดในประเทศ เวลาในการแสดง 60 นาที ภายใต้การกำกับของคุณวรรณดี จักรวราวุฒิ โดยบริษัทตรีเมอบอกซ์

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า โบราณคดี คือคลังสมองเชิงคุณธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เกิดจากการถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบของปรัชญาและหลักคำสอน อันมีเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานจากในสมัยเก่าก่อนและยังคงดำรงอยู่กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้โบราณคดีจึงเปรียบเสมือนระบบและกลไกการควบคุมความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ และจะปรากฏขึ้นเมื่อมนุษย์มีทัศนคติขัดแย้งกับหลักคุณธรรมจริยธรรม ความสำคัญของคติที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งสาระสำคัญของคติโบราณเป็นตัวกลางที่ช่วยในการกำหนดกรอบให้ดำเนินชีวิตตามที่นิยมกันว่ามี ความถูกต้อง เป็นมรดกที่สืบทอดกันมาอย่างมีคุณภาพทางศิลปศาสตร์ อันเป็นบ่อเกิดนำไปสู่วรรณคดีของชาติเพื่อให้คำสอน และความบันเทิงและนำไปเป็นแบบอย่างเพื่อการดำเนินชีวิต

จากโบราณคดีที่ปรากฏภายในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ทรงคุณค่าต่อประชาชนและสังคมไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากภายในบทพระราชนิพนธ์ได้ปรากฏโบราณคดี หลักคำสอนในด้านต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์ไทยในรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชประสงค์ในการถ่ายทอดโบราณคดีให้กับพสกนิกรของพระองค์ผ่านทางวรรณศิลป์ในแบบฉบับของพระองค์ จึงทำให้ผู้เล็งเห็นความสำคัญต่อการนำโบราณคดีในแบบฉบับของพระมหากษัตริย์มาถ่ายทอดให้โบราณคดีเกิดความเข้าใจได้

ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นโบราณคดีจึงต้องใช้ “นาฏกรรม” เป็นสื่อกลางต่อการถ่ายทอดผสมกับหลักแนวคิดในการสร้างผลงานนาฏศิลป์ เช่น การพัฒนาจากคำพูดไปสู่บทร้องการนำเครื่องแต่งกายมาสวมใส่เพื่อเกิดอรรถรสต่อการรับชม รวมทั้งเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดของผู้แสดงด้วยกระบวนการท่ารำยรำ เต้น เคลื่อนไหวร่างกายตามทำนองเพลงและบทบาทของตัวละคร อีกทั้งยังเป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินเรื่องเพื่อให้ผู้ชมได้รับคติได้อย่างเด่นชัด นอกจากองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ แล้ว การพัฒนาโบราณคดีไปสู่ นาฏกรรมยังสามารถปรุงแต่งโดยการใช้ ฉาก แสง และเทคนิคพิเศษที่สามารถช่วยให้ นาฏกรรมจากโบราณคดีเกิดความน่าสนใจได้มากขึ้นกว่าเดิม

ผลงานพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร จึงปรากฏขึ้นเป็นนาฏกรรมในครั้งเริ่มต้นโดยนโยบายของผู้นำประเทศ โดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ครั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จัดแสดงครั้งปฐมฤกษ์ เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน ปี พ.ศ.2540 ณ โรงละครแห่งชาติเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2540 แล้วปรับปรุงรายละเอียดใหม่โดยพระราชกุศลสมทบทุนปฏิรูปการศึกษาแก่วิทยาลัยนาฏศิลป์สังกัดกรมศิลปากร ณ โรงละครแห่งชาติ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 (ไพโรจน์ ทองคำสุข, 2548: 166) และแพร่กระจายไปสู่การจัดสร้างขึ้นในโอกาสสำคัญต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย นอกจากนี้แนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหาชนก ซึ่งเปรียบเสมือนการถ่ายทอดคิคำสอนจากชาดกของพระเจ้าแผ่นดิน ไปสู่ประชาชนชาวไทยในทุกพื้นที่ทุกภูมิภาค ตลอดจนกลุ่มผู้ชมทุกเพศทุกวัยต่างให้ความสำคัญต่อการรับชมนาฏกรรมเรื่องพระมหาชนก และติดตามเป็นภาพจำได้ว่าเมื่อเกิดภาพของบุรุษผู้มีความเพียรว่ายน้ำอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรด้วยความมุ่งมั่นมานะอดทน พร้อมด้วยเทพธิดาผู้ดูแลท้องมหาสมุทรผู้มีความเมตตาต่อผู้บำเพ็ญตนต่อความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ก็จะเป็นภาพที่นึกขึ้นได้ว่าเป็นโบราณคดีคำสอนที่กล่าวถึงเรื่องราวแห่งความเพียรพยายามและมุ่งมั่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการประสบความสำเร็จ แม้ว่าการพยายามจะล้มเหลวแต่อย่างไรก็ได้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ โบราณคดีจากนาฏกรรมเรื่องพระมหาชนกยังเป็นข้อคิดและคติเตือนใจเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อบทบาทของสังคมไทย

ในการให้ข้อคิดและความรู้ ซึ่งให้เห็นว่านาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์เป็นการแสดงที่มีความสมบูรณ์ทางด้านนาฏศิลป์และให้ประโยชน์ต่อสังคมไทย

การศึกษาพบว่า หลักและองค์ประกอบในการจัดสร้างนาฏกรรมในแต่ละแนวทางขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้สร้าง ตลอดจนการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ และในบางแนวทางอาจจะขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้สนับสนุนงบประมาณ และกลุ่มเป้าหมายในการชม ซึ่งการสร้างสรรคนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหากษัตริย์ในแต่ละแนวทางสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิด และความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันออกไป เช่น การจัดสร้างขึ้นในโอกาสสำคัญตามนโยบายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อจัดแสดงขึ้นในงานที่สำคัญระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือประเทศ หรือการจัดสร้างขึ้นเพื่ออยู่ในระบบการเรียนการสอนสำหรับเด็กและเยาวชน ตลอดจนการจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจหรือสร้างชื่อเสียงให้กับผู้จัดสร้างและหน่วยงานที่สนับสนุนเงินทุน

ดังนั้น แนวทางการนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหากษัตริย์จึงเป็นการพัฒนาเนื้อความที่เป็นคาถาสอนใจมนุษย์ให้กลายเป็นนาฏกรรมที่เกิดขึ้นจากแนวคิดของนักนาฏยประดิษฐ์และตามปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้นาฏกรรมเกิดความสมบูรณ์ เช่น ด้านงบประมาณ ความสะดวกในเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ประกอบการแสดง จำนวนผู้แสดง หรือการได้รับความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความสนใจของผู้ชม ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของการสร้างนาฏกรรมย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน แต่สุดท้ายแล้วนาฏกรรมเป็นเครื่องมือที่ส่งผ่านแนวคิดและแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของผู้สร้างได้เป็นอย่างดี แม้ว่านาฏกรรมจะเป็นปัจจัยต่อความบันเทิงของมนุษย์ในเชิงประจักษ์ แต่ในทิศทางที่กลับกันนาฏกรรมก็ยังเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพจิตใจมนุษย์และประโยชน์ให้เกิดคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติในทิศทางใด ผลจากการศึกษาแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีเรื่องพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลจากการศึกษาที่สามารถนำไปปรับใช้ต่อการสร้างนาฏกรรม จำนวน 9 รูปแบบหลัก คือ

1. ละครพันทาง
2. หนังตะลุง
3. ลิเก
4. หมอลำ
5. ละครฟ้อนล้านนา
6. หุ่นละครเล็ก
7. หุ่นกระบอก
8. ละครเพลง
9. การ์ตูนแอนิเมชัน

บทความเรื่องแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีฉบับนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสามารถสรุปข้อค้นพบเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ศึกษาได้ว่า โบราณคดีมิได้เป็นเพียงคดีคำสอนมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากครั้งโบราณกาลแล้วสูญหายไปตามกาลเวลา แต่โบราณคดียังคงฝังรากอยู่ภายในจิตสำนึกและคลังสมองของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งโบราณคดีจะปรากฏเมื่อมนุษย์มีความคิดย้อนหรือการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมต่อการดำเนินชีวิต โอกาสนั้นโบราณคดีก็จะทำหน้าที่ปรากฏตัวขึ้นภายใต้ความรู้สึกลึกซึ้งคิดเพื่อเป็นเครื่องหมายในการเตือนสติมนุษย์ให้ปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของความดีและความถูกต้อง โบราณคดีจึงเปรียบเสมือนคัมภีร์หรือศาสดาประจำตัวที่ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปถึงเป้าหมายและประสบความสำเร็จ แม้ว่าความเพียรพยายามจะล้มเหลวแต่อย่างไรตามยังได้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ เช่นเดียวกับโบราณคดีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร ทรงทุ่มเทพระวรกายในการพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกไว้เป็นข้อคิดและคติเตือนใจเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมไทยซึ่งชี้ให้เห็นว่า “คติจากคนโบราณ คือนวัตกรรมทางสมองอันเชี่ยวชาญที่ส่งผ่านถึงคนสมัยใหม่ในปัจจุบัน”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.หน่วยงานการศึกษา นักนาฏยประดิษฐ์หรือผู้สนใจ สามารถนำข้อมูลแนวทางการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีไปใช้เป็นต้นแบบต่อการพัฒนานาฏกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

2.สามารถนำคติโบราณที่ปรากฏในผลการศึกษาวิจัยการสร้างนาฏกรรมจากโบราณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องความเพียร ความพอเพียง ความสำคัญของการศึกษา รวมถึงความรู้ทางการเกษตรที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.นำคติโบราณที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในด้านอื่น ๆ ไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏกรรมในรูปแบบใหม่เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กและเยาวชน

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2561 (761008-03AC)

เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ นิยมกุล. (2562, 22 เมษายน). ประธานกลุ่มนาฏยศิลป์อิสระลีปานคอเลคชั่น.

สัมภาษณ์.

นครินทร์ ชาทอง. (2560, 15 พฤษภาคม). ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (หนังตะลุง) พ.ศ. 2550 เลขที่ 66 หมู่ที่ 5 ถนนบ้านพรุธานี ตำบลบ้านพรุ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. **สัมภาษณ์.**

นิพนธ์ วรรณมรินทร์. (2559, 24 กันยายน). **นาฏกรรมพระมหาชนกในรูปแบบใหม่ พระมหาชนกเดอะพีโนมินอน ไลฟ์ โชว์**. กรุงเทพฯ: บางกอกแดนซ์.

นิเวศ แววมณะ. (2562, 25 เมษายน). ผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและละครบ้าน ตึกกะตุนหุ่นกระบอกไทย. **สัมภาษณ์**.

ไพโรจน์ ทองคำสุข. (2548). **ครูเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ รูปแบบความเป็นครูผู้ถ่ายทอดและสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย..... (2560, 19 กุมภาพันธ์). ผู้ช่วยผู้กำกับละครชาดกเรื่องพระมหาชนกฉบับกรมศิลปากร.ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. **สัมภาษณ์**.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2540). **พระมหาชนก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ยุพิน กุลนิตย์. (2561, 19 กุมภาพันธ์). **นาฏกรรมพระมหาชนกในรูปแบบหุ่นละครเล็กโจหลุยส์**. กรุงเทพฯ: โจหลุยส์ เอ็นเตอร์. (2561, 19 กุมภาพันธ์). ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงและผู้แต่งบทละครพระมหาชนกฉบับหุ่นละครเล็ก.บริษัท โจหลุยส์ เอ็นเตอร์. **สัมภาษณ์**.

รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน. (2559). **ความเป็นมาพระมหาชนก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

สมยศ ศุภกิจไพบูลย์และคณะ.(2560). **ตามรอยพระมหาชนก ตามรอยพ่อ**. กรุงเทพฯ: ชัยอนรรย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2546). “ลิเก”. **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน**, 27: 21.

อิทธิศักดิ์ บุญปราชญ์. (2540, สิงหาคม) “ละครพระราชนิพนธ์พระมหาชนก”**นิตยสาร**

รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA
ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8¹
**A Path Model of Hospital Accreditation in Community
Hospital in 8th Regional Health¹**

นัทธมน พันธุ์แก้ว²จิตติ กิตติเลิศไพศาล³

ปฐวีดา วิปัสชา⁴วัชรพงษ์ อินทรวงศ์⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2) ศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรในโมเดลที่มีต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ตัวอย่างเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ที่ได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA จำนวน 334 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square = 118.85, df = 89, P-Value = .019, GFI = 0.94, AGFI = 0.92, RMR= 0.009, RMSEA = 0.036) ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ได้ร้อยละ 43 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA มี 3 ปัจจัย คือ วัฒนธรรมองค์การ การนำเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล

¹วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²นักศึกษาลัทธิหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ⁴อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

⁵อาจารย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร

มาตรฐาน เท่ากับ .34, -0.25 และ 0.15 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน เท่ากับ 0.25 และ -0.12 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA, เส้นทางการอิทธิพลเชิงสาเหตุ

Abstract

The purposes of this research were 1) develop and validate a path model of hospital accreditation in community hospital in 8th Regional Health with empirical data, and 2) to examine the direct and indirect effects of the independent variables the model on Hospital Accreditation. The research sample was 334 employees in community hospital in 8th Regional Health, selected by multiple sampling within their major. The research findings were as follows: The path model of hospital accreditation of community hospital fitted the empirical data. (Chi-Square = 118.85, df = 89, P-Value = .019, GFI = 0.94, AGFI = 0.92, RMR= 0.009, RMSEA = 0.036). The variables in the model explained the variance of hospital accreditation of community hospital in 8th regional health by 43 percent. The organizational culture, strategic leadership and communication had direct effects on the hospital accreditation with the standardized coefficients of 0.34, -0.25 and 0.15 respectively. On the other hand, the organizational culture and strategic leadership showed indirect effects on the hospital accreditation with the standardized coefficients of 0.25, and -0.12 respectively.

Keywords : hospital accreditation, path causal influencing

คำนำ

ภายใต้กระแสการปฏิรูปสังคมในช่วงแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 52 หมวดสิทธิเสรีภาพของบุคคลระบุถึงสิทธิทางสุขภาพของประชาชนไทยไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามกฎหมายบังคับ” อีกทั้งการใช้จ่ายเงินเพื่อสุขภาพของคนไทยที่สูงมากขึ้นด้วยอัตรากว่าร้อยละ 10 มานานหลายปีติดต่อกัน (พงษ์เทพ สันติกุล, 2550 : 424-467) สะท้อนความล้มเหลวของภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติของระบบราชการไทยที่มีความความล่าช้า โครงสร้างองค์การขาดประสิทธิภาพ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และขาดความสามารถในการสนองตอบความต้องการของประชาชน (ไพโรจน์ ภัทรานรากุล และทัศนัย ชันตยาภรณ์, 2552 : 18)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยได้นำแบบแผนการจัดการแนวใหม่ ภายใต้ กระบวนทัศน์ใหม่ทางการบริการ (New Management Paradigm) มาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ เป็นการบริหารภาครัฐที่เน้นบทบาทแบบผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้กำกับดูแล มีลักษณะเด่นที่ต้องอาศัยฐานความรู้อันหลากหลาย และเน้นมิติที่สำคัญหลายประการ ผลจากการปฏิรูปและปรับโครงสร้างระบบราชการพลเรือนดังกล่าว ได้ส่งผลต่อการปฏิรูประบบสาธารณสุขของประเทศไทยในภาพรวม 3 ระบบหลัก กล่าวคือ การปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข (Health care reform) การปฏิรูประบบการจัดการสาธารณสุข (Health management reform) และการปฏิรูประบบสุขภาพ (Health system reform) (ไพโรจน์ ภัทรานรากุล และทัศนัย ชันตยาภรณ์, 2552 : 25-27) สำหรับการปฏิรูประบบสุขภาพนั้น ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยได้นำเกณฑ์แนวคิตรงวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติผู้ส่งออกที่เป็นเลิศ ประเทศไทย (Thailand Quality Award: TQA) และเกณฑ์การบิบาลสุขภาพ (Health care criteria) มาประยุกต์ใช้กับการจัดกระบวนการพัฒนา

คุณภาพบริการของโรงพยาบาล (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2555 : 217-218) อีกทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน เพื่อยกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานของหน่วยงานราชการให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่ามาตรฐานสากล (บุญยวีร์ ขานมา, 2555) ขณะเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขได้ขับเคลื่อนระบบบริการสุขภาพภายใต้นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พ.ศ. 2545 ส่งผลให้คนไทยมีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าภาคีรัฐอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ระบบหลักคือ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ และระบบประกันสังคม อีกทั้งได้จัดตั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อทำหน้าที่บริหารระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบ และกำหนดให้สถานพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพมีระบบการพัฒนาคุณภาพ เพื่อเป็นหลักประกันมาตรฐานบริการสุขภาพให้กับประชาชนผู้รับบริการ ปัจจุบันการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation : HA) เป็นกระบวนการประเมินคุณภาพสถานพยาบาลเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เมื่อบริการของสถานพยาบาลได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้จะได้รับการรับรองคุณภาพจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) เรียกโดยย่อว่า “สรพ.” (สัมฤทธิ์ ศรีธำรงค์สวัสดิ์ และคณะ, 2555 : 15-88)

จากการประเมินผลในช่วงแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างระบบบริการสุขภาพและการแพทย์ที่ผู้รับบริการอุ่นใจ ผู้ให้บริการมีความสุข จากเป้าหมาย 10 ข้อ พบว่า โรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าทุกแห่งต้องผ่าน HA เป็น 1 ใน 5 ข้อที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย (กระทรวง สาธารณสุข, 2555 : 3-5) รวมถึงจากข้อมูลสรุปการรับรองคุณภาพสถานพยาบาล ณ วันที่ 31 เดือน สิงหาคม 2556 พบว่า มีโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไม่ผ่าน HA คิดเป็นร้อยละ 59.86 (สรพ., 2556)

จากแนวนโยบายข้างต้น ได้กำหนดให้โรงพยาบาลทุกแห่งที่ขึ้นทะเบียนในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ต้องผ่าน HA นั้น ตามบริบทของโรงพยาบาลชุมชน

ในเขตสุขภาพที่ 8 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 75 แห่ง มีผลการดำเนินงานผ่าน HA จำนวน 48 แห่ง ไม่ผ่าน HA จำนวน 27 แห่ง ซึ่งจากแนวนโยบายดังกล่าวข้างต้น โรงพยาบาลชุมชนต้องดำเนินการเพื่อให้ผ่าน HA ทุกแห่ง (สรพ., 2556) จะเห็นได้ว่าการศึกษาการดำเนินงานของโรงพยาบาลชุมชนในเขตสุขภาพที่ 8 เพื่อให้ผ่าน HA เป็นเรื่องที่สำคัญ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546) กล่าวว่า องค์การต้องให้ความสำคัญกับการสร้างพันธะผูกพันต่อคุณภาพโดยปลูกฝังความเชื่อและความมุ่งมั่นต่อคุณภาพให้กับบุคลากรจนกลายเป็นความเชื่อร่วมกันหรือวัฒนธรรมองค์การที่เชื่อในคุณภาพ Guest (2003) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางที่ต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และ Wardhani, et al. (2009) เชื่อว่า วัฒนธรรมองค์การ ขนาดขององค์การ ภาวะผู้นำสำหรับการพัฒนางานคุณภาพ การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ โครงสร้างงานคุณภาพ และสมรรถนะด้านวิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบบริหารจัดการคุณภาพในโรงพยาบาล อีกทั้ง สุนทร สุริยพงศกร (2553) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ของการบริหารโรงพยาบาลชุมชนในทุกเขตพื้นที่สาธารณสุขเขตของประเทศไทยสามารถจัดลำดับความสำคัญได้ดังนี้ 1) สมรรถนะผู้นำโรงพยาบาล 2) การมีส่วนร่วมของทีมนำในการวางแผน 3) ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ในภาพรวม และ 4) ประสิทธิภาพในการบริหารของผู้นำองค์การ

จากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อการบริหารจัดการคุณภาพในโรงพยาบาล ผู้วิจัยสนใจว่าตัวแปรปัจจัยที่ศึกษาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA รวมทั้งปัจจัยเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะใด โดยส่งผลทางตรงหรือทางอ้อมผ่านปัจจัยใดบ้าง และรูปแบบมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรแฝง โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยโมเดลลิสเรล เพื่อเป็นสารสนเทศที่สะท้อนถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร องค์การ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงาน การดำเนินโครงการและการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในโรงพยาบาลให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับสภาพขององค์การคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

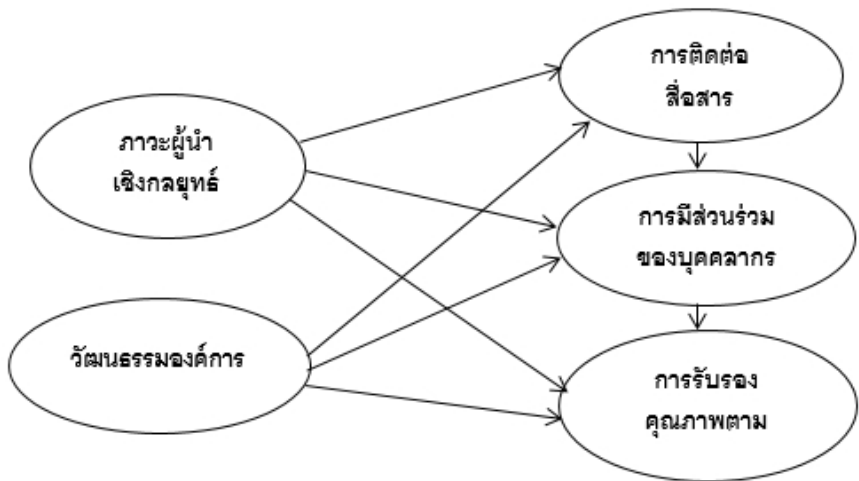
1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่มีต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8

สมมติฐานของการวิจัย

1. รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ตัวแปรเชิงสาเหตุมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ดังนี้
 - 2.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร
 - 2.2 วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร
 - 2.3 การติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร

2.4 การมีส่วนร่วมของบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA

ดังนั้นในรูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ที่ศึกษาในครั้งนี้ มีตัวแปรแฝง 4 ตัว คือ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) การติดต่อสื่อสาร และ 4) การมีส่วนร่วมของบุคลากร ดังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ใน 7 จังหวัด ประกอบด้วย 1) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดนครพนม จำนวน 4 แห่ง 2) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดเลย จำนวน 4 แห่ง 3) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดสกลนคร จำนวน 14 แห่ง 4) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 5 แห่ง 5) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดหนองคาย จำนวน 1 แห่ง 6) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู 3 แห่ง และ 7) โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 17 แห่ง (เขตสุขภาพที่ 8, 2557)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ที่ได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA จำนวน 334 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน แผนกที่ปฏิบัติงาน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในแผนกงานปัจจุบัน ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดตัวแปรสังเกต คือ แบบวัด 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แบบวัด 2 วัฒนธรรมการองค์การ แบบวัด 3 การติดต่อสื่อสาร และแบบวัด 4 การมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 82-84)

นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร

1.ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดทิศทางขององค์การ การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล การเชื่อมโยงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และการสร้างปัจจัยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง รายละเอียดดังนี้

1.1 การกำหนดทิศทางขององค์การ หมายถึง การนำวิสัยทัศน์และภาพรวมขององค์การมากำหนดวิสัยทัศน์ และการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ผู้ปฏิบัติได้รับรู้

1.2 การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล หมายถึง การนำทรัพยากรทั้งภายนอกและภายในขององค์การมากำหนดกลยุทธ์ มาตรฐานและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน กลยุทธ์ที่กำหนดสะท้อนความต้องการของผู้รับบริการ และช่วยให้องค์การใช้ทรัพยากรน้อยลง

1.3 การเชื่อมโยงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ หมายถึง การมอบหมายมาตรฐานการปฏิบัติงาน การตรวจสอบกิจกรรมการปฏิบัติงานเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน การปรับปรุงสิ่งที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐาน การประสานกิจกรรมและทรัพยากรของหน่วยงาน รวมถึงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการทำงานเป็นทีม

1.4 การสร้างปัจจัยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การมอบอำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความสมดุลและ

เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ การดำเนินงานอยู่บนฐานของจริยธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทุนทางสังคม

2.วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง วัฒนธรรมมุ่งเน้นกลุ่ม วัฒนธรรมมุ่งเน้นการพัฒนา วัฒนธรรมมุ่งเน้นความมีเหตุผล วัฒนธรรมมุ่งเน้นลำดับชั้น และ วัฒนธรรมมุ่งเน้นการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

2.1 วัฒนธรรมมุ่งเน้นกลุ่ม (Group culture) หมายถึง วัฒนธรรมองค์การที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ที่กระหว่างบุคคล บุคลากรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การ

2.2 วัฒนธรรมมุ่งเน้นการพัฒนา (Developmental culture) หมายถึง วัฒนธรรมองค์การที่บุคลากรมีอิสระ กล้าตัดสินใจ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกณฑ์วัดความสำเร็จคือนวัตกรรม

2.3 วัฒนธรรมมุ่งเน้นความมีเหตุผล (Rational culture) หมายถึง วัฒนธรรมองค์การที่บุคลากรชอบแข่งขันในการทำงาน ปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์หรือบริการที่สอดคล้องวัตถุประสงค์ขององค์การ มีลักษณะการทำงานเชิงรุก

2.4 วัฒนธรรมมุ่งเน้นลำดับชั้น (Hierarchical culture) หมายถึง วัฒนธรรมองค์การที่บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ มีระบบควบคุมกำกับและติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.5 วัฒนธรรมมุ่งเน้นการเรียนรู้ (Learning culture) หมายถึง วัฒนธรรมองค์การที่บุคลากรเปรียบเทียบระบบการปฏิบัติงานกับเกณฑ์มาตรฐาน การค้นหาและเฝ้าระวังความเสี่ยงจากการให้บริการ และจากสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ใช้หลักการของ PDCA มาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกัน

3.การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึง รูปแบบการสื่อสารอย่างเป็นทางการ รูปแบบการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ และช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลาย รายละเอียดดังนี้

3.1 รูปแบบการสื่อสารอย่างเป็นทางการ หมายถึง การประชุมเพื่อชี้แจงกลยุทธ์และมาตรฐานการปฏิบัติงาน การประชุมเพื่อปรึกษาหารือแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน

3.2 รูปแบบการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การวางแผนการปฏิบัติงาน การทบทวนหลังทำกิจกรรมร่วมกัน การทำกิจกรรมทบทวนคุณภาพ และการใช้สารสนเทศสนับสนุนการปฏิบัติงาน

3.3 ช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลาย เช่น การติดประกาศ หนังสือเวียน เสียงตามสาย โทรศัพท์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) การประชุมผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Video conference) และโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ

4.การมีส่วนร่วมของบุคลากร (Employee involvement) หมายถึง การเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบวิสัยทัศน์และข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมขององค์การ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์การเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5.การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA หมายถึง ผลการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในปี 2557 ตั้งแต่ระดับผ่าน ระดับดี ระดับดีมาก และระดับดีเลิศ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การตรวจสอบความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อของตัวแปรกับนิยามศัพท์ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ทดลองใช้เครื่องมือกับตัวอย่าง 30 คน ซึ่งค่า IOC มากกว่า 0.50 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับของแต่ละตัวแปร โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบราค ซึ่งเกณฑ์ควรมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ผลปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง และความเชื่อมั่นของแต่ละตัวแปร

ตัวแปร	จำนวนข้อ	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ความเชื่อมั่น
1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (K1STA)	22	0.80-1.00	.969
2. วัฒนธรรมองค์การ (K2CUL)	30	0.80-1.00	.959
3. การติดต่อสื่อสาร (E1COM)	6	0.80-1.00	.874
4. การมีส่วนร่วมของบุคลากร (E2PAR)	6	0.80-1.00	.904

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ที่ได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA จำนวน 334 คน จากนั้นทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และตั้งใจตอบ ได้จำนวน 255 ฉบับ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทราบคุณลักษณะของตัวอย่างและลักษณะของการแจกแจงของตัวแปรแฝงที่ใช้ในโมเดลการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน ความเบ้ ความโด่ง และระดับของตัวแปรแฝงแต่ละตัว การวิเคราะห์ความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรสังเกต สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้สถิติเอฟ และการวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล ได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับวัดความสอดคล้อง คือ ค่า Goodness of Fit Index (GFI), ค่า Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI), ค่า Root Mean Square Residual Index (RMR), ค่า Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) และ ค่า Critical N (CN)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลเชิงสาเหตุของอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ การติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ที่มีต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA

ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า ค่าไคสแควร์ เท่ากับ 118.85 องศาอิสระ เท่ากับ 89 และค่าความน่าจะเป็น เท่ากับ .019 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.94 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.009 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.036 และค่าวิกฤตขนาดตัวอย่าง (CN) เท่ากับ 237.72

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรแฝง พบว่า การรับรองคุณภาพ ตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับผ่าน เท่ากับ 2.646 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.233 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (CV) ของตัวแปรแฝงมีการกระจายตัวร้อยละ 8.805 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปรแฝง พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าเป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรมีการแจกแจงลักษณะเตี้ยแบนกว่าปกติ (ค่าน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรมีการกระจายข้อมูลมาก

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรแฝงทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.871-3.975 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.377-0.546 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (CV) ของตัวแปรแฝงแต่ละตัว มีการกระจายตัวไม่แตกต่างกันมาก อยู่ระหว่างร้อยละ 9.542-14.105 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปรแฝง พบว่า ทุกตัวแปรมีการแจกแจงลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าเป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรส่วนใหญ่สูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการแจกแจงข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าปกติ (ค่าน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายข้อมูลมาก

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝง เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์ความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมในการวิเคราะห์รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์กร การติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ที่มีต่อการรับรองคุณภาพ

ตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า ตัวแปรแฝง มีค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 0.05-0.31 และค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.04-0.17 รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	วัฒนธรรมองค์การ	การติดต่อสื่อสาร	การมีส่วนร่วมของบุคลากร	การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	0.17				
วัฒนธรรมองค์การ	0.17	0.21			
การติดต่อสื่อสาร	0.17	0.24	0.28		
การมีส่วนร่วมของบุคลากร	0.15	0.21	0.25	0.31	
การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA	0.04	0.06	0.07	0.08	0.05

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ของตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากวัฒนธรรมองค์การ ($\beta=0.34$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($\beta=-0.25$) และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ($\beta=0.15$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากวัฒนธรรมองค์การ ($\beta=0.25$) โดยส่งผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($\beta=-0.12$) โดยส่งผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายในที่มีอิทธิพลตัวแปรแฝงภายใน พบว่า การติดต่อสื่อสารได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($\beta=-0.57$) และวัฒนธรรมองค์การ ($\beta=0.56$) นอกนั้นไม่มีอิทธิพล เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์การพยากรณ์ของสมการโครงสร้าง ตัวแปรแฝงในโมเดลสามารถอธิบาย

ความแปรปรวนของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ได้ร้อยละ 43 รายละเอียดแสดงดังนี้

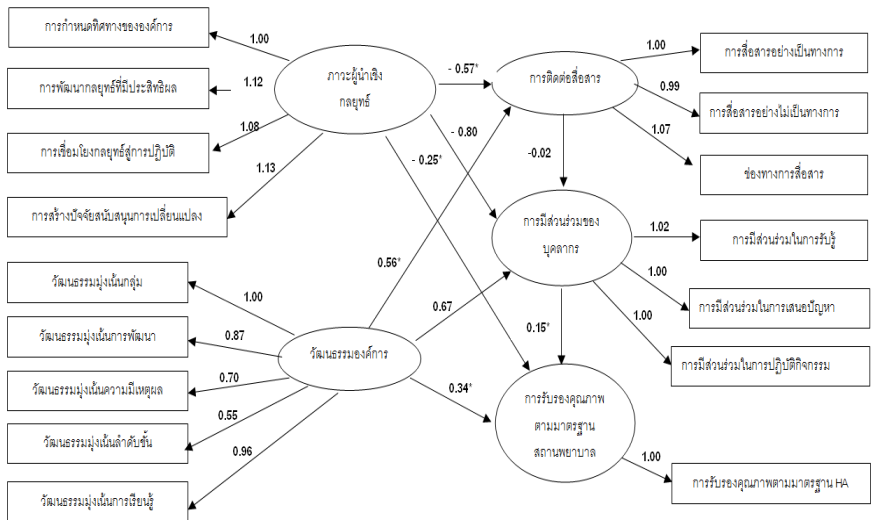
ตาราง 3 ค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน (β) ของรูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 8

ตัวแปรผล ตัวแปรเหตุ	การติดต่อสื่อสาร			การมีส่วนร่วมของบุคลากร			การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (SE)	-0.57* (0.25)	-	-0.57* (0.25)	-0.80 (0.86)	0.01 (0.64)	-0.79** (0.30)	-0.25* (0.12)	-0.12* (0.06)	-0.37* (0.11)
วัฒนธรรมองค์การ (SE)	0.56* (0.24)	-	0.56* (0.24)	0.67 (0.94)	-0.02 (0.74)	0.65** (0.26)	0.34* (0.15)	0.25* (0.10)	0.59** (0.10)
การติดต่อสื่อสาร (SE)				-0.02 (1.11)	- (1.11)	-0.02 (1.11)	-	-	-
การมีส่วนร่วมของบุคลากร (SE)							0.15* (0.06)	-	0.15* (0.06)

ค่าสถิติ $\chi^2 = 118.85$ df= 89 P = 0.019 (GFI = 0.94 AGFI= 0.92 RMSEA = 0.036 CN = 237.72

สมการโครงสร้างของตัวแปร R ²	การติดต่อสื่อสาร	การมีส่วนร่วมของบุคลากร	การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA
	0.96	0.76	0.43

**p< .01

ภาพ 2 รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 หลังปรับแก้โมเดลแล้วปรากฏว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องของโมเดล โดยพิจารณาว่า ไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลตามทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่า

เจ้าใกล้ 0 และค่าวิกฤตขนาดตัวอย่าง (Critical N) มีค่ามากกว่า 200 (JÖreskog and SÖrbom, 1993 ; Schumacker & Lomax, 2010 อ้างถึงใน ภัทราพร เกษสังข์, 2556) โดยตัวแปรแฝงในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ได้ร้อยละ 43 ซึ่งเกือบเป็นไปตามเกณฑ์ที่นักวิจัยต้องการสำหรับความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่กำหนดเกณฑ์อย่างน้อยขั้นต่ำร้อยละ 50 (Hair and others, 2006 อ้างถึงใน ภัทราพร เกษสังข์, 2556) ทั้งนี้เพราะในการคัดเลือกตัวแปร ผู้วิจัยศึกษาจากทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่ลงลึกในการคัดเลือกตัวแปรจากบริบทสถานการณ์จริง อาจทำให้ตัวแปรบางตัวที่มีอิทธิพลไม่ได้เข้าสู่ในโมเดล จึงทำให้การอธิบายความแปรปรวนของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ไม่สูงมาก

รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA พบว่า ตัวแปรแฝงมีอิทธิพลทางตรงทางบวกต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ วัฒนธรรมองค์การ รองลงมา คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากวัฒนธรรมองค์การ โดยส่งผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยส่งผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายในที่มีอิทธิพลตัวแปรแฝงภายใน พบว่า การติดต่อสื่อสารได้รับอิทธิพลทางตรง จากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และวัฒนธรรมองค์การ นอกนั้นไม่มีอิทธิพล โดยภาพรวมสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

ขนาดอิทธิพลของตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงทางบวกต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA และมีอิทธิพลทางอ้อมทางบวกต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA โดยส่งผ่านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์การเป็นค่านิยม (Espoused values) หรือสิ่งที่องค์กรกำหนดแล้วสื่อสารให้บุคลากรนำไปปฏิบัติ บุคลากรเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และรู้ถึงวิธีการดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่พฤติกรรมและการทำงานของบุคลากร (Schein, 1999 : 15-20) บุคลากรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเกิดนวัตกรรม อีกทั้งวัฒนธรรมองค์การมุ่งเน้นความมีเหตุผล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์หรือบริการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงาน และวัตถุประสงค์ขององค์กร บุคลากรมองว่าการทำงานมีต้นทุนและการจัดบริการที่ดีเหมือนการทำธุรกิจ เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติงานคือ บริการที่มีคุณภาพของหน่วยงาน (Denison and Spreitzer, (1991) ; Cameron and Quinn (1999) และสรวพ. (2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim and Lee (2004) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การและผลการปฏิบัติงานขององค์กร พบว่าวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน และสมจินตนา คุ่มภัย (2553 : 246) พบว่าวัฒนธรรมองค์การทำให้องค์กรมีประสิทธิผลเช่นกัน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลตรงในทิศทางลบต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะเป็นกระบวนการสร้างอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตามในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยผู้นำมีเป้าหมายที่จะพยายามจูงใจ สร้างแรงผลักดันให้ผู้ตามในองค์กรทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้ผู้นำต้องกล้าสร้างความเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดกับแนวทางวิธีการทำงานแบบเดิม เพื่อให้องค์กรอยู่รอด (Lussier and Achua, 2004) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่มองการไกลในการสร้างและพัฒนาองค์กรตามแผนกลยุทธ์เพื่อไปสู่เป้าหมาย (นฤมล สุภาพทอง, 2550) เป็นกระบวนการของอิทธิพลที่ผู้นำมีต่อบุคคลอื่นให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ เพื่อการบรรลุและรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ขององค์กร ที่ครอบคลุมทั้งเป้าหมาย (Ends) และวิธีการ (Means) โดยการกำหนดทิศทางขององค์กร

การวางแผนหรือการสร้างทางเลือก การนำไปสู่การปฏิบัติ และการควบคุมหรือการประเมิน (เชวงศักดิ์ พุทษเทเวศ, 2553 : 55) ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นเรื่องใหม่ ถ้าผู้บริหารนำรูปแบบการบริหารงานที่มุ่งเน้นเป้าหมายมากเกินไปอาจมีผลต่อความรู้สึกและการปรับตัวของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เกิดความกดดันที่ต้องปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นเป้าหมายขององค์การมากเกินไปโดยอาจไม่คำนึงถึงตัวบุคคล ด้วยเหตุนี้อาจทำให้บุคลากรเกิดความต่อต้านในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดบริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน HA ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ กฤษณรัตน์ พุทษเสน (2558 : 219) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงในทางบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

การมีส่วนร่วมของบุคลากร มีอิทธิพลตรงทางบวกต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการที่บุคลากรระดับต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารงาน ตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมประเมิน และร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดความทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิผลขององค์การ (Boal & Hooijberg, 2000 ; สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dückers, et al. (2009) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของแพทย์ที่มีต่อระบบงานพัฒนาคุณภาพเกิดจากการได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบงานพัฒนาคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติจริง และวัชรพงษ์ อินทรวงศ์ (2552 : 27) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพการทำงาน การแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายการบริหารและสภาพการทำงาน ทำให้บุคลากรตระหนักถึงเป้าหมาย กลยุทธ์ของหน่วยงาน และสามารถนำปัจจัยเหล่านั้นมาใช้กำหนดเป้าหมายการทำงาน ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพและผลการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

จากการศึกษารูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 พบว่า ตัวแปรวัฒนธรรมองค์การส่งผลต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อมสูงสุด รองลงมา การมีส่วนร่วมของบุคลากร ตามลำดับ ดังนั้นโรงพยาบาลชุมชนควรกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงค่านิยมหรือหลักการที่โรงพยาบาลชุมชนใช้เป็นแบบแผนกิจกรรมสำหรับปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้รูปแบบการสื่อสารที่มีความหลากหลาย ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อระบบงานพัฒนาคุณภาพ และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพการทำงานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษากับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 ที่มีผลการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในปี 2557 ดังนั้นควรขยายผลการวิจัยกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ในเขตสุขภาพอื่นๆ ที่มีผลการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA และศึกษาเปรียบเทียบการไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเนื่องจากบริบทแต่ละเขตสุขภาพแตกต่างกัน นอกจากนี้การสังเคราะห์ตัวแปรที่นำมาศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA ในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 นั้นได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อให้ได้ตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลนำมาใช้ในการศึกษา ดังนั้นควรมีการศึกษาหาปัจจัยเบื้องต้นมาจากข้อมูลเชิงลึกโดยการทำวิจัยเชิงคุณภาพจากกลุ่มที่มีคุณลักษณะเด่นด้านการรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA เพื่อถอดโมเดลของตัวแปรที่มีอิทธิพลจากสภาพที่แท้จริงจากกลุ่มที่ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข.(2555). **แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559**. กรุงเทพฯ : องค์การส่งเสริมการค้าผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กฤตธนรัตน์ พุทเธน. (2558). **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เขตสุขภาพที่ 8. (2557). **แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ปี 2557**. เขตสุขภาพที่ 8.
- เชวงศักดิ์ พฤษเทเวศ.(2550).**การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**.วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2546). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นฤมล สุภาพทอง. (2550). **ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญยาวิ ขานมา. (2555). **โมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงษ์เทพ สันติกุล. (2550). **บทบาทและอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาและสาธารณสุขของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพโรจน์ ภัทรานรากุล และทัศนัย ชันตยาภรณ์. (2552). **การปฏิรูปบทบาทภารกิจ เพื่อการจัดการสาธารณสุข**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภัทรพร เกษสังข์. (2556). **สถิติและการวิจัยขั้นสูง**. เลย : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วัชรพงษ์ อินทวงศ์ (2552). **อิทธิพลของวิธีปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อผลการปฏิบัติงานบุคลากรสายผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2555). **ระบบหลักประกันสุขภาพไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน). (2556). **คู่มือการพัฒนา และรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน HA สำหรับสถานพยาบาล**. นนทบุรี : สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). **การศึกษาวิจัยหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ**. จุลสารการท่องเที่ยว.

สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, และคณะ. (2555). **ระบบประกันสุขภาพไทย**. กรุงเทพฯ :

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.สุนทร สุริยพงศกร. (2553). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ของการบริหารโรงพยาบาลชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมจินตนา คุ่มภัย. (2553). **การเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร : กรณีศึกษา รัฐวิสาหกิจในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Boal, K. B., & Hooijberg, R. (2000). Strategic leadership research : Moving on. **The Leadership Quarterly**, 11(4) : 515-549.

- Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (1999) . Diagnosing and changing organizational culture :Based on the competing values framework. Massachusetts : Addison-Wesley.
- Denison, D.R., & Spreitzer, G.M. (1991).Organizational culture and organizational development : Acompeting values approach.**Research in Organizational Culture Change and Development**, 5 : 1-21.
- Dückers, M. L., et al. (2009). **Consensus on the leadership of hospital CEOs and its impact on the participation of physicians in improvement projects.** [On-line]. From <http://ac.els-cdn.com/S0168851009000207> [2015, June 22].
- Guest, D., et al., (2003). Human resource management and performance. **British Journal of Industrial Relations**, 41(2) : 291–314.
- Kim, S., & Lee, H. (2004). **Organizational factors affecting knowledge sharing capabilities.**New York : Agnation.
- Lussier, R. N., & Achua, C. F. (2004). **Leadership : Theory, application, skill building.** 2nd ed. Cincinnati Ohio : South-Western College.
- Schein, E. H. (1992) . **Organizational culture and leadership.** 2nd ed. California : Jossey-Bass.
- _____. (1999). **The corporate culture survival guide.** San Francisco : Jossey-Bass.
- Wardhani, V., et al. (2009) . **Determinant of quality management systems implementation in hospitals.** [On-line]. From <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168851008001565> [2015, June 22].

มานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ Mani Margin Group : The Application to cheerleaders

ยุทธพงษ์ ตันประดู¹

Yuttapong Tonpradoo¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานิ 2) เพื่อการประยุกต์เครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานิ สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ ขอบเขตของพื้นที่วิจัยคือบริเวณเทือกเขาบรรทัด จังหวัดสตูล โดยใช้เป็นกรณีศึกษาแบบเจาะจง การศึกษาข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 3 ครั้ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตและอาจารย์สาขาวิชาศิลปการจัดการแสดง เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษามานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายอย่างละเอียด

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาติพันธุ์มานิ เป็นกลุ่มชนที่อาศัยในป่าลึก มีแหล่งน้ำดำรงชีพด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์ ลักษณะรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ริมฝีปากหนา ท้องป่อง น่องสั้นเรียว ผมหยิกคล้ายกันหอยติดหนังศีรษะ มีความเชื่อในภูตผีปีศาจ ในอดีตการแต่งกายที่สำคัญนิยมใช้ใบไม้ เปลือกไม้หรือตะไคร่น้ำที่เป็นแผ่นขนาดใหญ่มาผึง

¹ อาจารย์ประจำ สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer Department of Cultural Management, Faculty of Cultural Sciences, Mahasarakham University

แสงแดดให้แห้งสนิทจึงนำมาถักเป็นเครื่องนุ่งห่ม สตรีชาวซาไกนุ่งยาวถึงหัวเข่าหรือบริเวณน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก บุรุษนุ่งสั้นบริเวณหัวเข่าและเปลือยอก ส่วนเด็กเล็กจะไม่สวมเครื่องแต่งกาย แต่สภาพสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ส่งผลให้ ชชาติพันธุ์มณีต้องปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและเมื่อไม่สามารถหาอาหารในป่าได้ ชชาติพันธุ์มณีบางส่วนต้องเข้าเมืองเพื่อหางานทำและรับสิ่งของบริจาคจากคริสตจักรและบ้านเรือนบริเวณใกล้เคียง 2) ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า กลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติ มีแนวคิดร่วมกันโดยสรุปด้านการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มณี สู่การแสดงเชิรลิตเตอร์ โดยการพัฒนาบนพื้นฐานการอนุรักษ์ เป็นการประยุกต์ใช้วิถีมทงหยิกฟูต่างหุ สร้อยคอ กำไลข้อมือ ข้อมแขน กำไลข้อเท้า กระโปรงประดับด้วยดอกไม้สีแดงนำหินสีแดงและวัสดุธรรมชาติมาประดิษฐ์กรองคอและประดับเป็นตุ้มตุ้มบริเวณเกาะอกและกระโปรง พัฒนาผ้านุ่งจากวัสดุธรรมชาติเป็นผ้าสำเร็จรูปเพื่อความคล่องตัวกับการเคลื่อนไหว พร้อมประยุกต์ ทำทางและอิริยาบถสำคัญในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 1) ท่าการวางแผนล่าสัตว์ 2) ท่าต้อนฝูงสัตว์ 3) ท่าเป่าลูกดอก 4) ท่าแบกหามสัตว์ 5) ท่าเก็บลูกไม้ป่า 6) ท่าการเฉลิมฉลอง 7) ท่าการบอกรัก และ 8) ท่าการเกี่ยวพาราสี เหล่านี้สามารถส่งผลการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสตูล โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต้องวางแผนและดำเนินการอย่างจริงจัง อีกทั้งสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค อีกทั้งด้านการผลิตสินค้าโดยหน่วยงานด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นสามารถส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างเศรษฐกิจระดับจุลภาคซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ : มณี กลุ่มคนชายขอบ งานแสดงเชิรลิตเตอร์

Abstract

The Study Mani Margin Group : The Application to cheerleaders research employed qualitative methods. This research aimed to 1) study history forms, Mani Ethnic 2) Apply Costumes towards cheerleaders. The areas of this research was The Khao Lung Wildlife Sanctuary ,Satun province, The methodology of this research included two stages. The key methods for data collection were the study of documents, observation, interviews, and three focus groups with stakeholders; Culture board committees, Administrative Organization and Performance Arts Program teachers. Data analysis was presented descriptively.

The research findings showed 1) the history; Mani Ethnic (A group of people living in deep forests, Water source, Living with wildlife and hunting. The shape is black, the lips are thick, the thighs are thin Curly hair like a scalp. Have believe in ghosts. The Important costumes use leaves, bark or moss The sun to dry completely. The knit is a garment. Mani women wear long knee or calf. Use cloth or bare chest Men wear short skirts and bare hips The children do not wear costumes) 2) Use to the key of the ways of life applied to cheerleaders (1. Planning Hunting 2.Herd 3.Darts 4.Bearer 5.Forest lace 6.Celebration 7.Love Telling 8.Homosexuality love)

The results of the focusgroups found that the knowledge and practical group There is a common concept Mani Margin Group to cheerleaders. By development on a conservations. These can integrate cultural tourism. However The government, the private sector and the civil society. It is planned and taken seriously. Can create a network of people positive relationships both within and between regions. These result micro economics development.

Keywords : Mani margin group cheerleaders

บทนำ

ปัญหาของงานวิจัยเรื่องมานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ พบว่า กลุ่มจังหวัดท่องเที่ยวฝั่งอันดามันเป็นกลุ่มจังหวัดที่สร้างรายได้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากแต่เป็นการกระจุกตัวเฉพาะบางจังหวัดและบางพื้นที่ โดยปัญหาอาจเกิดจากจังหวัดในกลุ่มการท่องเที่ยวฝั่งอันดามันคือ จังหวัดสตูล ขาดการพัฒนาสิ่งดึงดูดความสนใจด้านการท่องเที่ยวและขาดการพัฒนากลไกการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบซึ่งจังหวัดสตูลมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ (สังคมพหุวัฒนธรรม) โดยในอดีตมีกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กะลา (สุญพันธุ์) 2) เขมร (สุญพันธุ์) 3) มานี 4) ชาวเล (เวปไซด์. 2561 : มปป.) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมบางกลุ่มได้สูญหายจากประเทศไทยผนวกกับสภาพสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ส่งผลให้ชาติพันธุ์มานีต้องปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและเมื่อไม่สามารถหาอาหารในป่าได้ ชาติพันธุ์มานีบางส่วนต้องเข้าเมืองเพื่อหางานทำและรับสิ่งของบริจาคจากคริสตจักรและบ้านเรือนบริเวณใกล้เคียง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานีมีความหลากหลายลึกซึ้ง อ่อนไหวและขาดการศึกษาข้อมูลเพื่อบันทึกเป็นหลักฐานทางวิชาการ จากข้อมูลทางสถิติพบว่ากลุ่มชนชายขอบขาดการศึกษา การปกป้องคุ้มครอง การบริการสาธารณสุขและขาดโอกาสความเท่าเทียมทางสังคมในอีกหลายด้าน ซึ่งบทบาททางสังคมที่กลุ่มชนชายขอบได้รับเป็นสิ่งที่มีความลำบาก สับสน ไร้วัดตนและอ้างว่าปัจจุบันได้มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่างๆ ซึ่งให้บทบาทและความเท่าเทียมให้กลุ่มชนชายขอบก้าวผ่านและสามารถปรากฏตัวผ่านความท้าทายบนพื้นฐานแห่งกระแสโลกาภิวัตน์

เชียร์ลีดเดอร์ของประเทศไทยมีชื่อเสียงติดอันดับโลกและสามารถสร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์ในระดับโลกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อนำวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของกลุ่มชนชาติไทยโดยเฉพาะด้านเครื่องแต่งกายมาประยุกต์ผ่านการแสดงเชียร์ลีดเดอร์ สามารถช่วยประชาสัมพันธ์ความมีตัวตนของกลุ่มชนชาติไทยในสังคม อีกทั้งการเพิ่มเสน่ห์ด้วยการเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อเพิ่มจุดขายด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ

งานวิจัยฉบับนี้คือ เชียร์ลีดเดอร์ของประเทศไทยมิได้นำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชนท้องถิ่น โดยให้ความสนใจและเลียนแบบการแสดงของต่างประเทศก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์และการแต่งกายที่สื่อในเรื่องเพศส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ซึ่งการแสดงเชียร์ลีดเดอร์นั้นสามารถเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชนท้องถิ่นได้ แต่ถ้าหยุดพัฒนาจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อการศึกษาสาขานาฏศิลป์หรือสาขาศิลปะการจัดการแสดง

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้เป็นการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยนำลักษณะเด่นของกลุ่มชนมานิ มาบริหารจัดการร่วมกับการแสดงเชียร์ลีดเดอร์ ซึ่งสามารถสร้างความโดดเด่นในกลุ่มจังหวัดอันดามัน ทั้งนี้เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางมาสัมผัสวัฒนธรรมความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งสามารถจัดทำเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวทั้ง 365 วัน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถกำหนดช่วงเวลาการเดินทางได้ สาระสำคัญดังกล่าวเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของกลุ่มชนมานิมีอัตลักษณ์และสามารถประยุกต์รูปแบบสร้างสรรค์เป็นงานวัฒนธรรมใหม่ เพื่อจัดการสู่การแสดงเชียร์ลีดเดอร์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการจัดการวัฒนธรรมดังกล่าวยังไม่มี การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาอย่างถ่องแท้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาและนำอัตลักษณ์ของมานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์มาพัฒนาสู่งานสร้างสรรค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานิที่อาศัยบริเวณเทือกเขาบรรทัด อำเภอมะม่วง จังหวัดสตูล
2. เพื่อการประยุกต์เครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานิสู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.ด้านพื้นที่ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยสามารถตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ เพื่อกำหนดขอบเขต อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

2.ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์มณี บริเวณเพื่อกำหนดขอบเขต อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล รวมทั้งสิ้น 12 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวมทั้งสิ้น 35 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น ดังนี้

2.2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 10 คน เป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลหลักและประวัติความเป็นมาของของชาติพันธุ์มณี ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะ โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

1) ครูภูมิปัญญาหรือนักวิชาการ ได้แก่ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มณี จำนวน 3 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง

2) ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวด้านการแสดง จำนวน 2 คน

3) ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 2 คน

4) บุคลากรของกระทรวงการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ปฏิบัติงานในกระทรวงการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 คน

5) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน จำนวน 1 คน เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มณี การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาติพันธุ์มณี รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา รูปแบบเครื่องแต่งกายสู่การแสดงเชียร์ลีดเดอร์

2.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 10 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1) ผู้ชำนาญด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย เพื่อให้ทราบขนบธรรมเนียมความเชื่อด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย รวมทั้งการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มณีและการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ การประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของชาติพันธุ์มณี จำนวน 5 คน

2) กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 5 คน เพื่อให้ทราบปัญหาด้านการท่องเที่ยว แนวทาง การแก้ไขและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต

2.2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 15 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1) นักท่องเที่ยวชาวไทย ประกอบด้วย ผู้นิยมเรียนรู้วัฒนธรรมกลุ่มชนพื้นเมือง หลายเพศ หลายวัย และความต้องการในการประยุกต์วัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 10 คน

2) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ประกอบด้วย ผู้นิยมเรียนรู้วัฒนธรรมกลุ่มชนพื้นเมือง หลายเพศ หลายวัย และความต้องการในการประยุกต์วัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 5 คน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จำนวน 3 ประเภท ประกอบด้วย

3.1 แบบสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตกลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัย

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (UnStructured Interview) เพื่อให้สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาหรือนักวิชาการ ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่อาศัยในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มานที่ศึกษาวิจัย

3.3 แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นข้อมูลที่ต้องการหาข้อสรุปและความชัดเจน ใช้กับครูภูมิปัญญา นักวิชาการ ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มานที่ศึกษาวิจัย โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มละประมาณ 8 – 10 คน เพื่อส่งเสริมการทองเกี่ยวจังหวดภูเก็ต

4.การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการบรรยายวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้สมบรูณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วางเค้าโครงของการเขียนวิจัยและลงมือเขียนด้วยความรัดกุม ชัดเจน มีความต่อเนื่อง แล้เชื่อมโยง พร้อมตาราง ภาพกิจกรรมบางช่วง ทั้งนี้เพื่อการสร้างสรรค์เชียรลิตเดอร์

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษา โดยสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาแห่งชาติและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มานี ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานี

1) กลุ่มชาติพันธุ์มานี

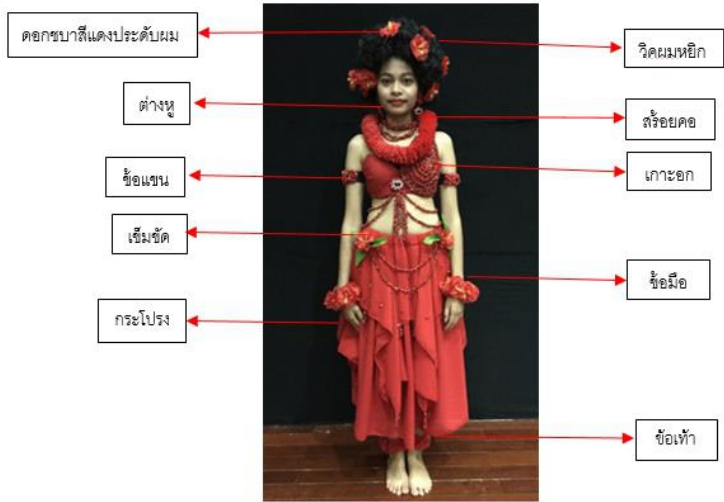
ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มานีเป็นมนุษย์โบราณอาจมีตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ อาศัยตามแนวเขาของภาคใต้ กลุ่มชนชาไกมีลักษณะรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ริมฝีปากหนา ทองปออง น่องสั้นเรียว ผมหยิกคล้ายกันหอยติดหนึ่งศีรษะ อาศัยรวมเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ปัจจุบันอาศัยในจังหวัดกระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช สตูล สงขลา ยะลา

ปัตตานี นราธิวาส พัทลุง ชชาติพันธุ์มานีมีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียนโดยคำศัพท์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ปัจจุบันเริ่มสื่อสารคำศัพท์จากภาษาไทยภาคกลาง ภาษาไทยภาคใต้และภาษามลายู นิยมตั้งถิ่นฐานบริเวณเนินสูงตามป่าลึก มีน้ำตกหรือลำธารใกล้ๆ เพราะจะมีสัตว์ป่า พันธุ์พืชสมุนไพรและต้องเป็นบริเวณที่มีไม้ยางขึ้นอยู่ เพราะซาไกใช้ไม้ยางสร้างอาวุธสำหรับการล่าสัตว์ บ้านมานิเรียกว่า ทับ คล้ายเพิงหมาแหงน หลังคามุงด้วยใบหวาย ใบแฝกหรือใบคา นิยมแขวนรวงผึ้งหรือรวงหอย มะพร้าวไว้นอกค่าย เพราะมีความเชื่อว่าภูตผีปีศาจจะให้ความสนใจแก่รูปร่างๆ ของรวงผึ้งหรือรวงหอยและจะไม่รบกวนเวลาพักผ่อน พิธีกรรมการเกิดเด็กชาวซาไก ต้องใช้หมอดำแย เรียกว่า โต๊ะตันหรือโต๊ะปัดัน โดยช่วงเวลาใกล้คลอดสามีจะออกป่าเพื่อหาสมุนไพรชื่อว่า ตำโตก มาให้ภรรยากินเพื่อช่วยให้ทารกคลอดง่าย หลังจากการคลอดทารกหมอดำแยจะตัดสายสะดือด้วยไม้ไผ่บางๆ และล้างตัวทารกพร้อมเช็ดตัวให้แห้ง ส่วนสามีจะไปขุดหลุมบริเวณใกล้กับแคร่ที่ภรรยาคลอดให้ลึกประมาณ 1 ศอก สำหรับฝังรกของทารก ส่วนฝ่ายหญิงต้องอยู่ไฟ ประคบก้อนเฒ่าและกินยาสมุนไพรให้ความร้อนสูง เมื่ออยู่ไฟครบ 7 วัน แม้มีความแข็งแรงสามารถเดินทางได้ พวกเขาจะอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ เพราะเชื่อว่าเลือดที่ออกมาตอนคลอดนั้น หากทิ้งไว้หลายวันเลือดจะตายและเป็นสาเหตุให้เจ็บป่วยได้ พิธีการแต่งงานชาติพันธุ์มานิจะแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 14 – 15 ปี ซึ่งทั้งคู่ต้องมีสายเลือดแตกต่างกัน โดยฝ่ายชายต้องไปสว่ขอต่อผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ถ้าฝ่ายหญิงไม่ตกลงก็ไม่สามารถแต่งงานได้ แต่ถ้าตกลงฝ่ายหญิงอาจไม่เรียกสินสอดหรืออาจเรียกเป็นสัตว์ เช่น ลิง ค่าง เพื่อใช้ประกอบอาหารสำหรับงานเลี้ยง พิธีการรักษาโรคเมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บจะนำสมุนไพรที่เกิดจากธรรมชาติมารักษาโรคและมีความเชื่อว่าสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดโรคคือ ผีสงนางไม้ ฉะนั้นต้องมีการป้องกันมิให้เกิดโรคภัยต่างๆ เช่น ด้านการอพยพต้องแขวนหัวโพล เกล็ดดิน หรือใช้ขี้เถ้าทาตามตัว - หน้า เพื่อป้องกันภูตผีปีศาจทำอันตราย กลุ่มชนซาไกนิยมใช้ใบไม้เปลือกไม้ หรือตะไคร่น้ำแผ่นขนาดใหญ่นำมาผึ่งแดดให้แห้งสนิทแล้วนำมาถักเป็นเครื่องนุ่งห่ม

ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ โดยเฉพาะ
ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ส่งผลให้ชาติดินทุ่มนานต้องปรับตัวเพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่
ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและเมื่อชาติดินทุ่มนานไม่สามารถหาอาหารในป่าได้
ชาติดินทุ่มนานบางส่วนต้องเข้าเมืองเพื่อหางานทำและรับสิ่งของบริจาคจากคริสตจักรและ
บ้านเรือนบริเวณใกล้เคียง

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มานิสูงาน
แสดงเชียร์ลีดเดอร์

จังหวัดสตูลมีความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ที่สำคัญคือชาติพันธุ์มลายู แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ส่งผลให้ชาติพันธุ์มลายูต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและเมื่อไม่สามารถหาอาหารในป่าได้ ชาติพันธุ์มลายูบางส่วนต้องเข้าเมืองเพื่อหางานทำและรับสิ่งของบริจาคจากคริสตหรือบ้านเรือนบริเวณใกล้เคียง โดยปัจจุบันวิถีชีวิตของชาติพันธุ์มลายู ถือว่าเป็นกลุ่มชนชายขอบที่สามารถหาชมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ได้ยาก โดยเมื่อประยุกต์ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ดังกล่าว ผสมกับความเท่าเทียมด้านสิทธิมนุษยชน โดยการเชื่อมโยงกับธุรกิจประเภทต่างๆ เพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและจิตวิทยา สามารถส่งผลถึงการสร้างภาพลักษณ์เชิงคุณค่าของกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์ การสร้างความสมดุล ซึ่งส่งผลด้านมิติการท่องเที่ยวทั้งในเชิงพื้นที่ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง ประกอบกับช่วงเวลา High Season และ Low Season ซึ่งผลจากการดำเนินงานนั้น ส่งผลเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์มลายูเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ โดยการประยุกต์ใช้ภูมิทอหยาพิญ ต่างหู สร้อยคอ กำไล ข้อมือ ข้อแขน กำไลข้อเท้า กระโปรงประดับด้วยดอกไม้สีแดง นานาสีแดงและวัสดุธรรมชาติมาประดิษฐ์กรองคอและประดับเป็นตุ้มตุ้มบริเวณเกาะอกและกระโปรง พัฒนาผ้านุ่งจากวัสดุธรรมชาติเป็นผ้านุ่งสำเร็จรูปเพื่อความคล่องตัวกับการเคลื่อนไหว และสามารถเคลื่อนไหวเพื่อการแสดงอย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 1 - 2

ภาพที่ 1 การออกแบบเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์มانيผู้หญิง
ที่มา : ยุทธพงษ์ ตันประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 2 การออกแบบเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์มانيผู้ชายและผู้หญิง
ที่มา : ยุทธพงษ์ ตันประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ตอนที่ 3 การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาติพันธุ์มาสู่การแสดงเชียร์ลีดเดอร์ ผู้วิจัยได้ค้นพบท่าทางสำคัญของชาติพันธุ์มาจำนวน 8 ท่า และประยุกต์ท่าทางสำคัญดังกล่าวสู่การแสดงเชียร์ลีดเดอร์ โดยผู้วิจัยดำเนินการตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเคร่งรัด ดังภาพที่ 3 – 10

ภาพที่ 3 ท่าการวางแผนลำสัตว์

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 4 ท่าการต้อนรับผู้สัตว์

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 5 ท่าการเป่าลูกดอก

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 6 ท่าการแบกหามสัตว์

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 7 ท่าการเก็บลูกไม้ป่า

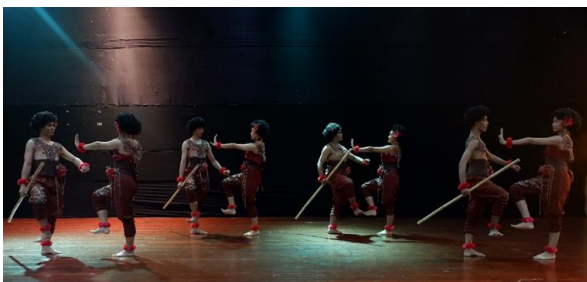
ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

ภาพที่ 8 ทำการเฉลิมฉลอง

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 9 ทำการบอกรัก

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ภาพที่ 10 ทำการเกี่ยวพาราสี

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (5 พฤศจิกายน 2561)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องมานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเตอร์นั้น ผู้วิจัยพบว่า ชชาติพันธุ์มามีลำดับด้านวิวัฒนาการของการดำเนินวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ชาติพันธุ์มามีได้อพยพย้ายถิ่นออกจากเกาะภูเก็ต เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีความเจริญและความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้ การดำเนินธุรกิจโดยกลุ่มนายทุนหัวก้าวหน้า เหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ชาติพันธุ์มามีไม่สามารถปรับตัวตามคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ โดยชาติพันธุ์มามีได้อพยพไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส พัทลุง โดยชาติพันธุ์มามีได้รับการดูแลช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและเอกชนในมิติต่างๆ (สวิตร พงศ์วัชร และยุทธพงษ์ ต้นประดู่. 2561 : 305 - 310)

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์มามีประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเตอร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

จากการวิจัยพบว่าชาติพันธุ์มามี มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเมื่อผู้วิจัยนำมาสร้างสรรค์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเตอร์ สามารถช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในมิติต่างๆ ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค เช่น การประยุกต์เครื่องแต่งกายต่างๆ เช่น ต่างหู สร้อยคอ กำไล ข้อมือ ข้อมแขน กำไลข้อเท้า ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิกรม กรุงแก้ว และยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2560 : 252 - 255) กล่าวว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนนั้น ต้องนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยองค์ประกอบปัจจัยด้านการสร้างสรรค์สร้าง 4 ประการ ประกอบด้วย 1) วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ 2) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สังคมสร้างสรรค์ 4) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานเชื่อมโยงระหว่างกันซึ่งทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการร่วมมือสำหรับการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการแสดงสร้างใหม่ที่รองรับตลาดการท่องเที่ยว อีกทั้งสามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าที่ระลึก โดยร่วมกับหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น นำต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมความรู้เดิม

ภายในท้องถิ่นมาแต่ดั้งเดิมเต็มศักยภาพและความสามารถในการรักษาวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับจุติกา โกศลเหมณีย์ (2555 : 153) กล่าวว่า การบูรณาการการแสดงจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม คงไว้ด้วยเอกลักษณ์ไทย ให้มีความสำคัญด้านกระบวนการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ นำเสนอในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยสร้างสรรค์ใหม่จากรากฐานเดิม ปรับใช้ทฤษฎีนาฏยศิลป์และทฤษฎีทางศิลปะ ผสมผสานรูปแบบการแสดงจากนาฏยศิลป์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งยังรักษาเอกลักษณ์การแสดงดั้งเดิมไว้ สอดคล้องกับสุรสิทธิ์ วิเศษสิงห์ (2556 : 135) กล่าวว่า รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตกมีความแตกต่างและหลากหลายแต่ทั้งนี้รูปแบบการแสดงสามารถรักษาและแสดงเอกลักษณ์ของตน ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์งานด้านนาฏยศิลป์ในรูปแบบใหม่ โดยปรับใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รูปแบบการแสดงและการดำเนินถึงผู้ชมรุ่นใหม่เป็นหลัก สอดคล้องกับ (ภคพร หอมนาน และวิษุตา วุธาติตย์ : 2558 : 95 - 103) กล่าวว่า องค์ประกอบของการแสดง ประกอบด้วย นักแสดง เครื่องแต่งกาย บทเพลง ฉาก สถานที่ อุปกรณ์ประกอบการแสดง การแต่งหน้าทำผม การฝึกซ้อม รวมถึง แนวคิดการออกแบบลีลาและการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน ซึ่งการแสดงรูปแบบต่างๆ ส่งผลต่อบริบทสังคม เป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา บุคคลทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางด้านการต่อยอดความคิด การออกแบบ ส่งผลต่อความจำเริญด้านมรดกวัฒนธรรมและสารภี เอกน้ำเพชร (2557 : 165 - 170) กล่าวว่า การอนุรักษ์พิธีกรรมท้องถิ่นซึ่งใช้มนุษย์เป็นตัวเดินเหตุการณ์สามารถปลูกฝังแก่เยาวชนสำหรับการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการนำวัสดุท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งสำคัญต้องพัฒนาจากฐานของชาติคือ การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนให้ตระหนักและเห็นคุณค่าด้านการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และ จริยา สมศักดิ์ (2552 : 105 -107) กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่นเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญแขนงหนึ่ง ประกอบด้วย 1) ผู้รับการถ่ายทอดมีจิตกตัญญู และมีใจรักในศาสตร์นั้น 2) ผู้รับการถ่ายทอดมีพรสวรรค์ พรแสวง และความสามารถ

รับการปฏิบัติจากครูผู้อบรมได้ 3) ผู้รับการถ่ายทอดมีความอดทนต่อการฝึกฝน มีความเพียรพยายามและไม่ย่อท้อแก่อุปสรรคทั้งปวงพร้อมทั้งการปรับตัวตามบริบทกระแสโลกาภิวัตน์ เหตุผลเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการศึกษาวิจัยเรื่องมานิกุลมคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเตอร์ ทั้งนี้เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติพันธุ์มاني ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญในฐานะการวางรากทางวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องมานิกุลมคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเตอร์ครั้งนี้ มีข้อมูลหลายส่วนที่จะได้นำเสนอผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้และเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์และในการวิจัยต่อไปโดยจะเสนอตามลำดับ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

หน่วยงานองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1.1 หน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่งานด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมของจังหวัดสตูลทั้งในส่วนที่เป็นบทความเผยแพร่และการอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อการต่อยอดและขยายผลการวิจัยลักษณะนี้

1.2 กระทรวงการต่างประเทศสามารถใช้เป็นการแสดงสำหรับการสานสัมพันธ์กับกลุ่มชาติสมาชิกประชาคมอาเซียน เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

1.3 ภาคเอกชนด้านการบริการ เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนาเที่ยว ธุรกิจการบริการประเภทต่างๆ และบริษัทที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างรายได้ระดับมหภาคเพิ่มมากขึ้นและสามารถส่งภาษีกลับคืนรัฐบาลส่วนกลางเพิ่มขึ้น

1.4 ภาคประชาสังคมในจังหวัดสตูล เช่น องค์การด้านเศรษฐกิจ ร้านอาหารท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ระดับจุลภาคหรือรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการชำระภาษีนิติบุคคลและภาษีรายได้บุคคลธรรมดา

1.5 สื่อมวลชนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการศึกษาชาติพันธุ์มานุษยงานแสดงเชิงรีลิตีเตอร์ จากข้อสังเกตของผู้วิจัยและข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไปดังนี้

2.1 ควรวิจัยปฏิบัติการโดยให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการขยายผลด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกหรือโครงการมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นและความรู้แก่เยาวชน

2.2 ควรสร้างสรรค์ผลงานวิจัยด้านการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศไทยหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เพื่อการสร้างการเรียนรู้ด้านความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน

2.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานด้านการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงอย่างเป็นระบบโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จริยา สมศักดิ์. นาฏยรังสรรค์ชุดระบำชนชนบพผาภิภารมณี. ศิลปนิพนธ์ ศป.บ.

ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2550.

จิตติกา โกศลเหมมณี. รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของนราพงษ์ จรัสศรี. ศิลปนิพนธ์ ศป.ด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

“เปิดตำนานผู้กล้าแห่งท้องทะเล ไขปม ‘หาดราไวย์’,” ฐานเศรษฐกิจ. 6 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า 13.

จิราพร เครือยศและคณะ. ศึกษาพฤติกรรมของนกแก้วมาคอว์. ศิลปนิพนธ์ ศป.บ. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2558.

“ซง ม.44 แก้ปมภูเก็ต ททท.เร่งฟื้นฟูเชื่อมั่น,” ฐานเศรษฐกิจ. 19-21 กรกฎาคม 2561. หน้า 2.

“ซีดีจี” มุ่งยกระดับไอทีรัฐ รับ 5 เมกะเทรนด์เปลี่ยนแปลงโลก,” ฐานเศรษฐกิจ. 19-21 กรกฎาคม 2561. หน้า 5.

ภคพร หอมน่านและวิษุตา วุฑฒิตตย์. นาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยโพสต์โมเดิร์นแดนซ์ (Post-Modern Dance) ชูตัวกว้าง โดย นราพงษ์ จรัสศรี. ศิลปนิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. การพัฒนารูปแบบพัสดรรถยนต์ในพิธีวิหาลำบ่าสู่งานสร้างสรรคคาบาเรต์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2559.

“ลุยแก้ไขศูนย์เหรียญ,” เดลินิวส์. 21 กันยายน 2559. หน้า 16.

วิกรม กรุงแก้ว และยุทธพงษ์ ต้นประดู่. การพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ตสู่นาฏยศิลป์ร่วมสมัย. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2560.

สารภี เอกน้ำเพชร. การพัฒนาเครื่องแต่งกายของวงตรีลูกทุ่งเพื่อสร้างเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2557.

สาวิตร พงศ์วัชร และยุทธพงษ์ ต้นประดู่. การศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2561.

สุรสิทธิ์ วิเศษสิงห์. อรรถรสในนาฏศิลป์ผ่านนาฏกรรมแนวใหม่ เรื่อง นารายณ์อวตาร. ศิลปนิพนธ์ ศป.ด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

อาภรณ์ อุกฤษณ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลง
ของระบบนิเวศกับสังคมและวัฒนธรรมของ ชาวไท : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์
ชาวไทกลุ่มเหนือคลองตง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. กระทรวงวัฒนธรรม
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2536.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ดร.สุทธิดา จำรัส¹

ทิม เลเวนส์. (2560). วิทยาศาสตร์: ปรัชญา ปรัชญา และความจริง แปลโดย นำชัย ชีววิวรรณ์ .พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์ พับลิชชิง เฮาส์ .

จากประสบการณ์การทำงานกับครูวิทยาศาสตร์ ทั้งก่อนประจำการ (Pre-service teacher) และครูประจำการ (In-service teacher) พบว่าการออกแบบบทเรียน วิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีความหมายนั้น จะต้อง สะท้อนธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ (Nature of Science, NOS) ในหลาย ๆ ประเด็น โดยธรรมชาติของวิทยาศาสตร์นั้น ประกอบด้วย ปรัชญาของวิทยาศาสตร์และประวัติ ของวิทยาศาสตร์ ที่อธิบายทั้งจากแง่มุมในเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Email: suthida.c@elearning.cmu.ac.th

(McCommas, 1998) เพื่ออธิบายการได้มาซึ่งความรู้ด้วยการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างจากการได้มาซึ่งความรู้ในแบบอื่น ๆ

ความรู้เกี่ยวกับการได้มาซึ่งความรู้ (Epistemic knowledge) แบบวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญของการออกแบบบทเรียน (Instructional design) กิจกรรมในบทเรียน การตั้งใจที่จะออกแบบกิจกรรมให้แสดงถึงวิธีการได้มาซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือแม้กระทั่งการใส่กิมมิก (Gimmick²) เข้าไปในบทเรียนแบบเดิม จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งเสริมกระบวนการคิด เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งส่งเสริมเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ (Driver et al., 1996, Chamrat et al., 2009) อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในธรรมชาติของวิทยาศาสตร์นั้นต้องอาศัยการศึกษา ค้นคว้า จากเอกสาร งานวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจในธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหาหรือองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว ยกตัวอย่างเช่น ครูหลายคนอาจจะคุ้นเคยกับการสอนด้วยการใช้เหตุผลแบบนิรนัย (Deductive reasoning) หรือการใช้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive reasoning) โดยที่ไม่รู้ว่าในปรัชญาของวิทยาศาสตร์นั้น การใช้เหตุผลทั้งสองแบบมีหน้าที่อะไร ช่วยขับเคลื่อนองค์ความรู้อย่างไร แบบไหนที่ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือ แบบไหนที่ช่วยให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ นักวิทยาศาสตร์มีบริเขตความเชื่อมั่นในการลงข้อสรุปที่ได้มาจากการประมาณค่านอกช่วง (Extrapolation) อย่างไร หนังสือเล่มนี้จะมีคำตอบให้จากการยกตัวอย่างการค้นพบทางวิทยาศาสตร์หลายกรณี โดยเฉพาะเนื้อหาที่คุ้นเคยอย่าง กฎของนิวตัน ทฤษฎีสัมพันธภาพหรือทฤษฎีวิวัฒนาการที่มีการเรียนการสอนในห้องเรียน

หนังสือเล่มนี้แบ่งองค์ประกอบใหญ่ ๆ เป็นสองส่วนคือ ภาคที่ 1 “วิทยาศาสตร์” หมายถึงอะไร โดยเนื้อหามุ่งอธิบายภาววิทยาของวิทยาศาสตร์ (Ontology of science) หรือสิ่งที่วิทยาศาสตร์เป็นและญาณวิทยาของวิทยาศาสตร์

² กิมมิก (Gimmick) เป็นศัพท์ใหม่ ที่ใช้ในวิชาการตลาด หมายถึง กิจกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้หรือเพิ่มเติมลงไปเพื่อให้ผู้คนสนใจ และซื้อสินค้านั้น ๆ (Oxford Dictionary, 2017)

(Epistemology of science) หรือการได้มาซึ่งความรู้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์และภาคที่ 2 “วิทยาศาสตร์มีความหมายต่อเราอย่างไร ซึ่งใช้กรอบคุณวิทยาของวิทยาศาสตร์ (Axiology of science) โดยเน้นการตีความคุณค่าของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อโลกและมนุษย์ ในหลายมิติ ทั้งการเมือง สังคม จริยธรรมและศีลธรรมโดยมีบทนำและปัจฉิมบทปิดหัวท้ายอย่างสมบูรณ์

ก่อนที่จะเข้าสู่ส่วนเนื้อหาของหนังสือผู้เขียนเปิดประเด็นความสำคัญของปรัชญาวิทยาศาสตร์ใน **บทนำ อัศจรรย์แห่งวิทยาศาสตร์** ด้วยคำพูดของริชาร์ด ฟายน์แมน ที่กล่าวว่า “ปรัชญาวิทยาศาสตร์มีประโยชน์ต่อนักวิทยาศาสตร์แบบเดียวกับที่ปักษีวิทยามีประโยชน์ต่อนักนั้แหละ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่ลบบลัมปรัชญาวิทยาศาสตร์เท่าใดนัก แต่ผู้เขียนกลับนำทัศนะของไอส์ไตน์มาเทียบเคียง ดังคำกล่าวที่ว่า “ในสายตาของผม คนจำนวนมากในสมัยนี้ แม้แต่คนที่เป็่นนักวิทยาศาสตร์ล้วนไม่ต่างจากคนที่มองเห็นต้นไม้บนพื้นดิน แต่กลับมองไม่เห็นป่าสักผืนเดียว” เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของปรัชญาวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีความคู่ไปกับวิทยาศาสตร์เนื่องจากวิทยาศาสตร์ก็หนีไม่พ้นการถูกตรวจสอบคุณค่าและการมีอยู่ในส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนไม่เพียงทางกายภาพ แต่รวมถึงมิติของสภาวะจิต คุณูปการ การเมือง จนถึงประเด็นทางศีลธรรม ปรัชญาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์จึงร่วมกันสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ในภาคที่ 1 “วิทยาศาสตร์” หมายถึงอะไร ประกอบด้วยบทที่ 1 ถึงบทที่ 4 โดยผู้เขียนพาเราท่องไปในโลกของวิทยาศาสตร์ จากมุมกว้างจากสายตาของนกที่มองเห็นผืนป่า ดังที่ไอส์ไตน์ได้เคยกล่าวไว้ว่าหากปราศจากปรัชญาวิทยาศาสตร์เราคงเห็นเพียงต้นไม้แต่ละต้นเป็นพันๆ แต่มองไม่เห็นป่าสักผืน (หน้า 21) เพื่อมองให้เห็นถึงสิ่งที่เป็่นวิทยาศาสตร์และสิ่งที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ สีลาการเขียนของทิม เลเวนส์ จะตั้งคำถามหรือท้าทายด้วยข้อขัดแย้ง จากนั้นจึงจะพาผู้อ่านสืบเสาะไปยังคำตอบหรือวิธีการคิดเพื่อให้ได้คำตอบหรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์เหล่านั้น อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าผู้อ่านไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับหรือมีความรู้เนื้อหาเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจสารที่ผู้เขียนกำลังจะสื่อ สิ่งที่ต้องทำอย่างมากระหว่างอ่านหนังสือเล่มนี้คือ “การ

คิด” จึงไม่แปลกที่บางขณะ ผู้อ่านอาจจะต้องหยุดอ่านและคิดใคร่ครวญก่อนที่จะเปิดหน้าถัดไป โดยเฉพาะครุวิทยาสาสตร์ อาจจะตั้งคำถามกับตนเองว่า ความเป็นวิทยาศาสตร์นั้นถูกถ่ายทอดในห้องเรียนมากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะลงรายละเอียดในเนื้อหาแต่ละบท ดังนี้

บทที่ 1 วิทยาศาสตร์ทำงานอย่างไร

บทนี้มีเนื้อหาหลักกว่าว่าด้วยการจำแนกว่าสิ่งใดเป็นวิทยาศาสตร์ สิ่งใดไม่ใช่วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์เทียมที่มาในร่างของวิทยาศาสตร์ ว่าด้วยตัวเลขาการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ ข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เขียนได้นำเสนอว่ากระบวนการพิสูจน์เท็จ (Falsification) ของ คาร์ลส์ ปอปเปอร์ อาจจะเป็นเป็นวิธีในการจำแนกวิทยาศาสตร์ออกจากวิทยาศาสตร์เทียม อย่างไรก็ตามการพิสูจน์เท็จนั้น ในทัศนะของผู้เขียนอาจจะใช้ได้ไม่ดีในความเป็นจริง เนื่องจากยังมีปัจจัยหลายอย่างที่มารบกวนผลการสังเกตเช่น ความผิดพลาดของเครื่องมือ ซึ่งหากผลการทดสอบไม่เป็นไปตามทฤษฎีที่ได้ทำนายไว้ ทฤษฎีนั้นจะถูกล้มล้าง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีผลการทดสอบอีกมากในประวัติของวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้เป็นไปตามทฤษฎี แต่ก็ยังไม่ถูกล้มล้างเนื่องจากความทนทานของความรู้วิทยาศาสตร์เองที่มีทฤษฎีหลายอย่างรองรับไม่ใช่เพียงประพจน์หรือข้อความเดียว ดังนั้นการใช้การพิสูจน์เท็จเพียงอย่างเดียวเพื่อจำแนกสิ่งที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ออกจากสิ่งที่เป็วิทยาศาสตร์อาจจะต้องใช้เครื่องมืออื่น ๆ โดยผู้เขียนนำเสนอใช้ “วิธี” หรือ “แนวปฏิบัติ” ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องไม้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เทคนิควิธีเฉพาะของวิทยาศาสตร์แต่ละสาขา ที่พอจะอธิบายความเป็นวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏว่ามีคุณสมบัติร่วมของวิทยาศาสตร์ทุกสาขาที่แสดงความเป็นวิทยาศาสตร์และแตกต่างจากวิทยาศาสตร์เทียม ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างความพยายามที่จะอธิบายความเป็นวิทยาศาสตร์ เช่น การมีกรอบความคิดแบบช่างซักถาม (Inquiring Mindset) ซึ่งเป็นชุดความคิดของการ “เข้าถึงธรรมชาติด้วยจิตวิญญาณของความอยากรู้อยากเห็น ด้วยตั้งคำถามเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา มีการกำหนดสมมติฐานและเสาะหาหลักฐานโดยผ่านการทดลองที่ออกแบบมาเป็นอย่างดีซึ่งช่วยวินิจฉัยความจริงของสมมติฐานนั้นได้”

บทที่ 2 นวัตกรรมวิทยาศาสตร์ใหม่

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบธรรมชาติความรู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิทยาศาสตร์กับธรรมชาติของความรู้แขนงอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ซึ่งในบางครั้งการเข้าถึงความจริงในเชิงประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์มีความใกล้เคียงกับวิทยาศาสตร์ในการศึกษาประวัติศาสตร์มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์เนื่องจากมุ่งอธิบายปรากฏการณ์จำเพาะและไม่อาจคาดเดาได้ แทนที่จะวางนัย (Generalization) โดยการสร้างกฎเพื่อจะอธิบายปรากฏการณ์ทั่วไป แต่วิธีคิดแบบนี้กลับไม่สามารถนำมาจำแนกศาสตร์อื่นออกจากวิทยาศาสตร์ได้ เนื่องจากวิทยาศาสตร์บางสาขามุ่งศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์จำเพาะของสิ่งมีชีวิตโดยไม่ได้ต้องการสร้างกฎหรือทฤษฎีที่นำไปอธิบายปรากฏการณ์ในวงกว้าง เกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ประสบความสำเร็จในการจำแนกวิทยาศาสตร์ออกจากศาสตร์อื่น ๆ

ในส่วนของเศรษฐศาสตร์นั้น บางครั้งการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์มีความเป็นวิทยาศาสตร์ค่อนข้างสูงเช่นการศึกษาในเชิงจิตวิทยาการทดลอง ที่นักเศรษฐศาสตร์ศึกษาการตัดสินใจของผู้คน หรือแม้กระทั่งงานของนักเศรษฐศาสตร์ชื่อดัง อมาตยา เซน ที่ค้นพบว่า สภาวะข้าวยากหมากแพงไม่ได้เกิดจากการขาดแคลนอาหารเท่านั้น แต่อาจจะเกิดจากอำนาจในการผูกขาดทรัพยากร การเข้าถึงความรู้ความจริงดังที่กล่าวมามีความเป็นวิทยาศาสตร์แท้

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเปรียบเทียบวิทยาศาสตร์กับแนวคิดทางเลือกอื่น ๆ ที่ยังมีข้อโต้แย้งหรือมีความคลุมเครือว่าแนวคิดนี้เป็นวิทยาศาสตร์หรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น การต่อสู้กันระหว่างแนวคิดของทฤษฎีวิวัฒนาการกับแนวคิดการออกแบบอันชาญฉลาดที่เป็นคู่ขบเคี่ยวกันในเชิงทฤษฎี รวมถึง โฮมีโอพาธี (Homeopathy) และธรรมชาติของยาหลอกซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจเนื่องจากเกี่ยวข้องกับสุขภาพและการดำรงชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตามในบทสรุปผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่จะจำแนกวิทยาศาสตร์เทียมออกจากวิทยาศาสตร์แท้ การใช้เกณฑ์นั้นอาจจะไม่ได้ใช้เพียงเกณฑ์เดียวจึงต้องมีการใช้กรอบแนวคิดหลายวิธีในการจำแนกแน่นอนว่าคำตอบยังไม่ปรากฏในบทที่ 2 นี้ ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องขบคิดและเปิดหนังสือ

ไปยังบทต่อ ๆ ไปเพื่อสืบเสาะไปยังคำตอบว่า ทำยที่สุดแล้วเราจะสามารถจำแนกสิ่งทีเรียกว่าวิทยาศาสตร์เทียมออกจากวิทยาศาสตร์แท้ได้อย่างไร

บทที่ 3 กระบวนทัศน์ของกระบวนทัศน์

ในบทนี้อาจจะไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับบทที่แล้วมามากนัก และเมื่ออ่านแบบผิวเผินเป็นเหมือนการเปรียบเทียบการอธิบายวิวัฒนาการของวิทยาศาสตร์ โดยนักปรัชญาวิทยาศาสตร์ชื่อดัง “โทมัส คูห์น” ซึ่งมีทัศนะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างจากคาร์ลล์ ปอปเปอร์ โดยผู้เขียนมุ่งอภิปรายงานชิ้นสำคัญของคูห์นคือ “โครงสร้างการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Structure of scientific revolution)” ที่อธิบายลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) ซึ่งส่งผลต่อการมองโลกที่เปลี่ยนไปของนักวิทยาศาสตร์ จากการยึดถือตัวแบบเดิมหรือผลงานที่เป็นแนวคิดสำคัญของนักวิทยาศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จในการอธิบายปรากฏการณ์จนเป็นที่ยอมรับในยุคนั้น ๆ ไปเป็นตัวแบบใหม่ที่ปรับเปลี่ยนมุมมองโลกทัศน์ในเชิงวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจการทำงานในระดับสังคมของกิจการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น นอกจากนี้หนังสือที่ผู้เขียนกล่าวถึงคือ โครงสร้างการปฏิวัติวิทยาศาสตร์นั้น แทบจะเป็นหนังสือพื้นฐานของวงการวิทยาศาสตร์ศึกษา ในกระบวนวิชาที่เกี่ยวข้องกับ ปรัชญา ประวัติและธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ (Kuhn, 1970) ซึ่งลักษณะของวิทยาศาสตร์ในประเด็นนี้ต่อมา ได้พัฒนาเป็นแนวคิดสำคัญของธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ที่กล่าวว่า “ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Chamrat & Yutakom, 2009) ซึ่งมีความสำคัญในเชิงญาณวิทยาของวิทยาศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานใหม่ที่นำไปสู่การตีความใหม่ รวมทั้งธรรมชาติของความรู้ที่มีการปรับเปลี่ยนเมื่อนักวิทยาศาสตร์เปลี่ยนทฤษฎีหรือมุมมองในการตีความ

บทที่ 4 แต่ว่ามันจริงหรือ

ในบทนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มแนวคิดสำคัญของปรัชญาทางวิทยาศาสตร์คือ

- (1) สัจนิยมทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Realism) (2) การขาดหลักฐานสนับสนุน

เพียงพอ (Underdetermination of theory by data) และ (3) การอุปนัยในแง่ร้าย (Pessimistic induction) ซึ่งผู้เขียนได้ใช้กรณีตัวอย่างของการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริงประกอบการการอภิปรายปรัชญาทางวิทยาศาสตร์สามแนวคิดที่กล่าวมา แม้ว่าบทนี้จะกล่าวถึงวิทยาศาสตร์ในเชิงปรัชญาเสียมาก ซึ่งผู้อ่านที่ไม่คุ้นชินกับปรัชญาแม่บทและปรัชญาวิทยาศาสตร์อาจจะต้องอ่านและทำความเข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่บทนี้จะทำให้เราเข้าใจและเข้าถึงว่าวิทยาศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ในทุกวันนี้ได้อย่างไร เช่น ความสำคัญของหลักฐานเชิงประจักษ์ ความไม่สามารถในการยืนยันว่าความรู้วิทยาศาสตร์ปัจจุบันจะเป็นเช่นนี้ไปตลอดกาล รวมทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในอดีตที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วในปัจจุบัน ก็ยังมีคุณค่าในฐานะผู้ช่วยขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งยังมีการเรียนการสอนในชั้นเรียน แม้ว่าการนำไปใช้จริงจะมีข้อจำกัดมากมายก็ตาม เช่น กฎของเมนเดล ทฤษฎีอะตอมของโบร์ เป็นต้น

ในภาคที่ 2 “วิทยาศาสตร์” มีความหมายต่อเราอย่างไร ซึ่งว่าด้วยการให้คุณค่าและความหมายของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อมนุษย์ โดยผู้เขียนได้พาเราสู่ประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงสู่สังคมวิทยา การเมือง กฎหมาย การดำรงอยู่ของมนุษย์ดังต่อไปนี้

บทที่ 5 คุณค่าและความสัจยจริง

บทนี้ผู้เขียนเน้นประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อคน สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เชื่อมโยงกับการเมืองและกฎหมายระดับนานาชาติ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่หยิบยกมาอภิปรายประกอบด้วย เทคนิคการสกัดแยกแก๊สจากหินดินดานที่เรียกว่า “ไฮดรอลิกแฟรคเจอร์ริง” (Hydraulic Fracturing) การสืบเสาะทางชีววิทยาที่อิงการเมืองของ ไทโรฟิม ลิเซนโก ในสหภาพโซเวียตยุคสตาลิน การศึกษาเกี่ยวกับจุดสุดยอดของผู้หญิง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอคติที่ส่งผลต่อการทำงานของนักวิทยาศาสตร์ หรือแม้กระทั่งบรรยากาศด้านเศรษฐกิจและสังคมที่นักวิทยาศาสตร์อาศัยอยู่นั้นก็มีบทบาทสูงในการสร้างสรรค์องค์ความรู้หรือทฤษฎีในการทำงานของนักวิทยาศาสตร์ ดังที่ผู้เขียนยกตัวอย่างกรณีของ “ทุนนิยมแบบดาร์วิน” ที่ผู้เขียนระบุ

ว่า “दारวินมองธรรมชาติผ่านแว่นทุนนิยม” (หน้า 174) หรือในทางตรงกันข้ามคือการที่นักชีววิทยา เช่น ริชาร์ด ลีวอนทิน อธิบายวิวัฒนาการผ่านมุมมองของมาร์กซิสต์

นอกจากนี้ประเด็นทางวิทยาศาสตร์ก็ขยายปริเขตไปถึงกฎหมายระดับประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศในกรณีของการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการสื่อสาร จนถึงการใช้ GMO หรือประเด็นด้านสุขภาพต่าง ๆ ที่หากจะรอความแน่นอนที่น่าเชื่อถือจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์อาจจะช้าเกินไป หรือส่งผลกระทบร้ายแรง ดังนั้นแทนที่ด้วยการรอความรู้ที่น่าเชื่อถือจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่มากพอ นโยบายสาธารณะและสุขภาพหลายประเทศ โดยเฉพาะทางยุโรป มักจะใช้กระบวนการวิธีคิดแบบหลักการระมัดระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “การให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ต่อหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้เป็นเรื่องรองจากสุขภาพและความปลอดภัยของประชากร” (หน้า 185)

บทที่ 6 ความอารีของมนุษย์

บทนี้ผู้คิดเนื้อหาทั้งหมดนำเสนอและอภิปรายเหตุผลที่มนุษย์วิวัฒนาการมาถึงจุดที่ปรากฏลักษณะร่วมที่สำคัญคือ สัญชาตญาณที่ต้องการผู้อื่นและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน แม้เนื้อหาในบทนี้อาจจะไม่ได้บอกถึงความหมายของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อชีวิตเราในทางตรง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะชีววิทยาที่เน้นศึกษาเรื่องยีน สามารถอธิบายสิ่งที่คุณจะไม่ใช่วิทยาศาสตร์คือเรื่องของจิตใจ นั่นคือ ความเห็นแก่ตัวและคู่ตรงข้ามคือความเห็นแก่ผู้อื่น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาทฤษฎีวิวัฒนาการโดยการคัดเลือกตามธรรมชาติ อย่างผิวเผินจะพบว่าสิ่งมีชีวิตอย่างมนุษย์มีแนวโน้มจะวิวัฒนาการไปสู่เผ่าพันธุ์ที่เห็นแก่ตัว เนื่องจากต้องต่อสู้แย่งแย่งเพื่อให้ตนเองรอดชีวิต และหากเป็นเช่นนั้น มนุษย์ยุคใหม่ก็น่าจะมีแต่พวกที่เห็นแก่ตัว หรือหากจะมีพวกที่เห็นแก่ผู้อื่น ก็เป็นเพราะความเสแสร้งดังที่ไม่เคล ก็เซลิน นักทฤษฎีวิวัฒนาการได้เสียดสีไว้ อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยและศึกษาโดยเฉพาะการวิจัยศึกษาการเห็นแก่ผู้อื่นในทางชีววิทยา ที่แยกออกจากการเห็นแก่ผู้อื่นในทางจิตวิทยา ผู้เขียนยกตัวอย่างปรากฏการณ์จากสิ่งมีชีวิตหลาย ๆ ประเภท ตั้งแต่

แบบที่เรียๆ เพนกวิ้นจักรพรรดิ มดคันไฟ การทดลองความเห็นแก่ผู้อื่นกับมนุษย์ หรือ แม้กระทั่งการทดลองทางความคิดของ ริชาร์ด ดอว์กินส์ (ผู้เขียนหนังสือยีนเห็นแก่ตัว, The Selfish gene) ในช่วงท้ายของบทนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าวิวัฒนาการของการเห็นแก่ผู้อื่น อาจจะอธิบายด้วยกลไก การคัดสรรแบบกลุ่ม (Group selection) หรือ การคัดสรรแบบเครือญาติ (Kin selection) ซึ่งมีทั้งการถ่ายทอดลักษณะการเห็นแก่ผู้อื่นทางยีนและการถ่ายทอดผ่านกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้ง การเสาะแสวงหาคนประเภทเดียวกันมาอยู่ร่วมกันและมีแนวโน้มขจัดคนเห็นแก่ตัวออกจากกลุ่มไป

แม้ไม่ได้อธิบายคุณค่าของวิทยาศาสตร์โดยตรงผู้อ่านก็จะเห็นได้ว่า วิทยาศาสตร์มีความสำคัญกับการอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อนำมาอธิบายสิ่งที่คาบเกี่ยวระหว่างวิทยาศาสตร์และศีลธรรม โดยผู้เขียนได้ระบุในบทสรุปว่า ในการอธิบายสิ่งที่ดูเหมือนจะเลยขอบเขตของวิทยาศาสตร์ออกไป อาจจะต้องให้มีมิติทางวัฒนธรรมได้สอดแทรกเข้ามาอธิบายวิทยาศาสตร์ด้วยเช่นกัน

บทที่ 7 ธรรมชาติไว้

บทนี้เป็นการนำเสนอและอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า “ธรรมชาติมนุษย์ (Human nature)” ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการศึกษาทั้งในมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา ปรัชญาหรือแม้กระทั่งศาสนา โดยอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบและสร้างความ เป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้น มีนักปรัชญาหลายแขนงที่พยายามตอบคำถามว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับญาณทัศน์ ความเป็นพิเศษ หรือเกิดมาดั่งผ้าขาว หรือที่จอห์น ล็อคใช้คำว่า Blank slate (Henson, 2003) คำถามที่มักจะถูกอภิปรายกันอยู่เสมอคือธรรมชาติของ มนุษย์นั้นถูกกำหนดโดยยีน (เผ่าพันธุ์, ชนชาติกำเนิด) หรือสิ่งแวดล้อมมากกว่ากัน นอกจากนี้ “ธรรมชาติมนุษย์” ยังเป็นประเด็นที่มักถูกหยิบมาอ้างเมื่อมีประเด็นข้อ ได้แย้งเกี่ยวกับประเด็นทางศีลธรรม โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับประเด็นทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การโคลนนิ่งมนุษย์ ที่ถูกต่อต้านจากคนหลายกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่าเพราะมันไปทำลายธรรมชาติของมนุษย์ ทั้งนี้มนุษย์เป็นสัตว์ที่สืบพันธุ์

โดยการอาศัยเพศ หากวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ จึงเป็นการละเมิดธรรมชาติมนุษย์ (หน้า 214)

แล้วธรรมชาติมนุษย์นั้นเป็นเช่นไร ผู้เขียนได้ค่อย ๆ เจลยความเป็นธรรมชาติมนุษย์ผ่านมุมมองของนักวิทยาศาสตร์ งานวิจัยของนักจิตวิทยา และแสดงให้เห็นถึงปัญหาความพยายามที่จะให้นิยามที่ชัดเจนของธรรมชาติมนุษย์ หรือแม้กระทั่งธรรมชาติของสัตว์อื่น ๆ รวมทั้งการตั้งคำถามต่อการจำแนกสปีชีส์ของสัตว์ต่าง ๆ ด้วยวิธีอนุกรมวิธาน ที่นักวิทยาศาสตร์หลายคนตั้งข้อคำถามว่า ความหลากหลายที่เกิดจากการแปรผันในระดับยีนของสิ่งมีชีวิต(รวมทั้งมนุษย์ด้วย)นั้น มีธรรมชาติของสายพันธุ์เป็นอย่างไร คำถามที่ว่า “อะไรทำให้สิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งเป็นสมาชิกของสปีชีส์หนึ่ง ๆ แทนที่จะเป็นสปีชีส์อื่น” จากคำถามนี้เมื่อสืบเสาะลงไปจะพบว่า ยากมากที่จะระบุธรรมชาติที่จำเพาะของแต่ละสายพันธุ์ ลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏท้ายที่สุดอาจจะแปรผันสูญหายหรือวิวัฒน์ ตลอดประวัติศาสตร์ของสายพันธุ์

ในช่วงท้ายของบทนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นอันตรายจากแนวคิดธรรมชาติมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการยึดถือชาติพันธุ์ การนำความแตกต่างของมนุษย์แต่ละเชื้อชาติมากำหนดธรรมชาติของแต่ละเผ่าพันธุ์ที่อาจจะนำไปสู่การเหยียดเชื้อชาติ การเหมารวม ข้อขัดแย้งของแนวคิดใหม่ ๆ เช่นการแต่งงานของเพศเดียวกัน หรือการนำแนวคิดธรรมชาติมนุษย์ไปใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือทางการเมือง ผู้เขียนสรุปว่าหากวิทยาศาสตร์ไม่จำเป็นต้องใช้แนวคิดธรรมชาติมนุษย์ เพื่อหลีกเลี่ยงประเด็นปัญหาเราก็ควรจะหลีกเลี่ยงการใช้แนวคิดธรรมชาติมนุษย์เช่นกัน

บทที่ 8 อิสรภาพที่สูญสิ้น

บทที่ 8 เป็นบทที่ทำทนายอย่างมากของผู้เขียนเพื่อตอบคำถามสำคัญว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรี (Free will) หรืออิสรภาพในการตัดสินใจและเลือกที่จะทำอะไรโดยไม่มีข้อกำหนดจากปัจจัยภายนอกหรือไม่ กลุ่มคนที่ศึกษาเรื่องดังกล่าวแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ตามบทความที่น่าเสนาคือ กลุ่มที่เชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรี มีอิสรภาพซึ่งแตกต่างจากสัตว์ชนิดอื่น ๆ กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่เชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้มีเจตจำนงเสรีเพราะสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุผล กลุ่มนี้เชื่อมั่นในหลักความเป็นเหตุเป็นผล (Causation)

และกลุ่มที่สามกลุ่มที่เน้นความรอมชอมที่นำเสนอว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรีที่จะเลือกทำสิ่งใดก็ตาม ที่ผ่านการวิเคราะห์ตามสาเหตุและปัจจัยแวดล้อม การจะสืบเสาะหาคำตอบของคำถามในลักษณะดังกล่าวดูเป็นคำถามในเชิงปรัชญา ที่อาจจะใช้คำตอบโดยวิธีไคร่ครวญ แต่ในการนำเสนอและอภิปรายของเลเวนส์ กลับแสดงให้เห็นว่าวิทยาศาสตร์อาจจะสามารถตอบคำถามนี้ได้ หรืออย่างน้อยก็กล่าวอ้างที่ไม่สมเหตุสมผล โดยในช่วงท้ายจะเห็นว่าการนำวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสาทและสมองมาช่วยในการตอบคำถามนี้ ด้วยเทคนิคเครื่องไม้เครื่องมืออย่างวิธีการสแกนสมองด้วยเครื่อง (Functional magnetic resonance imaging, fMRI) หรือเครื่องตรวจคลื่นไฟฟ้าสมอง หรืออีอีจี (Electroencephalogram, EEG) แต่กระนั้นวิทยาศาสตร์ ณ ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถให้คำตอบว่ามนุษย์มีหรือไม่มีอิสรภาพที่เรียกว่าเจตจำนงเสรี

ปัจจัยมบท ขอบเขตที่วิทยาศาสตร์เอื้อมถึง

เนื้อหาส่วนนี้เป็นบทส่งท้ายของผู้เขียน โดยเนื้อหาหลักอยู่ที่การพยายามตอบคำถามว่าวิทยาศาสตร์อธิบายธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ ในบริบทที่กว้างขวางไปถึง ณ จุดใด โดยใช้กรณีศึกษาของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ละเลยความรู้จำเพาะถิ่น รวมทั้งการทดลองทางความคิดของแมรี นักฟิสิกส์ที่ศึกษาเกี่ยวกับสีและการมองเห็นแต่กลับไม่เคยเห็นตู้ไปรษณีย์สีแดงมาก่อน หรือในกรณีของแบรดลีย์ที่อ่านและศึกษาเกี่ยวกับจักรยานในทุกแง่มุม แต่ตัวเขานั้นไม่เคยได้สัมผัสจักรยานสักครั้งในชีวิต ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อพยายามจะขี่จักรยานเป็นครั้งแรกเขาก็แทบจะล้มในทันที

การทดลองทางความคิดเพื่ออุปมาอุปไมยนี้ไม่ต่างจากการจัดการเรียนรู้แต่เนื้อหาวิทยาศาสตร์ในห้องเรียนที่ไม่เคยได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เมื่ออ้างอิงถึงทัศนะของผู้เขียนพบว่าทักษะด้านวิทยาศาสตร์หรือการได้ลงมือปฏิบัติจริงก็มีความสำคัญต่อการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากนักวิทยาศาสตร์ต้องเรียนรู้การออกแบบการทดลอง การใช้เครื่องมือ การแปลผลข้อมูล นอกจากนี้นักวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องเข้าใจโลกและต้องมีการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด มีทักษะในการสื่อสาร และมีแนวทางในการสื่อสารออกไป ในย่อหน้าสุดท้ายผู้เขียนนำเสนอว่าหากต้องการให้ความรู้วิทยาศาสตร์ถูกนำไปใช้ประโยชน์ มีความหมายต่อเจตจำนงศีลธรรม ต่อ

ภาพลักษณ์ทางศีลธรรม และต่อธรรมชาติของมนุษย์ การที่จะทำเช่นนี้ได้วิทยาศาสตร์ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวของมันเอง

บทสรุปและการนำไปใช้

เป็นการยากที่จะอธิบายธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ สิ่งที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ประเด็นคุณค่าของวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงไปยัง จริยธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้จบภายในหนังสือเล่มเดียว แต่หนังสือ "วิทยาศาสตร์: ปรัชญา ปรัชญา และความจริง" เล่มนี้ก็ให้ความรู้ ทศณะและชี้ให้เห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้น ผู้เรียนย่อมมีสิทธิ์ที่จะรู้เช่นกันว่าชีวิต สังคมและอนาคตของตนเองนั้นผูกติดกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์และการเชื่อมโยงไปยังประเด็นอื่น ๆ มากเพียงใด และไม่ว่าผู้เรียนจะปฏิเสธในเนื้อหา ขอบของวิทยาศาสตร์ในชั้นเรียนมากเพียงใด แต่ผู้เรียนก็ต้องมีสิทธิ์ที่จะรู้ว่าตนเองไม่สามารถปฏิเสธความเกี่ยวข้องของวิทยาศาสตร์ที่รายรอบในวิถีชีวิต หรือแม้กระทั่งกำหนดกรอบในการดำเนินชีวิตของตนเอง การที่จะสื่อสารกับผู้เรียนได้ ครูย่อมต้องเข้าใจวิทยาศาสตร์ในแบบที่วิทยาศาสตร์เป็น ไม่ลดทอนวิทยาศาสตร์ที่แท้จริงให้เหลือเพียงวิทยาศาสตร์ในชั้นเรียนที่แปลกแยกออกจากการดำเนินชีวิต หนังสือเล่มนี้เป็นอีกแหล่งความรู้หนึ่งว่าวิทยาศาสตร์ในความเป็นจริงนั้นมีความซับซ้อนในเชิงสังคมและวัฒนธรรมมากเพียงใด

หมายเหตุ

สำนักพิมพ์โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์ ได้ให้ตัวอย่างหนังสือ 23 หน้าแรกให้ทดลองอ่าน ดัง link ที่แสดงใน QR Code ดังต่อไปนี้

ภาพ QR Code สำหรับ Link ไปยังตัวอย่างหนังสือ <https://goo.gl/W3bfpk>

เอกสารอ้างอิง

- Chamrat, S., Yutakom, N., & Chaiso, P. (2009). Grade 10 science students' understanding of the nature of science. *KKU Research Journal* 14(4): 360–374.
- Chamrat, S. & Yutakom, N. (2009). Chemistry Teachers 'Understanding and Practices of the Nature of Science when Teaching Atomic Structure Concepts'. *Kasetsart Journal*
- Driver, R., Leach, J., & Millar, R. (1996). *Young people's images of science*. McGraw-Hill Education (UK).
- Henson, K. T. (2003). Foundations for learner-centered education: A knowledge base. *Education*, 124(1), 5-17.
- Kuhn, T. S. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*, 2nd ed. University of Chicago Press. Retrieved from https://projektintegracija.pravo.hr/_download/repository/Kuhn_Structure_of_Scientific_Revolutions.pdf

McComas, W. F. (1998). The principal elements of the nature of science: Dispelling the myths. In The nature of science in science education (pp. 53-70). Springer Netherlands.

Oxford Dictionary. (2017). Meaning of "gimmick" in the English Dictionary.

Retrieved from

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gimmick>

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ขอเรียนเชิญสมาชิกและผู้สนใจทุกท่านส่งบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัย เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฯ ทั้งนี้บทความหรือรายงานการวิจัยที่ส่งต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อนหรือไม่อยู่ในระหว่างส่งไปตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ผู้เขียนจะได้รับวารสารที่ลงผลงาน จำนวน 3 เล่ม

การกำหนดวาระการออกวารสาร

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยกำหนดวาระการออก 2 ฉบับต่อปี สำหรับฉบับแรกกำหนดให้ออกเดือนธันวาคม 2548 ทั้งนี้เพื่อให้วารสารฉบับแรกมีความสมบูรณ์มากที่สุด สำหรับปี 2549 เป็นต้นไป กำหนดออก 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด วินโดวส์ ต้นฉบับภาษาไทย Cordia New Size 14 ต้นฉบับภาษาอังกฤษ Time New Roman size 12 และใช้กระดาษ ๑๔ ๖ นิ้วห่างจากขอบ 1 นิ้วโดยรอบ ความยาวไม่เกิน 10 – 15 หน้า
2. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ชื่อผู้เขียนพร้อมทั้งคุณวุฒิอยู่ใต้ชื่อเรื่องเยื้องไปทางขวามือ ส่วนตำแหน่งทางวิชาการ และสถานที่ทำงานของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก
3. ทั้งบทความทางวิชาการและรายงานการวิจัยต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย พร้อมทั้งคำสำคัญ (key words) ภาษาไทย 2 - 5 คำ
4. คำแนะนำในการเขียนบทความ
 - 4.1 การเขียนบทความวิจัยประกอบด้วย
 - 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 2) ผู้แต่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- 3) บทคัดย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 5) บทนำ
- 6) วัตถุประสงค์
- 7) วิธีการวิจัย
- 8) ผลการศึกษา
- 9) สรุปและอภิปรายผล
- 10) ข้อเสนอแนะ
- 11) เอกสารอ้างอิง

4.2 การเขียนบทความทั่วไป

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ผู้แต่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 5) บทนำ
- 6) เนื้อหา
- 7) บทสรุป
- 8) เอกสารอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

- 1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม ของหนังสือที่วิจารณ์พร้อมปกหนังสือ
- 2) ชื่อผู้วิจารณ์
- 3) บทวิจารณ์

5. ตารางหรือไดอะแกรมจะต้องบรรยายและพิมพ์แยกจากเนื้อหาของบทความ

6. ภาพประกอบ ถ้าเป็นภาพลายเส้นให้เขียนด้วยหมึกดำบนกระดาษอาร์ต
เส้นขนาดพองาม ถ้าเป็นภาพถ่ายให้ใช้ขนาดโปสการ์ด เขียนหมายเลขลำดับภาพ และ
ลูกศรแสดงด้านบนและด้านล่างของภาพด้วยดินสอที่หลังภาพเบาๆ โดยจัดทำเป็นไฟล์
สรุปรูป (กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์การเลือกตีพิมพ์ภาพสี)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิงใช้ระบบ APA โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

เมื่อสิ้นสุดข้อความที่ต้องการอ้างอิง ใส่ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์และเลขหน้า ไว้ในวงเล็บต่อท้ายข้อความนั้น คนอื่นๆ ในกรณีที่มีผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al หรือ และคนอื่นๆ ในการอ้างอิงทุกครั้ง เช่น

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

- ภาษาไทย : (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544 : 20)
- ภาษาอังกฤษ : (Walker, 1992 : 102)

1.2 ผู้แต่ง 2 คน หรือมากกว่า

- ภาษาไทย : (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์ และสมพงษ์ สิงหะพล, 2542 : 16)
- ภาษาอังกฤษ : (Fitzpatrick, Whall,..., & Avant, 1907 : 50)

1.3 ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

- ภาษาไทย : (จุมพล วนิชกุล และคนอื่นๆ, 2543 : 72)
- ภาษาอังกฤษ : (Kneip, et al, 2002 : 2)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 เรียงลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ

2.2 เรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้าผู้แต่งคนเดียวกันให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษ ใช้ชื่อสกุลในการเรียงลำดับ

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

บทความจากวารสาร

Kimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the tiring Process in organizations. *Consulting Psychology Journal : Practice and Research*. 45(2) : 10-36.

บทความในหนังสือพิมพ์

ภาคภูมิ บัองภัย. (2542, กรกฎาคม 3). มุมที่ถูกลืมนั้นในพระราชวังบางปะอิน. *มติชน*. หน้า 12.

รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการ

นิทัศน์ ภัทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า. ใน *การประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15 วิสัยทัศน์นักบัญชีไทย วันที่ 27 – 28 มิถุนายน 2540*. หน้า 19-35. กรุงเทพฯ : สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับใบอนุญาตแห่งประเทศไทย.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อรรถศิษฐ์ วงศ์มณีโรจน์. (2542). ประวัติความเป็นมาของวิชาการ *ความอุดมสมบูรณ์ของดิน*. [On-line]. Available : <http://158.102.2001/soil/009hom~1/009421/chap1.htm#eral> [2542, ตุลาคม 25]

หนังสือ

ไพรัช รัชชพงษ์ และกฤษณะ ช่างกล่อง. (2541). *การพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

วิทยานิพนธ์

พรพิมล เฉลิมพลาณภาพ. (2535). **พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มีต่อยอดขายสูงสุดของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์**
วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การส่งต้นฉบับ

1. ส่งบทความต้นฉบับ 2 ชุด พร้อม diskette หรือ แผ่น CD 1 ชุด มายัง
“กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต” สำนักงานบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000
2. ส่งบทความออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ได้ที่ [http://www.graduate.pkru.ac. th.
203.151.157.202.no-domain.name/index.php](http://www.graduate.pkru.ac.th.203.151.157.202.no-domain.name/index.php)

ใบบอกรับเป็นสมาชิก
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ข้าพเจ้า

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....ถึงปีที่.....ฉบับที่.....

โดยจัดส่งไปที่

พร้อมกันนี้ได้ส่งเงิน โดย ☐ ธนาคาติ จ่ายในนาม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
☐ ดราฟ จ่ายในนาม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 ฉบับ) มูลค่า 200 บาท

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ตำบลรัชฎา
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

